This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

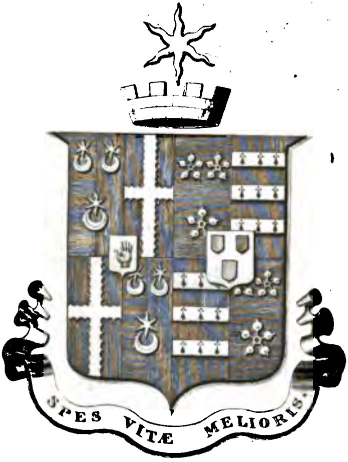
We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

R.t Hon.ble
Sir John C. Hobhouse, B.t

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

M. TULLII
CICERONIS
OPERUM OMNIUM
VOL. XVII.
EPISTOLARUM
VOL. II.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOL. XVII.

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBRI VIII. POSTERIORES.

Digitized by Google

Digitized by Google

M. T.

CICERONIS

EPISTOLARUM

AD

FAMILIARES,

LIBRI OCTO POSTERIORES.

EX EDITIONE J. OLIVETI.

GLASGUAE,

IN AEDIBUS ACADEMICIS

EXCUDEBANT ROB. ET AND. FOULIS

MDCCXLVIII.

Digitized by Google

KC15766

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY JUL 21 1951

Transf. to HCL

Digitized by Google

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBER IX.

M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI S. D.

Ex his literis, quas Atticus a te miſſas mihi legit, quid ageres, et ubi eſſes, cognovi: quando autem te viſuri eſſemus, nihil ſane ex iiſdem literis potui ſuſpicari. in ſpem tamen venio appropinquare tuum adventum, qui mihi utinam ſolatio ſit: etſi tot tantiſque rebus urgemur, ut nullam allevationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat: ſed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re juvare. ſcito enim me, poſteaquam in urbem venerim, rediiſſe cum veteribus amicis, id eſt, cum libris noſtris in gratiam. etſi non idcirco co-

Digitized by Google

rum uſum dimiſeram, quod iis ſuccenſerem: ſed quod eorum me ſuppudebat. videbar enim mihi, cum me in res turbulentiſſimas infideliſſimis ſociis demiſiſſem, praeceptis illorum non ſatis paruiſſe. ignoſcunt mihi, revocant in conſuetudinem priſtinam, teque, quod in eo permanſeris, ſapientiorem, quam me, dicunt fuiſſe. quamobrem cum placatis his utor, videor ſperare debere, ſi te viderim, et ea quae premant, et ea quae impendeant, me facile tranſiturum. quamobrem ſive in Tuſculano, ſive in Cumano ad te placebit, ſive (quod minime velim) Romae: dummodo ſimul ſimus, perficiam profecto, ut id utrique noſtrûm commodiſſimum eſſe videatur. vale.

CICERO VARRONI.

Caninius idem tuus et idem noſter, 2
cum ad me perveſperi veniſſet, et ſe poſtridie manè ad te iturum eſſe dixiſſet: dixi ei me daturum aliquid manè; ut peteret, rogavi. conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me rediit. oblitum credidi. attamen eam ipſam tibi epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodem, poſ-

Digitized by Google

tridie te manè e Tuſculano exiturum. at tibi repente paucis poſt diebus, cum minime expectarem, venit ad me Caninius manè: proficiſci ad te ſtatim dixit. etſi erat ἕωλος illa epiſtola, praeſertim tantis poſtea novis rebus allatis, tamen perire lucubrationem meam nolui, et eam ipſam Caninio dedi. ſed cum eo, et homine docto, et tui amantiſſimo locutus ea ſum, quae pertuliſſe illum ad te exiſtimo. tibi autem idem conſilii do, quod mihimetipſi, ut vitemus oculos hominum, ſi linguas minus facile poſſumus. qui enim victoria ſe efferunt, quaſi victos nos intuentur. qui autem victos eſſe noſtros moleſte ferunt, nos dolent vivere. quaeres fortaſſe, cur, cum haec in urbe ſint, non abſim, quemadmodum tu. tu enim ipſe, qui et me, et alios prudentia vincis, omnia, credo, vidiſti: nihil te omnino fefellit. quis eſt tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat? ac mihi quidem jam pridem venit in mentem, bellum eſſe aliquo exire, ut ea, quae agebantur hîc, quaeque dicebantur, nec viderem, nec audirem. ſed calumniabar ipſe. putabam, qui obviam mihi ve-

Digitized by Google

niſſet, ut cuique commodum eſſet, ſuſpicaturum, aut dicturum, etiam ſi non ſuſpicaretur: hic aut metuit, et ea re fugit, aut aliquid cogitat, et habet navem paratam. denique, leviſſime qui ſuſpicaretur, et qui fortaſſe me optime noviſſet, putaret me idcirco diſcedere, quod quoſdam homines oculi mei ferre non poſſent. haec ego ſuſpicans adhuc Romae maneo: et tamen λεληθότως conſuetudo diuturna callum jam obduxit ſtomacho meo. habes rationem mei conſilii. tibi igitur hoc cenſeo: latendum tantiſper ibidem, dum deferveſcit haec gratulatio, et ſimul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum ſit. confectum enim eſſe exiſtimo. magni autem intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. quanquam, quò me conjectura ducat, habeo: ſed expecto tamen. te vero nolo, niſi ipſe rumor jam raucus erit factus, ad Baias venire. erit enim nobis honeſtius, etiam cum hinc diſceſſerimus, videri veniſſe in illa loca ploratum potius, quam natatum. ſed haec tu melius. modo nobis ſtet illud, unà vivere in ſtudiis noſtris: a quibus antea de-

Digitized by Google

lectationem modo petebamus, nunc vero etiam ſalutem: non deeſſe, ſi quis adhibere volet, non modo ut architectos, verum etiam ut fabros, ad aedificandam rempublicam, et potius libenter accurrere: ſi nemo utetur operâ, tamen et ſcribere, et legere πολιτείας: et ſi minus in curia atque in foro, at in literis et libris, ut doctiſſimi veteres fecerunt, navare rempublicam, et de moribus, ac legibus quaerere. mihi haec videntur, tu quid ſis acturus, et quid tibi placeat, pergratum erit ſi ad me ſcripſeris. vale.

CICERO VARRONI.

3 Etſi quid ſcriberem non habebam, tamen Caninio ad te eunti non potui nihil dare. quid ergo potiſſimum ſcribam? quod velle te puto, cito me ad te eſſe venturum. etſi vide, quaeſo, ſatiſne rectum ſit, nos hoc tanto incendio civitatis in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonem iis, qui neſciunt nobis, quocunque in loco ſimus, eundem cultum, eundem victum eſſe. quid refert? tamen in ſermonem incidemus. valde id, credo, laborandum eſt, ne, cum omnes in omni genere et

Digitized by Google

ſcelerum et flagitiorum volutentur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio vituperetur. ego vero neglecta barbarorum inſcitia, te perſequar. quamvis enim haec ſint miſera, quae ſunt miſerrima, tamen artes noſtrae neſcio quo modo nunc uberiores fructus ferre videntur, quam olim ferebant: ſive quia nulla nunc in re alia acquieſcimus, ſive quod gravitas morbi facit, ut medicinae egeamus, eaque nunc appareat, cujus vim non ſentiebamus, cum valebamus. ſed quid ego nunc haec ad te, cujus domi naſcuntur? γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. nihil ſcilicet, niſi ut, reſcribens aliquid, me expectares. ſic igitur facies. vale.

CICERO VARRONI S.

Περὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ Διόδωρον 4
κρίνειν. quapropter, ſi venturus es, ſcito neceſſe eſſe te venire. ſin autem non es τῶν ἀδυνάτων eſt te venire. nunc vide, utra te, κρίσις magis delectet, Χρυσιππεία-ne, an haec, quam noſter Diodotus non concoquebat. ſed de his etiam rebus, otioſi cum erimus, loquemur. hoc etiam κατὰ Χρύσιππον δυνατὸν eſt. de

Coctio mihi gratum eſt. nam id etiam Attico mandaram. tu ſi minus ad nos; accurremus ad te. ſi hortum in bibliotheca habes, deerit nihil. vale.

CICERO VARRONI.

5 Mihi vero ad Non. bene maturum videtur fore, neque ſolum propter reipublicae, ſed etiam propter anni tempus. quare diem iſtum probo. itaque eundem ipſe ſequar. conſilii noſtri, ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non poeniteret, nobis poenitendum putarem. ſecuti enim ſumus non ſpem, ſed officium. reliquimus autem non officium, ſed deſperationem. ita verecundiores fuimus, quàm qui, ſe domo non commoverunt: ſaniores, quam qui, amiſſis opibus, domum non reverterunt. ſed nihil minus fero, quam ſeveritatem otioſorum: et, quoquo modo ſe res haberet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quam hos curo, quibus non ſatisfacimus, quia vivimus. mihi ſi ſpatium fuerit in Tuſculanum ante Nonas veniendi, iſtic te videbo. ſin minus, perſequar in Cumanum: et ante te certiorem faciam, ut lavatio parata ſit.

Digitized by Google

CICERO VARRONI.

Caninius noſter me tuis verbis admo- 6
nuit, ut ſcriberem ad te, ſi quid eſſet quod putarem te ſcire oportere. eſt igitur adventus Caeſaris, ſcilicet, in expectatione: neque tu id ignoras. ſed tamen, cum ille ſcripſiſſet, ut opinor, ſe in Alſienſe venturum, ſcripſerunt ad eum ſui, ne id faceret: multos ei moleſtos fore, ipſumque multis: Oſtiae videri commodius eum exire poſſe. id ego non intelligebam quid intereſſet. ſed tamen Hirtius mihi dixit, et ſe ad eum, et Balbum, et Oppium ſcripſiſſe ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantes tui. hoc ego idcirco noſſe te volui, ut ſcires, hoſpitium tibi ubi parares, vel potius ubi utrique. quid enim ille facturus ſit, incertum eſt: et ſimul oſtentavi tibi, me iſtis eſſe familiarem, et conſiliis eorum intereſſe. quod ego cur nolim, nihil video. non enim eſt idem, ferre ſi quid ferendum eſt, et probare ſi quid probandum non eſt. etſi, quid non probem quidem, neſcio, praeter initia rerum. nam haec in voluntate fuerunt. vidi enim (nam tu aberas) noſtros amicos

cupere bellum: nunc autem non tam cupere, quam non timere. ergo haec conſilii fuerunt: reliqua neceſſaria. vincere autem aut hos, aut illos neceſſe eſt. ſcio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, cum videremus, quam illud ingens malum alterius utrius exercitus ex ducum interitu; tum vero extremum malorum omnium eſſe civilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. crudeliter enim otioſis minabantur: eratque iis et tua inviſa voluntas, et mea oratio. nunc vero, ſi eſſent noſtri potiti, valde intemperantes fuiſſent. erant enim nobis perirati, quaſi quidquam de noſtra ſalute decreviſſemus, quod non idem illis cenſuiſſemus: aut quaſi utilius reipublicae fuerit, eos etiam ad beſtiarum auxilium confugere, quam vel emori, vel cum ſpe, ſi non optima, at aliqua tamen vivere. at in perturbata republica vivimus. quis negat? ſed hoc viderint ii, qui nulla ſibi ſubſidia ad omnes vitae ſtatus paraverunt. huc enim ut venirem, ſuperior longius, quam volui, fluxit oratio. cum enim te ſemper mag-

num hominem duxi: tum quod his tempeſtatibus es prope ſolus in portu, fructuſque doctrinae percipis eos, qui maximi ſunt, ut ea conſideres, eaque tractes, quorum et uſus, et delectatio eſt omnibus iſtorum et actis, et voluptatibus anteponenda. equidem hos tuos Tuſculanenſes dies inſtar eſſe vitae puto: libenterque omnibus omnes opes conceſſerim, ut mihi liceat, vi nulla interpellante, iſto modo vivere. quod nos quoque imitamur, ut poſſumus, et in noſtris ſtudiis libentiſſime conquieſcimus. quis enim hoc non dederit nobis, ut, cùm operâ noſtrâ patria ſive non poſſit uti, ſive nolit, ad eam vitam revertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non recte, ſed tamen multi, etiam reipublicae praeponendam putaverunt? quae igitur ſtudia magnorum hominum ſententia vacationem habent etiam publici muneris. iis, concedente republica, cur non abutamur? ſed plus facio, quam Caninius mandavit. is enim, ſi quid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires: ego tibi ea narro, quae tu melius ſcis, quam ipſe, qui narro. faciam ergo illud, quod rogatus ſum, ut eorum,

quae temporis hujus ſint, quaeve audiero, ne quid ignores.

CICERO VARRONI.

7 Coenabam apud Seium, cum utrique noſtrûm redditae ſunt a te literae. mihi vero jam maturum videtur. nam, quod antea calumniatus ſum, indicabo malitiam meam. volebam prope alicubi eſſe, ſi quid bonae ſalutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. nunc, quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt, quin equis viris. nam, ut audivi de L. Caeſare filio, mecum ipſe, ‘ quid hic mihi faciet patri ?’ itaque non deſino apud iſtos, qui nunc dominantur, coenitare. quid faciam ? tempori ſerviendum eſt. ſed ridicula miſſa ; praeſertim cum ſit nihil quod rideamus.

Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

itaque nullum eſt ἀποπροηγμένον, quod non verear. ſed quod quaeris, quando, qua, quò, nihil adhuc ſcimus. iſtuc ipſum de Baiis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. illud enim adhuc praedium ſuum non inſpexit : nec ullum habet deterius, ſed tamen non contemnit. ego

omnino magis arbitror per Siciliam: vel jam ſciemus: adventat enim Dolabella. eum puto magiſtrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. ſed tamen, ſi ſciam, quid tu conſtitueris, meum conſilium accommodabo potiſſimum ad tuum. quare expecto tuas literas. vale.

CICERO VARRONI.

Etſi munus flagitare, quamvis quis 8
oſtenderit, ne populus quidem ſolet, niſi concitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moveor, ut admoneam te, non ut flagitem. miſi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos. noſti enim profecto os ejus adoleſcentioris Academiae. ex ea igitur media excitatos miſi, qui metuo ne te fortè flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent. expectabam omnino jamdiu, meque ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, quam aliquid accepiſſem, ut poſſem te remunerari quam ſimillimo munere. ſed, cum tu tardius faceres, id eſt, ut ego interpretor, diligentius, teneri non potui, quin conjunctionem ſtudiorum amoriſque noſtri,

Digitized by Google

quo poſſem, literarum genere declararem. feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cum eſſet unà Pomponius: tibi dedi partes Antiochinas, quas a te probari intellexiſſe mihi videbar: mihi ſumpſi Philonis. puto fore, ut, cum legeris, mirere, nos id locutos eſſe inter nos, quod nunquam locuti ſumus: ſed noſti morem dialogorum. poſt haec autem, mi Varro, quam plurima, ſi videtur, et de nobis inter nos: ſero fortaſſe: ſed ſuperiorum temporum fortuna reipublicae cauſam ſuſtineat. haec ipſi praeſtare debemus. atque utinam quietis temporibus, atque aliquo, ſi non bono, at ſaltem certò ſtatu civitatis, haec inter nos ſtudia exercere poſſemus. quanquam tum quidem vel aliae quaepiam rationes honeſtas nobis et curas et actiones darent: nunc autem quid eſt, ſine his cur vivere velimus? mihi vero cum his ipſis vix: his autem detractis, ne vix quidem. ſed haec coram, et ſaepius. migrationem et emptionem feliciter evenire volo, tuumque in ea re conſilium probo. cura ut valeas.

Digitized by Google

DOLABELLA CICERONI S. D.

Si vales, gaudeo: et ipſe valeo, et Tul- 9
lia noſtra recte valet. Terentia minus bel-
lè habuit: ſed certum ſcio jam convaluiſ-
ſe eam. praeterea rectiſſime ſunt apud te
omnia. etſi nullo tempore in ſuſpicionem
tibi debui venire, partium cauſa potius,
quam tua, tibi ſuadere, ut te aut cum Cae-
ſare nobiſcumque conjungeres, aut certe
in otium referres: praecipue nunc jam in-
clinata victoria, ne poſſum quidem in ul-
lam aliam incidere opinionem, niſi in e-
am, in qua ſcilicet tibi ſuadere videar,
quod pie tacere non poſſum. tu autem,
mi Cicero, ſic haec accipies, ut, ſive pro-
babuntur tibi, ſive non probabuntur, ab
optimo certe animo ac deditiſſimo tibi et
cogitata, et ſcripta eſſe judices. animad-
vertis, Cn. Pompeium nec nominis ſui,
nec rerum geſtarum gloria, neque etiam
regum ac nationum clientelis, quas oſ-
tentare crebro ſolebat, eſſe tutum: et hoc
etiam, quod infimo cuique contigit, illi
non poſſe contingere, ut honeſte effuge-
re poſſit, pulſo Italiâ, amiſſis Hiſpaniis,
capto exercitu veterano, circumvallato

Digitized by Google

nunc denique: quod neſcio an ulli unquam noſtro acciderit imperatori. quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit, aut tu, animum adverte pro tua prudentia. ſic enim facillime quod tibi utiliſſimum erit conſilii capies. illud autem a te peto, ut, ſi jam ille evitaverit hoc periculum, et ſe abdiderit in claſſem, tuis rebus conſulas: et aliquando tibi potius, quam cuivis, ſis amicus. ſatisfactum eſt jam a te vel officio, vel familiaritati: ſatisfactum etiam partibus, et ei reipublicae quam tu probabas. reliquum eſt, ubi nunc eſt reſpublica, ibi ſimus potius, quam, dum illam veterem ſequimur, ſimus in nulla. quare velim, mi jucundiſſime Cicero, ſi forte Pompeius pulſus his quoque locis, rurſus alias regiones petere cogatur, ut tu te vel Athenas, vel in quamvis quietam recipias civitatem. quod ſi eris facturus, velim mihi ſcribas, ut ego, ſi ullo modo potero, ad te advolem. quaecunque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua eſt humanitate Caeſar, facillimum erit ab eo tibi ipſi impetrare: et meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. erit

Digitized by Google

tuae quoque fidei et humanitatis curare, ut is tabellarius, quem ad te miſi, reverti poſſit ad me, et a te mihi literas referat. vale.

M. CICERO P. DOLABELLAE S. D.

Non ſum auſus Salvio noſtro nihil ad 10
te literarum dare: nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te a me mirabiliter amari; de quo, etiam nihil ſcribente me, te non dubitare certò ſcio. omnino mihi magis literae ſunt expectandae a te, quam a me tibi. nihil enim Romae geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire vis, me inter Niciam noſtrum et Vidium judicem eſſe. profert alter (ut opinor) duobus verſiculis expenſum Niciae: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. ego, tanquam criticus antiquus, judicaturus ſum, utrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. puto nunc dicere: oblituſne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? et ingentium culinarum cum Sophia Septimiae? quid ergo? tu adeo mihi excuſſam ſeveritatem veterem putas, ut ne in foro quidem reliquiae priſtinae frontis appareant? ſed tamen

Digitized by Google

ſuaviſſimum συμβιώτην noſtrum praeſtabo integellum; nec committam, ut, ſi ego eum condemnaro, tu reſtituas, ne habeat Burſa Plancus apud quem literas diſcat. ſed quid ago? cum mihi ſit incertum, tranquillóne ſis animo, an, ut in bello, in aliqua majuſcula cura negotiove verſere, labor longius. cum igitur mihi erit exploratum, te libenter eſſe riſurum, ſcribam ad te pluribus. te tamen hoc ſcire volo, vehementer populum ſollicitum fuiſſe de P. Syllae morte, antequam certum ſcierit. nunc quaerere deſierunt, quomodo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciunt. ego caeteroqui animo aequo fero: unum vereor, ne haſta Caeſaris refrixerit. vale.

CICERO DOLABELLAE.

11 Vel meo ipſius interitu mallem literas meas deſiderares, quam eo caſu, quo ſum graviſſime afflictus: quem ferrem certe moderatius, ſi te haberem. nam et oratio tua prudens, et amor erga me ſingularis, multum levaret. ſed cum brevi tempore, ut opinio noſtra eſt, te ſum viſurus, ita me affectum offendes, ut mul-

tum a te poſſim juvari: non quo ita ſim fractus, ut aut hominem me eſſe oblitus ſim, aut fortunae ſuccumbendum putem: ſed tamen hilaritas illa noſtra, et ſuavitas, quae te praeter caeteros delectabat, erepta mihi omnis eſt. firmitatem tamen, et conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eandem cognoſces, quam reliquiſti. quod ſcribis praelia te mea cauſa ſuſtinere, non tam id laboro, ut, ſi qui mihi obtrectent, a te refutentur, quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me a te amari. quod ut facias, te etiam atque etiam rogo, ignoſcaſque brevitati literarum mearum. nam et celeriter unà futuros nos arbitror, et nondum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum.

CICERO DOLABELLAE.

Gratulor Baiis noſtris, ſi quidem, ut 12
ſcribis, ſalubres repente factae ſunt: niſi forte te amant, et tibi aſſentantur, et tamdiu, dum tu ades, ſunt oblitae ſui. quod quidem ſi ita eſt, minime miror, coelum etiam et terras vim ſuam, ſi tibi ita conveniat, dimittere. oratiunculam pro Dejotaro, quam requirebas, habebam

Digitized by Google

mecum; quod non putaram. itaque eam tibi miſi. quam velim ſic legas, ut cauſam tenuem et inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. ſed ego hoſpiti veteri et amico munuſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo, cujuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. tu velim animo ſapienti, fortique ſis: ut tua moderatio et gravitas aliorum infamet injuriam. vale.

CICERO DOLABELLAE S.

13 Caius Suberinus Calenus, et meus eſt familiaris, et Leptae noſtri familiariſſimi perneceſſarius. is cum vitandi belli cauſa profectus eſſet in Hiſpaniam cum M. Varrone ante bellum, ut in ea provincia eſſet, in qua nemo noſtrûm, poſt Afranium ſuperatum, bellum ullum fore putarat: incidit in ea ipſa mala, quae ſummo ſtudio vitaverat. oppreſſus eſt enim bello repentino: quod bellum, commotum a Scapula, ita poſtea confirmatum eſt a Pompeio, ut nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet. eadem cauſa fere eſt M. Planii Heredis, qui eſt item Calenus, Leptae noſtri familiariſſimus. hoſce igitur ambo tibi ſic commendo, ut majore

Digitized by Google

cura, ſtudio, ſollicitudine animi commendare non poſſim. volo ipſorum cauſa: meque in eo vehementer et amicitia movet, et humanitas. Lepta vero cum ita laboret, ut ejus fortunae videantur in diſcrimen venire; non poſſum ego, non aut proxime atque ille, aut etiam aeque laborare. quapropter, etſi ſaepe expertus ſum, quantum me amares, tamen ſic velim tibi perſuadeas, id me in hac re maxime judicaturum. peto igitur a te, vel, ſi pateris, oro, ut homines miſeros, et fortunâ, quam vitare nemo poteſt, magis quam culpa calamitoſos, conſerves incolumes: veliſque per te, me hoc muneris cùm ipſis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quo-cum mihi magna neceſſitudo eſt, tum Leptae, quem omnibus antepono, dare. quod dicturus ſum, puto equidem non valde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum valde exigua eſt, alteri vix equeſtris. quapropter cum his Caeſar vitam ſua liberalitate conceſſit, nec eſt quod iis praeterea magnopere poſſit adimi: reditum, ſi me tantum amas, quantum certe amas, hominibus

Digitized by Google

confice. in quo nihil eſt praeter viam longam: quam idcirco non fugiunt, ut et vivant cum ſuis, et moriantur domi. quod ut enitare, contendaſque, vel potius ut perficias (poſſe enim te, mihi perſuaſi) vehementer te etiam atque etiam rogo.

CICERO DOLABELLAE CONSULI S.

14 Etſi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, ſatiſque ex ea magnam laetitiam voluptatemque capiebam; tamen non poſſum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. neminem conveni (convenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis cauſa in haec loca veniant; praeterea ex municipiis frequentes neceſſarii mei) quin omnes, cum te ſummis laudibus ad coelum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. negant enim ſe dubitare, quin tu, meis praeceptis et conſiliis obtemperans, praeſtantiſſimum te civem et ſingularem conſulem praebeas. quibus ego quanquam veriſſime poſſum reſpondere, te, quae fa-

cias, tuo judicio et tua ſponte facere, nec cujuſquam egere conſilio: tamen neque plane aſſentior, ne imminuam tuam laudem, ſi omnis a meis conſiliis profecta videatur: neque valde nego. ſum enim avidior etiam, quam ſatis eſt, gloriae. et tamen non alienum dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni, regum regi, fuit honeſtum, habere aliquem in conſiliis capiendis Neſtorem: mihi vero glorioſum, te juvenem conſulem florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinae meae. L. quidem Caeſar, cum ad eum aegrotum Neapolim veniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen antequam me plane ſalutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum, ſi ego apud ſororis filium valerem, jam ſalvi eſſe poſſemus. Dolabellae vero tuo et gratulor, et gratias ago: quem quidem poſt te conſulem, ſolum poſſumus vere conſulem dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil praeclarius actum unquam, nihil reipublicae ſalutarius. atque haec una vox omnium eſt. a te autem peto, ut me hanc

quaſi falſam hereditatem alienae gloriae ſinas cernere: meque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. quanquam, mi Dolabella, (haec enim jocatus ſum) libentius omnes meas, ſi modo ſunt aliquae meae, laudes ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauſerim ex tuis. nam, cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemper amavi (ut ſcis) M. Brutum, propter ejus ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen idibus Martiis tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatum etiam videbatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. quare quid eſt quod ego te horter, ut dignitati et gloriae ſervias? proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui

Digitized by Google

hortantur? neminem habeo clariorem, quam teipſum. te imitere oportet: tecum ipſe certes. ne licet quidem tibi jam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria: gratulatione magis utendum eſt. contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeveritas animadverſionis non modo non invidioſa, ſed etiam popularis eſſet, et cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. hoc ſi tibi fortunâ quâdam contigiſſet, gratularer felicitati tuae: ſed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius. ita pedetentim et gradatim tum acceſſus a te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conceſſu daret. liberaſti igitur et urbem periculo, et civitatem metu: neque ſolum ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum facti. intelligere debes in te poſitam eſſe rempublicam, tibique non modo tuendos, ſed etiam ornandos eſſe illos viros, a quibus initium libertatis profectum eſt. ſed his de rebus coram plura propediem,

Digitized by Google

ut ſpero. tu, quoniam rempublicam, noſque conſervas, fac ut diligentiſſime te ipſum, mi Dolabella, cuſtodias.

CICERO PAETO S.

15 Duabus tuis epiſtolis reſpondebo: uni, quam triduo ante acceperam a Zetho; alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. ex prioribus tuis literis intellexi, pergratam tibi eſſe curam meam valetudinis tuae: quam tibi perſpectam eſſe gaudeo. ſed, mihi crede, non perinde, ut eſt reapſe, ex literis perſpicere potuiſti. nam cum a ſatis multis (non enim poſſum aliter dicere) et coli me videam, et diligi; nemo eſt illorum omnium mihi te jucundior. nam quod me amas, quod id et jampridem et conſtanter facis, eſt id quidem magnum, atque haud ſcio an maximum: ſed tibi commune cum multis. quod tu ipſe tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id eſt propriè tuum. accedunt non Attici, ſed ſalſiores quam illi Atticorum, Romani veteres atque urbani ſales. ego autem (exiſtimes licet quod lubet) mirifice capior facetiis, maxime noſtratibus, praeſertim

cum eas videam primum oblitas Latio-tum, cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc vero etiam braccatis et tranſalpinis nationibus, ut nullum veteris leporis veſtigium appareat. itaque te cum video, omnes mihi Granios, omnes Lucilios, (vere ut dicam) Craſſos quoque, et Laelios videre videor. moriar, ſi praeter te quemquam reliquum habeo, in quo poſſim imaginem antiquae et vernaculae feſtivitatis agnoſcere. ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris, me tanta perturbatione valetudinis tuae tam graviter exanimatum fuiſſe? quod autem altera epiſtola purgas te, non diſſuaſorem mihi emptionis Neapolitanae fuiſſe, ſed auctorem commorationis urbanae; neque ego aliter accepi. intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, et illa tempora. quid ſimile? ne mihi quidem ipſi tunc placebat diutius abeſſe ab reipublicae cuſtodia. ſedebamus enim in puppi, et clavum tenebamus: nunc autem vix eſt in ſentina lo-

eus. an minus multa ſenatus-conſulta futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romae cum ſum, et urgeo forum, ſenatus-conſulta ſcribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum. et quidem, cum in mentem venit, ponor ad ſcribendum: et ante audio ſenatus-conſultum in Armeniam et Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam factum eſſe dicatur, quam omnino mentionem ullam de ea re eſſe factam. atque hoc nolim me jocari putes. nam mihi ſcito jam a regibus ultimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agant, quod ſe mea ſententia reges appellaverim: quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. quid ergo eſt? tamen quamdiu hic erit noſter hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae. cum vero aberit, ad fungos me tuos conferam. domum ſi habebo, in denos dies, ſingulos ſumptuariae legis dies conferam. ſin autem minus invenero, quod placeat, decrevi habitare apud te. ſcio enim me nihil tibi gratius facere poſſe. domum Syllanam deſperabam jam, ut tibi proxime ſcripſi: ſed tamen non abjeci. tu velim, ut ſcribis, cum

Digitized by Google

fabris eam perſpicias. ſi enim nihil eſt in parietibus aut in tecto vitii, caetera mihi probabuntur. vale.

CICERO PAPIRIO PAETO S.

Delectarunt me tuae literae: in quibus 16
primum amavi amorem tuum, qui te ad ſcribendum incitavit, verentem, ne Silius ſuo nuntio aliquid mihi ſollicitudinis attuliſſet: de quo et tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem te eſſe commotum: et ego tibi accurate reſcripſeram, ut, quoquo modo, in tali re atque tempore aut liberarem te iſta cura, aut certe levarem. ſed, cum proximis quoque literis oſtendis, quantae tibi curae ſit ea res, ſic, mi Paete, habeto: quidquid arte fieri potuerit (non enim jam ſatis eſt conſilio pugnare: artificium quoddam excogitandum eſt) ſed tamen quidquid elaborari aut effici potuerit ad iſtorum benevolentiam conciliandam, et colligendam, ſummo ſtudio me conſecutum eſſe: nec fruſtra, ut arbitror. ſic enim color, ſic obſervor ab omnibus his, qui a Caeſare diliguntur, ut ab his me amari putem. nam etſi non

facile dijudicatur amor verus, et ſictus, niſi aliquod incidat ejuſmodi tempus, ut, quaſi aurum igni, ſic benevolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit: caetera ſunt ſigna communia: ſed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo vereque arbitrer diligi; quia et noſtra fortuna ea eſt, et illorum, ut ſimulandi cauſa non ſit. de illo autem, quem penes eſt omnis poteſtas, nihil video quod timeam: niſi quod omnia ſunt incerta, cum a jure diſceſſum eſt: nec praeſtari quidquam poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius voluntate, ne dicam libidine. ſed tamen ejus ipſius nulla re a me offenſus eſt animus. eſt enim adhibita in ea re ipſa ſumma a nobis moderatio. ut enim olim arbitrabar eſſe meum libere loqui, cujus operâ eſſet in civitate libertas: ſic, ea nunc amiſſa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. effugere autem ſi velim nonnullorum acute, aut facete dictorum offenſionem, fama ingenii mihi eſt abjicienda. quod ſi id poſſem, non recuſarem. ſed tamen ipſe Caeſar habet peracre judicium: et, ut Servius, frater

tuus, quem literatiſſimum fuiſſe judico, facile diceret, hic verſus Plauti non eſt, hic eſt, quod tritas aures haberet notandis generibus poëtarum, et conſuetudine legendi: ſic audio Caeſarem, cum volumina jam confecerit ἀποφθεγμάτων, ſi quod afferatur ad eum pro meo, quod meum non ſit, rejicere ſolere: quod eo nunc magis facit, quia vivunt mecum fere quotidie illius familiares. incidunt autem in ſermone vario multa, quae fortaſſe illis, cum dixi, nec illiterata, nec inſulſa eſſe videantur. haec ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipſe mandavit. ſic fit, ut, ſi quid praeterea de me audiat, non audiendum putet. quamobrem Oenomao tuo nihil utor: etſi poſuiſti loco verſus Accianos. ſed quae eſt invidia? aut quid mihi nunc invideri poteſt? verum fac eſſe omnia. ſic video philoſophis placuiſſe iis, qui mihi ſoli videntur vim virtutis tenere, nihil eſſe ſapientis praeſtare, niſi culpam: qua mihi videor dupliciter carere: et quod ea ſenſerim, quae rectiſſima fuerunt: et quia, cum viderem praeſidii non ſatis eſſe ad ea obtinenda, viribus certandum cum valentio-

ribus non putarim. ergo in officio boni civis certe non ſum reprehendendus. reliquum eſt, ne quid ſtulte, ne quid temere dicam, aut faciam contra potentes: id quoque puto eſſe ſapientis. caetera vero, quid quiſque me dixiſſe dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum vivant ii, qui me aſſidue colunt et obſervant, praeſtare non poſſum. ita fit, ut et conſiliorum ſuperiorum conſcientia, et praeſentis temporis moderatione me conſoler, et illam Accii ſimilitudinem non modo jam ad invidiam, ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo levem et imbecillam, ab animo firmo et gravi, tanquam fluctum a ſaxo, frangi oportere. etenim, cum plena ſint monumenta Graecorum, quemadmodum ſapientiſſimi viri regna tulerint vel Athenis, vel Syracuſis, cum, ſervientibus ſuis civitatibus, fuerint ipſi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum ſtatum ſic poſſe, ut neque offendam animum cujuſquam, nec frangam dignitatem meam? nunc venio ad jocationes tuas, cum tu ſecundum Oenomaum Accii, non, ut olim ſolebat, Atellanum, ſed, ut nunc fit,

mimum introduxiſti. quem tu mihi Popilium, quem denarium narras? quam tyrotarichi patinam? facilitate mea iſta ferebantur antea, nunc mutata res eſt. Hirtium ego, et Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, coenandi magiſtros. puto enim te audiſſe (ſi forte ad vos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud eos coenitare. tu autem quod mihi bonam copiam ejures, nihil eſt. tum enim cum rem habebas, quaeſticulis te faciebam attentiorem: nunc, cum tam aequo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut, cum me hoſpitio recipias, aeſtimationem te aliquam putes accipere. etiam haec levior eſt plaga ab amico, quam a debitore. nec tamen eas coenas quaero, ut magnae reliquiae fiant: quod erit, magnificum ſit et lautum. memini te mihi Phameae coenam narrare. temperiùs fiat: caetera eodem modo. quod ſi perſeveras me ad matris tuae coenam revocare, feram id quoque. volo enim videre animum, qui mihi audeat iſta, quae ſcribis, apponere, aut etiam polypum Miniani Jovis ſimilem. mihi crede: non audebis. ante meum adventum fama ad te

de mea nova lautitia veniet: eam extimeſces. neque eſt, quod in promulſide ſpei ponas aliquid: quam totam ſuſtuli. ſolebam enim antea delectari oleis, et lucanicis tuis. ſed quid haec loquimur? liceat modo iſtò venire. tu vero (volo enim abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. ego tibi unum ſumptum afferam, quod balneum calfacias oportebit: caetera more noſtro; ſuperiora illa luſimus. de villa Seliciana et curaſti diligenter, et ſcripſiſti facetiſſime. itaque puto me praetermiſſurum. ſalis enim ſatis eſt, ſannionum parum. vale.

CICERO L. PAPIRIO PAETO S.

17 Non tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus noſter apud te fuerit, ex me quaeras, quid de iſtis municipiis et agris futurum putem? quaſi aut ego quidquam ſciam, quod iſte neſciat; aut, ſi quid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. immo vero, ſi me amas, tu fac, ut ſciam, quid de nobis futurum ſit. habuiſti enim in tua poteſtate, ex quo vel ex ſobrio, vel certe ex ebrio ſcire poſſes. ſed ego iſta, mi Paete, non quaero: primum, quia de lu-

Digitized by Google

cro prope jam quadriennium vivimus, ſi aut hoc lucrum eſt, aut haec vita, ſuperſtitem reipublicae vivere: deinde, quod ſcire quoque mihi videor quid futurum ſit. fiet enim quodcunque volent, qui valebunt: valebunt autem ſemper arma. ſatis igitur nobis eſſe debet quidquid conceditur. hoc ſi quis pati non potuit, mori debuit. Veientem quidem agrum, et Capenatem metiuntur. hoc non longe abeſt a Tuſculano, nihil tamen timeo; fruor dum licet, opto ut ſemper liceat. ſi id minus contigerit; tamen, cum ego vir fortis, idemque philoſophus, vivere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere, cujus beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe rempublicam, qualem fortaſſe et ille vult, et omnes optare debemus; quid faciat, tamen non habet: ita ſe cum multis colligavit. ſed longius progredior: ſcribo enim ad te. hoc tamen ſcito, non modo me, qui conſiliis non interſum, ſed ne ipſum quidem principem ſcire, quid futurum ſit. nos enim illi ſervimus, ipſe temporibus. ita nec ille, quid tempora poſtulatura ſint, nec nos, quid ille cogitet, ſcire poſſumus.

Digitized by Google

haec tibi antea non reſcripſi, non quo ceſſator eſſe ſolerem, praeſertim in literis; ſed, cum explorati nihil haberem, nec tibi ſollicitudinem ex dubitatione mea, nec ſpem ex affirmatione afferre volui. illud tamen adſcribam, quod eſt veriſſimum, me his temporibus adhuc de iſto periculo nihil audiſſe. tu tamen pro tua ſapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quaecunque erunt. vale.

CICERO L. PAPIRIO PAETO. S. D.

18 Cum eſſem otioſus in Tuſculano, propterea quod diſcipulos obviam miſeram, ut iidem me quam maxime conciliarent familiari ſuo, accepi tuas literas, pleniſſimas ſuavitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum conſilium, quod, ut Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis pulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe; ſic ego, ſublatis judiciis, amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere coeperim. quid quaeris? me quoque delectat conſilium; multa enim conſequor. primum, id quod maxime nunc opus eſt, munio me ad haec tempora. id cujuſmodi ſit neſcio; tan-

Digitized by Google

tum video nullius adhuc conſilia me huic anteponere: niſi forte mori melius fuit. in lectulo: fateor: ſed non accidit. in acie non fui. caeteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius, foedè perierunt. at Cato praeclare. jam iſtuc quidem, cum volemus, licebit: demus modò operam, ne tàm neceſſe nobis ſit, quam illi fuit: id quod agimus. ergo hoc primum. ſequitur illud: ipſe melior fio, primum valetudine, quam, intermiſſis exercitationibus, amiſeram: deinde ipſa illa, ſi qua fuit in me, facultas orationis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem, exaruiſſet. extremum illud eſt, quod tu neſcio an primum putes: plures jam pavones confeci, quam tu pullos columbinos. tu iſtic te Ateriano jure delectato: ego me hîc Hirtiano. veni igitur, ſi vir es, et diſce jam προλεγομένας, quas quaeris: etſi ſus Minervam. ſed quando, ut video, aeſtimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum eſt. ſatius eſt hîc cruditate, quam iſtic fame. video te bona perdidiſſe: ſpero idem iſtuc familiares tuos. actum igitur de te eſt, niſi provides.

Digitized by Google

potes mulo iſto, quem tibi reliquum diçis eſſe, quando cantherium comediſti, Romam pervehi. ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſcalo, proxima. eam pulvinus ſequetur. vale.

CICERO L. PAPIRIO PAETO S. D.

19 Tamen a malitia non diſcedis. tenuiculo apparatu ſignificas Balbum fuiſſe contentum. hoc videris dicere, cum reges tam ſint continentes, multo magis conſulares eſſe oportere. neſcis me ab illo omnia expiſcatum: recta enim a porta domum meam veniſſe. neque hoc admiror, quod non ad tuam potius; ſed illud, quod non ad ſuam. ego autem primis tribus verbis, quid noſter Paetus? at ille adjurans, nuſquam ſe unquam libentius. hoc ſi verbis aſſecutus es, aures ad te afferam non minus elegantes: ſin autem obſonio, peto a te, ne pluris eſſe balbos, quam diſertos putes. me quotidie aliud ex alio impedit. ſed, ſi me expediero, ut in iſta loca venire poſſim, non committam ut te ſero a me certiorem factum putes. vale.

CICERO PAETO.

Dupliciter delectatus ſum tuis literis, 20
et quod ipſe riſi, et quod te intellexi jam poſſe ridere. me autem a te ut ſcurram velitem malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. illud doleo, in iſta loca venire me, ut conſtitueram, non potuiſſe. habuiſſes enim non hoſpitem, ſed contubernalem. at quem virum? non eum, quem tu es ſolitus promulſide conficere. integram famem ad ovum affero: itaque uſque ad aſſum vitulinum opera perducitur. illa mea, quae ſolebas antea laudare, ô hominem facilem! ô hoſpitem non gravem! abierunt. nam omnem noſtram de republica curam, cogitationem de dicenda in ſenatu ſententia, commentationem cauſarum, abjecimus. in Epicuri nos adverſarii noſtri caſtra conjecimus: nec tamen ad hanc inſolentiam: ſed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, cum in ſumptum habebas. etſi nunquam plura praedia habuiſti. proinde te para: cum homine edaci tibi res eſt, et qui jam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quam inſolentes ſint.

Digitized by Google

dediſcendae tibi ſunt ſportellae et artolagani tui. nos jam artis tantum habemus, ut Verrium tuum, et Camillum, quâ munditiâ homines? quâ elegantia? vocare ſaepius audeamus. ſed vide audaciam. etiam Hirtio coenam dedi; ſine pavone tamen. in ea coena cocus meus, praeter jus fervens, nihil potuit imitari. haec igitur eſt nunc vita noſtra. manè ſalutamus domi et bonos viros multos, ſed triſtes, et hos laetos victores: qui me quidem perofficioſe et peramanter obſervant. ubi ſalutatio defluxit, literis me involvo, aut ſcribo, aut lego. veniunt etiam, qui me audiunt, quaſi doctum hominem, quia paulo ſum, quam ipſi, doctior. inde corpori omne tempus datur. patriam eluxi jam et gravius, et diutius, quam ulla mater unicum filium. ſed cura, ſi me amas, ut valeas: ne ego, te jacente, bona tua comedim. ſtatui enim tibi ne aegroto quidem parcere.

CICERO PAETO S.

21 Ain' tandem? inſanire tibi videris, quod imitere verborum meorum, ut ſcribis, fulmina? tum inſanires, ſi conſequi

non poſſes: cum vero etiam vincas, me prius irrideas, quam te, oportet. quare nihil tibi opus eſt illud a Trabea, ſed potius ἀπότευγμα meum. veruntamen quid tibi ego in epiſtolis videor? nonne plebeio ſermone agere tecum? nec enim ſemper eodem modo: quid enim ſimile habet epiſtola aut judicio, aut concioni? quia ipſa judicia non ſolemus omnia tractare uno modo. privatas cauſas, et eas tenues, agimus ſubtilius: capitis, aut famae, ſcilicet ornatius. epiſtolas vero quotidianis verbis texere ſolemus. ſed tamen, mi Paete, quid tibi venit in mentem negare, Papirium quemquam unquam, niſi plebeium fuiſſe? fuerunt enim patricii minorum gentium quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui conſul cum L. Sempronio Atratino fuit, cum ante cenſor cum eodem fuiſſet, annum poſt Romam conditam CCCXII. ſed tum Papiſii dicebamini. poſt hunc, tredecim fuerunt ſellâ curuli ante L. Papirium Craſſum, qui primum Papiſius eſt vocari deſitus. is dictator cum L. Papirio Curſore, magiſtro equitum, factus eſt, annis poſt Romam conditam CCCCXV, et quadri-

ennio poſt conſul cum C. Duillo. hunc ſecutus eſt Curſor, homo valde honoratus: deinde L. Maſſo, aedilitius: inde multi Maſſones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas volo. deinde Carbones, et Turdi inſequuntur. hi plebeii fuerunt, quos contemnas cenſeo. nam praeter hunc C. Carbonem, quem Damaſippus occidit, civis e republica Carbonum nemo fuit. cognovimus C. Carbonem, et ejus fratrem ſcurram: quid his improbius? de hoc amico meo, Rubriae filio, nihil dico. tres illi fratres fuere, C. Cn. M. Carbones. Marcus, P. Flacco accuſante, condemnatus, fur magnus ex Sicilia: Caius, accuſante L. Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is et tribunus plebis ſeditioſus, et P. Africano vim attuliſſe exiſtimatus eſt. hoc vero, qui Lilybei a Pompejo noſtro eſt interfectus, improbior nemo, meo judicio, fuit. jam pater ejus accuſatus a M. Antonio, ſutorio atramento abſolutus putatur. quare ad patres cenſeo revertare. plebeii quam fuerint importuni, vides. vale.

CICERO PAETO.

Amo verecundiam, vel potius liberta- 22
tem loquendi. atqui hoc Zenoni placu-
it, homini mehercule acuto, etſi Acade-
miae noſtrae cum eo magna rixa eſt. ſed,
ut dico, placet Stoicis, ſuo quamque rem
nomine appellare. ſic enim diſſerunt, ni-
hil eſſe obſcoenum, nihil turpe dictu.
nam ſi quod ſit in obſcoenitate flagitium,
id aut in re eſſe, aut in verbo: nihil eſſe
tertium. in re non eſt. itaque non modo
in comoediis res ipſa narratur: ut ille in
Demiurgo modo (forte noſti canticum:
meminiſti Roſcium) 'ita me deſtituit nu-
'dum'---- totus eſt ſermo verbis tectus,
re impudentior: ſed etiam in tragoediis.
quid eſt enim illud? 'quae mulier una'---
quid, inquam, eſt? 'uſurpata duplex cu-
'bile?' quid? 'hujus Pheraei hic cubile
'inire eſt auſus.' quid eſt? 'virginem me
'quondam invitam per vim violat.' Ju-
piter bone, violat? atque idem ſignificat;
ſed alterum nemo tuliſſet. vides igitur,
cum eadem res ſit, quia verba non ſint, ni-
hil videri turpe. ergo in re non eſt; mul-
to minus in verbis. ſi enim quod ver-

Digitized by Google

bo ſignificatur, id turpe non eſt, verbum, quod ſignificat, turpe eſſe non poteſt. anum appellas alieno nomine: cur non ſuo potius? ſi turpe eſt, ne alieno quidem: ſi non eſt, ſuo potius. caudam antiqui penem vocabant: ex quo eſt propter ſimilitudinem penicillus. at hodie penis eſt in obſcoenis. at vero Piſo ille frugi in Annalibus ſuis queritur, adoleſcentes peni deditos eſſe. quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. ſed quia multi, factum eſt tam obſcoenum, quam id verbum, quo tu uſus es. quid, quod vulgo dicitur, 'cum nos te 'voluimus convenire,' num obſcoenum eſt? memini, in ſenatu diſertum conſularem ita eloqui: 'hanc culpam majorem, 'an illam dicam?' potuit obſcoenius? non, inquis: non enim ita ſenſit: non ergo in verbo eſt. docui autem in re non eſſe. nuſquam igitur eſt. 'liberis dare ope'ram,' quam honeſte dicitur? etiam patres rogant filios: ejus operae nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen: is Connus vocitatus eſt: num id obſcoenum putas? cum loquimur terni, nihil flagitii dicimus; at

Digitized by Google

cum bini, obſcoenum eſt. Graecis quidem, inquies. nihil eſt ergo in verbo, cum et ego Graece ſcio: et tamen tibi dico, bini: idque tu facis, quaſi ego Graece, non Latine dixerim. Ruta, et Menta, recte utrumque. volo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet. bella tectoriola: dic ergo etiam pavimenta iſto modo: non potes. viden' igitur nihil eſſe, niſi ineptias: turpitudinem nec in verbo eſſe, nec in re: itaque nuſquam eſſe. igitur in verbis honeſtis obſcoena ponimus. quid enim? non honeſtum verbum eſt Diviſio? at ineſt obſcoenum, cui reſpondet Intercapedo. num haec ergo obſcoena ſunt? nos autem ridicule. ſi dicimus, ille patrem ſtrangulavit, honorem non praefamur. ſin de Aurelia aliquid, aut Lollia, honos praefandus eſt. et quidem jam non etiam obſcoena verba pro obſcoenis ſunt. batuit, inquit, impudenter; depſit multo impudentius. atqui neutrum eſt obſcoenum. ſtultorum plena ſunt omnia. Teſtes, verbum honeſtiſſimum in judicio, alio loco non nimium. at honeſti Colei Lanuvini, Cliternini non honeſti. quid? ipſa res modo ho-

Digitized by Google

neſta, modo turpis? ſuppedit, flagitium eſt: jam erit nudus in balneo, non reprehendes. habes ſcholam Stoicam. ὁ σοφὸς ἀθυῤῥήμων ἔςη. quam multa ex uno verbo tuo? te adverſus me omnia audere gratum eſt. ego ſervo, et ſervabo (ſic enim aſſuevi) Platonis verecundiam. itaque tectis verbis ea ad te ſcripſi, quae apertiſſimis agunt Stoici. ſed illi etiam crepitus aiunt aeque liberos, ac ructus, eſſe oportere. honorem igitur Kalendis Mart. tu me diliges, et valebis.

CICERO PAPIRIO PAETO.

23 Heri veni in Cumanum: cras ad te fortaſſe. ſed cum certum ſciam, faciam te paulo ante certiorem. etſi M. Ceparius, cum mihi in ſylva Gallinaria obviam veniſſet, quaeſiſſemque quid ageres, dixit te in lecto eſſe, quod ex pedibus laborares. tuli ſcilicet moleſte, ut debui: ſed tamen conſtitui ad te venire, ut et viderem te, et viſerem, et coenarem etiam. non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. expecta igitur hoſpitem cum minime edacem, tum inimicum coenis ſumptuoſis. vale.

Digitized by Google

CICERO PAETO.

Ruſum iſtum, amicum tuum, de quo i- 24
terum jam ad me ſcribis, adjuvarem quantum poſſem, etiam ſi ab eo laeſus eſſem, cum te tantopere viderem ejus cauſa laborare. cum vero et ex tuis literis, et ex illius ad me miſſis intelligam, et judicem, magnae curae ei ſalutem meam fuiſſe; non poſſum ei non amicus eſſe, neque ſolum tua commendatione, quae apud me, ut debet, valet plurimum, ſed etiam voluntate ac judicio meo. volo enim te ſcire, mi Paete, initium mihi ſuſpicionis, et cautionis, et diligentiae fuiſſe literas tuas: quibus literis congruentes fuerunt aliae poſtea multorum. nam et Aquini, et Fabrateriae conſilia ſunt inita de me, quae te video inaudiſſe: et, quaſi divinarent, quam his moleſtus eſſem futurus, nihil aliud egerunt, niſi me ut opprimerent. quod ego non ſuſpicans, incautior fuiſſem, niſi a te admonitus eſſem. quamobrem iſte tuus amicus apud me non egit commendatione. utinam ea fortuna reipublicae ſit, ut ille me quam gratiſſimum poſſit cognoſcere. ſed haec hac-

Digitized by Google

tenus. te ad coenas itare deſiſſe, moleſte fero. magna enim te delectatione et voluptate privaſti. deinde etiam vereor (licet enim verum dicere) ne neſcio quid illud, quod ſolebas, dediſcas, et obliviſcare coenulas facere. nam ſi tum, cum habebàs quos imitarere, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurina quidem, cum ei rem demonſtraſſem, et vitam tuam ſuperiorem expoſuiſſem, magnum periculum ſummae reipublicae demonſtrabat, niſi ad ſuperiorem conſuetudinem tum, cum Favonius flaret, revertiſſes: hoc tempore ferri poſſe, ſi forte tu frigus ferre non poſſes. ſed mehercule, mi Paete, extra jocum, moneo te, quod pertinere ad beate vivendum arbitror, ut cum viris bonis, jucundis, amantibus tui vivas. nihil aptius vitae, nihil ad beate vivendum accommodatius. nec id ad voluptatem refero, ſed ad communitatem vitae atque victûs, remiſſionemque animorum: quae maxime ſermone efficitur familiari, qui eſt in conviviis dulciſſimus: ut ſapientius noſtri, quam Graeci: illi συμπόσια, aut σύνδειπνα, id eſt, compotationes, aut concoenatio-

nes: nos convivia, quod tum maxime ſimul vivitur. vides, ut te philoſophando revocare coner ad coenas? cura ut valeas. id foris coenitando facillime conſequêre. ſed cave, ſi me amas, exiſtimes, me, quod jocoſius ſcribam, abjeciſſe curam reipublicae. ſic tibi, mi Paete, perſuade, me dies et noctes nihil aliud agere, nihil curare, niſi ut mei cives ſalvi, liberique ſint. nullum locum praetermitto monendi, agendi, providendi. hoc denique animo ſum, ut, ſi in hac cura atque adminiſtratione vita mihi ponenda ſit, praeclare actum mecum putem. etiam atque etiam vale.

CICERO IMPERATORI PAETO.

Summum me ducem literae tuae red- 25
didere. plane neſciebam te tam peritum eſſe rei militaris. Pyrrhi te libros et Cineae video lectitaſſe. itaque obtemperare cogito praeceptis tuis: hoc amplius, navicularum habere aliquid in ora maritima; contra equitem Parthum negant ullam armaturam meliorem inveniri poſſe. ſed quid ludimus? neſcis quocum imperatori tibi negotium ſit. παιδείαν Κύρου,

quam contriveram legendo, totam in hoc imperio explicavi. ſed jocabimur alias coram, ut ſpero, brevi tempore. nunc ades ad imperandum, vel ad parendum potius: ſic enim antiqui loquebantur. cum M. Fabio (quod ſcire te arbitror) mihi ſummus uſus eſt: valdeque eum diligo, cum propter ſummam probitatem ejus, ac ſingularem modeſtiam, tum quod in his controverſiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera ejus uti ſoleo. is cum ad me Laodiceam veniſſet, mecumque ego eum eſſe vellem, repente percuſſus eſt atrociſſimis literis, in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem a Q. Fabio fratre proſcriptum eſſe, qui fundus cum eo communis eſſet. id M. Fabius pergraviter tulit, exiſtimavitque, fratrem ſuum, hominem non ſapientem, impulſu inimicorum ſuorum eo progreſſum eſſe. nunc ſi me amas, mi Paete, negotium totum ſuſcipe, et moleſtia Fabium libera. auctoritate tua nobis opus eſt, et conſilio, et etiam gratia. noli pati litigare fratres, et judiciis turpibus conflictari. Matonem et Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa?

Digitized by Google

non mehercule tam perſcribere poſſum, quam mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihique perſuadet. vale.

CICERO PAETO S. D.

Accubueram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. 26
dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum, et quidem ſupra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. miraris tam exhilaratam eſſe ſervitutem noſtram? quid ergo faciam? te conſulo, qui Philoſophum audis. angar? excruciemne me? quid aſſequar? deinde quem ad finem? vivas, inquis, in literis. an quidquam me aliud agere cenſes? aut poſſem vivere, niſi in literis viverem? ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. a quibus cum diſceſſi, etſi minimum mihi eſt in coena: quod tu unum ζήτημα Dioni philoſopho poſuiſti: tamen quid potius faciam, priuſquam me dormitum conferam, non reperio. audi reliqua. infra Eutrapelum Cytheris accubuit. in eo igitur, inquis, convivio Cicero ille? quem adſpectabant? cujus ob os Graii

'ora obvertebant ſua?' non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cum eſſet objectum, habere eum Laida: 'habeo, inquit, non habeor a 'Laide.' Graece hoc melius. tu, ſi voles, interpretabere. me vero nihil iſtorum ne juvenem quidem movit unquam, ne nunc ſenem. convivio delector. ibi loquor, quod in ſolum, ut dicitur; et gemitum in riſus maximos transfero. an tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? cum ille, ſi quis quicquam quaereret, dixiſſet; coenam te quaerere a mane dixeris. ille baro te putabat quaeſiturum, unum coelum eſſet, an innumerabilia. quid ad te? at hercule coena numquid ad te? ibi praeſertim. ſic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut ſcribitur: dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur unà non modo non contra legem, ſi ulla nunc lex eſt: ſed etiam intra legem, et quidem aliquanto. quare nihil eſt, quod adventum noſtrum extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies, ſed multi joci. vale.

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBER X.

CICERO PLANCO.

ET abſui proficiſcens in Graeciam: et poſteaquam de meo curſu Reipublicae ſum voce revocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta eſt, non inſolentia (nam id quidem vulgare vitium eſt) ſed immanitas, non modo ut vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cujuſquam. itaque mihi maximae curae eſt, non de mea quidem vita, cui ſatisfeci vel aetate, vel factis, vel (ſi quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: ſed me patria ſollicitat, in primiſque, mi Plance, expectatio conſulatus tui; quae ita longa eſt, ut optandum ſit, ut poſſimus ad id tempus rei-

Digitized by Google

publicae ſpiritum ducere. quae poteſt enim ſpes eſſe in ea republica, in qua hominis impotentiſſimi atque intemperatiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? et in qua nec ſenatus, nec populus vim habet ullam? nec leges ullae ſunt, nec judicia, nec omnino ſimulacrum aliquod ac veſtigium civitatis? ſed cum acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod ſingulis de rebus ſcriberem. illud autem erat amoris mei, quem a tua pueritia ſuſceptum non ſervavi ſolum, ſed etiam auxi, monere te, atque hortari, ut in rempublicam omni cogitatione curaque incumberes. quae ſi ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio eſt. ut perducatur autem, magnae cum diligentiae eſt, tum etiam fortunae. ſed et te aliquanto ante (ut ſpero) habebimus, et, praeterquam quod reipublicae conſulere debemus, tamen tuae dignitati ita favemus, ut omne noſtrum conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. ita facillime et reipublicae, quae mihi cariſſima eſt, et amicitiae noſtrae, quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intelli-

Digitized by Google

go ſatisfacturum. Furnium noſtrum tanti a te fieri, quantum ipſius et humanitas et dignitas poſtulat, nec miror, et gaudeo: teque hoc exiſtimari volo, quidquid in eum judicii officiique contuleris, id ita me accipere, ut in meipſum te putem contuliſſe. vale.

CICERO PLANCO. S.

Meum ſtudium honori tuo pro neceſ- 2
ſitudine noſtra non defuiſſet, ſi aut tuto in ſenatum, aut honeſte venire potuiſſem. ſed nec ſine periculo quiſquam libere de republica ſentiens, verſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum: nec noſtrae dignitatis videtur eſſe, ibi ſententiam de republica dicere, ubi me et melius et propius audiant armati, quam ſenatores. quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque ſtudium meum deſiderabis. ne in publicis quidem, ſi quid erit in quo me intereſſe neceſſe ſit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuae. in iis autem rebus, quae nihilominus, ut ego abſim, confici poſſunt, peto a te, ut me rationem habere velis et ſalutis, et dignitatis meae. vale.

Digitized by Google

CICERO PLANCO S. D.

3 Cum ipſum Furnium per ſe vidi libentiſſime, tum hoc libentius, quod illum audiens te videbar audire. nam et in re militari virtutem, et in adminiſtranda provincia juſtitiam, et in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit, et praeterea mihi non ignotam in conſuetudine et familiaritate ſuavitatem tuam adjunxit: praeterea ſummam erga ſe liberalitatem. quae omnia mihi jucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. ego, Plance, neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo veſtra ante aliquanto quam tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua: confirmata jam aetate familiaritatem, cum ſtudio meo, tum judicio tuo conſtitutam. his de cauſis mirabiliter faveo dignitati tuae, quam mihi tecum ſtatuo eſſe communem. omnia ſumma conſecutus es, virtute duce, comite fortuna; eaque es adeptus adoleſcens, multis invidentibus, quos ingenio induſtriaque fregiſti. nunc me, amantiſſimum tui, nemini concedentem, qui tibi vetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies, omnem,

Digitized by Google

tibi reliquae vitae dignitatem ex optimo reipublicae ſtatu acquires. ſcis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuiſſe quoddam tempus, cum homines exiſtimarent te nimis ſervire temporibus: quod ego quoque exiſtimarem, te ſi ea, quae patiebare, probare etiam arbitrarer. ſed cum intelligerem quid ſentires, te arbitrabar videre quid poſſes. nunc alia ratio eſt. omnium rerum tuum judicium eſt, idque liberum. conſul es deſignatus, optima aetate, ſumma eloquentia, maxima orbitate reipublicae virorum talium. incumbe, per deos immortales, in eam curam et cogitationem, quae tibi ſummam dignitatem et gloriam afferat. unus autem eſt, hoc praeſertim tempore, per tot annos republica devexata, reipublicae bene gerendae curſus ad gloriam. haec amore magis impulſus ſcribenda ad te putavi, quam quod arbitrarer te monitis et praeceptis egere. ſciebam enim ex iiſdem te haec haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. nunc tantum ſignificandum putavi, ut potius amorem tibi oſtenderem meum, quam oſtentarem prudentiam. inter-

Digitized by Google

ea, quae ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe diligenterque curabo.

PLANCUS CICERONI.

4 Gratiſſimae mihi tuae literae fuerunt, quas ex Furnii ſermone te ſcripſiſſe animadverto. ego autem praeteriti temporis excuſationem affero, quod te profectum audieram: nec multo ante rediſſe ſcivi, quam ex epiſtola tua cognovi. nullum enim in te officium, ne minimum quidem, ſine maxima culpa videor poſſe praeterire. in quo tuendo habeo cauſas plurimas, vel paternae neceſſitudinis, vel meae a pueritia obſervantiae, vel tui erga me mutui amoris. quare, mi Cicero, quod mea tuaque patitur aetas, perſuade tibi, te unum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiae plena, quae ſumma eſt, videntur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conſcientia metior. quare ſi aut aliter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere, aut, ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, ut id ſequerer, quod tu opti-

mum putares. nunc vero quid eſt, quod me in aliam partem trahere poſſit? quaecunque in me bona ſunt, aut fortunae beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi a te propter amorem carius ſunt aeſtimata; tamen vel inimiciſſimi judicio tanta ſunt, ut, praeter bonam famam, nihil deſiderare videantur. quare hoc unum tibi perſuade: quantum viribus eniti, conſilio providere, auctoritate movere potuero, hoc omne reipublicae ſemper futurum. non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neque, ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui praeſentis eſſet, unquam a tuis conſiliis diſcreparem: nec nunc committam, ut ullum meum factum reprehendere jure poſſis. ſum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe menſe Januario geratur, ut ſciam. interim maximam hic ſollicitudinem curamque ſuſtineo, ne inter aliena vitia hae gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem. quod ſi proinde, ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit, certe et tibi, cui maxime cupio, et omnibus viris bonis ſatisfaciam. fac valeas, meque mutuo diligas.

Digitized by Google

CICERO PLANCO S.

5 Binas a te accepi literas eodem exemplo: quod ipſum argumento mihi fuit diligentiae tuae. intellexi enim te laborare, ut ad me mihi expectatiſſimae literae perferrentur. ex quibus cepi fructum duplicem, mihique in comparatione difficilem ad judicandum, amoremne erga me tuum, an animum in rempublicam pluris aeſtimandum putarem. eſt omnino patriae caritas, meo quidem judicio, maxima: ſed amor, voluntatiſque conjunctio plus certe habet ſuavitatis. itaque commemoratio tua paternae neceſſitudinis, benevolentiaeque ejus, quam erga me a pueritia contuliſſes, caeterarumque rerum, quae ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi laetitiam attulerat. rurſus declaratio animi tui, quem haberes de republica, quemque habiturus eſſes, mihi erat jucundiſſima: eoque major erat haec laetitia, quod ad illa ſuperiora accedebat. itaque te non hortor ſolum, mi Plance, ſed plane etiam oro, quod feci his literis, quibus tu humaniſſime reſpondiſti, ut tota mente, omnique

animi impetu in rempublicam incumbas. nihil eſt, quod tibi majori fructui gloriaeque eſſe poſſit: nec quidquam ex omnibus rebus humanis eſt praeclarius, aut praeſtantius, quam de republica bene mereri. adhuc enim patitur tua ſumma humanitas, et ſapientia, me, quod ſentiam, libere dicere. fortuna ſuffragante videris res maximas conſecutus: quod quanquam ſine virtute non potuiſſes, tamen ex maxima parte, ea, quae es adeptus, fortunae temporibuſque tribuuntur. his temporibus difficillimis, reipublicae quidquid ſubveneris, id erit totum et proprium tuum. incredibile eſt omnium civium, latronibus exceptis, odium in Antonium. magna ſpes in te, et in tuo exercitu magna expectatio. cujus, per deos, gratiae, gloriaeque cave tempus amittas. ſic moneo, ut filium; ſic faveo, ut mihi; ſic hortor, ut et pro patria, et amiciſſimum. vale.

CICERO PLANCO.

Quae locutus eſt Furnius noſter de animo tuo in rempublicam, ea gratiſſima fuerunt ſenatui, populoque Romano pro-

batiſſima. quae autem recitatae literae ſunt in ſenatu, nequaquam conſentire cum Furnii oratione viſae ſunt. pacis enim auctor eras, cùm collega tuus, vir clariſſimus, a foediſſimis latronibus obſideretur: qui aut poſitis armis pacem petere debent, aut, ſi pugnantes eam poſtulant, victoriâ pax, non pactione parienda eſt. ſed de pace literae vel Lepidi, vel tuae, quam in partem acceptae ſint, ex viro optimo, fratre tuo, et ex C. Furnio poteris cognoſcere. me autem impulit tui caritas, ut, quanquam nec tibi ipſi conſilium deeſſet, et fratris Furniique benevolentia, fideliſque prudentia tibi praeſtò eſſet futura, vellem tamen meae quoque auctoritatis, pro plurimis noſtris neceſſitudinibus, praeceptum ad te aliquod pervenire. crede igitur mihi, Plance, omnes quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis (es autem adeptus ampliſſimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate populi Romani, et cum ſenatûs auctoritate conjunxeris. ſejunge te, quaeſo, aliquando ab iis, cum quibus te non tuum judicium, ſed temporum vincula

conjunxerunt. complures in perturbatione reipublicae conſules dicti, quorum nemo conſularis habitus, niſi qui animo extitit in rempublicam conſulari. talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorum civium, tui diſſimillimorum, ſocietate ſejungas, deinde et ſenatui boniſque omnibus auctorem, principem, ducem praebeas: poſtremo, ut pacem eſſe judices non in armis poſitis, ſed in abjecto armorum et ſervitutis metu. haec ſi et ages, et ſenties, tum eris non modo conſul et conſularis, ſed magnus etiam et conſul et conſularis. ſin aliter, tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. haec, impulſus benevolentia, ſcripſi paulo ſeverius; quae tu in experiendo eâ ratione, quae te digna eſt, vera eſſe cognoſces. D. XIII kal. April.

PLANCUS CICERONI.

Plura tibi de meis conſiliis ſcriberem, 7
rationemque omnium redderem verboſius, quo magis judicares, omnia me reipublicae praeſtitiſſe, quae et tua exhortatione excepi, et mea affirmatione tibi re-

cepi: (non minus enim a te probari, quam diligi, ſemper volui; nec te magis in culpa defenſorem mihi paravi, quam praedicatorem meritorum meorum eſſe volui) ſed breviorem me duae res faciunt; una, quod publicis literis omnia ſum perſecutus; altera, quod M. Variſidium, equitem Romanum, familiarem meum, ipſum ad te tranſire juſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. non, medius fidius, mediocri dolore afficiebar, cum alii occupare poſſeſſionem laudis viderentur: ſed uſque mihi temperavi, dum perducerem eò rem, ut dignum aliquid et conſulatu meo, et veſtra expectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturum, ut maximo praeſidio reipublicae nos fuiſſe et nunc ſentiant homines, et in poſterum memoria teneant. a te peto ut dignitati meae ſuffrageris; et, quarum rerum ſpe ad laudem me vocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. non minus poſſe te, quam velle, exploratum mihi eſt. fac valeas, meque mutuo diligas.

Digitized by Google

PLANCUS IMP. COS. DES. COSS. PR. TRIB. PLEB. SEN. POP. PL. Q. R. S. D.

Si cui forte videor diutius et homi- 8
num expectationem, et ſpem reipublicae de mea voluntate tenuiſſe ſuſpenſam, huic prius excuſandum me eſſe arbitror, quam de inſequenti officio quidquam ulli pollicendum. non enim praeteritam culpam videri volo redemiſſe, ſed optimae mentis cogitata jampridem, maturo tempore enuntiare. non me praeteribat, in tanta ſollicitudine hominum, et tam perturbato ſtatu civitatis, fructuoſiſſimam eſſe profeſſionem bonae voluntatis, magnoſque honores ex ea re complures conſecutos videbam. ſed, cum in eum caſum me fortuna demiſiſſet, ut aut, celeriter pollicendo, magna mihi ipſe ad proficiendum impedimenta opponerem; aut, ſi in eo mihi temperaviſſem, majores occaſiones ad opitulandum haberem; expeditius iter communis ſalutis, quam meae laudis eſſe volui. nam quis in ea fortuna, quae mea eſt, et ab ea vita, quam in me cognitam hominibus arbitror, et

cum ea ſpe, quam in manibus habeo, aut ſordidum quidquam pati, aut pernicioſum concupiſcere poteſt? ſed aliquantum nobis temporis, et magni labores, et multae impenſae opus fuerunt, ut quae reipublicae boniſque omnibus polliceremur, exitu praeſtaremus: neque ad auxilium patriae nudi cum bona voluntate; ſed cum facultatibus accederemus. confirmandus erat exercitus nobis, magnis ſaepe praemiis ſollicitatus, ut ab republica potius moderata, quam ab uno infinita ſperaret. confirmandae complures civitates, quae ſuperiore anno largitionibus conceſſionibuſque praemiorum erant obligatae, ut et illa vana putarent, et eadem a melioribus auctoribus petenda exiſtimarent. eliciendae etiam voluntates reliquorum, qui finitimis provinciis exercitibuſque praefuerunt, ut potius cum pluribus ſocietatem defendendae libertatis iniremus, quam cum paucioribus funeſtam orbi terrarum victoriam partiremur. muniendi vero noſmetipſi fuimus, aucto exercitu, auxiliiſque multiplicatis, ut, cum praeferremus ſenſus aperte, tum etiam, invitis quibuſdam, ſciri, quid de-

Digitized by Google

ſenſuri eſſemus, non eſſet periculoſum. ita nunquam diffitebor, multa me, ut ad effectum horum conſiliorum pervenirem, et ſimulaſſe invitum, et diſſimulaſſe cum dolore: quod, praematura denuntiatio boni civis imparati quam periculoſa eſſet, ex caſu collegae videbam. quo nomine etiam C. Furnio legato, viro forti atque ſtrenuo, plura etiam verbo, quam ſcriptura, mandata dedimus: ut et tectius ad vos perferrentur, et nos eſſemus tutiores: quibuſque rebus et communem ſalutem muniri, et nos armari conveniret, praecepimus. ex quo intelligi poteſt, curam reipublicae ſummae defendendae jampridem apud nos excubare. nunc, cum deûm benignitate ab omni re ſumus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis homines, ſed explorate judicare volumus. legiones habeo quinque ſub ſignis, et ſua fide virtuteque reipublicae conjunctiſſimas, et noſtra liberalitate nobis obſequentes. provinciam omnium civitatum conſenſu paratiſſimam, et ſumma contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumque tantas copias, quantas hae gentes ad defendendam

ſuam ſalutem libertatemque conficere poſſunt. ipſe ita ſum animo paratus, ut vel provinciam tueri, vel ire quò reſpublica vocet, vel tradere exercitum, auxilia, provinciamque, vel omnem impetum belli in me convertere non recuſem, ſi modo meo caſu aut confirmare patriae ſalutem, aut periculum poſſim morari. haec ſi jam expeditis omnibus rebus, tranquilloque ſtatu civitatis polliceor, in damno meae laudis, reipublicae commodo laetabor. ſin ad ſocietatem integerrimorum et maximorum periculorum accedam, conſilia mea aequis judicibus ab obtrectatione invidorum defendenda commendo. mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in reipublicae incolumitate ſatis magnus eſt paratus. eos vero, qui meam auctoritatem, et multo magis veſtram fidem ſecuti, nec ulla ſpe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos vobis habeatis, petendum videtur.

PLANCUS CICERONI S.

9 Nihil me tibi temere, aut te caeteris de me fruſtra recepiſſe laetor. certe hoc majus habes teſtimonium amoris mei, quo

Digitized by Google

maturius tibi, quam caeteris, conſilia mea volui eſſe nota. in dies vero meritorum meorum fieri acceſſiones pervidere te ſpero, cogniturum magis recipio. quod ad me attinet, mi Cicero, (ita ab imminentibus malis reſpublica, me adjuvante, liberetur) ſic honores praemiaque veſtra ſuſpicio, conferenda certe cum immortalitate, ut ſine his nihil de meo ſtudio perſeverantiaque ſim remiſſurus. niſi in multitudine optimorum civium impetus animi mei fuerit ſingularis, et opera praecipua, nihil ad meam dignitatem accedere volo ſuffragatione veſtra. concupiſco autem nihil mihi, contra quod ipſe pugno. et temporis, et rei te moderatorem facile patior eſſe. nihil aut ſero, aut exigue a patria civi tributum poteſt videri. exercitum a. d. ſextum kal. Maias Rhodanum trajeci, magnis itineribus. Vienna equites mille via breviore praemiſi. ipſe, ſi ab Lepido non impediar, celeritate ſatisfaciam: ſi autem itineri meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam. copias adduco et numero, et genere, et fidelitate firmiſſimas. te, ut diligas me, ſi mutuo me facturum ſcis, rogo. vale.

Digitized by Google

CICERO PLANCO.

10 Etſi ſatis ex Furnio noſtro cognoram, quae tua voluntas, quod conſilium de republica eſſet; tamen, tuis literis lectis, liquidius de toto ſenſu tuo judicavi. quamobrem, quanquam in uno praelio omnis fortuna reipublicae diſceptat; quod quidem, cum haec legeres, jam decretum arbitrabar fore; tamen ipſa fama, quae de tua voluntate percrebruit, magnam es laudem conſecutus. itaque ſi conſulem Romae habuiſſemus, declaratum eſſet ab ſenatu cum tuis magnis honoribus, quam gratus eſſet conatus et apparatus tuus. cujus rei non modo non praeteriit tempus, ſed ne maturum quidem etiam nunc, meo quidem judicio, fuit. is enim denique honos mihi videri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficii, ſed propter magna merita claris viris defertur et datur. quare, ſit modo aliqua reſpublica, in qua honos elucere poſſit, omnibus, mihi crede, ampliſſimis honoribus abundabis. is autem, qui vere appellari poteſt honos, non invitamentum ad tempus, ſed perpetuae virtutis eſt praemium. quam-

obrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem, ſubveni patriae, opitulare collegae, omnium gentium conſenſum et incredibilem conſpirationem adjuva. me tuorum conſiliorum adjutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſſimum, fideliſſimumque cognoſces. ad eas enim cauſas, quibus inter nos amore ſumus, officiis, vetuſtate conjuncti, patriae caritas acceſſit, eaque effecit ut tuam vitam anteferrem meae. III kal. April.

PLANCUS CICERONI.

Immortales ago tibi gratias, agamque, 11 dum vivam. nam, relaturum me, affirmare non poſſum. tantis enim tuis officiis non videor mihi reſpondere poſſe: niſi forte (ut tu graviſſime diſertiſſimeque ſcripſiſti) ita ſenſurus es, ut me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. ſi de filii tui dignitate eſſet actum, amabilius certe nihil facere potuiſſes. primae tuae ſententiae infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus arbitriumque amicorum meorum compoſitae, oratio aſſidua et perpetua de me, jurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi

Digitized by Google

ſunt. non mediocris adhibenda mihi eſt cura, ut reipublicae me civem dignum tuis laudibus praeſtem; in amicitia tua memorem atque gratum. quod reliquum eſt, tuum munus tuere, et me, ſi quem eſſe voluiſti, eum exitu rebuſque cognoſcis, defende ac ſuſcipe. cum Rhodanum copias trajeciſſem, fratremque cum tribus millibus equitum praemiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerem; in itinere, de praelio facto, Brutoque et Mutina obſidione liberatis, audivi. animadverti nullum alium receptum Antonium, reliquiaſque, quae cum eo eſſent, habere, niſi in his partibus; duaſque ei ſpes eſſe propoſitas, unam Lepidi ipſius, alteram exercitus. quod quaedam pars exercitus non minus furioſa eſt, quam qui cum Antonio fuerunt, equitatum revocavi. ipſe in Allobrogibus conſtiti, ut perinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret. ſi nudus huc ſe Antonius conferet, facile mihi videor per me ſuſtinere poſſe, remque publicam ex veſtra ſententia adminiſtrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur. ſi vero copiarum aliquid ſecum adducet, et, ſi decima legio veterana, quae

Digitized by Google

noſtra opera revocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit; tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idque me praeſtaturum ſpero, dum iſtinc copiae trajiciantur, conjunctaeque nobiſcum facilius perditos opprimant. hoc tibi ſpondeo, mi Cicero, neque animum, nec diligentiam mihi defuturam. cupio mehercules nullam reſiduam ſollicitudinem eſſe: ſed ſi fuerit, nec animo, nec benevolentiae, nec patientiae cujuſquam pro vobis cedam. do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad hujus rei ſocietatem incitem, omniaque ei obſequia polliceor, ſi modo rempublicam reſpicere volet. utor in hac re adjutoribus, interpretibuſque, fratre meo, et Laterenſe, et Furnio noſtro. non me impedient privatae offenſiones, quo minus pro reipublicae ſalute etiam cum inimiciſſimo conſentiam. quod ſi nihil profecero, nihilominus maximo ſum animo, et majore fortaſſe cum mea gloria vobis ſatisfaciam. fac valeas, meque mutuo diligas.

Digitized by Google

CICERO PLANCO.

12 Etſi reipublicae cauſa maxime gaudere debeo, tantum ei te praeſidii, tantum opis attuliſſe extremis pene temporibus; tamen ita te victorem complectar, republica recuperata, ut magnam partem mihi laetitiae tua dignitas afferat, quam et eſſe jam, et futuram ampliſſimam intelligo. cave enim putes ullas unquam literas graviores, quam tuas, in ſenatu eſſe recitatas: idque contigit cum meritorum tuorum in rempublicam eximia quadam magnitudine, tum verborum, ſententiarumque gravitate. quod mihi quidem minime novum, qui et te noſſem, et tuarum literarum ad me miſſarum promiſſa meminiſſem, et haberem a Furnio noſtro tua penitus conſilia cognita. ſed ſenatui majora viſa ſunt, quam erant expectata; non quod unquam de tua voluntate dubitaſſet; ſed nec, quantum facere poſſes, nec, quo progredi velles, exploratum ſatis habebat. itque cum a. d. VII idus April. mane mihi tuas literas M. Variſidius reddidiſſet, eaſque legiſſem, incredibili gaudio ſum elatus: cumque magna

multitudo optimorum virorum et civium me de domo deduceret, ſeci continuo omnes participes meae voluptatis. interim ad me venit Munatius noſter, ut conſuerat: at ego ei literas tuas: nihil dum enim ſciebat. nam ad me primum Variſidius, idque ſibi a te mandatum eſſe dicebat. paulo poſt idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipſi miſeras, et eas, quas publicè. placuit nobis, ut ſtatim ad Cornutum, praetorem urbanum, literas deferremus; qui, quod conſules aberant, conſulare munus ſuſtinebat more majorum. ſenatus eſt continuo convocatus, frequenſque convênit propter famam, atque expectationem tuarum literarum. recitatis literis, oblata religio Cornuto eſt, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpiciis operam dediſſe: idque a noſtro collegio comprobatum eſt. itaque res dilata eſt in poſterum. eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Servilio; qui cum gratia effeciſſet, ut ſua ſententia prima pronuntiaretur, frequens eum ſenatus reliquit, et in alia omnia diſceſſit; meaeque ſententiae, quae ſecunda pronuntiata e-

rat, cum frequens aſſentiretur ſenatus, rogatu Servilii P. Titius interceſſit. res in poſterum dilata. venit paratus Servilius, Jovi ipſi iniquus, cujus in templo res agebatur. hunc quemadmodum fregerim, quantaque contentione Titium interceſſorem abjecerim, ex aliorum te literis malo cognoſcere. unum hoc ex meis: ſenatus gravior, conſtantior, amicior tuis laudibus eſſe non potuit, quam tum fuit. nec vero tibi ſenatus amicior, quam cuncta civitas. mirabiliter enim populus Romanus univerſus, et omnium generum ordinumque conſenſus ad liberandam rempublicam conſpiravit. perge igitur, ut agis, nomenque tuum commenda immortalitati: atque haec omnia, quae habent ſpeciem gloriae, collecta inaniſſimis ſplendoris inſignibus, contemne, brevia, fugacia, caduca exiſtima. verum decus in virtute poſitum eſt; quae maxime illuſtratur magnis in rempublicam meritis. eam facultatem habes maximam: quam quando complexus es, tene; perfice, ut ne minus reſpublica tibi, quam tu reipublicae debeas. me tuae dignitatis non modo fautorem, ſed etiam

Digitized by Google

amplificatorem cognoſces. id cum reipublicae, quae mihi vita eſt mea carior, tum noſtrae neceſſitudini debere me judico. atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem, quod bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam, et fidem, magis etiam perſpexi in ejus incredibili erga te benevolentia et diligentia. III. id. April.

CICERO PLANCO.

Ut primum poteſtas data eſt augendae 13
dignitatis tuae, nihil praetermiſi in te ornando, quod poſitum eſſet aut in praemio virtutis, aut in honore verborum. id ex ipſo ſenatus-conſulto poteris cognoſcere. ita enim eſt perſcriptum, ut a me de ſcripto dicta ſententia eſt: quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio, magnoque conſenſu. ego quanquam ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexeram te magis judicio bonorum, quam inſignibus gloriae delectari: tamen conſiderandum exiſtimavi, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi a republica deberetur. tu contexes extrema cum primis. qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum

Digitized by Google

confecerit. itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem, ſed Ulyſſem appellavit πτολίπορθον.

CICERO PLANCO S.

14 O gratam famam biduo ante victoriam, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copiis. atque etiam hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt. fugiſſe enim ex praelio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. eſt autem non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. equidem expectabam jam tuas literas, idque cum multis. ſperabamque etiam Lepidum, reipublicae temporibus admonitum, tecum et reipublicae ſatis eſſe facturum. in illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut ne quae ſcintilla teterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum: et rempublicam divino beneficio affeceris, et ipſe aeternam gloriam conſequêre. D. III. non. Maii.

PLANCUS CICERONI.

15 His literis ſcriptis, quae poſtea accidiſſent, ſcire te, ad rempublicam putavi pertinere. ſedulitas mea (ut ſpero) et mi-

Digitized by Google

hi, et reipublicae tulit fructum. namque aſſiduis internuntiis cum Lepido egi, ut, omiſſa omni contentione, reconciliataque voluntate noſtra, communi conſilio reipublicae ſuccurreret: ſe, liberos, urbemque pluris, quam unum perditum abjectumque latronem, putaret: obſequioque meo, ſi ita faceret, ad omnes res abuteretur. profeci itaque per Laterenſem internuntium. fidem mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere provincia ſua non potuiſſet, bello perſecuturum: me, ut venirem, copiaſque conjungerem, rogavit: eoque magis, quod et Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur, et Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. nam etiam ex paucitate ejus, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me tranſierunt. quibus rebus ego cognitis cunctatus non ſum: in curſu bonorum conſiliorum Lepidum adjuvandum putavi. adventus meus quid profecturus eſſet, vidi: vel quod equitatu meo perſequi atque opprimere equitatum ejus poſſem: vel quod exercitûs Lepidi eam partem, quae corrupta eſt, et ab republica alienata, et corrigere, et co-

Digitized by Google

ercere praeſentia mei exercitûs poſſem. itaque in Iſara, flumine maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte, uno die facto, exercitum a. d. quartum idus Maii traduxi. cum vero mihi nuntiatum eſſet, L. Antonium praemiſſum cum equitibus et cohortibus ad Forum Julii veniſſe: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, miſi a. d. quintum idus Maii. ipſe maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, et reliquo equitatu ſubſequar. ſi nos mediocris modo fortuna reipublicae adjuverit; et audaciae perditorum, et noſtrae ſollicitudinis hîc finem reperiemus. quod ſi latro, praecognito noſtro adventu, rurſus in Italiam ſe recipere coeperit, Bruti erit officium, occurrere ei: cui ſcio nec conſilium, nec animum defuturum. ego tamen, ſi id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui ſequatur, Italiam a vaſtatione defendat. fac valeas, meque mutuo diligas.

CICERO PLANCO.

16 Nihil poſt hominum memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidem

Digitized by Google

ipſo opportunius accidere vidi, quam tuas, Plance, literas. redditae ſunt enim frequenti ſenatu Cornuto, cum is frigidas ſane et inconſtantes recitaſſet literas Lepidi. ſub eas ſtatim recitatae ſunt tuae, non ſine magnis quidem clamoribus. cum rebus enim ipſis eſſent, et ſtudiis, beneficiiſque in rempublicam gratiſſimae, tum erant graviſſimis verbis, et ſententiis. flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, ut referret ſtatim de tuis literis. ille ſe conſiderare velle. cum ei magnum convicium fieret cuncto a ſenatu, quinque tribuni plebis retulerunt. Servilius rogatus rem diſtulit. ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad unum. ea quae fuerit, ex ſenatus-conſulto cognoſces. tu, quanquam conſilio non eges, vel abundas potius; tamen hoc animo eſſe debes, ut nihil huc rejicias: neve in rebus tam ſubitis, tamque anguſtis a ſenatu conſilium petendum putes. ipſe tibi ſis ſenatus. quocunque te ratio reipublicae ducet, ſequare. cures, ut ante factum aliquid a te egregium audiamus, quam futurum putarimus. illud tibi promitto, quidquid a te erit factum, id ſenatum non modo ut

fidelitər, ſed etiam ut ſapienter factum, comprobaturum.

PLANCUS CICERONI.

17 Antonius id. Maii ad Forum Julii cum primis copiis venit. Ventidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad Forum Voconii caſtra habet, qui locus a Foro Julii quatuor et viginti millia paſſuum abeſt, ibique me expectare conſtituit, quemadmodum ipſe mihi ſcripſit. quod ſi omnia mihi integra et ipſe, et fortuna ſervarit, recipio vobis celeriter me negotium ex ſententia confecturum. fratrem meum, aſſiduis laboribus concurſationibusque confectum, graviter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi: ſed tamen cum primum poſſe ingredi coepit, non magis ſibi, quam reipublicae, ſe convaluiſſe exiſtimans, ad omnia pericula princeps eſſe non recuſabat. ſed ego eum non ſolum hortatus ſum, verum etiam coëgi iſtò proficiſci: quod et illa valetudine magis conficere ſe, quam me juvare poſſet in caſtris: et quod acerbiſſimo interitu conſulum rempublicam nudatam, tali cive praetore in urbanis officiis indigere

Digitized by Google

exiſtimabam. quod ſi quis veſtrûm non probabit, mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego deſiderabam, fecit ut Apellam ad me mitteret, quo obſide fide illius et ſocietatis in republica adminiſtranda uterer. ſtudium mihi ſuum L. Gellius, de tribus fratribus Sex. Gaviano probavit, quo ego interprete noviſſime ad Lepidum ſum uſus. amicum eum reipublicae cognoſſe videor; libenterque ei ſum teſtimonio, et omnibus ero, qui bene merentur. fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemque meam, ſi mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum benevolentia feciſti.

PLANCUS CICERONI.

Quid in animo habuerim, cum Laevus Nervaque diſceſſerunt a me, et ex literis, quas eis dedi, et ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus conſiliiſque meis interfuerunt. accidit mihi, quod homini pudenti et cupido ſatisfaciendae reipublicae boniſque omnibus accidere ſolet, ut conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quam tutum, 18

quod habere poſſet obtrectationem. itaque poſt diſceſſum legatorum, cum binis continuis literis et Lepidus me ut venirem rogaret, et Laterenſis multo etiam magis, prope implorans, obteſtaretur, non ullam rem aliam extimeſcens quam eandem, quae mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitûs ejus: non dubitandum putavi quin ſuccurrerem, meque communi periculo offerrem. ſciebam enim, etſi cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus trajiceret exercitum, et cum collega conſentiente, exercitu concordi, et bene de republica ſentiente, hoſtibus obviam ire: tamen, ſi quid Lepidus bene ſentiens detrimenti cepiſſet, hoc omne aſſignatum iri aut pertinaciae meae, aut timori videbam, ſi aut hominem offenſum mihi, conjunctum cum republica non ſublevaſſem; aut ipſe a certamine belli tam neceſſarii me removiſſem. itaque potius periclitari volui, ſi poſſet mea praeſentia et Lepidum tueri, et exercitum facere meliorem, quam nimis cautus videri. ſollicitiorem certe hominem non ſuis contractis neminem pu-

Digitized by Google

to fuiſſe. nam, quae res nullam habebat dubitationem, ſi exercitus Lepidi abſit, ea nunc magnam affert ſollicitudinem, magnumque habet caſum. mihi enim ſi contigiſſet, ut prior occurrerem Antonio, non mehercules horam conſtitiſſet: tantum ego et mihi confido, et ſic perculſas illius copias, Ventidiique Mulionis caſtra deſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſi quid intra cutem ſubeſt vulneris, quod prius nocere poteſt, quam ſciri, curarique poſſit. ſed certe niſi uno loco me tenerem, magnum periculum ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitûs adiret, quae bene de republica ſentit. magnam etiam perditi hoſtes acceſſionem ſibi feciſſent, ſi quas copias a Lepido abſtraxiſſent. quae ſi adventus meus repreſſerit, agam gratias fortunae, conſtantiaeque meae quae me ad hanc experientiam excitavit. itaque a. d. XII. kal. Jun. ab Iſara caſtra movi: pontem tamen, quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis, reliqui, praeſidiaque ibi firma poſui, ut venienti Bruto exercituique ejus ſine mora tranſitus eſſet paratus. ipſe, ut ſpero, diebus octo,

quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me conjungam. vale.

CICERO PLANCO.

19 Quanquam gratiarum actionem a te non deſiderabam, cum te re ipſa atque animo ſcirem eſſe gratiſſimum: tamen (fatendum eſt enim) fuit ea mihi perjucunda. ſic enim vidi, quaſi ea quae oculis cernuntur, me a te amari. dices, quid antea? ſemper equidem; ſed nunquam illuſtrius. literae tuae mirabiliter gratae ſunt ſenatui, cum rebus ipſis, quae erant graviſſimae et maximae, fortiſſimi animi, ſummique conſilii: tum etiam gravitate ſententiarum, atque verborum. ſed, mi Plance, incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit ſumma et gratia, et gloria. cupio omnia reipublicae cauſa: ſed, mehercules, in ea conſervanda jam defatigatus, non multo plus patriae faveo, quam tuae gloriae: cujus maximam facultatem tibi immortales, ut ſpero, dedêre, quam complectere, obſecro. qui enim Antonium oppreſſerit, is hoc bellum teterrimum periculoſiſſimumque confecerit. vale.

Digitized by Google

CICERO PLANCO.

Ita erant omnia, quae iſtinc affereban- 20
tur, incerta, ut, quid ad te ſcriberem, non occurreret. modo enim quae vellemus de Lepido, modo contra nuntiabantur. de te tamen fama conſtans, nec decipi poſſe, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum, proprium eſt prudentiae tuae. ſed accepi literas a collega tuo, datas idibus Maiis in quibus erat, te ad ſe ſcripſiſſe, a Lepido non recipi Antonium. quod erit certius, ſi tu ad nos idem ſcripſeris. ſed minus audes fortaſſe propter inanem laetitiam literarum ſuperiorum. verum, ut errare id, Plance, voluiſti, (quis enim id effugerit) ſic decipi te non potuiſſe, quis non videt? nunc vero etiam jam erroris cauſa ſublata eſt. culpa enim illa, ‘ bis ad eundem,’ vulgari reprehenſa proverbio eſt. ſin, ut ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet, omni cura liberati ſumus: nec tamen erimus, priuſquam ita eſſe tu nos feceris certiores. mea quidem, ut ad te ſaepius ſcripſi, haec ſententia eſt: qui reliquias hujus belli oppreſſerit, eum totius belli confec-

Digitized by Google

torem fore: quem te et opto eſſe, et confido futurum. ſtudia mea erga te, quibus certe nulla eſſe majora potuerunt, tibi tam grata eſſe, quam ego putavi fore, minime miror, vehementerque laetor. quae quidem tu, ſi recte iſtic erit, majora et graviora cognoſces. IV. kal. Jun.

PLANCUS CICERONI.

21 Puderet me inconſtantiae mearum literarum, ſi non haec ex aliena levitate penderent. omnia feci, quare Lepido conjuncto ad rempublicam defendendam, minore ſollicitudine veſtra, perditis reſiſterem. omnia ei petenti recepi, et ultro pollicitus ſum, ſcripſique tibi biduo ante, confidere me, bono Lepido eſſe uſurum, communique conſilio bellum adminiſtraturum. credidi chirographis ejus, affirmationi praeſentis Laterenſis, qui tum apud me erat; reconciliaremque me Lepido, fidemque haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare. illud certe cavi, et cavebo, ne mea credulitate reipublicae ſumma fallatur. cum, in Iſara flumine uno die ponte effecto, exercitum traduxiſſem, pro magnitudine

Digitized by Google

rei celeritatem adhibens, quod petierat per literas ipſe, ut maturarem venire: praeſto mihi fuit ſtator ejus cum literis, quibus ne venirem denuntiabat; ſe poſſe per ſe conficere negotium; interea ad Iſaram expectarem. indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilominus ire decreram, exiſtimans eum ſocium gloriae vitare. putabam poſſe me nec de laude jejuni hominis delibare quidquam, et ſubeſſe tamen propinquis locis, ut, ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeriter poſſem. ego non malus homo hoc ſuſpicabar. at Laterenſis, vir ſanctiſſimus, ſuo chirographo mittit mihi literas, in eiſque deſperans de ſe, de exercitu, de Lepidi fide, querenſque ſe deſtitutum: in quibus aperte denuntiat, videam ne fallar; ſuam fidem ſolutam eſſe; reipublicae ne deſim. exemplar ejus chirographi Titio miſi. ipſa chirographa omnia, et quibus credidi, et ea quibus fidem non habendam putavi, Laevo Ciſpio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. acceſſit eò, ut milites ejus, cum Lepidus concionaretur, improbi per ſe, corrupti etiam per eos qui praeſunt Canidios, Rufrenoſque,

et caeteros, quos, cum opus erit, ſcietis, conclamarent viri boni, pacem ſe velle, neque eſſe cum ullis pugnaturos, duobus jam conſulibus ſingularibus occiſis, tot civibus pro patria amiſſis, hoſtibus denique omnibus judicatis, boniſque publicatis. neque hoc aut vindicarat Lepidus, aut ſanarat. huc me venire, et duobus exercitibus conjunctis objicere exercitum fideliſſimum, auxilia maxima, principes Galliae, provinciam cunctam, ſummae dementiae et temeritatis eſſe vidi: mihique, ſi ita oppreſſus eſſem, remque publicam mecum prodidiſſem, mortuo non modo honorem, ſed miſericordiam quoque defuturum. itaque rediturus ſum, nec tanta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. ut exercitum locis habeam opportunis, provinciam tuear, etiam ſi ille exercitus deſcierit, omniaque integra ſervem, dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis, parique felicitate rempublicam hîc vindicetis. nec depugnare, ſi occaſio tulerit; nec obſideri, ſi neceſſe fuerit; nec mori, ſi caſus inciderit, pro vobis, paratior fuit quiſquam. quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc tra-

Digitized by Google

jiciendum quam primum cures; et matu-res prius, quam hoſtes magis corrobo-rentur, et noſtri perturbentur. in quo ſi celeritas erit adhibita, reſpublica in poſ-ſeſſione victoriae, deletis ſceleratis, per-manebit. fac valeas, meque diligas. fra-trem meum tibi, fortiſſimum civem et ad omnia paratiſſimum, excuſem literis? qui ex labore in febriculam incidit aſſiduam et ſatis moleſtam. cum primum poterit iſtuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco reipublicae deſit. meam dignitatem commendatam habeas, rogo. concupiſ-cere me nihil oportet. habeo te et aman-tiſſimum mei, et, quod optavi, ſummae auctoritatis. tu videris, quantum et quan-do tuum munus apud me velis eſſe. tan-tum te rogo in Hirtii locum me ſubdas, et ad tuum amorem, et ad meam obſer-vantiam.

CICERO PLANCO.

In te et in collega omnis ſpes eſt, diis 22 approbantibus. concordia veſtra, quae ſenatui declarata literis veſtris eſt, miri-fice et ſenatus et cuncta civitas delectata eſt. quod ad me ſcripſeras de re agraria:

ſi conſultus ſenatus eſſet, ut quiſque honorificentiſſimam de te ſententiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem. ſed, propter tarditatem ſententiarum, moramque rerum, cum ea, quae conſulebantur, ad exitum non pervenirent; commodiſſimum mihi Plancoque fratri viſum eſt, uti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognoviſſe. ſed ſive in ſenatus-conſulto, ſive in caeteris rebus deſideras aliquid, ſic tibi perſuade, tantam eſſe apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus ampliſſimae dignitatis excogitari poſſit, quod tibi non paratum ſit. literas tuas vehementer expecto, et quidem tales, quales maxime opto. vale.

PLANCUS CICERONI.

23 Nunquam mehercules, mi Cicero, me poenitebit maxima pericula pro patria ſubire, dum, ſi quid acciderit mihi, a reprehenſione temeritatis abſim. confiterer imprudentia me lapſum, ſi unquam Lepido ex animo credidiſſem. credulitas enim error eſt magis, quam culpa, et qui-

Veſtinum, tribunum militum, miſſum ab Antonio ad me cum literis, exceperam. in quo hanc capio voluptatem, quod certe, quo magis me petiverunt, tanto majorem his fruſtratio dolorem attulit. tu, mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem praeſta, ut vigilanter nervoſeque nos, qui ſtamus in acie, subornes. veniat Caeſar cum copiis, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus mittatur: cujus ipſius magnum agitur periculum. quidquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorum contra patriam, hoc omne jam convênit. pro urbis vero ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quod ſi vos iſtic non defueritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reipublicae ſatisfaciam. te quidem, mi Cicero, in dies, mehercules, habeo cariorem: ſollicitudineſque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex judicio tuo perdam. opto, ut mihi liceat jam, praeſenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. octavo idus Jun. Cularone ex finibus Allobrogum.

Digitized by Google

PLANCUS IMP. COS. DESIGN.
CICERONI S. D.

24 Facere non poſſum, quin in ſingulas res meritaque tua tibi gratias agam. ſed mehercules facio cum pudore. neque enim tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecum eſſe voluiſti, deſiderare videtur gratiarum actionem. neque ego libenter pro maximis tuis beneficiis tam vili munere defungor orationis: et malo praeſens obſervantia, indulgentia, aſſiduitate, memorem me tibi probare. quod ſi mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates, in tui obſervantia, indulgentia, aſſiduitate vincam. amor enim tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim. de militum commodis fuit tibi curae: quos ego non potentiae meae cauſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſcio) ornari volui a ſenatu: ſed primum, quod ita meritos judicabam: deinde, quod ad omnes caſus conjunctiores reipublicae eſſe volebam: noviſſime, ut ab omni omnium

ſollicitatione averſos eos, tales vobis praeſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. nos adhuc hic omnia integra ſuſtinuimus. quod conſilium noſtrum, etſi, quanta ſit aviditas hominum, non ſine cauſa, talis victoriae, ſcio, tamen vobis probari ſpero. non enim, ſi quid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia reſpublica habet expedita, quibus ſubito impetu ac latrocinio parricidarum reſiſtat. copias vero noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt veteranae tres, tironum vel luculentiſſima ex omnibus una: in caſtris Bruti una veterana legio, altera bima, octo tironum. ita univerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſaepe expertum habemus. ad hoc robur noſtrorum exercituum, ſive Africanus exercitus, qui eſt veteranus, ſive Caeſaris acceſſiſſet, aequo animo ſummam rempublicam in diſcrimen deduceremus. aliquanto autem propius eſſe, quod ad Caeſarem attinet, videbamus. nihil deſtiti eum literis hortari, neque ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora venire: cum inte-

Digitized by Google

rim averſum illum ab hac cogitatione ad alia consilia video ſe contuliſſe. ego tamen ad eum Furnium noſtrum cum mandatis literiſque miſi, ſi quid forte proficere poſſet. ſcis tu, mi Cicero, quod ad Caeſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe tecum: vel quod in familiaritate Caeſaris, vivo illo, jam tueri eum et diligere fuit mihi neceſſe: vel quod ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi atque humaniſſimi fuit ſenſus: vel quod ex tam inſigni amicitia mea, atque Caeſaris, hunc filii loco, et illius et veſtro judicio ſubſtitutum, non proinde habere turpe mihi videtur. ſed quidquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, quam inimicè, facio. quod vivit Antonius hodie, quod Lepidus unà eſt, quod exercitus habent non contemnendos, quod ſperant, quod audent, id omne Caeſari acceptum referre poſſunt. neque ego ſuperiora repetam. ſed ex eo tempore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe venire, ſi venire voluiſſet, aut oppreſſum jam bellum eſſet, aut in adverſiſſimam illi Hiſpaniam cum detrimento eorum maximo detruſum. quae mens eum, aut quorum conſilia a tanta gloria, ſibi vero eti-

am neceſſaria ac ſalutari, avocarint, et ad cogitationem conſulatus bimeſtris, ſummo cum terrore hominum, et inſulſa cum efflagitatione tranſtulerint, exputare non poſſum. multum in hac re mihi videntur neceſſarii ejus, et reipublicae, et ipſius cauſa proficere poſſe; plurimum, ut puto, tu quoque, cujus ille tanta merita habet, quanta nemo, praeter me. nunquam enim obliviſcar, maxima ac plurima me tibi debere. de his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. quod ſi, quantam debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipſum juvero. nos interea duriore conditione bellum ſuſtinemus, quod neque expeditiſſimam dimicationem putamus, neque tamen refugiendo commiſſuri ſumus, ut majus detrimentum reſpublica accipere poſſit. quod ſi aut Caeſar ſe reſpexerit, aut Africanae legiones celeriter venerint, ſecuros vos ab hac parte reddemus. tu, ut inſtituiſti, me diligas rogo, proprieque tuum eſſe, tibi perſuadeas. v. kal. Sext. ex caſtris.

Digitized by Google

CICERO FURNIO S. D.

25 Si intereſt, id quod homines arbitrantur, reipublicae te, ut inſtituiſti atque feciſti, navare operam, rebuſque maximis, quae ad extinguendas reliquias belli pertinent, intereſſe; nihil videris melius, neque laudabilius, neque honeſtius facere poſſe: iſtamque operam tuam, navitatem, animum in rempublicam celeritati praeturae anteponendum cenſeo. nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis: mihi crede, proximam Planco, idque ipſius Planci teſtimonio, praeterea fama, ſcientiaque omnium. quamobrem ſi quid operis tibi etiam nunc reſtat, id maximo opere cenſeo perſequendum. quid enim honeſtius? aut quid honeſto anteponendum? ſin autem ſatisfactum reipublicae putas, celeriter ad comitia, quando mature futura ſunt, veniendum cenſeo: dummodo ne haec ambitioſa feſtinatio aliquid imminuat ejus gloriae, quam conſecuti ſumus. multi clariſſimi viri, cum reipublicae darent operam, annum petitionis ſuae non obierunt. quod eo facilius nobis eſt, quod non eſt annus hic tibi deſ-

Digitized by Google

tinatus: ut, ſi aedilis fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. nunc nihil praetermittere videbere uſitati, et quaſi legitimi temporis ad petendum. video autem, Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes, tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſent. omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium judiciumque ſit, arbitrabar non ita neceſſe: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. cujus eſt haec ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione: majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate praeturae. haec eadem locutus ſum domi meae, adhibito Q. fratre meo, et Caecina, et Calviſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, intereſſet. omnibus probari videbatur oratio mea. ſed tu optime judicabis. vale.

M. CICERO FURNIO S. D.

Lectis tuis literis, quibus declarabas, 26
aut omittendos Narbonenſes, aut cum periculo dimicandum; illud magis timui: quod vitatum non moleſte fero. quod de

Planci et Bruti concordia ſcribis, in eo vel maximam ſpem pono victoriae. de Gallorum ſtudio nos aliquando noſcemus, ut ſcribis, cujus id operâ maxime excitatum ſit. ſed jam (mihi crede) cognovimus. itaque jucundiſſimis tuis literis ſtomachatus ſum in extremo. ſcribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſin jam confecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus ſis. ô mi Furni, quam tu cauſam tuam non noſti, qui alienas tam facile diſcas! tu nunc candidatum te putas, et id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut, ſi jam confecta, domi tuae ſis: ſcilicet ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. non arbitror te ita ſentire. omnes enim tuos ad laudem impetus novi. quod ſi, ut ſcribis, ita ſentis; non magis te, quam de te judicium reprehendo meum. te adipiſcendi magiſtratus leviſſimi et divulgatiſſimi, ſi ita adipiſcare, ut plerique, praepropera feſtinatio abducet a tantis laudibus, quibus te omnes in coelum jure et vere ferunt? ſcilicet id agitur, utrum hac petitione, an proxima praetor fias; non, ut ita de republica mereare, omni honore ut digniſſimus judicere?

utrum neſcis, quam alte aſcenderis? an pro nihilo id putas? ſi neſcis, tibi ignoſco; nos in culpa ſumus. ſin intelligis; ulla tibi eſt praetura, vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes ſequuntur, dulcior? hac de re et ego, et Calviſius, homo magni judicii, tuique amantiſſimus, te accuſamus quotidie. comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſis reipublicae arbitramur conducere, in Januarium menſem protrudimus. vince igitur, et vale.

CICERO LEPIDO S.

Quod mihi, pro ſumma erga te bene- 27
volentia, magnae curae eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis, moleſte tuli, te ſenatui gratias non egiſſe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. pacis inter cives conciliandae te cupidum eſſe laetor. eam ſi a ſervitute ſejungis, conſules et reipublicae, et dignitati tuae. ſin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt, hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, ut mortem ſervituti anteponant. itaque

ſapientius, meo quidem judicio, facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quae neque ſenatui, nec populo, neque cuiquam bono probatur. ſed haec audies ex aliis, aut certior fies literis. tu pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, videbis.

CICERO TREBONIO S.

28 Quam vellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus Martiis invitaſſes! reliquiarum nihil haberemus. at nunc cum his tantum negotii eſt, ut veſtrum illud divinum in rempublicam beneficium nonnullam habeat querelam. quod vero a te, viro optimo, ſeductus eſt, tuoque beneficio adhuc vivit haec peſtis: interdum, quod mihi vix fas eſt, tibi ſubiraſcor. mihi enim negotii plus reliquiſti uni, quam, praeter me, omnibus. ut enim primum poſt Antonii foediſſimum diſceſſum ſenatus haberi libere potuit, ad illum animum meum reverti priſtinum, quem tu cum cive acerrimo, patre tuo, in ore et amore ſemper habuiſti. nam, cum ſenatum a. d. XIII kal. Januarias tribuni plebis vocaviſſent, deque alia re refer-

irent, totam rempublicam ſum complexus, egique acerrime, ſenatumque jam languentem et defeſſum ad priſtinam virtutem conſuetudinemque revocavi, magis animi, quam ingenii viribus. hic dies, meaque contentio atque actio, ſpem primum populo Romano attulit libertatis recuperandae. nec vero ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de republica non cogitandi ſolum, ſed etiam agendi. quod niſi res urbanas actaque omnia ad te perferri arbitrarer, ipſe perſcriberem; quamquam eram maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex aliis; a me pauca, et ea ſummatim. habemus fortem ſenatum, conſulares partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factum eſt in Servio. L. Caeſar optime ſentit: ſed, quod avunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. conſules egregii: praeclarus D. Brutus: puer egregius Caeſar, de quo ſpero equidem reliqua. hoc vero certum habeto, niſi ille veteranos celeriter conſcripſiſſet, legioneſque duae de exercitu Antonii ad ejus ſe auctoritatem contuliſſent, atque is oppoſitus eſſet terror Antonio, nihil Antonium ſcele-

Digitized by Google

ris, nihil crudelitatis praeteriturum fuiſſe. haec tibi etſi audita eſſe arbitrabar, volui tamen notiora eſſe. plura ſcribam, ſi plus otii habuero. vale.

CICERO AMPIO BALBO.

29 De meo ſtudio erga ſalutem et incolumitatem tuam, credo te cognoſſe ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe certò ſcio: nec his concedo, quanquam ſunt ſingulari in te benevolentia, ut te ſalvum malint, quam ego. illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plus, quam ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim: quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam: et jam in maxima re feci, et fundamenta jeci ſalutis tuae. tu fac bono animo magnoque ſis, meque tibi nulla re defuturum eſſe confidas. pridie nonas Quintiles.

GALBA CICERONI S.

30 Septimo-decimo kalend. Maii, quo die Panſa in caſtris Hirtii erat futurus, cum quo ego eram (nam ei obviam proceſſeram millia paſſuum centum, quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, et quintam-triceſi-

Digitized by Google

mam, et cohortes praetorias duas, unam ſuam, alteram Silani, evocatorum partem. ita obviam venit nobis, quod nos quatuor legiones tironum habere ſolum arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius venire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego praeeſſe ſolebam, et duas cohortes praetorias miſerat Hirtius nobis. cum equites Antonii apparuiſſent, contineri neque legio Martia, neque cohortes praetoriae potuerunt: quas ſequi coepimus coacti, quoniam eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum ſuas copias continebat: neque ſciri volebat, ſe legiones habere: tantùm equitatum, et levem armaturam oſtendebat. poſteaquam vidit ſe invito legionem ire Panſa, ſequi ſe duas legiones juſſit tironum. poſteaquam anguſtias paludis, et ſilvarum tranſivimus, acies eſt inſtructa à nobis duodecim cohortium. nondum venerant legiones duae. repente Antonius in aciem ſuas copias de vico produxit, et ſine mora concurrit. primo ita pugnatum eſt, ut acrius non poſſet ex utraque parte pugnari: etſi dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiae legionis co-

hortibus octo, impetu primo fugaverat legionem triceſimam-quintam Antonii; ut amplius paſſus quingentos ultra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. itaque, cum equites noſtrum cornu circuire vellent, recipere me coepi, et levem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne averſos noſtros aggrederentur. interim video me eſſe inter Antonianos, Antoniumque poſt me eſſe aliquanto. repente equum immiſi ad eam legionem tironum, quae veniebat ex caſtris, ſcuto rejecto. Antoniani me inſequi: noſtri pila conjicere velle. ita neſcio quo fato ſum ſervatus, quod ſum cito a noſtris cognitus. in ipſa Aemilia, ubi cohors Caeſaris praetoria erat, diu pugnatum eſt. cornu ſiniſterius, quod erat infirmius, ubi Martiae legionis duae cohortes erant, et cohors praetoria, pedem referre coeperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. cum omnes ſe recepiſſent noſtri ordines, recipere me noviſſimus coepi ad caſtra. Antonius, tanquam victor, caſtra putavit ſe poſſe capere. quo cum venit, complures ibi amiſit, nec egit quidquam. au-

Digitized by Google

ditâ re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in ſua caſtra occurrit, copiaſque ejus omnes delevit, fugavitque eodem loco, ubi erat pugnatum, ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta ſe in caſtra ſua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea caſtra rediit, unde Panſa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quae ab Antonio erant oppugnatae. ſic partem majorem ſuarum copiarum Antonius amiſit veteranarum. nec id tamen ſine aliqua jactura cohortium praetorianarum noſtrarum, et legionis Martiae fieri potuit. aquilae duae, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonii. res bene geſta eſt. a. d. XII. kal. Maii, ex caſtris.

C. ASINIUS POLLIO CICERONI S. D.

Minime mirum tibi debet videri, nihil 31 me ſcripſiſſe de republica, poſteaquam itum eſt ad arma. nam ſaltus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabellarios, etſi nunc frequentioribus latrociniis infeſtior factus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus

diſpoſiti ab utraque parte ſcrutantur tabellarios, et retinent. itaque, niſi nave perlatae literae eſſent, omnino neſcirem, quid iſtic fieret. nunc vero nactus occaſionem, poſteaquam navigari coeptum eſt, cupidiſſime, et quam creberrime potero, ſcribam ad te. ne movear ejus ſermonibus, quem tametſi nemo eſt qui videre velit, tamen nequaquam proinde ac dignus eſt, oderunt homines, periculum non eſt. adeo eſt enim inviſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo ſit. natura autem mea, et ſtudia trahunt me ad pacis et libertatis cupiditatem. itaque illud initium civilis belli ſaepe deflevi. cum vero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobique magnos inimicos habebam; ea caſtra fugi, in quibus plane tutum me ab inſidiis inimici ſciebam non futurum. compulſus eò, quò minime volebam; ne in extremis eſſem, plane pericula non dubitanter adii. Caeſarem vero, quod me in tanta fortuna, modo cognitum, vetuſtiſſimorum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pietate et fide. quae mea ſententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus

quiſque maxime probarit: quod juſſus ſum eo tempore, id ita feci, ut appareret invito imperatum eſſe. cujus facti injuſtiſſima invidia erudire me potuit, quam jucunda libertas, et quam miſera ſub dominatione vita eſſet. ita, ſi id agitur, ut rurſus in poteſtate omnia unius ſint, quicunque is eſt, ei me profiteor inimicum. nec periculum eſt ullum, quod pro libertate aut refugiam, aut deprecer. ſed conſules neque ſenatus-conſulto, neque literis praeceperant mihi, quid facerem. unas enim poſt idus Martias demum a Panſa literas accepi, in quibus hortatur me, ut ſenatui ſcribam, me et exercitum in poteſtate ejus futurum. quod, cum Lepidus concionaretur, atque omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum Antonio; maxime contrarium fuit. nam quibus commeatibus, invito illo, per illius provinciam legiones ducerem? aut, ſi caetera tranſiſſem, num etiam Alpes poteram tranſvolare, quae praeſidio illius tenentur? adde huc, quod perferri literae nulla conditione potuerunt. ſexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinentur a Lepido tabellarii. illud me Cordubae pro

concione dixiſſe, nemo vocabit in dubium, provinciam me nulli, niſi qui ab ſenatu miſſus veniſſet, traditurum. nam de legione triceſima tradenda quantas habuerim contentiones, quid ego ſcribam? qua tradita, quanto pro republica infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hac enim legione noli acrius aut pugnacius quidquam putare. quare eum me exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiſſimus ſim; omnes enim cives plane ſtudeo eſſe ſalvos: deinde, qui et me, et rempublicam vindicare in libertatem paratus ſim. quod familiarem meum tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius eſt. invideo illi tamen, quod ambulat et jocatur tecum. quaeres, quanti aeſtimem? ſi unquam licuerit vivere in otio, experieris. nullum enim veſtigium abs te receſſurus ſum. illud vehementer admiror, non ſcripſiſſe te mihi, manendo in provincia, an ducendo exercitum in Italiam, reipublicae magis ſatisfacere poſſim: ego quidem, etſi mihi tutius ac minus laborioſum eſt manere, tamen, quia video tali tempore multo magis legionibus opus eſſe, quam provinciis, quae praefer-

tim recuperari nullo negotio poſſunt, conſtitui, ut nunc eſt, cum exercitu proficiſci. deinde ex literis, quas Panſae miſi, cognoſces omnia. nam earum tibi exemplar miſi. XVII. kal. April. Cordubae. vale.

C. ASINIUS POLLIO CICERONI.

Balbus quaeſtor, magna numerata pe- 32
cunia, magno pondere auri, majore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidem militibus reddito, duxit ſe a Gadibus, et triduum tempeſtate retentus ad Calpen, kal. Juniis trajecit ſeſe in regnum Bogudis, plane bene peculiatus. his rumoribus, utrum Gades referatur, an Romam, (ad ſingulos enim nuntios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio. ſed praeter furta, et rapinas, et virgis caeſos ſocios, haec quoque fecit, ut ipſe gloriari ſolet, eadem, quae C. Caeſar: ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum, hiſtrionem, ſummo ludorum die annulo aureo donatum, in XIV ſeſſum deduxit; tot enim fecerat ordines equeſtris loci. quatuorviratum ſibi prorogavit: comitia biennii biduo habu-

ât, hoc eſt, renuntiavit quos ei viſum eſt: exules reduxit, non horum temporum, ſed illorum, quibus a ſeditioſis ſenatus trucidatus, aut expulſus eſt, Sex. Varo proconſule. illa vero jam ne Caeſaris quidem exemplo: quod ludis praetextam de ſuo itinere ad L. Lentulum proconſulem ſollicitandum poſuit. et quidem, cum ageretur, flevit, memoria rerum geſtarum commotus. gladiatoribus autem Fadium quendam, militem Pompeianum, quia, cum depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet, auctore ſeſe nolebat, et ad populum confugerat: primum Gallos equites immiſit in populum: (conjecti enim lapides ſunt in eum, cum abriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, et vivum combuſſit; cum quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum rejectis, inambularet, et illi miſero quiritanti, ‘ civis Romanus ‘ natus ſum,’ reſponderet: ‘ abi nunc, ‘ populi fidem implora.’ beſtiis vero cives Romanos, etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, objecit. cum hujuſcemodi portento res mihi fuit.

Digitized by Google

ſed de illo plura coram. nunc, quod praeſtat, quid me velitis facere, conſtituite. tres legiones firmas habeo, quarum unam viceſimam octavam cum ad ſe initio belli arceſſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra veniſſet, denarios quingenos ſingulis militibus daturum; in victoria vero eadem praemia, quae ſuis legionibus; (quorum quis ullum finem, aut modum futurum putavit!) incitatiſſimam retinui, aegre mehercules: nec retinuiſſem, ſi uno loco habuiſſem, utpote cum ſingulae quaedam cohortes ſeditionem fecerint. reliquas quoque legiones non deſtitit literis, atque infinitis pollicitationibus incitare. nec vero minus Lepidus urſit me et ſuis, et Antonii literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi. itaque quem exercitum neque vendere ullis praemiis volui, nec eorum periculorum metu, quae victoribus illis portendebantur, diminuere, debetis exiſtimare retentum et conſervatum reipublicae eſſe: atque ita credere, quodcunque imperaſſetis, facturum fuiſſe, ſi, quod juſſiſtis, feci. nam et provinciam in otio, et exercitum in mea poteſtate tenui, finibus meae pro-

Digitized by Google

vinciae nuſquam exceſſi. militem non modo legionarium, ſed ne auxiliarium quidem ullum quoquam miſi: et, ſi quos equites decedentes nactus ſum, ſupplicio affeci. quarum rerum fructum ſatis magnum, republica ſalva, tuliſſe me putabo. ſed reſpublica ſi me ſatis noviſſet, et major pars ſenatus: majores ex me fructus tuliſſet. epiſtolam, quam Balbo, cum etiam nunc in provincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi: etiam Praetextam, ſi voles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum, poſcito. VI idus Junias, Cordubâ.

POLLIO CICERONI S. P.

33 Si vales, bene eſt: ego quoque valeo. quod tardius certior fierem de praeliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios, novem dies retinuit: tametſi tantam calamitatem reipublicae quam tardiſſime audire optandum eſt, ſed illis, qui prodeſſe nihil poſſunt, neque mederi. atque utinam eodem ſenatus-conſulto, quo Plancum et Lepidum in Italiam arceſſiſtis, me quoque juſſiſſetis venire. profecto non accepiſſet reſ-

Digitized by Google

publica hoc vulnus. quo ſi qui laetantur in praeſentia, quia videntur et duces et veterani Caeſaris partium interiiſſe; tamen poſtmodum neceſſe eſt doleant, cum vaſtitatem Italiae reſpexerint. nam et robur et ſoboles militum interiit, ſi quidem quae nuntiantur, ulla ex parte vera ſunt. neque ego non videbam, quanto uſui reipublicae eſſem futurus, ſi ad Lepidum veniſſem: omnem enim cunctationem ejus diſcuſſiſſem, praeſertim adjutore Planco. ſed ſcribenti ad me ejuſmodi literas, quas leges, et concionibus videlicet, quas Narbone habuiſſe dicitur, ſimiles, palparer plane neceſſe erat, ſi vellem commeatus, per provinciam ejus iter faciens, habere. praeterea verebar, ne ſi antequam ego incoepta perficerem, praelium confectum eſſet, pium meum conſilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quae mihi cum Antonio, non major tamen quam Planco, fuit. itaque a Gadibus menſe Aprili binis tabellariis in duas naves impoſitis, et tibi, et conſulibus, et Octaviano ſcripſi, ut me faceretis certiorem, quonam modo plurimum poſſem prodeſſe reipublicae.

Digitized by Google

ſed; ut rationem ineo, quo die praelium Panſa commiſit, eodem a Gadibus naves profectae ſunt. nulla enim poſt hiemem fuit ante eam diem navigatio. et hercules longe remotus ab omni ſuſpicione futuri civilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocaram. ita porro feſtinavit uterque confligere, tanquam nihil pejus timerent, quam ne ſine maximo reipublicae detrimento bellum componeretur. ſed, ſi properandum fuit, nihil non ſummi ducis conſilio geſſiſſe Hirtium video. nam haec mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, et nuntiantur, Panſae exercitum conciſum eſſe, Panſam ex vulneribus mortuum, eodem praelio Martiam legionem interiiſſe, et L. Fabatum, et C. Peducaeum, et D. Carfulenum. Hirtiano autem praelio et quartam legionem, et omnes peraeque Antonii caeſas: item Hirtii. quartam vero, cum caſtra quoque Antonii cepiſſet, a quinta legione conciſam eſſe. ibi Hirtium quoque periiſſe, et Pontium Aquilam: dici etiam Octavianum cecidiſſe. quae ſi (quod dii prohibeant) vera ſunt, non mediocriter doleo. Antonium turpiter Mutinae ob-

Digitized by Google

ſeſſionem reliquiſſe, ſed habere equitum legiones ſub ſignis armatas tres, et P. Bagienni unam, inermes bene multos. Ventidium quoque ſe cum legione ſeptima, octava, nona conjunxiſſe: ſi nihil in Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, et non modo nationes, ſed etiam ſervitia concitaturum: Parmam direptam: L. Antonium Alpes occupaſſe. quae ſi vera ſunt, nemini noſtrûm ceſſandum eſt; neque expectandum, quid decernat ſenatus. res enim cogit huic tanto incendio ſuccurrere omnes, qui aut imperium, aut nomen denique populi Romani ſalvum volunt eſſe. Brutum enim cohortes XVII, et duas non frequentes tironum legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio. neque tamen dubito, quin omnes, qui ſupcrſint de Hirtii exercitu, confluant ad eum. nam in delectu non multum ſpei puto eſſe: praeſertim cum nihil ſit periculoſius, quam ſpatium confirmandi ſeſe Antonio dari. anni autem tempus libertatem majorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis ſunt. itaque proximis literis conſilium meum expedietur. nam neque

Digitized by Google

deeſſe, neque ſupereſſe reipublicae volo. maxime tamen doleo, adeo et longo et infeſto itinere ad me veniri, ut die quadrageſimo poſt, aut ultra etiam, quam facta ſunt, omnia nuntientur.

M. LEPIDUS IMP. ITER. PONT. MAX. M. T. C. S. P. D.

34 Si vales, bene eſt: ego valeo. cum audiſſem Antonium cum ſuis copiis, praemiſſo L. Antonio cum parte equitatus, in provinciam meam venire: cum exercitu meo ab confluente Rhodano caſtra movi, ac contra eos venire inſtitui. itaque continuis itineribus ad Forum Vocontium veni, et ultra, caſtra ad flumen Argenteum contra Antonianos feci. P. Ventidius ſuas legiones tres conjunxit cum eo, et ultra me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, et ex reliquis legionibus magnam multitudinem, ſed inermorum. equitatum habet magnum. nam omnis ex praelio integer deceſſit, ita ut ſint amplius equitum. itaque ad me complures milites, et equites ab eo tranſierunt, et in dies ſingulos ejus copiae minuuntur. Silanus et Culeo ab eo diſceſ-

ſerunt. nos etſi graviter ab his laeſi eramus, quod contra noſtram voluntatem ad Antonium ierant, tamen noſtrae humanitatis et neceſſitudinis cauſa, eorum ſalutis rationem habuimus. nec tamen eorum opera utimur, neque in caſtris habemus, neque ulli negotio praefecimus. quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec reipublicae deerimus. quae poſtea egerimus, faciam te certiorem. etſi omni tempore ſumma ſtudia officii, mutuo inter nos certatim conſtiterunt, pro noſtra inter nos familiaritate, et proinde diligenter ab utroque conſervata ſunt; tamen non dubito, in tanto et tam repentino reipublicae motu, quin nonnulla de me falſis rumoribus a meis obtrectatoribus, me indigna, ad te delata ſint, quae tuum animum magnopere moverent, pro tuo amore in rempublicam. ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum judicaſſe, a meis procuratoribus certior ſum factus: quae mihi, ut debent, gratiſſima ſunt. memini enim et illa ſuperiora, quae abs tua voluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam et ornandam: quae perpetuo animo meo

Digitized by Google

fixa manebunt. abs te, mi Cicero, magnopere peto, ſi meam vitam, et ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in republica adminiſtranda, quae Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo tempore expectes: et proinde tua auctoritate me tuendum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. vale. d. XI kal. Jun. ex caſtris, ex Ponte Argenteo.

LEPIDUS IMP. ITER. PONT. MAX. SENAT. POP. PL. Q. R. S. D.

35 Si vos, liberique veſtri valetis, bene eſt: ego quidem valeo. deos, hominesque teſtor, Patres conſcripti, qua mente et quo animo ſemper in rempublicam fuerim, et quam nihil antiquius communi ſalute ac libertate judicarim: quod vobis brevi probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet. nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuam in civibus conſervandis, communique pace, ſeditione facta, retinuit: meque tantae multitudinis civium Romanorum ſalutis atque incolumitatis cauſam ſuſcipere, ut vere dicam, coëgit. in qua re ego vos,

Digitized by Google

Patres conſcripti, oro atque obſecro, ut privatis offenſionibus omiſſis, ſummae reipublicae conſulatis, neve miſericordiam noſtram, exercituſque noſtri, in civili diſſenſione, ſceleris loco ponatis. quod ſi ſalutis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius et vobis et reipublicae conſuletis. data III kal. a Ponte Argenteo. valete.

Digitized by Google

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBER XI.

D. BRUTUS M. BRUTO, ET C. CASSIO S.

QUO in ſtatu ſimus, cognoſcite. heri veſperi apud me Hirtius fuit; qua mente eſſet Antonius, demonſtravit, peſſima ſcilicet et infideliſſima. nam ſe neque mihi provinciam dare poſſe aiebat, neque arbitrari, tutò in urbe eſſe quenquam noſtrûm; adeo eſſe militum concitatos animos, et plebis. quod utrumque eſſe falſum, puto vos animadvertere: atque illud eſſe verum, quod Hirtius demonſtrabat, timere eum, ne, ſi mediocre auxilium dignitatis noſtrae habuiſſemus, nullae partes iis in republica relinquerentur. cum in his anguſtiis verſarer,

Digitized by Google

placitum eſt mihi, ut poſtularem legationem liberam mihi, reliquiſque noſtris, ut aliqua cauſa proficiſcendi honeſta quaereretur. haec ſe impetraturum pollicitus eſt: nec tamen impetraturum confido: tanta eſt hominum inſolentia, et noſtri inſectatio. ac, ſi dederint quod petimus, tamen paulo poſt futurum puto, ut hoſtes judicemur, aut aqua et igni interdicamur. quid ergo eſt, inquis, tui conſilii? dandus eſt locus fortunae, cedendum ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquo terrarum arbitror. ſi melior caſus fuerit, revertemur Romam: ſi mediocris, in exilio vivemus: ſi peſſimus, ad noviſſima auxilia deſcendemus. ſuccurret fortaſſe hoc loco alicui veſtrûm, cur noviſſimum tempus expectemus potius, quam nunc aliquid moliamur? quia, ubi conſiſtamus, non habemus, praeter Sex. Pompeium, et Baſſum Caecilium; qui mihi videntur, hoc nuntio de Caeſare allato, firmiores futuri. ſatis tempore ad eos accedemus, ubi, quid valeant, ſcierimus. pro Caſſio, et te, ſi quid me velitis recipere, recipiam. poſtulat enim hoc Hirtius, ut faciam. rogo vos, quam pri-

Digitized by Google

mum mihi reſcribatis. nam non dubito, quin his de rebus ante horam quartam Hirtius certiorem me ſit facturus, quem in locum convenire poſſimus. quo me velitis venire, reſcribite. poſt noviſſimum Hirtii ſermonem, placitum eſt mihi poſtulare, ut liceret nobis eſſe Romae publico praeſidio: quod illos nobis conceſſuros non puto. magnam enim invidiam iis faciemus. nihil tamen non poſtulandum putavi, quod aequum eſſe ſtatuerem.

BRUTUS ET CASSIUS PRAETT.
M. ANTONIO COS.

2 De tua fide et benevolentia in nos niſi perſuaſum eſſet nobis, non ſcripſiſſemus haec tibi: quae profecto, cum iſtum animum habes, in optimam partem accipies. ſcribitur nobis, magnam veteranorum multitudinem Romam conveniſſe jam, et ad kal. Jun. futuram multo majorem. de te ſi dubitemus, aut vereamur, ſimus noſtri diſſimiles. ſed certe, cum ipſi in tua poteſtate fuerimus, tuoque adducti conſilio dimiſerimus ex municipiis noſtros neceſſarios, neque ſolum edicto, ſed eti-

Digitized by Google

am literis id fecerimus; digni ſumus, quos habeas tui conſilii participes, in ea praeſertim re, quae ad nos pertinet. quare petimus a te, facias nos certiores tuae voluntatis in nos: puteſne nos tutos fore in tanta frequentia militum veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus: quod velle te, probare vix quiſquam poſſe videtur, qui nos ſalvos et honeſtos velit. nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quidquam aliud libertate communi quaeſiſſe, exitus declarat. fallere nemo nos poteſt, niſi tu; quod certe abeſt a tua virtute et fide: ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos. tibi enim uni credidimus, et credituri ſumus. maximo timore de nobis afficiuntur amici noſtri: quibus etſi tua fides explorata eſt, tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quam a te retineri poſſe. reſcribas nobis ad omnia, rogamus. nam illud valde leve eſt ac nugatorium, ea re denuntiatum eſſe veteranis, quod de commodis eorum menſe Junio laturus eſſes. quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certum ſit nos

quieturos? non debemus cuiquam videri nimium cupidi vitae, cum accidere nobis nihil poſſit ſine pernicie et confuſione omnium rerum. vale.

BRUTUS ET CASSIUS PRAETT. ANTONIO COS. S. D.

3 Si vales, bene eſt. literas tuas legimus, ſimillimas edicti tui, contumelioſas, minaces, minime dignas, quae a te nobis mitterentur. nos, Antoni, te nulla laceſſivimus injuria; neque miraturum credidimus, ſi praetores et ea dignitate homines aliquid edicto poſtulaſſemus a conſule. quod ſi indignaris auſos eſſe id facere, concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto et Caſſio tribui. nam de delectibus habitis, et pecuniis imperatis, exercitibus ſollicitatis, et nuntiis trans mare miſſis, quod te queſtum eſſe negas; nos quidem tibi credimus optimo animo te feciſſe; ſed tamen neque agnoſcimus quidquam eorum, et te miramur, cum haec reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Caeſaris objiceres. illud vero quemadmodum ferendum ſit, tute cogi-

ta, non licere praetoribus, concordiae ac libertatis cauſa, per edictum de ſuo jure decedere, quin conſul arma minetur. quorum fiducia, nihil eſt quod nos terreas. neque enim decet, aut convenit nobis, periculo ulli ſubmittere animum noſtrum. neque eſt Antonio poſtulandum, ut iis imperet, quorum operâ liber eſt. nos ſi alia hortarentur, ut bellum civile ſuſcitare vellemus, literae tuae nihil proficerent. nulla enim minantis auctoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis, non poſſe nos quoquam impelli: et fortaſſis ea re minaciter agis, ut judicium noſtrum metus videatur. nos in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus in libera republica magnum atque honeſtum eſſe; vocemus te ad nullas inimicitias; ſed tamen pluris noſtram libertatem, quam tuam amicitiam, aeſtimemus. tu etiam atque etiam vide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neque quamdiu vixerit Caeſar, ſed quam non diu regnarit, fac cogites. deos quaeſumus, conſilia tua reipublicae ſalutaria ſint, ac tibi. ſi minus, ut ſalva atque honeſta republica, tibi quam

Digitized by Google

minimum noceant, optamus. pridie nonas Sextiles.

D. BRUTUS IMP. COS. DESIGN. CICERONI S. D.

4 Si de tua in me voluntate dubitarem, multis a te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere. ſed profecto eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curae. progreſſus ſum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen imperatorium captans, quam cupiens militibus ſatisfacere, firmoſque eos ad tuendas noſtras res efficere; quod mihi videor conſecutus. nam et liberalitatem noſtram, et animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi, multa caſtella cepi, multa vaſtavi. non ſine cauſa ad ſenatum literas miſi. adjuva nos tua ſententia: quod cum facies, ex magna parte communi commodo inſervieris. vale.

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS. DES. S.

5 Lupus, familiaris noſter, cum a te veniſſet, cumque Romae quoſdam dies commoraretur, ego eram in iis locis, in qui-

Digitized by Google

bus maxime me tuto eſſe arbitrabar. eo factum eſt, ut ad te Lupus ſine meis literis rediret, cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam autem veni a. d. v. idus Decembris, nec habui quidquam antiquius, quam ut Panſam ſtatim convenirem; ex quo ea de te cognovi, quae maxime optabam. quare hortatione tu quidem non eges, ſi ne illa quidem in re, quae a te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti. illud tamen breviter ſignificandum videtur, populum Romanum omnia a te expectare, atque in te aliquando recuperandae libertatis omnem ſpem ponere. tu, ſi dies noctesque memineris (quod te facere certò ſcio) quantam rem geſſeris: non obliviſcêre profecto, quantae tibi etiam nunc gerendae ſint. ſi enim iſte provinciam nactus erit, cui quidem ego ſemper amicus fui antequam illum intellexi non modo aperte, ſed etiam libenter cum republica bellum gerere; ſpem reliquam nullam video ſalutis. quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus, populuſque Romanus, ut in perpetuum rempublicam dominatu regio liberes; ut princi-

piis conſentiant exitus. tuum eſt hoc munus, tuae partes, a te hoc civitas, vel omnes potius gentes non exſpectant ſolum, ſed etiam poſtulant. quanquam cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar eâ pluribus verbis: faciam illud quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quae ad tuam laudem et gloriam pertinebunt. quamobrem velim tibi ita perſuadeas, me cum reipublicae cauſa, quae mihi vita mea eſt carior, tum quod tibi ipſe faveam, tuamque dignitatem amplificari velim, tuis optimis conſiliis, amplitudini, gloriae, nullo loco defuturum. vale.

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS. DES. S.

6 Lupus noſter cum Romam ſexto die Mutinâ veniſſet, poſtridie me mane convênit, tuaque mihi mandata diligentiſſime expoſuit, et literas reddidit. quod mihi tuam dignitatem commendas, eodem tempore exiſtimo, te mihi meam dignitatem commendare, quam mehercule non habeo tua cariorem. quare mihi gratiſſi-

mum facies, ſi exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. cum tribuni plebis edixiſſent, ſenatus adeſſet a. d. XIII kal. Jan. haberentque in animo de praeſidio conſulum deſignatorum referre: quanquam ſtatueram in ſenatum ante kal. Jan. non venire, tamen cum eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi aut ita haberi ſenatum, ut de tuis divinis in rempublicam meritis ſileretur (quod factum eſſet, niſi ego veniſſem) aut etiam ſi quid de te honorifice diceretur, me non adeſſe. itaque in ſenatum veni mane: quod cum eſſet animadverſum, frequentiſſimi ſenatores convenerunt. quae de te in ſenatu egerim, quae in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoſcere. illud tibi perſuadeas velim, me omnia, quae ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quae eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum et defenſurum: quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam hujus rei principatum. vale.

Digitized by Google

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS. DES. S.

7 Cum adhibuiſſet domi meae Lupum me, et Libonem, et Servium, conſobrinum tuum, quae mea fuerit ſententia, cognoſſe te ex M. Seio arbitror, qui noſtro ſermoni interfuit. reliqua, quanquam ſtatim Seium Graeceius eſt ſubſecutus, tamen ex Graeceio poteris cognoſcere. caput autem eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere et meminiſſe velim, ut ne in libertate et ſalute populi Romani conſervanda auctoritatem ſenatus expectes nondum liberi: ne et tuum factum condemnes,(nullo enim publico conſilio rempublicam liberaſti; quo etiam eſt res illa major et clarior) et adoleſcentem, vel puerum potius, Caeſarem judices temere feciſſe, qui tantam cauſam publicam privato conſilio ſuſceperit: denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos viros, civeſque optimos, dementes fuiſſe judices, primum milites veteranos, commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quae ſuum conſulem hoſtem judicaverunt, ſeque ad ſalutem reipublicae

Digitized by Google

defendendam contulerunt. voluntas ſe-
natus pro auctoritate haberi debet, cum
auctoritas impeditur metu. poſtremo ſuſ-
cepta tibi cauſa jam bis eſt, ut non ſit in-
tegrum; primum idibus Martiis; deinde
proxime, exercitu novo, et copiis com-
paratis. quamobrem ad omnia ita para-
tus atque animatus debes eſſe, non ut
nihil facias, niſi juſſus; ſed ut ea geras,
quae ab omnibus ſumma cum admiratio-
ne laudentur. vale.

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS.
DES. S.

Eo tempore Polla tua miſit, ut ad te, 8
ſi quid vellem, darem literarum, cum,
quid ſcriberem, non habebam. omnia e-
nim erant ſuſpenſa propter expectatio-
nem legatorum: qui quid egiſſent, nihil
dum nuntiabatur. haec tamen ſcribenda
exiſtimavi: primum ſenatum, populum-
que Romanum de te laborare, non ſolum
ſalutis ſuae cauſa, ſed etiam dignitatis
tuae. admirabilis enim eſt quaedam tui
nominis caritas, amorque in te ſingula-
ris omnium civium. ita enim ſperant at-
que confidunt, ut antea rege, ſic, hoc

tempore, regno te rempublicam liberaturum. Romae delectus habetur, totaque Italia, ſi hic delectus appellandus eſt, cum ultro ſe offerunt omnes: tantus ardor occupavit animos hominum deſiderio libertatis, odioque diutinae ſervitutis. de reliquis rebus a te jam expectare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hirtius, quid Caeſar meus: quos ſpero brevi tempore ſocietate victoriae tecum copulatos fore. reliquum eſt, ut de me id ſcribam, quod te ex tuorum literis et ſpero et malo cognoſcere, me neque deeſſe ulla in re, neque unquam defuturum dignitati tuae. fac valeas.

D. BRUTUS M. CICERONI S. D.

9 Panſa amiſſo, quantum detrimenti reſpublica acceperit, non te praeterit. nunc auctoritate et prudentia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri, conſulibus ſublatis, ſperent ſe convaleſcere poſſe. ego, ne conſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operam: ſequar eum confeſtim. utrumque me praeſtaturum ſpero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. in primis rogo te, ad homi-

Digitized by Google

nem ventoſiſſimum Lepidum mittas, ne bellum nobis redintegrare poſſit, Antonio ſibi conjuncto. nam de Pollione Aſinio, puto te perſpicere, quid facturus ſit. multae, et bonae, et firmae ſunt legiones Lepidi et Aſinii. neque haec idcirco tibi ſcribo, quod te non eadem advertere ſciam, ſed quod mihi perſuaſiſſimum eſt, Lepidum recte facturum nunquam, ſi forte vobis id de hoc dubium eſt. Plancum quoque confirmetis, oro: quem ſpero, pulſo Antonio, reipublicae non defuturum. ſi ſe Alpes Antonius trajecerit; conſtitui praeſidium in Alpibus collocare, et te de omni re facere certiorem. III. kal. Maii, ex caſtris Regii.

D. BRUTUS M. CICERONI S. D.

Non mihi rempublicam plus debere 10
arbitror; quam me tibi. gratiorem me eſſe in te poſſe, quam iſti perverſi ſint in me, exploratum habes: ſi tamen hoc temporis videatur dici cauſa; malle me tuum judicium, quam ex altera parte omnium iſtorum. tu enim a certo ſenſu et vero judicas de nobis; quod iſti ne faciant, ſumma malevolentia et livore impediun-

tur. interpellent me, quo minus honoratus ſim, dum ne interpellent, quo minus reſpublica a me commode adminiſtrari poſſit. quae quanto ſit in periculo, quam potero breviſſime, exponam. primum omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus Conſulum, quantamque cupiditatem hominibus injiciat vacivitas, non te fugit. ſatis me multa ſcripſiſſe, quae literis commendari poſſint, arbitror. ſcio enim, cui ſcribam. revertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum parvulam manum peditum haberet inermium, ergaſtula ſolvendo, omneque genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum videtur effeciſſe. huc acceſſit manus Ventidii, quae trans Apenninum itinere facto difficillimo ad Vada pervenit, atque ibi ſe cum Antonio conjunxit. eſt numerus veteranorum et armatorum ſatis frequens cum Ventidio. conſilia Antonii haec ſint, neceſſe eſt: aut ad Lepidum ut ſe conferat, ſi recipitur; aut Apennino Alpibuſque ſe teneat, et decurſionibus per equites, quos habet multos, vaſtet ea loca, in quae incurrerit; aut rurſus ſe in Etruriam referat,

Digitized by Google

quod ea pars Italiae ſine exercitu eſt. quod ſi me Caeſar audiſſet, atque Apenninum tranſiſſet, in tantas anguſtias Antonium compuliſſem, ut inopia potius, quam ferro, conficeretur. ſed neque Caeſari imperari poteſt, nec Caeſar exercitui ſuo. quod utrumque peſſimum eſt. cum haec talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut ſupra ſcripſi, non impedio. haec quemadmodum explicari poſſint, aut, a te cum explicabuntur, ne impediantur, timeo. alere jam milites non poſſum. cum ad rempublicam liberandam acceſſi, H--S mihi fuit pecuniae CCCC amplius. tantum abeſt, ut meae rei familiaris liberum ſit quidquam, ut omnes jam meos amicos aere alieno obſtrinxerim. ſeptenum numerum nunc legionum alo, qua difficultate, tu arbitrare. non, ſi Varronis theſauros haberem, ſubſiſtere ſumptui poſſem. cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. tu me amabis ita, ſi hoc idem me in te facere ſenſeris. III. non. Maii, ex caſtris, Dertona.

Digitized by Google

D. BRUTUS IMP. COS. DES.
M. CICERONI S. D.

11 Eodem exemplo a te mihi literae redditae ſunt,quo pueri mei attulerunt. tantum me tibi debere exiſtimo, quantum perſolvere difficile eſt. ſcripſi tibi, quae hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidum proficiſcitur; ne de Planco quidem ſpem adhuc abjecit, ut ex libellis ejus animadverti, qui in me inciderunt. in quibus quos ad Aſinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, ſcribebat. ego tamen non habui ambiguum, et ſtatim ad Plancum miſi: et biduo ab Allobrogibus, et totius Galliae legatos expecto,quos confirmatos domum remittam. tu, quae iſtic opus erunt adminiſtrari, proſpicies, ut ex tua voluntate, reique publicae commodo fiant. malevolentiae hominum in me, ſi poteris, occurres. ſi non poteris,hoc conſolabere,quod me de ſtatu meo nullis contumeliis deterrere poſſunt. pridie nonas Maii, ex caſtris, finibus Statiellenſium.

Digitized by Google

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS. DES. S.

Tres uno die a te accepi epiſtolas, unam brevem, quam Flacco Volumnio dederas, duas pleniores: quarum alteram tabellarius T. Vibii attulit, alteram ad me miſit Lupus. ex tuis literis, et ex Graeceii oratione, non modo non reſtinctum bellum, ſed etiam inflammatum videtur. non dubito autem pro tua ſingulari prudentia, quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius, omnia tua illa praeclara in rempublicam merita, ad nihilum eſſe ventura. ita enim Romam erat nuntiatum, ita perſuaſum omnibus, cum paucis inermis, perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antonium. qui ſi ita ſe habet, ut, quemadmodum audiebam de Graeceio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit, non ille mihi fugiſſe a Mutina videtur, ſed locum belli gerendi mutaſſe. itaque homines alii facti ſunt. nonnulli etiam queruntur, quod perſecuti non ſitis. opprimi potuiſſe, ſi celeritas adhibita eſſet, exiſtimant. omnino eſt hoc populi, maximeque noſtri, in eo potiſſimum 12

Digitized by Google

abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen providendum ſit, ne quae juſta querela eſſe poſſit. res ſic ſe habet: is bellum confecerit, qui Antonium oppreſſerit. hoc quam vim habeat, te exiſtimare malo, quam me apertius ſcribere.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. D.

13 Jam non ago tibi gratias. cui enim re vix referre poſſum, huic verbis non patitur res ſatisfieri. attendere te volo, quae in manibus ſunt. qua enim prudentia es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. ſequi confeſtim Antonium his de cauſis, Cicero, non potui. eram ſine equitibus, ſine jumentis. Hirtium periſſe neſciebam. Caeſari non credebam, priuſquam conveniſſem, et collocutus eſſem. hic dies hoc modo abiit. poſtero die mane a Panſa ſum arceſſitus Bononiam. cum in itinere eſſem, nuntiatum mihi eſt eum mortuum eſſe. recurri ad meas copiolas: ſic enim verè eas appellare poſſum. ſunt extenuatiſſimae, et inopia omnium rerum peſſime acceptae. biduo me Antonius anteceſſit; itinera fecit multo majora fugi-

Digitized by Google

ens, quam ego ſequens. ille enim iit paſſim, ego ordinatim. quacunque iit, ergaſtula ſolvit; homines arripuit; conſtitit nuſquam prius, quam ad Vada venit. quem locum volo tibi eſſe notum. jacet inter Apenninum et Alpes, impeditiſſimus ad iter faciendum. cum abeſſem ab eo millia paſſuum triginta, et ſe jam Ventidius conjunxiſſet, concio ejus ad me eſt allata, in qua petere coepit a militibus, ut ſe trans Alpes ſequerentur: ſibi cum M. Lepido convenire. ſucclamatum eſt, et frequenter a militibus Ventidianis (nam ſuos valde quam paucos habet) ſibi aut in Italia pereundum eſſe, aut vincendum. etiam orare coeperunt, ut Pollentiam iter facerent. cum ſuſtinere eos non poſſet, in poſterum diem iter ſuum contulit. hac re mihi nuntiata, ſtatim quinque cohortes Pollentiam praemiſi, meumque iter eo contuli. hora ante praeſidium meum Pollentiam venit, quam Trebellius cum equitibus. ſane quam ſum gaviſus. in hoc enim victoriam puto conſiſtere. in ſpem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus ſuis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia

Digitized by Google

tam celeriter exercitum trajici poſſe credebant. quos ipſi adhuc ſatis arroganter Allobroges, equitatuſque omnis, qui eo praemiſſus erat a nobis, ſuſtinebant; noſtroque adventu ſuſtineri facilius poſſe confidimus. tamen ſi quo etiam caſu Iſaram ſe trajecerint, ne quod detrimentum reipublicae injungant, ſumma à nobis dabitur opera. vos magnum animum, optimamque ſpem de ſumma republica habere volumus, cum et nos et exercitus noſtros ſingulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. ſed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quam paratiſſimi et ab exercitu reliquiſque rebus pro veſtra ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtium confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimulatione reipublicae comparabant, ſubito ad patriae periculum converterunt. vale.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES.
S. P. D.

14 Mirabiliter, mi Brute, laetor, mea conſilia, meaſque ſententias a te probari de decemviris, de ornando adoleſcente. ſed

quid refert? mihi crede, homini non glorioſo, plane jam, Brute, frigeo. ὄργανον enim erat meum ſenatus. id eſt jam diſſolutum. tantam ſpem attulerat exploratae victoriae tua praeclara Mutina eruptio, fuga Antonii, conciſo exercitu, ut omnium animi relaxati ſint, meaeque illae vehementes contentiones tanquam σκιαμαχίαι eſſe videantur. ſed, ut ad rem redeam, legionem Martiam et quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te poſſe perduci. pecuniae, quam deſideras, ratio poteſt haberi, eaque habebitur. de Bruto arceſſendo, Caeſareque ad Italiae praeſidium tenendo, valde tibi aſſentior. ſed, ut ſcribis, habes obtrectatores: quos equidem faciliime ſuſtineo, ſed impediunt tamen. ex Africa legiones expectantur. ſed bellum iſtic renatum mirantur homines. nihil tam praeter ſpem unquam. nam die tuo natali victoria nuntiata, in multa ſecula videbamus rempublicam liberatam. novi timores retexunt ſuperiora. ſcripſiſti autem ad me iis, quas idibus Maiis dediſti, modo te accepiſſe a Planco literas, non recipi a Lepido Antonium. id ſi ita eſt,

omnia faciliora. ſin aliter, magnum negotium: cujus exitum ne extimeſcam, tuae partes ſunt. ego plus, quam feci, facere non poſſum. te tamen, id quod ſpero, omnium maximum et clariſſimum videre cupio. vale.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. P. D.

15 Etſi mihi tuae literae jucundiſſimae ſunt, tamen jucundius fuit, quod in ſumma occupatione tua Planco collegae mandaſti, ut te mihi per literas excuſaret, quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo et diligentia. conjunctio tua cum collega, concordiaque veſtra, quae literis communibus declarata eſt, ſenatui populoque Romano gratiſſima accidit. quod ſupereſt, perge, mi Brute, et jam non cum aliis, ſed tecum ipſe certa. plura ſcribere non debeo, praeſertim ad te: quo magiſtro brevitatis uti cogito. literas tuas vehementer expecto, et quidem tales, quales maxime opto.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. P. D.

Permagni intereſt, quo tibi haec tempore epiſtola reddita ſit; utrum, cum ſollicitudinis aliquid haberes; an, cum ab omni moleſtia vacuus eſſes. itaque ei praecepi, quem ad te miſi, ut tempus obſervaret epiſtolae tibi reddendae. nam quemadmodum coram, qui ad nos intempeſtive adeunt, moleſti ſaepe ſunt: ſic epiſtolae offendunt non loco redditae. ſi autem, ut ſpero, nihil te perturbat, nihil impedit; et ille, cui mandavi, ſatis ſcitè et commode tempus ad te cepit adeundi; confido me, quod velim, facile a te impetraturum. L. Lamia praeturam petit. hoc ego utor uno omnium plurimum. magna vetuſtas, magna conſuetudo intercedit, quodque plurimum valet, nihil mihi ejus eſt familiaritate jucundius. magno praeterea beneficio ejus, magnoque merito ſum obligatus. nam Clodianis temporibus, cum equeſtris ordinis princeps eſſet, proque mea ſalute acerrime propugnaret, a Gabinio conſule relegatus eſt: quod ante id tempus civi Roma- 16

no contigit nemini. hoc cum populus Romanus meminit, me ipſum non meminiſſe turpiſſimum eſt. quapropter perſuade tibi, mi Brute, me petere praeturam. quanquam enim Lamia ſummo ſplendore, ſumma gratia eſt, magnificentiſſimo munere aedilitio; tamen, quaſi ea ita non eſſent, ego ſuſcepi totum negotium. nunc, ſi me tanti facis, quanti certe facis, cum equitum centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum noſtrum, ut is nobis eas centurias conficiat. non tenebo te pluribus. ponam in extremo quod ſentio: nihil eſt, Brute, omnia cum a te expectem, quod mihi gratius facere poſſis.

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. D.

17 Lamia uno omnium familiariſſime utor. magna ejus in me non dico officia, ſed merita; eaque ſunt populo Romano notiſſima. is magnificentiſſimo munere aedilitatis perfunctus petit praeturam; omneſque intelligunt, nec dignitatem ei deeſſe, nec gratiam. ſed is ambitus extare videtur, ut ego omnia pertimeſcam, totamque petitionem Lamiae mihi ſuſtinendam putem. in ea re quantum me

Digitized by Google

poſſis adjuvare, facile perſpicio: nec vero, quantum mea cauſa velis, dubito. velim igitur, mi Brute, tibi perſuadeas, nihil me majore ſtudio a te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quam ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio, Lamiam in petitione juveris: quod ut facias, vehementer te rogo.

M. T. C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S. D.

Etſi ex mandatis, quae Galbae Volumnioque ad ſenatum dediſti, quid timendum ſuſpicandumque putares, ſuſpicabamur; tamen timidiora mandata videbantur, quam erat dignum tua, populique Romani victoria. ſenatus autem, mi Brute, fortis eſt, et habet fortes duces. itaque moleſte ferebat ſe a te, quem omnium, quicunque fuiſſent, fortiſſimum judicaret, timidum atque ignavum judicari. etenim, cum, te incluſo, ſpem maximam omnes habuiſſent in tua virtute, florente Antonio; quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? nec vero Lepidum timebamus. quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbi-

18

Digitized by Google

traretur, ut qui in maximo bello pacem velle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellum reipublicae indiceret? nec dubito, quin tu plus provideas. ſed tamen, tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renovatio timoris magnam moleſtiam afferebat. quare velim equidem, id quod ſpero, ut plane abjectus et fractus ſit Antonius. ſin aliquid virium forte collegerit, ſentiet nec ſenatui conſilium, nec populo Romano virtutem deeſſe, nec Reipublicae, te vivo, imperatorem. XIIII kal. Jun.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. P. D.

19 Ad ſenatum quas literas miſi, velim prius perlegas, et, ſi qua tibi videbuntur, commutes. neceſſariò me ſcripſiſſe, ipſe animadvertes. nam cum putarem, Quartam et Martiam legiones mecum futuras, ut Druſo Pauloque placuerat, vobis aſſentientibus, minus de reliquis rebus laborandum exiſtimavi. nunc vero, cum ſim cum tironibus egentiſſimis, valde et meam et veſtram vicem timeam neceſſe eſt. Vicetini me et M. Brutum praeci-

Digitized by Google

pue obſervant. his ne quam patiare injuriam fieri in ſenatu vernarum cauſa, a te peto. cauſam habent optimam, officium in rempublicam ſummum, genus hominum adverſariorum ſeditioſum, et inertiſſimum. XII kal. Jun. Vercellis.

D. BRUTUS IMP. COS. DES.
M. T. CICERONI S. P. D.

Quod pro me non facio, id pro te fa- 20
cere meus in te amor, tuaque officia cogunt, ut timeam. ſaepe enim mihi cum eſſet dictum, neque a me contemptum, noviſſime Labeo Segulius, homo ſui ſimillimus, narravit mihi apud Caeſarem ſe fuiſſe, multumque ſermonem de te habitum eſſe: ipſum Caeſarem nihil ſane de te queſtum, niſi dictum, quod diceret te dixiſſe, ‘ laudandum adoleſcentem, ornan- ‘ dum, tollendum :’ ſe non eſſe commiſſurum, ut tolli poſſit. hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe, aut finxiſſe dictum, non ab adoleſcente prolatum. veteranos vero peſſime loqui volebat Labeo me credere, et tibi ab iis inſtare periculum, maximeque indignari, quod in decemviris neque Caeſar, neque ego habiti eſſemus,

atque omnia ad veſtrum arbitrium eſſent collata. haec cum audiſſem, et jam in itinere eſſem, committendum nondum putavi, prius ut Alpes tranſgrederer, quam, quid iſtic ageretur, ſcirem. nam de tuo periculo, crede mihi, jactatione verborum, et denuntiatione periculi, ſperare eos, te pertimefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi praemia: et totam iſtam cantilenam ex hoc pendêre, ut quam plurimum lucri faciant. neque tamen non te cautum eſſe volo, et inſidias vitantem. nihil enim tua mihi vita poteſt eſſe jucundius, neque carius. illud vide, ne, timendo, magis timere cogare: et, quibus rebus poteſt occurri veteranis, occurras. primum, quod deſiderant de decemviris, facias; deinde, de praemiis. ſi tibi videtur, agros eorum militum, qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos cenſeas ab utriſque nobis. de nummis, lentè, ac ratione habita pecuniae: ſenatum de ea re conſtituturum. quatuor legionibus iis, quibus agros dandos cenſuiſtis, video facultatem fore ex agris Syllanis, et agro Campano. aequaliter, aut ſorte agros legionibus aſſignari puto oportere.

haec me tibi ſcribere non prudentia mea hortatur, ſed amor in te, et cupiditas otii, quod ſine te conſiſtere non poteſt. ego, niſi valde neceſſe fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro: ſpero me non peſſimum exercitum habiturum ad omnes caſus, et impetus hominum. de exercitu, quem Panſa habuit, legionem mihi Caeſar non remittit. ad has literas ſtatim mihi reſcribe, tuorumque aliquem mitte, ſi quid reconditum magis erit, meque ſcire opus eſſe putaris. vale. VIII. kal. Jan. Eporedia.

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. P. D.

Dii iſti Segulio malefaciant, homini 21
nequiſſimo omnium, qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt. quid? tu illum tecum ſolum, aut cum Caeſare, qui neminem praetermiſerit, quicum loqui potuerit, cui non eadem iſta dixerit? te tamen, mi Brute, ſic amo, ut debeo, quod iſtud, quidquid eſſet nugarum, me ſcire voluiſti. ſignum enim magnum amoris dediſti. nam quod idem Segulius, veteranos queri, quod tu et Caeſar in decemviris non eſſetis; utinam ne ego quidem eſſem. quid

enim moleſtius? ſed tamen cum ego ſenſiſſem, de iis qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere; iidem illi, qui ſolent, reclamarunt. itaque excepti etiam eſtis, me vehementer repugnante. quocirca Segulium negligamus, qui res novas quaerit: non quò veterem comederit, (nullam enim habuit) ſed hanc ipſam recentem novam devoravit. quod autem ſcribis, te, quod pro te ipſo non facias, id pro me, ut de me timeas aliquid: omni te, vir optime, mihique cariſſime Brute, de me metu libero. ego enim, quae provideri poterunt, non fallar in iis; quae cautionem non habebunt, de his non ita valde laboro. ſim enim impudens, ſi plus poſtulem, quam homini a rerum natura tribui poteſt. quod mihi praecipis ut caveam, ne, timendo, magis timere cogar; et ſapienter et amiciſſime praecipis. ſed velim tibi perſuadeas, cum te conſtet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimeſcas, nunquam perturbere, me huic tuae virtuti proxime accedere. quamobrem neque metuam quidquam, et cavebo omnia. ſed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura ſit, ſi ego quidquam timeam.

tuis enim opibus, et conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamen omnem timorem abjiceremus; praeſertim cum perſuaſum omnibus eſſet, mihique maxime, a te nos unice diligi. conſiliis tuis, quae ſcribis de quatuor legionibus, deque agris aſſignandis ab utriſque veſtrûm, vehementer aſſentior. itaque cum quidem de collegis noſtris agrariam curationem ligurrirent, diſturbavi rem, totamque vobis integram reſervavi. ſi quid erit occultius, et (ut ſcribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literae perferantur. vale. pridie nonas Junii.

M. T. C. D. BRUTO IMP. S. P. D.

Cum Appio Claudio, Caii filio, ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis ejus officiis, et meis mutuis conſtituta. peto a te majorem in modum, vel humanitatis tuae, vel mea cauſa, ut eum auctoritate tua, quae plurimum valet, conſervatum velis. volo te, cum fortiſſimus vir cognitus ſis, etiam clementiſſimum exiſtimari. magno tibi erit ornamento, nobiliſſimum adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſalvum. cujus quidem cauſa hoc melior debet eſ-

Digitized by Google

ſe, quod pietate adductus, propter patris reſtitutionem, ſe cum Antonio conjunxit. quare etſi minus veram cauſam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. nutus tuus poteſt hominem, ſummo loco natum, ſummo ingenio, ſumma virtute, officioſiſſimum praeterea et gratiſſimum, incolumem in civitate retinere. quod ut facias, ita a te peto, ut majore ſtudio, magiſve ex animo petere non poſſim. vale.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. P. D.

23 Nos hîc valemus recte, et, quo melius valeamus, operam dabimus. Lepidus commode de nobis ſentire videtur. omni timore depoſito, debemus libere reipublicae conſulere. quod ſi omnia eſſent aliena, tamen tribus tantis exercitibus propriis reipublicae valentibus, magnum animum habere debebas, quem et ſemper habuiſti, et nunc, fortuna adjuvante, augere potes. quae tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cauſa homines loquuntur. ſi frenum momorderis, peream, ſi te omnes, quot ſunt, conantem loqui ferre poterint. ego, tibi ut antea

ſcripſi, dum mihi a te literae veniant, in Italia morabor. VIII. kal. Jun. Eporedia.

CICERO D. BRUTO S. P. D.

Narro tibi, antea ſubiraſcebar brevitati tuarum literarum: nunc mihi loquax eſſe videor. te igitur imitabor. quàm multa quàm paucis? te recte valere, operamque dare, ut quotidie melius: Lepidum commode ſentire: tribus exercitibus quidvis nos oportere confidere. ſi timidus eſſem, tamen iſta epiſtola mihi omnem metum abſterſiſſes. ſed, ut mones, frenum momordi. etenim, qui, te incluſo, omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? cupio jam vigiliam meam, Brute, tibi tradere; ſed ita ut ne deſim conſtantiae meae. quod ſcribis, in Italia te moraturum, dum tibi literae meae veniant; ſi per hoſtem licet, non erraris: multa enim Romae. ſin adventu tuo bellum confici poteſt, nihil ſit antiquius. pecunia, expeditiſſima quae erat, tibi decreta eſt. habes amantiſſimum Servium. nos non deſumus. vale, VIII. idus Junias. 24

Digitized by Google

M. T. C. D. BRUTO S. P. D.

25 Expectanti mihi tuas quotidie literas, Lupus noſter ſubito denuntiavit, ut ad te ſcriberem, ſi quid vellem. ego autem, etſi, quid ſcriberem, non habebam (acta enim ad te mitti ſciebam; inanem autem ſermonem literarum tibi injucundum eſſe audiebam) brevitatem ſecutus ſum, te magiſtro. ſcito igitur, in te, et in collega ſpem omnem eſſe. de Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum praecipis, privatis literis ad bellum commune vocare non deſino. qui utinam adeſſet: inteſtinum urbis malum, quod eſt non mediocre, minus timeremus. ſed quid ago? non imitor λακωνισμὸν tuum? altera jam pagella procedit. vince et vale. XIV kal. Quint.

D. BRUTUS IMP. M. T. CICERONI S. P. D.

26 Maximo meo dolore hoc ſolatio utor, quod intelligunt homines, non ſine cauſa me timuiſſe iſta, quae acciderunt. deliberent, utrum trajiciant legiones ex Africa, necne; et ex Sardinia: Brutum ar-

ceſſant, necne: et mihi ſtipendium dent, an non decernant. ad ſenatum literas miſi. crede mihi, niſi iſta omnia ita fiunt quemadmodum ſcribo, magnum nos omnes adituros periculum. rogo te, videte quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. et fide opus eſt, et celeritate. III non. Jun. ex caſtris.

M. CICERO MATIO S.

Nondum ſatis conſtitui, moleſtiaene 27
plus, an voluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo cum plenus officii, tum utriuſque noſtrûm amantiſſimus. nam cum in Tuſculanum veſperi veniſſem, poſtridie ille ad me, nondum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane venit. quem cum objurgarem, quod parum valetudini parceret: tum ille, nihil ſibi longius fuiſſe, quam ut me videret. num quidnam, inquam, novi? detulit ad me querelam tuam: de qua prius quam reſpondeo, pauca praeponam. quantum memoria repetere praeterita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior: ſed vetuſtas habet aliquid commune cum multis, amor non habet. dilexi te quo die cognovi, meque a te

Digitized by Google

diligi judicavi. tuus deinde diſceſſus, iſque diuturnus, ambitio noſtra, et vitae diſſimilitudo, non eſt paſſa voluntates noſtras conſuetudine conglutinari. tuum tamen erga me animum agnovi multis annis ante bellum civile, cum Caeſar eſſet in Gallia. quod enim vehementer mihi utile eſſe putabas, nec inutile ipſi Caeſari, perfeciſti, ut ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. multa praetereo, quae temporibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt. graviora enim ſunt conſecuta. et initio belli civilis cum Brunduſium verſus ires ad Caeſarem, veniſti ad me in Formianum. primum, hoc ipſum quanti, praeſertim temporibus illis? deinde, oblitum me putas conſilii, ſermonis, humanitatis tuae? quibus rebus intereſſe memini Trebatium. nec vero ſum oblitus literarum tuarum, quas ad me miſiſti, cum Caeſari obviam veniſſes in agro, ut arbitror, Trebulano. ſecutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſive pudor meus coëgit, ſive officium, ſive fortuna. quod officium tuum, quod ſtudium vel in abſentem me, vel in praeſentes me-

os defuit? quem porro omnes mei et mihi et ſibi te amiciorem judicaverunt? veni Brunduſium: oblitumne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento advolaris? quae tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miſeriarum metu? tandem aliquando Romae eſſe coepimus: quid defuit noſtrae familiaritati in maximis rebus? quonam modo me gererem adverſus Caeſarem, uſus tuo conſilio ſum. in reliquis officiis, cui tu tribuiſti, excepto Caeſare, praeter me, ut domum ventitares, horaſque multas ſaepe ſuaviſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut haec φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti. poſt Caeſaris reditum, quid tibi majori curae fuit, quam ut eſſem ego illi quam familiariſſimus? quod effeceras. quorſum igitur haec oratio longior, quam putaram? quia ſum admiratus, te, qui haec noſſe deberes, quidquam a me commiſſum, quod eſſet alienum noſtra amicitia, crediſſe. nam praeter haec, quae commemoravi, quae teſtata ſunt et illuſtria, habeo multo occultiora, quae vix verbis exſequi poſſum. omnia me tua

delectant: ſed maxime maxima cum fides in amicitia, conſilium, gravitas, conſtantia, tum lepos, humanitas, literae. quapropter redeo nunc ad querelam. ego, te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde ſi credidiſſem, nunquam id ſine aliqua juſta cauſa exiſtimarem te feciſſe. dignitas tua facit, ut animadvertatur quidquid facias: malevolentia autem hominum, ut nonnulla durius, quam a te facta ſint, proferantur. ea tu ſi non audis, quid dicam, neſció. equidem, ſi quando audio, tam defendo, quam me ſcio a te contra iniquos meos ſolere defendi. defenſio autem eſt duplex. alia ſunt, quae liquidò negare ſoleam, ut de iſto ipſo ſuffragio: alia, quae defendam a te pie fieri, et humane, ut de curatione ludorum. ſed te, hominem doctiſſimum, non fugit, ſi Caeſar rex fuerit, quod mihi quidem videtur, in utramque partem de tuo officio diſputari poſſe: vel in eam, qua ego uti ſoleo, laudandam eſſe fidem et humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli utuntur, libertatem patriae, vitae amici anteponendam. ex his ſermonibus u-

tinam eſſent delatae ad te diſputationes meae. illa vero duo, quae maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut ſaepius: te et non ſuſcipiendi belli civilis graviſſimum auctorem fuiſſe, et moderandae victoriae; in quo qui mihi non aſſentiretur, inveni neminem. quare habeo gratiam Trebatio, familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum, quibus niſi credideris, me omnis officii et humanitatis expertem judicaris: quo nec mihi gravius quidquam poteſt eſſe, nec te alienius.

MATIUS CICERONI S.

Magnam voluptatem ex tuis literis cepi, quod, quam ſperaram, atque optaram, habere te de me opinionem cognovi. 28
de qua etſi non dubitabam, tamen, quia maximi aeſtimabam, ut incorrupta maneret, laborabam. conſcius autem mihi eram nihil a me commiſſum eſſe, quod boni cujuſquam offenderet animum. eo minus credebam, plurimis atque optimis artibus ornato tibi temere quidquam perſuaderi potuiſſe, praeſertim in quem mea propenſa et perpetua fuiſſet atque eſſet

benevolentia. quod cum, ut volui, ſcio eſſe; reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua ſingulari bonitate et amicitia noſtra, ſaepe reſtitiſti. nota enim mihi ſunt, quae in me poſt Caeſaris mortem contulerint. vitio mihi dant, quod mortem hominis neceſſarii graviter fero, atque eum, quem dilexi, periiſſe indignor. aiunt enim, patriam amicitiae praeponendam eſſe: perinde ac ſi jam vicerint, obitum ejus reipublicae fuiſſe utilem. ſed non agam aſtute. fateor me ad iſtum gradum ſapientiae non perveniſſe. neque enim Caeſarem in diſſenſione civili ſum ſecutus: ſed amicum, re quanquam offendebar, tamen non deſerui: neque bellum unquam civile, aut etiam cauſam diſſenſionis probavi: quam etiam naſcentem extingui ſumme ſtudui. itaque in victoria hominis neceſſarii, neque honoris, neque pecuniae dulcedine ſum captus: quibus praemiis reliqui, minus apud eum quam ego cum poſſent, immoderate ſunt abuſi. atque etiam res familiaris mea, lege Caeſaris diminuta eſt: cujus beneficio plerique, qui Caeſaris morte laetantur, re-

Digitized by Google

manſerunt in civitate. civibus victis ut parceretur, aeque ac pro mea ſalute laboravi. poſſum igitur, qui omnes voluerim incolumes, eum, a quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari, cum praeſertim iidem homines illi, et invidiae et exitio fuerint? plecteris ergo, inquiunt, cum factum noſtrum improbare audes. ô ſuperbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunite licere! at haec etiam ſervis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent, ſuo potius quam alterius arbitrio: quae nunc, ut quidem iſti dictitant, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. ſed nihil agunt. nullius unquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate deſciſcam. nunquam enim honeſtam mortem fugiendam, ſaepe etiam oppetendam putavi. ſed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, ut poeniteat eos ſui facti? cupio enim Caeſaris mortem omnibus eſſe acerbam. at debeo pro civili parte rempublicam velle ſalvam. id quidem me cupere, niſi et ante acta vita et reliqua mea ſpes, tacente me, probat, dicendo vincere non poſtulo. quare ma-

Digitized by Google

jorem in modum te rogo, ut rem potiorem oratione ducas: mihique, ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. an quod adoleſcens praeſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem, id nunc, aetate praecipitata, commutem, ac me ipſe retexam? non faciam, neque, quod diſpliceat, committam, praeterquam quod hominis mihi conjunctiſſimi, ac viri ampliſſimi doleo gravem caſum. quod ſi aliter eſſem animatus, nunquam, quod facerem, negarem: ne et in peccando improbus, et in diſſimulando timidus ac vanus exiſtimarer. at ludos, quos Caeſaris victoriae Caeſar adoleſcens fecit, curavi. at id ad privatum officium, non ad ſtatum reipublicae pertinet. quod tamen munus et hominis amiciſſimi memoriae, ac honoribus praeſtare etiam mortui debui, et optimae ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo Caeſare, petenti negare non potui. veni etiam conſulis Antonii domum ſaepe, ſalutandi cauſa: ad quem, qui me parum patriae amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa, frequentes ventitare reperies. ſed quae

Digitized by Google

haec eſt arrogantia, quod Caeſar nunquam interpellavit, quin, quibus vellem, atque etiam quos ipſe non diligebat, tamen iis uterer, eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me efficere conari, ne quos velim diligam? ſed non vereor, ne aut meae vitae modeſtia parum valitura ſit in poſterum contra falſos rumores: aut ne etiam ii qui me non amant, propter meam in Caeſarem conſtantiam, non malint mei, quam ſui ſimiles amicos habere. mihi quidem ſi optata contingent, quod reliquum eſt vitae, in otio Rhodi degam: ſin caſus aliquis interpellarit, ita ero Romae, ut recte fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas ago gratias, quod tuum erga me animum ſimplicem atque amicum aperuit: et quod eum, quem ſemper lubenter dilexi, quo magis jure colere atque obſervare deberem, fecit. bene vale, et me dilige.

CICERO OPPIO S.

Dubitanti mihi (quod ſcit Atticus noſ- 29
ter) de hoc toto conſilio profectionis,
quod in utramque partem in mentem
multa veniebant, magnum pondus acceſ-

ſit ad tollendam dubitationem judicium et conſilium tuum. nam et ſcripſiſti aperte, quid tibi videretur, et Atticus ad me ſermonem tuum pertulit. ſemper judicavi in te et in capiendo conſilio prudentiam ſummam eſſe, et in dando fidem: maximeque ſum expertus, cùm initio civilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundumne ad Pompeium, an manendum in Italia. ſuaſiſti, ut conſulerem dignitati meae. ex quo, quid ſentires, intellexi; et ſum admiratus fidem tuam, et in conſilio dando religionem: quod, cum aliud malle amiciſſimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. equidem et ante hoc tempus te dilexi, et ſemper me a te diligi ſenſi: et cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem, et me abſentem et meos praeſentes a te cultos et defenſos eſſe memini. et poſt meum reditum, quàm familiariter mecum vixeris, quaeque ego de te et ſenſerim, et praedicarim, omnes, qui ſolent haec animadvertere, teſtes habemus. graviſſimum vero judicium de mea fide et de conſtantia feciſti, cum poſt mortem Caeſaris totum

Digitized by Google

te ad amicitiam meam contuliſti. quod tuum judicium, niſi mea ſumma benevolentia erga te, omnibuſque meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. tu, mi Oppi, conſervabis amorem tuum (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quam quo te admonendum putem) meaque omnia tuebere: quae tibi ne ignota eſſent, Attico mandavi: a me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores literas expectato. da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

Digitized by Google

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBER XII.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

FInem nullum facio, mihi crede, Caſſi, de te et de Bruto noſtro, id eſt, de tota republica cogitandi, cujus omnis ſpes in vobis eſt, et in D. Bruto: quam quidem jam habeo ipſe meliorem, republica a Dolabella meo praeclariſſime geſta. manabat enim illud malum urbanum, et ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem et urbi, et otio diffiderem urbano. ſed ita compreſſa eſt, ut mihi videamur omne jam ad tempus ab illo duntaxat ſordidiſſimo periculo tuti futuri. reliqua magna ſunt, ac multa: ſed poſita omnia in vobis. quanquam primum quidque expli-

Digitized by Google

cemus. nam, ut adhuc quidem actum eſt, non regno, ſed rege liberati videmur. interfecto enim rege, regios omnes nutus tuemur. neque vero id ſolum, ſed etiam, quae ipſe ille, ſi viveret, non faceret, ea nos, quaſi cogitata ab illo, probamus. nec ejus quidem rei finem video. tabulae figuntur, immunitates dantur, pecuniae maximae deſcribuntur, exules reducuntur, ſenatus-conſulta falſa referuntur; ut tantummodo odium illud hominis impuri, et ſervitutis dolor depulſus eſſe videatur; reſpublica jaceat in his perturbationibus, in quas eam ille conjecit. haec omnia vobis ſunt expedienda. nec hoc cogitandum, ſatis jam habere rempublicam a vobis. habet illa quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem venit optare; ſed contenta non eſt, et, pro magnitudine et animi et beneficii veſtri, a vobis magna deſiderat. adhuc ulta ſuas injurias eſt per vos interitu tyranni: nihil amplius. ornamenta vero ſua quae recuperavit? an quod ei mortuo paret, quem vivum ferre non poterat? cujus aera refigere debebamus, ejus etiam chirographa defendimus? at enim ita decrevimus.

Digitized by Google

fecimus id quidem, temporibus cedentes, quae valent in republica plurimum: ſed immoderate quidam et ingrate noſtra facilitate abutuntur. verum haec propediem, et multa alia coram. interim velim ſic tibi perſuadeas, mihi cum reipublicae, quam ſemper habui cariſſimam, tum amoris noſtri cauſa, maximae curae eſſe tuam dignitatem. da operam ut valeas.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

2 Vehementer laetor, tibi probari ſententiam et orationem meam; qua ſi ſaepius uti liceret, nihil eſſet negotii, libertatem et rempublicam recuperare. ſed homo amens et perditus, multoque nequior, quam ille ipſe, quem tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti, caedis initium quaerit: nullamque aliam ob cauſam me auctorem fuiſſe Caeſaris interficiendi criminatur, niſi ut in me veterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, modo veſtri facti gloriam cum mea laude communicet. ita nec Piſoni, qui in eum primus invectus eſt, nullo aſſentiente, nec mihi, qui idem triceſimo poſt die feci, nec P. Servilio, qui me eſt conſecutus,

Digitized by Google

tuto in ſenatum venire licet. caedem enim gladiator quaerit, ejuſque initium a. d. XIII kal. Oct. a me ſe facturum putavit: ad quam paratus venerat, cum in villa Metelli complures dies commentatus eſſet. quae autem in luſtris et in vino commentatio potuit eſſe? itaque omnibus eſt viſus, ut ad te antea ſcripſi, vomere ſuo more, non dicere. quare quod ſcribis, te confidere auctoritate et eloquentia noſtra aliquid profici poſſe, nonnihil, ut in tantis malis, eſt profectum. intelligit enim populus Romanus, tres eſſe Conſulares, qui, quia, quae de republica bene ſenſerint, libere locuti ſunt, tuto in ſenatum venire non poſſint. nec eſt praeterea, quod quidquam expectes. tuus enim neceſſarius affinitate nova delectatur. itaque jam non eſt ſtudioſus ludorum, infinitoque fratris tui plauſu dirumpitur. alter item affinis novis commentariis Caeſaris delinitus eſt. ſed haec tolerabilia: illud non ferendum, quod eſt, qui veſtro anno filium ſuum conſulem futurum putet, ob eamque cauſam ſe huic latroni deſervire prae ſe ferat. nam L. Cotta familiaris meus, fatali quadam deſperatione,

Digitized by Google

ut ait, minus in ſenatum venit. L. Caeſar, optimus et fortiſſimus civis, valetudine impeditur. Ser. Sulpicius et ſumma auctoritate, et optime ſentiens, non adeſt. reliquos, exceptis deſignatis, ignoſce mihi, ſi non numero conſulares. habes auctores conſilii publici. qui numerus, etiam bonis rebus, exiguus eſſet; quid cenſes perditis? quare ſpes eſt omnis in vobis. qui ſi idcirco abeſtis, ut ſitis in tuto; ne in vobis quidem. ſin aliquid dignum veſtra gloria cogitatis, velim ſalvis nobis. ſin id minus, res tamen publica per vos brevi tempore jus ſuum recuperabit. ego tuis neque deſum, neque deero: qui ſi ne ad me referent, mea tibi tamen benevolentia fideſque praeſtabitur.

M. T. C. C. CASSIO. S. P. D.

3 Auget tuus amicus furorem in dies. primum in ſtatua, quam poſuit in Roſtris, inſcripſit PARENTI OPTIME MERITO; ut non modo ſicarii, ſed jametiam parricidae judicemini. quid dico, judicemini? judicemur potius. veſtri enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit

Digitized by Google

fuiſſe. utinam quidem fuiſſem! moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc veſtrum fuit: quod cum praeteriit, utinam haberem quid vobis darem conſilii. ſed ne mihi quidem ipſi, reperio, quid faciendum ſit. quid enim eſt, quod contra vim ſine vi fieri poſſit? conſilium omne autem hoc eſt illorum, ut mortem Caeſaris perſequantur. itaque a. d. ſext. non. Octob. productus in concionem a Canutio, turpiſſime ille quidem diſceſſit: ſed tamen ea dixit de conſervatoribus patriae, quae dici deberent de proditoribus. de me quidem non dubitanter, quin omnia de meo conſilio et vos feciſſetis, et Canutius faceret. caetera cujuſmodi ſint, ex hoc judica, quod legato tuo viaticum eripuerunt. quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? ad hoſtem ſcilicet portari. ô rem miſeram! dominum ferri non potuimus, conſervo ſervimus. et tamen, me quidem favente magis, quam ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in virtute tua. ſed ubi ſunt copiae? de reliquo, malo te ipſum loqui tecum, quam noſtra dicta cognoſcere. vale.

Digitized by Google

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

4 Vellem idibus Martiis me ad coenam invitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet. nunc me reliquiae veſtrae exercent, et quidem praeter caeteros me. quanquam egregios conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulares; ſenatum fortem, ſed infimo quemque honore fortiſſimum. populo vero nihil fortius, nihil melius, Italiaque univerſa. nihil autem foedius Philippo et Piſone legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res nuntiarent: cum ille earum rerum nulli paruiſſet, ultro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. itaque ad nos concurritur: factique jam in re ſalutari populares ſumus. ſed tu quid ageres, quid acturus, ubi denique eſſes, neſciebam. fama nuntiabat te iſſe in Syriam: auctor erat nemo. de Bruto, quo propius eſt, eo firmiora videntur eſſe quae nuntiantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non inſulſis, quod tibi tam cito ſuccederet, cum tu vix dum triginta dies in Syria fuiſſes. itaque conſtabat, eum recipi in Syriam non o-

Digitized by Google

portere. ſumma laus et tua, et Bruti eſt, quod exercitum praeter ſpem exiſtimamini comparaſſe. ſcriberem plura, ſi rem cauſámque noſſem. nunc quae ſcribo, ſcribo ex opinione hominum atque fama. tuas literas avide expecto. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Hyemem credo adhuc prohibuiſſe, quo 5
minus de te certum haberemus, quid ageres, maximeque ubi eſſes. loquebantur omnes tamen, credo, quod volebant, in Syria te eſſe, habere copias. id autem eo facilius credebatur, quia ſimile vero videbatur. Brutus quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus. res enim tantas geſſit, tamque inopinatas, ut eae cum per ſe gratae eſſent, tum ornatiores propter celeritatem. quod ſi tu ea tenes, quae putamus, magnis ſubſidiis fulta reſpublica eſt. a prima enim ora Graeciae uſque ad Aegyptum, optimorum civium imperiis muniti erimus et copiis. quanquam, niſi me fallebat, res ſe ſic habebat, ut totius belli omne diſcrimen in D. Bruto poſitum videretur: qui ſi, ut ſperabamus, erupiſſet Mutinâ, nihil belli reliqui fore

Digitized by Google

videbatur. parvis omnino jam copiis obſidebatur, quod magno praeſidio Bononiam tenebat Antonius. erat autem Claternae noſter Hirtius, ad Forum Cornelium Caeſar, uterque cum firmo exercitu: magnaſque Romae Panſa copias ex delectu Italiae comparat. hyems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil niſi conſiderate, ut mihi crebris literis ſignificat, acturus videbatur. praeter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus ſtudioſiſſimam reipublicae. tuos etiam clientes Tranſpadanos mirifice conjunctos cum cauſa habebamus. erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus: ex quibus unus L. Caeſar firmus eſt, et rectus. Ser. Sulpicii morte magnum praeſidium amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi: nonnulli invident eorum laudi, quos in republica probari vident. populi vero Romani, totiuſque Italiae mira conſenſio eſt. haec erant fere, quae tibi nota eſſe vellem. nunc autem opto, ut ab iſtis Orientis partibus virtutis tuae lumen eluceat. vale.

Digitized by Google

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Qui ſtatus rerum fuerit tum cum has 6
literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono et optime de republica ſentiente. nam quid dicam, cupidiſſimo tui, qui, domo et fortunis relictis, ad te potiſſimum profectus ſit? itaque eum tibi ne commendo quidem. adventus ipſius ad te ſatis eum commendabit. tu velim ſic exiſtimes, tibique perſuadeas, omne perfugium bonorum in te et Bruto eſſe poſitum, ſi, quod nolim, adverſi quid evenerit. res, cum haec ſcribebam, erat in extremum adducta diſcrimen. Brutus enim Mutinae vix jam ſuſtinebat. qui ſi conſervatus erit, vicimus: ſin (quod dii omen avertant) omnis omnium curſus ad vos. proinde fac animum tantum habeas, tantumque apparatum, quanto opus eſt ad univerſam rempublicam recuperandam. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Quanto ſtudio dignitatem tuam, et in 7
ſenatu et ad populum defenderim, ex tuis te malo, quam ex me, cognoſcere. quae

Digitized by Google

mea ſententia in ſenatu facile valuiſſet, niſi Panſa vehementer obſtitiſſet. ea ſententia dicta, productus ſum in concionem a tribuno plebis M. Servilio. dixi de te quae potui, tanta contentione, quantum forum eſt: tanto clamore, conſenſuque populi, ut nihil unquam ſimile viderim. id velim mihi ignoſcas, quod invita ſocru tua fecerim. mulier timida verebatur, ne Panſae animus offenderetur. in concione quidem Panſa dixit, matrem quoque tuam, et fratrem, illam a me ſententiam noluiſſe dici. ſed me haec non movebant: alia malebam. favebam et reipublicae, cui ſemper favi, et dignitati ac gloriae tuae. quod autem et in ſenatu pluribus verbis diſſerui, et dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes. promiſi enim, et prope confirmavi, te non expectaſſe, nec expectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more rempublicam defenſurum. et quanquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omnes quae in iſtis partibus eſſent opes copiaeque, tuas eſſe: per teque Aſiam provinciam confidebam jam reipublicae recuperatam. tu

fac in augenda gloria te ipſum vincas. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Scelus affinis tui, Lepidi, ſummamque 8
levitatem et inconſtantiam ex actis, quae ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. itaque nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus, ſpemque omnem in D. Bruto et Planco habemus: ſi verum quaeris, in te, et in meo Bruto, non ſolum ad praeſens perfugium, ſi (quod nolim) adverſi quid acciderit, ſed etiam ad confirmationem perpetuae libertatis. nos hîc de Dolabella audiebamus, quae vellemus: ſed certos auctores non habebamus. te quidem magnum hominem, et praeſenti judicio, et reliqui temporis expectatione, ſcito eſſe. hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. nihil eſt tantum, quod non populus Romanus a te perfici atque obtineri poſſe judicet. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Brevitas tuarum literarum me quoque 9
breviorem in ſcribendo facit: et, vere ut

dicam, non ſatis occurrit quid ſcribam. noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio; tuas autem ignoramus. tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, praeter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine auctore. nos, confectum bellum cum putaremus, repente a Lepido tuo in ſummam ſollicitudinem adducti ſumus. itaque perſuade tibi, maximam reipublicae ſpem in te, et in copiis eſſe tuis. firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen, ut omnia (ut ſpero) proſpere procedant, multum intereſt te venire. exigua enim ſpes eſt reipublicae, nam nullam non libet dicere: ſed quaecunque eſt, ea deſpondetur anno conſulatûs tui. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

10 Lepidus, tuus affinis, meus familiaris, pridie kal. Quintiles ſententiis omnibus hoſtis a ſenatu judicatus eſt, caeterique, qui unà cum illo a republica defecerunt: quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante kal. Septemb. poteſtas facta eſt. fortis ſane ſenatus, ſed maxime ſpe ſubſidii tui.

Digitized by Google

bellum quidem, cum haec ſcribebam, ſane magnum erat, ſcelere et levitate Lepidi. nos de Dolabella quotidie, quae volumus, audimus; ſed adhuc ſine capite, ſine auctore, rumore nuntio. quod cum ita eſſet, tamen literis tuis, quas nonis Maii ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat civitati, ut illum jam oppreſſum omnes arbitrarentur, te autem in Italiam venire cum exercitu; ut, ſi haec ex ſententia confecta eſſent, conſilio atque auctoritate tua, ſin quid forte titubatum, ut ſit in bello, exercitu tuo niteremur. quem quidem ego exercitum, quibuſcunque potuero rebus, ornabo: cujus rei tum tempus erit, cum, quid opis reipublicae laturus is exercitus ſit, aut quid jam tulerit, notum eſſe coeperit. nam adhuc tantùm conatus audiuntur, optimi illi quidem, et praeclariſſimi, ſed geſta res exſpectatur: quam quidem aut jam eſſe aliquam, aut appropinquare confido. tua virtute et magnitudine animi nihil eſt nobilius. itaque optamus, ut quam primum te in Italia videamus. rempublicam nos habere arbitrabimur, ſi vos habebimus. praeclare viceramus, niſi ſpoliatum,

inermem, fugientem Lepidus recepiſſet Antonium. itaque nunquam tantò odio civitati Antonius fuit, quanto eſt Lepidus. ille enim ex turbulenta republica; hic ex pace et victoria bellum excitavit. huic oppoſitos conſules deſignatos habemus: in quibus eſt magna illa quidem ſpes, ſed anceps cura propter incertos exitus praeliorum. perſuade tibi igitur, in te et in Bruto tuo eſſe omnia, vos expectari, Brutum quidem jam jamque. quod ſi, ut ſpero, victis hoſtibus noſtris veneritis; tamen auctoritate veſtra reſpublica exſurget, et in aliquo ſtatu tolerabili conſiſtet. ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi reſpublica ſatis eſſe videbitur ſceleribus hoſtium liberata. vale.

C. CASSIUS PROCOS. M. T. C. S. P. D.

11 Si vales, bene eſt: ego quidem valeo. in Syriam me profectum eſſe ſcito ad L. Murcum, et Q. Criſpum, imperatores. viri fortes, optimique cives, poſtea quam audierunt, quae Romae gererentur, exercitus mihi tradiderunt: ipſique mecum una fortiſſimo animo rempublicam adminiſtrant.

item legionem, quam Q. Caecilius Baſſus habuit, ad me veniſſe ſcito: quatuorque legiones, quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi eſſe ſcito. nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos abſentes, remque publicam, quantum eſt in te, defendas. ſcire te volo, firma praeſidia vobis ſenatuique non deeſſe, ut optima ſpe et maximo animo rempublicam defendas. reliqua tecum aget L. Carteius, familiaris meus. vale. data nonis Martiis, ex caſtris Taricheis.

CASSIUS PROCOS. M. CICERONI SUO S. D.

Si vales, bene eſt; ego quidem valeo. 12
legi tuas literas, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognovi. videbaris enim non ſolum favere nobis; id quod et noſtri et reipublicae cauſa ſemper feciſti: ſed etiam gravem curam ſuſcepiſſe, vehementerque eſſe de nobis ſollicitus. itaque, quod te primum exiſtimare putabam, nos oppreſſa republica quieſcere non poſſe: deinde, cum ſuſpicarere nos moliri; quod te ſollicitum eſſe et de ſalute noſtra, et de rerum eventu putabam,

ſimul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex Aegypto, ſcripſi ad te, tabellarioſque complures Romam miſi. ſcripſi etiam ad ſenatum literas, quas reddi vetui prius, quam tibi recitatae eſſent: ſi forte mei obtemperare mihi voluerint. quod ſi literae perlatae non ſunt, non dubito quin Dolabella, qui, nefarie Trebonio occiſo, Aſiam occupavit, tabellarios meos deprehenderit, literaſque interceperit. exercitus omnes, qui in Syria fuere, teneo. habeo paululum morae, dum promiſſa militibus perſolvo. nunc jam ſum expeditus. a te peto, ut dignitatem meam commendatam tibi habeas, ſi me intelligis, nullum neque periculum neque laborem patriae denegaſſe: ſi contra importuniſſimos latrones arma cepi te hortante et auctore: ſi non ſolum exercitus ad rempublicam libertatemque defendendam comparavi, ſed etiam crudeliſſimis tyrannis eripui. quos ſi occupaſſet Dolabella, non ſolum adventu, ſed etiam opinione, et expectatione exercitus ſui Antonium confirmaſſet. quas ob res milites tuere, ſi eos mirifice de republica meritos eſſe animadvertis; et effice, ne quem poe-

Digitized by Google

niteat, rempublicam, quàm ſpem praedae et rapinarum, ſequi maluiſſe. item Murci et Criſpi imperatorum dignitatem, quantum eſt in te, tuere. nam Baſſus miſerè noluit mihi legionem tradere. quod niſi milites invito eo legatos ad me miſiſſent, clauſam Apameam tenuiſſet, quoad vi eſſet expugnata. haec a te peto, non ſolum reipublicae, quae tibi ſemper fuit cariſſima, ſed etiam amicitiae noſtrae nomine, quam confido apud te plurimum poſſe. crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, ſenatus atque optimi cujuſque eſſe, maximeque tuum. de cujus voluntate aſſidue audiendo, mirifice te diligit, carumque habet. qui ſi intellexerit, commoda ſua curae tibi eſſe, debere etiam ſe tibi omnia putabit. literis ſcriptis, audii Dolabellam in Ciliciam veniſſe cum ſuis copiis. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim, celeriter ut ſcias, dabo operam. ac velim, ut meremur de republica, ſic felices ſimus. fac valeas, meque ames. nonis Maii, ex caſtris.

CASSIUS Q. M. CICERONI S. D.

Si vales, bene eſt: ego quoque valeo. 13
cum reipublicae vel ſalute, vel victoria

gaudemus; tum inſtauratione tuarum laudum, quod maximus conſularis maximum conſulem te ipſe viciſti, et laetamur, et mirari ſatis non poſſumus. fatale neſcio quid tuae virtuti datum, idque ſaepe jam experti ſumus. eſt enim tua toga omnium armis felicior; quae nunc quoque nobis penè victam rempublicam ex manibus hoſtium eripuit, ac reddidit. nunc ergo vivemus liberi: nunc te, omnium maxime civis et mihi cariſſime, id quod maxime reipublicae tenebris comperiſti, nunc te habebimus teſtem noſtri et in te, et in conjunctiſſimam tibi rempublicam amoris: et, quae ſaepe pollicitus es, te et taciturum, dum ſerviremus, et dicturum de me tum, cum mihi profutura eſſent, nunc illa non ego quidem dici tantopere deſiderabo, quam ſentiri a te ipſo. neque enim omnium judicio malim me a te commendari, quam ipſe tuo judicio digne, ac mereor, commendatus eſſe: ut haec noviſſima noſtra facta, non ſubita, nec inconvenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarum tu teſtis es, fuiſſe judices, meque ad optimam ſpem patriae non minimum ti-

Digitized by Google

bi ipſi producendum putes. ſunt tibi, M. Tulli, liberi, propinquique, digni quidem te, et merito tibi cariſſimi: eſſe etiam debent in republica proxime hos cari, qui ſtudiorum tuorum ſunt aemuli, quorum eſſe cupio tibi copiam. ſed tamen non maxima me turba puto excludi, quo minus tibi vacet me excipere, et ad omnia, quae velis et probes, producere. animum tibi noſtrum fortaſſe probavimus: ingenium diutina ſervitus certe, qualecunque eſt, minus tamen, quam erat, paſſa eſt videri. nos ex ora maritima Aſiae provinciae, et ex inſulis, quas potuimus naves deduximus. delectum remigum, magna contumacia civitatum, tamen ſatis celeriter habuimus. ſecuti ſumus claſſem Dolabellae, cui Lucilius praeerat: qui ſpem ſaepe tranſitionis praebendo, neque unquam non decedendo, noviſſime Corycum ſe contulit; et clauſo portu ſe tenere coepit. nos, illa relicta, quod et in caſtra pervenire ſatius eſſe putabamus, et ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber compararat, cui Turulius quaeſtor praeerat, Cyprum petivimus. ibi, quae cognovimus,

Digitized by Google

ſcribere ad vos quam celerrime voluimus. Dolabellam ut Tarſenſes, peſſimi ſocii, ita Laodiceni, multo amentiores, ultro arceſſierunt: ex quibus utriſque civitatibus, Graecorum militum numero, ſpeciem exercitus effecit. caſtra habet ante oppidum Laodiceam poſita: et partem muri demolitus eſt, et caſtra oppido conjunxit. Caſſius noſter cum decem legionibus, et cohortibus viginti auxiliariis, et quatuor millium equitatu, a millibus paſſuum viginti, caſtra habet poſita Πάλτῳ, et exiſtimat ſe ſine praelio poſſe vincere. nam jam ternis tetradrachmis triticum apud Dolabellam eſt. niſi quid navibus Laodicenorum ſupportarit, cito fame pereat, neceſſe eſt. ne ſupportare poſſit, et Caſſii claſſis bene magna, cui praeeſt Sextilius Rufus, et tres, quas nos adduximus, ego, Turulius, Patiſcus, facile praeſtabunt. volo igitur vos bene ſperare, et rempublicam ut vos iſtic expediiſtis, ita pro noſtra parte celeriter nobis expediri poſſe confidere. vale. data idibus Jun. Cypro, a Crommyacride.

Digitized by Google

LENTULUS CICERONI SUO S. P. D.

Cum Brutum noſtrum conveniſſem, 14
eumque tardius in Aſiam venturum animadverterem, in Aſiam redii, ut reliquias mei laboris colligerem, et pecuniam quam primum Romam mitterem. interim cognovi in Lycia eſſe claſſem Dolabellae, ampliuſque centum naves onerarias, in quas exercitus ejus imponi poſſet; idque Dolabellam ea mente comparaſſe, ut, ſi Syriae ſpes eum fruſtrata eſſet, conſcenderet in naves, et Italiam peteret, ſeque cum Antoniis, et reliquis latronibus conjungeret. cujus rei tanto in timore fui, ut, omnibus rebus relictis, cum paucioribus et minoribus navibus ad illas ire conatus ſim. quae res, ſi a Rhodiis non eſſem interpellatus, fortaſſe tota ſublata eſſet, tamen magna ex parte profligata eſt: cum quidem claſſis diſſipata eſt; adventus noſtri timore milites duceſque effugerunt; onerariae omnes ad unam a nobis ſunt exceptae. certe (quod maxime timui) videor etiam conſecutus, ut non poſſit Dolabella in Italiam pervenire, nec, ſociis ſuis firmatis, durius vo-

bis efficere negotium. Rhodii nos et rempublicam quam valde deſperaverint, ex literis, quas publice miſi, cognoſces. et quidem multo parcius ſcripſi. mirari noli. mira eſt eorum amentia: nec me meae ullae privatim injuriae moverunt unquam: malus animus eorum in noſtram ſalutem, cupiditas partium aliarum, perſeverantia in contemptione optimi cujuſque, ferenda mihi non fuit. nec tamen omnes perditos eſſe puto. ſed iidem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui caeteros viros clariſſimos non receperunt, iidem, tanquam aliquo fato, et nunc aut magiſtratum gerunt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habent poteſtate. itaque eadem ſuperbia in pravitate utuntur. quorum improbitatem aliquando retundi, et non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt reipublicae noſtrae, ſed etiam neceſſarium. de noſtra dignitate velim tibi ut ſemper curae ſit: et, quocunque tempore occaſionem habueris, et in ſenatu, et in caeteris rebus laudi noſtrae ſuffragere. quoniam conſulibus decreta eſt Aſia, et permiſſum eſt iis, ut, dum ipſi ve-

nirent, darent negotium, qui Aſiam obtineant; rogo te, petas ab iis, ut hanc dignitatem potiſſimum nobis tribuant, et mihi dent negotium, ut Aſiam obtineam, dum ipſorum alteruter venit. nam, quod huc properent in magiſtratu venire, aut exercitum mittere, cauſam non habent. Dolabella enim in Syria eſt, et, ut tu divina tua mente proſpexiſti, et praedicaſti, dum iſti venient, Caſſius eum opprimet. excluſus enim ab Antiochia Dolabella, et in oppugnando male acceptus, nulla alia confiſus urbe, Laodiceam, quae eſt in Syria ad mare, ſe contulit. ibi ſpero celeriter eum poenas daturum. nam neque quo refugiat, habet: neque diutius ibi poterit tantum exercitum Caſſii ſuſtinere. ſpero etiam confectum eſſe jam, et oppreſſum Dolabellam. quare non puto Panſam et Hirtium in conſulatu properaturos in provincias exire, ſed Romae acturos conſulatum. itaque ſi ab his petieris, ut interea nobis procurationem Aſiae dent, ſpero te poſſe impetrare. praeterea mihi promiſerunt Panſa et Hirtius coram, et abſenti mihi ſcripſerunt: Verrioque noſtro Panſa affirmavit, ſe daturum operam,

ne in ſuo conſulatu mihi ſuccedatur. ego porro non, medius fidius, cupiditate provinciae produci longius ſpatium mihi volo: nam mihi fuit iſta provincia plena laboris, periculi, detrimenti. quae ego ne fruſtra ſubierim, neve prius, quam reliquias meae diligentiae conſequar, decedere cogar, valde laboro. nam ſi potuiſſem, quam exegeram pecuniam, univerſam mittere, poſtularem ut mihi ſuccederetur. nunc, quod Caſſio dedi, quod Trebonii morte amiſimus, quod etiam crudelitate Dolabellae, aut perfidia eorum, qui mihi fidem reique publicae non praeſtiterunt, id conſequi et reficere volo. quod aliter non poteſt fieri, niſi ſpatium habuero. id ut per te conſequar, velim, ut ſolet, tibi curae ſit. ego me de republica puto eſſe meritum, ut non provinciae iſtius beneficium expectare debeam, ſed tantum, quantum Caſſius et Bruti, non ſolum illius facti, periculique ſocietate, ſed etiam hujus temporis ſtudio, et virtute. primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellae ad rempublicam traduxi, Caſſioque tradidi: primus delectus habui pro ſalute omnium

contra conjurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio et reipublicae Syriam, exercituſque, qui ibi erant, conjunxi. nam niſi ego tantam pecuniam, tantaque praeſidia, et tam celeriter Caſſio dediſſem, ne auſus quidem eſſet ire in Syriam: et nunc non minora pericula reipublicae a Dolabella inſtarent, quam ab Antonio. atque haec omnia is feci, qui ſodalis et familiariſſimus Dolabellae eram, conjunctiſſimus ſanguine Antoniis; provinciam quoque illorum beneficio habebam: ſed *πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν*, omnibus meis bellum primus indixi. haec etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructum animadverto, tamen non deſpero: nec defatigabor permanere non ſolum in ſtudio libertatis, ſed etiam in labore et periculis. attamen, ſi etiam aliqua gloria juſta et merita provocabimur, ſenatus et optimi cujuſque officiis, majore cum auctoritate apud caeteros erimus, et eo plus prodeſſe reipublicae poterimus. filium tuum, ad Brutum cum veni, videre non potui, ideò quod jam in hiberna cum equitibus erat profectus. ſed, medius fidius, eâ eſſe eum opinione, et tua, et ipſius,

et in primis mea cauſa gaudeo. fratris enim loco mihi eſt, qui ex te natus, teque dignus eſt. vale. D. IV. kal. Jun. Pergae.

P. LENTULUS P. F. PROQUAEST. PROPR. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SEN. P. Q. R. S. P. D.

Si valetis, liberique veſtri valent, bene eſt: ego valeo. ſcelere Dolabellae oppreſſa Aſia, in proximam provinciam Macedoniam, praeſidiaque reipublicae, quae M. Brutus, vir clariſſimus, tenebat, me contuli: et id egi, ut, per quos celerrime poſſent, Aſia provincia, vectigaliaque in veſtram poteſtatem redigerentur. quod cum pertimuiſſet Dolabella, et vaſtata provincia, correptis vectigalibus, praecipue civibus Romanis omnibus crudeliſſime denudatis ac divenditis, celerius Aſia exceſſiſſet, quam eo praeſidium adduci potuiſſet; diutius morari, aut expectare praeſidium non neceſſe habui: et quam primum ad meum officium revertendum mihi eſſe exiſtimavi, ut et reliqua vectigalia exigerem, et, quam depoſui pecuniam, colligerem: quidquid ex ea correptum eſſet, aut quorum id culpâ

Digitized by Google

acciderit, cognoſcerem quam primum, et vos de omni re facerem certiores. interim, cum per inſulas in Aſiam naviganti mihi nuntiatum eſſet, claſſem Dolabellae in Lycia eſſe, Rhodióſque naves complures inſtructas et paratas in aqua habere: cum his navibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparaverat Patiſcus proquaeſtor, homo mihi cum familiaritate, tum etiam ſenſibus in republica conjunctiſſimus, Rhodum reverti, confiſus auctoritate veſtra, ſenatuſque conſulto, quo hoſtem Dolabellam judicaratis: foedere quoque, quod cum his, M. Marcello, Ser. Sulpicio conſulibus, renovatum erat: quo juraverant Rhodii, eoſdem hoſtes ſe habituros, quos Senatus, populuſque Romanus. quae res nos vehementer fefellit. tantum enim abfuit, ut illorum praeſidio noſtram firmaremus claſſem, ut etiam a Rhodiis urbe, portu, ſtatione, quae extra urbem eſt, commeatu, aqua denique prohiberentur noſtri milites; nos vix ipſi ſingulis cum navigiolis reciperemur. quam indignitatem, diminutionemque majeſtatis, non ſolum juris noſtri, ſed etiam imperii populique Romani, id-

Digitized by Google

circo tulimus, quod interceptis literis cognoramus, Dolabellam, ſi deſperaſſet de Syria Aegyptoque, quod neceſſe erat fieri, in naves cum omnibus ſuis latronibus atque omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiamque petere: idcirco etiam naves onerarias, quarum minor nulla erat duûm millium amphorûm, contractas in Lycia a claſſe ejus obſideri. hujus rei timore, Patres conſcripti, percitus, injurias perpeti, et cum contumeliâ etiam noſtrâ omnia prius experiri malui. itaque ad illorum voluntatem introductus in urbem et in ſenatum eorum, quam diligentiſſime potui, cauſam reipublicae egi: periculumque omne, quod inſtaret, ſi ille latro cum omnibus ſuis naves conſcendiſſet, expoſui. Rhodios autem tanta in pravitate animadverti, ut omnes firmiores putarent, quam bonos: ut hanc concordiam, et conſpirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem, propenſe non crederent eſſe factam: ut patientiam ſenatus et optimi cujuſque manere etiam nunc confiderent, nec potuiſſe audere quemquam Dolabellam hoſtem judicare: ut denique omnia, quae

improbi ſingebant, magis vera exiſtimarent, quam quae vere facta erant, et a nobis docebantur. qua mente etiam ante noſtrum adventum, poſt Trebonii indigniſſimam caedem, caeteraque tot tamque nefaria facinora, binae profectae erant ad Dolabellam legationes eorum, et quidem novo exemplo, contra leges ipſorum, prohibentibus iis, qui tum magiſtratus gerebant. haec, ſive timore, ut dictitant, de agris, quos in continenti habent, ſive furore, ſive potentia paucorum, qui et antea pari contumelia viros clariſſimos affecerant, et nunc maximos magiſtratus gerentes, nullo exemplo, neque veſtra ex parte, neque noſtro praeſentium, neque imminenti Italiae urbique noſtrae periculo, ſi ille parricida cum ſuis latronibus, navibus, ex Aſia Syriaque expulſus, Italiam petiiſſet, mederi cum facile poſſent, voluerunt. nonnullis etiam ipſi magiſtratus veniebant in ſuſpicionem, detinuiſſe nos, et demorati eſſe, dum claſſis Dolabellae certior fieret de adventu noſtro. quam ſuſpicionem conſecutae res aliquot auxerunt: maxime quod ſubito ex Lycia Sex. Marius, et C. Titius, legati Dola-

Digitized by Google

bellae, a claſſe diſceſſerunt, navique longâ profugerunt, onerariis relictis, in quibus colligendis non minimum temporis laboriſque conſumpſerunt. itaque, cum ab Rhodo cum iis, quas habueramus, navibus in Lyciam veniſſemus, naves onerarias recepimus, dominiſque reſtituimus: idemque, quod maxime verebamur, ne poſſet Dolabella cum ſuis latronibus in Italiam venire, timere deſiimus. claſſem fugientem perſecuti ſumus uſque Sidam, quae extrema regio eſt provinciae meae. ibi cognovi, partem navium Dolabellae diffugiſſe; reliquas Syriam, Cyprumque petiiſſe. quibus disjectis, cum ſcirem, C. Caſſii, ſingularis civis, et ducis, claſſem maximam fore praeſto in Syria, ad meum officium reverti: daboque operam, ut meum ſtudium, diligentiam vobis, Patres conſcripti, reique publicae praeſtem: pecuniamque, quam maximam potero, et quam celerrime cogam, omnibuſque cum rationibus ad vos mittam. ſi percurrero provinciam, et cognovero, qui nobis et reipublicae fidem praeſtiterunt in conſervanda pecunia a me depoſita, quique ſcelere ultro deferentes pecuniam publicam,

hoc munere ſocietatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam vos certiores. de quibus, ſi vobis videbitur, ſi, ut meriti ſunt, graviter conſtitueritis, noſque veſtra auctoritate firmaveritis, facilius et reliqua exigere vectigalia, et exacta ſervare poterimus. interea, quo commodius vectigalia tueri, provinciamque ab injuria defendere poſſim, praeſidium neceſſarium, voluntariumque comparavi. his literis ſcriptis, milites circiter xxx, quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, e Syria fugientes in Pamphyliam venerunt. hi nuntiaverunt, Dolabellam Antiochiam, quae in Syria eſt, veniſſe; non receptum: conatum eſſe aliquoties vi introire, repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento. itaque centum circiter amiſſis, aegris relictis, noctu Antiochia profugiſſe Laodiceam verſus: eâ nocte omnes fere Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediiſſe, et ſe iis tradidiſſe, qui a Caſſio relicti, urbi illi praeerant: caeteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero, ſe quoque eſſe dicebant: Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis, nuntiatum eſſe,

quatridui iter Laodicea abfuiſſe, tum, cum Dolabella eo tenderet. quamobrem opinione celerius confido ſceleratiſſimum latronem poenas daturum. quarto nonas Junias, Pergae.

TREBONIUS CICERONI S.

16 Si vales, bene eſt. Athenas veni a. d. XI kal. Jun. atque ibi, quod maxime optabam, vidi filium tuum, deditum optimis ſtudiis, ſummaque modeſtiae fama. qua ex re quantam voluptatem ceperim, ſcire potes, etiam me tacente. non enim neſcis, quanti te faciam, et quam, pro noſtro veterrimo veriſſimoque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare: nihil adoleſcente tuo, atque adeò noſtro, (nihil enim mihi a te poteſt eſſe ſejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis ſunt, eſt: aut ſtudioſius earum artium, quas tu maxime amas, hoc eſt, optimarum. itaque tibi, quod verè facere poſſum, libenter quoque gratulor, nec minus etiam nobis: quod eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcunque eſſet, ta-

Digitized by Google

lem habemus, ut libenter quoque diligamus. qui cum mihi in ſermone injeciſſet, ſe velle Aſiam viſere, non modo invitatus, ſed etiam rogatus eſt a me, ut id potiſſimum nobis obtinentibus provinciam faceret. cui nos et caritate, et amore, tuum officium praeſtaturos, non debes dubitare. illud quoque erit nobis curae, ut Cratippus una cum eo ſit, ne putes, in Aſia feriatum illum ab iis ſtudiis, in quae tua cohortatione incitatur, futurum. nam illum paratum, ut video, et ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius, diſcendo, exercendoque ſe, procedat. vos quid ageretis in republica, cum has literas dabam, non ſciebam. audiebam quaedam turbulenta, quae ſcilicet cupio eſſe falſa, ut aliquando otioſa libertate fruamur: quod vel minime adhuc mihi contigit. ego tamen nactus in navigatione noſtra puſillum laxamenti, concinnavi tibi munuſculum ex inſtituto meo: et dictum, cum magno noſtro honore a te dictum, concluſi, et tibi infra ſubſcripſi. in quibus verſiculis, ſi tibi quibuſdam verbis ἀθυῤῥημονέστερος videbor: turpitudo per-

ſonae ejus, in quam liberius invehimur, nos vindicabit. ignoſces etiam iracundiae noſtrae: quae juſta eſt in ejuſmodi et homines, et cives. deinde, qui magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quàm nobis? cum, etiam ſi odio par fuerit in eos, quos laeſit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. tu, ſicut mihi pollicitus es, adjunges me quam primum ad tuos ſermones. namque illud non dubito, quin, ſi quid de interitu Caeſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem et rei, et amoris tui ferre. vale, et matrem, meoſque tibi commendatos habe. D. VIII kalendas Junias, Athenis.

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

17 Grata mihi vehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti literis: quam ut conſerves, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo. ex Syria nobis tumultuoſiora quaedam nuntiata ſunt: quae, quia tibi ſunt propiora quam nobis, tua me cauſa magis movent, quam mea. Romae ſummum

Digitized by Google

otium eſt:ſed ita, ut malis ſalubre aliquod et honeſtum negotium: quod ſpero fore. video id curae eſſe Caeſari. me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionem quandam, et licentiam nactunr, ſcribere audacius; et caetera quidem fortaſſe, quae etiam tu conce-deres: ſed proxime ſcripſi de optimo genere dicendi: in quo ſaepe ſuſpicatus ſum, te a judicio noſtro, ſic ſcilicet, ut doctum hominem a non indocto, paululum diſſidere. huic tu libro, maxime velim ex animo, ſi minus, gratiae cauſa ſuffragere. dicam tuis, ut eum, ſi velint, deſcribant, ad teque mittant. puto enim, etiam ſi rem minus probabis, tamen in iſta ſolitudine, quidquid a me profectum ſit, jucundum tibi fore. quod mihi exiſtimationem tuam, dignitatemque commendas, facis tu quidem omnium more: ſed velim ſic exiſtimes, me, cum amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligam, plurimum tribuam, tum de ſummo ingenio, et de ſtudiis tuis optimis, et de ſpe ampliſſimae dignitatis ita judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. vale.

Digitized by Google

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

18 Quod extremum fuit in ea epiſtola, quam a te proxime accepi, ad id primum reſpondebo. animum adverti enim, hoc vos magnos oratores facere nonnunquam. epiſtolas requiris meas: ego autem nunquam, cum mihi denuntiatum eſſet a tuis, ire aliquem, non dedi. quod mihi videor ex tuis literis intelligere, te nihil commiſſurum eſſe temerè, nec ante, quam ſciſſes, quo iſte neſcio qui Caecilius Baſſus erumperet, quidquam certi conſtituturum: id ego et ſperaram prudentia tua fretus; et ut confiderem, fecerunt tuae gratiſſimae mihi literae. idque ut facias quam ſaepiſſime, ut et quid tu agas, et quid agatur, ſcire poſſim, et etiam quid acturus ſis, valde te rogo. etſi periniquo patiebar animo te a me digredi; tamen eo tempore me conſolabar, quod et in ſummum otium te ire arbitrabar, et ab impendentibus magnis negotiis diſcedere. utrumque contra accidit. iſtic enim bellum eſt exortum, hìc pax conſecuta: ſed tamen ejuſmodi pax, in qua, ſi adeſſes,

Digitized by Google

multa te non delectarent: ea tamen, quae ne ipſum Caeſarem quidem delectent. bellorum enim civilium hi ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant, quae velit victor, ſed etiam, ut iis mos gerendus ſit, quibus adjutoribus ſit parta victoria. equidem ſic jam obdurui, ut ludis Caeſaris noſtri aequiſſimo animo viderem T. Plancum, audirem Laberii et Publii poëmata. nihil mihi tam deeſſe ſcito, quam qui-cum haec familiariter, docteque rideam. is tu eris, ſi quam primum veneris. quod ut facias, non mea ſolum, ſed etiam tua intereſſe arbitror. vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

Libentiſſime legi tuas literas, in qui- 19
bus jucundiſſimum mihi fuit, quod cognovi meas tibi redditas eſſe. non enim dubitabam, quin eas lubenter lecturus eſſes: verebar ut redderentur. bellum, quod eſt in Syria, Syriamque provinciam tibi tributam eſſe a Caeſare, ex tuis literis cognovi. eandem rem tibi volo bene et feliciter evenire. quod ita fore confido, fretus et induſtria, et prudentia tua. ſed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcri-

bis, ſane me commovit. quantum copiarum haberes, cum ipſe conjectura conſequi poteram, tum ex tuis literis cognovi. itaque opto, ne ſe illa gens moveat hoc tempore, dum ad te legiones eae perducantur, quas audio duci. quod ſi pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet uti conſilio M. Bibuli: qui ſe oppido munitiſſimo et copioſiſſimo tam diu tenuit, quam diu in provincia Parthi fuerunt. ſed haec melius ex re, et ex tempore conſtitues. mihi quidem uſque curae erit quid agas, dum, quid egeris, ſciero. literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim. a te, ut idem facias, peto: in primiſque, ut ita ad tuos ſcribas, ut me tuum ſciant eſſe. vale.

CICERO CORNIFICIO.

20 Gratae mihi tuae literae, niſi quod Sinueſſanum diverſoriolum contempſiſti. quam quidem contumeliam villa puſilla iniquo animo feret, niſi in Cumano et Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. ſic igitur facies, meque amabis, et ſcripto aliquo laceſſes. ego enim reſpondere facilius poſſum, quam provocare.

quod ſi, ut es, ceſſabis, laceſſam; nec tua ignavia etiam inertiam afferet. plura otioſus. haec, cum eſſem in ſenatu, exaravi. vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

Caius Anicius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum ſuorum cauſa legatus eſt in Africam legatione libera. eum velim rebus omnibus adjuves, operamque des, ut quam commodiſſime ſua negotia conficiat. in primiſque, quod ei cariſſimum eſt, dignitatem ejus tibi commendo: idque a te peto, quod ipſe in provincia facere ſum ſolitus, non rogatus, ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, et cognoveram, a ſummis viris factitatum: hoc igitur, mi Cornifici, facies: caeteriſque rebus omnibus ejus dignitati, reique, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratiſſimum. da operam, ut valeas. 21

M. T. CICERO CORNIFICIO S. P. D.

Nos hîc cum homine gladiatore, omnium nequiſſimo, collega noſtro, Antonio, bellum gerimus: ſed non pari conditione, contra arma verbis. at etiam de 22

Digitized by Google

te concionatur: nec impunè: nam ſentiet, quos laceſſierit. ego autem acta ad te omnia arbitror perſcribi ab aliis: a me futura debes cognoſcere; quorum quidem non eſt difficilis conjectura. oppreſſa omnia ſunt: nec habent ducem boni, noſtrique τυραννοκτόνοι longe gentium abſunt. Panſa et ſentit bene, et loquitur fortiter: Hirtius noſter tardius convaleſcit. quid futurum ſit, plane neſcio. ſpes tamen una eſt, aliquando populum Romanum majorum ſimilem fore. ego certe reipublicae non deero, et, quidquid acciderit, a quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero, tuam famam et dignitatem tuebor. a. d. XIII kal. Jan. ſenatus frequens mihi eſt aſſenſus, cum de caeteris rebus magnis et neceſſariis, tum de provinciis, ab iis qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, niſi qui ex ſenatus-conſulto ſucceſſiſſet. hoc ego cum reipublicae cauſa cenſui, tum, mehercule, in primis retinendae dignitatis tuae. quamobrem te amoris noſtri cauſa rogo, reipublicae cauſa hortor, ut ne cui quidquam juris in tua provincia eſſe patiare: atque

ut omnia referas ad dignitatem, qua nihil poteſt eſſe praeſtantius. verè tecum agam, ut neceſſitudo noſtra poſtulat. in Sempronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximam ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud et praeteriit, et levius eſt. haec magna res eſt. fac, ut provinciam retineas in poteſtate reipublicae. plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. itaque Cherippo noſtro me velim excuſes.

M. T. CICERO P. CORNIFICIO S. D.

Omnem conditionem imperii tui, ſtatumque provinciae mihi demonſtravit Stratorius. ô multa intolerabilia locis omnibus! ſed, quo tua major dignitas, eo, quae tibi acciderunt, minus ferenda. neque enim, quae tu propter magnitudinem et animi et ingenii moderate fers, a te non ulciſcenda ſunt, etiam ſi non ſunt dolenda. ſed haec poſterius. rerum urbanarum acta tibi mitti certò ſcio. quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primiſque Caeſaris Octaviani conatum: de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, ut in pecuniam adoleſcentis impetum faceret: prudentes autem et boni 23

viri et credunt factum, et probant. quid quaeris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod non exiſtimetur laudis et gloriae cauſa facturus. Antonius autem, noſter familiaris, tanto ſe odio eſſe intelligit, ut, cum interfectores ſuos domi comprehenderit, rem proferre non audeat. a. d. VII idus Octobr. Brunduſium venerat, profectus obviam legionibus Macedonicis quatuor; quas ſibi conciliare pecunia cogitabat, eaſque ad urbem adducere, et in cervicibus noſtris collocare. habes formam reipublicae, ſi in caſtris poteſt eſſe reſpublica: in qua tuam vicem ſaepe doleo, quod nullam partem per aetatem ſanae et ſalvae reipublicae guſtare potuiſti. atque antehac quidem ſperare ſaltem licebat, nunc etiam id ereptum eſt. quae enim eſt ſpes, cum in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos ſibi locum quaerere, quibus, ſe ſalvo, locus in civitate eſſe non poſſet? equidem et haec, et omnia quae homini accidere poſſunt, ſic fero, ut philoſophiae magnam habeam gratiam, quae me non modo ab ſollicitudine abducit, ſed etiam contra omnes fortunae impetus armat: tibique

Digitized by Google

idem cenſeo faciendum, nec, a quo culpa abſit, quidquam in malis numerandum. ſed haec tu melius. Stratorium noſtrum cum ſemper probaſſem, tum maxime in tuis rebus ſummam ejus fidem, diligentiam, prudentiamque cognovi. da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. P. D.

Ego nullum locum praetermitto (nec 24
enim debeo) non modo laudandi tui, ſed ne ornandi quidem. ſed mea ſtudia erga te et officia malo tibi ex tuorum literis, quam ex meis, eſſe nota. te tamen hortor, ut omni cura in rempublicam incumbas. hoc eſt animi, hoc eſt ingenii tui, hoc ejus ſpei, quam habere debes, amplificandae dignitatis tuae. ſed hac de re aliàs ad te pluribus. cum enim haec ſcribebam, in expectatione erant omnia. nondum legati redierant, quos ſenatus non ad pacem deprecandam, ſed ad denuntiandum bellum miſerat, niſi legatorum nuntio paruiſſet. ego tamen, ut primum occaſio data eſt, meo priſtino more rempublicam defendi: me principem ſenatui

Digitized by Google

populoque Romano profeſſus ſum: nec, poſteaquam ſuſcepi cauſam libertatis, minimum tempus amiſi tuendae ſalutis, libertatiſque communis. ſed haec quoque te ex aliis malo. T. Pinarium, familiariſſimum meum, tanto tibi ſtudio commendo, ut majore non poſſim: cui cum propter omnes virtutes, tum etiam propter ſtudia communia, ſum amiciſſimus. is procurat rationes negotiaque Dionyſii noſtri, quem et tu multum amas, et ego omnium plurimum. ea tibi ego non debeo commendare: ſed commendo tamen. facies igitur, ut ex Pinarii, gratiſſimi hominis, literis tuum et erga illum, et erga Dionyſium ſtudium perſpiciamus. vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. P. D.

25 Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero viceſimo die, ut dicebat, reddidit. eo die non fuit ſenatus, neque poſtero. quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi non invitâ Minervâ. etenim eo ipſo die ſenatus decrevit, ut Minerva noſtra, cuſtos urbis, quam turbo dejecerat, reſtitueretur. Panſa tuas literas recitavit. magna ſena-

Digitized by Google

tus approbatio conſecuta eſt cum ſummo gaudio, et offenſione Minotauri, id eſt, Calviſii et Tauri: factum de te ſenatusconſultum honorificum. poſtulabatur ut etiam illi notarentur: ſed Panſa clementior. ego, mi Cornifici, quo die primum in ſpem libertatis ingreſſus ſum, et cunctantibus caeteris, a. d. XIII kal. Januarii, fundamenta jeci reipublicae, eo ipſo die providi multum, atque habui rationem dignitatis tuae. mihi enim eſt aſſenſus ſenatus de obtinendis provinciis. nec vero poſtea deſtiti labefactare eum, qui ſumma cum tua injuria, contumeliaque reipublicae, provinciam abſens obtinebat. itaque crebras, vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, ſeque in urbem recepit invitus: neque ſolum ſpe, ſed certâ re jam, et poſſeſſione deturbatus eſt. meo juſtiſſimo, honeſtiſſimoque convicio te tuam dignitatem ſumma tua virtute tenuiſſe, provinciaeque honoribus ampliſſimis affectum, vehementer gaudeo. quod te mihi de Sempronio purgas, accipio excuſationem: fuit enim illud quoddam caecum tempus ſervitutis. ego tuorum conſiliorum auctor,

Digitized by Google

dignitatiſque fautor, iratus temporibus in Graeciam deſperata libertate rapiebar: cum me Eteſiae, quaſi boni cives, relinquentem rempublicam proſequi noluerunt: Auſterque adverſus maximo flatu me ad tribules tuos Regium retulit: atque inde ventis, remis in patriam omni feſtinatione properavi, poſtridieque in ſumma reliquorum ſervitute liber unus fui. ſic ſum in Antonium invectus, ut ille non ferret, omnemque ſuum vinolentum furorem in me unum effunderet: meque cum elicere vellet ad caedis cauſam, tum tentaret inſidiis: quem ego ructantem et nauſeantem conjeci in Caeſaris Octaviani plagas. puer enim egregius praeſidium ſibi primum, et nobis, deinde ſummae reipublicae comparavit: qui niſi fuiſſet, Antonii reditus a Brunduſio, peſtis patriae fuiſſet. quae deinceps acta ſint, ſcire te arbitror. ſed redeamus ad illud, unde divertimus. accipio excuſationem tuam de Sempronio: neque enim ſtatuti quid in tanta perturbatione habere potuiſti. ‘ nunc hic dies aliam vitam affert, alios ‘ mores poſtulat,’ ut ait Terentius. quamobrem, mi Quinte, conſcende nobiſcum,

K

Digitized by Google

et quidem ad puppim. una navis eſt jam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus. utinam proſpero curſu. ſed quicunque venti erunt, ars noſtra certe non aberit. quid enim praeſtare aliud virtus poteſt? tu fac magno animo ſis et excelſo: cogiteſque, omnem dignitatem tuam cum republica conjunctam eſſe debere. P. Lucceium mihi meum commendas: quem, quibuſcunque rebus potero, diligenter tuebor. Hirtium quidem et Panſam, collegas noſtros, homines in conſulatu reipublicae ſalutares, alieno ſane tempore amiſimus, republica Antoniano quidem latrocinio liberata, ſed nondum omnino explicata: quam nos, ſi licebit, more noſtro tuebimur: quanquam admodum ſumus jam defatigati. ſed nulla laſſitudo impedire officium et fidem debet. verum haec hactenus. ab aliis te de me, quam a me ipſo malo cognoſcere. de te audiebamus ea, quae maxime vellemus. de Cn. Minucio, quem tu quibuſdam literis ad coelum laudibus extuliſti, rumores duriores erant. id quale ſit, omninoque quid iſtic agatur, facias me velim certiorem.

Digitized by Google

CICERO CORNIFICIO S. D.

26 Quintus Turius, qui in Africa negotiatus eſt, vir bonus et honeſtus, heredes fecit ſimiles ſui, Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, C. Anneium, Q. Conſidium Gallum, L. Servilium Poſtumum, C. Rubellium. ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, quam commendatione. tanta enim liberalitate ſe tua uſos praedicabant, ut iis plus a te tributum intelligerem, quam ego te auderem rogare. audebo tamen: ſcio enim quantum ponderis mea commendatio ſit habitura. quare a te peto, ut ad eam liberalitatem, qua ſine meis literis uſus es, quam maximus his literis cumulus accedat. caput autem eſt meae commendationis, ne patiare Erotem Turium, Q. Turii libertum, ut adhuc fecit, hereditatem Turianam avertere, caeteriſque omnibus rebus habeas eos commendatiſſimos. magnam ex eorum ſplendore et obſervantia capies voluptatem. quod ut velis, te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. CICERO Q. CORNIFICIO S. P. D.

Sextus Aufidius et obſervantia, qua 27 me colit, accedit ad proximos: et ſplendore, equiti Romano nemini cedit. eſt autem ita temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſeveritas, ſumma cum humanitate jungatur. cujus tibi negotia, quae ſunt in Africa, ita commendo, ut majore ſtudio, magiſve ex animo commendare non poſſim. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo. vale.

M. T. CICERO Q. CORNIFICIO S. P. D.

Aſſentior tibi, eos, quos ſcribis Lilybaeo minari, iſtic poenas dare debuiſſe: 28 ſed metuiſti, ut ais, ne nimis liber in ulciſcendo viderere. metuiſti igitur, ne gravis civis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. quod ſocietatem reipublicae conſervandae, tibi mecum a patre acceptam, renovas, gratum eſt: quae ſo-

Digitized by Google

cietas inter nos ſemper, mi Cornifici, manebit. gratum etiam illud, quod mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos facere debemus. ſenatus ſaepius pro dignitate tua appellaretur, ſi abſentibus conſulibus, unquam, niſi ad rem novam, cogeretur. itaque nec de H--S xx. nec de H--S ıↄcc, quidquam agi nunc per ſenatum poteſt. tibi autem ex ſenatus-conſulto imperandum, mutuumque ſumendum cenſeo. in republica quid agatur, credo te ex eorum literis cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. ego ſum ſpe bonâ: conſilio, cura, labore non deſum: omnibus inimicis reipublicae eſſe me acerrimum hoſtem, prae me fero. res neque nunc difficili loco mihi videtur eſſe: et fuiſſet facillimo, ſi culpa a quibuſdam abfuiſſet. vale.

M. T. CICERO Q. CORNIFICIO S. P. D.

29 Non modo tibi, cui omnia noſtra notiſſima ſunt, ſed neminem in populo Romano arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quae mihi cum L. Lamia eſt. etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cum

Digitized by Google

eſt ab A. Gabinio conſule relegatus, quod libere et fortiter ſalutem meam defendiſſet. nec ex eo amor inter nos natus eſt: ſed quod erat vetus et magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. ad haec officia, vel merita potius, jucundiſſima conſuetudo accedit, ut nullo prorſus plus homine delecter. non puto te jam expectare, quibus eum tibi verbis commendem. cauſas enim tanti amoris intelligis: quae verba deſideret, iis me omnibus uſum putato. tantum velim exiſtimes, ſi negotia Lamiae, procuratores, libertos, familiam, quibuſcunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quam ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rem familiarem meam. nec dubito quin ſine mea commendatione, quod tuum eſt judicium de hominibus, ipſius Lamiae cauſa ſtudioſe omnia facturus ſis: quanquam erat nobis dictum, te exiſtimare, alicui ſenatus-conſulto, quod contra dignitatem tuam fieret, ſcribendo Lamiam affuiſſe: qui omnino conſulibus illis nunquam affuit ſcribendo: deinde omnia tum falſa ſenatus-conſulta deferebantur. niſi forte etiam illi Sempronia-

no ſenatus-conſulto me cenſes affuiſſe: qui ne Romae quidem tum fui; ut de eo ad te ſcripſi, re recenti. ſed haec hactenus. te, mi Cornifici, etiam atque etiam rogo, ut omnia Lamiae negotia, mea putes eſſe: cureſque, ut intelligat hanc commendationem maximo ſibi uſui fuiſſe. hoc mihi gratius facere nihil potes. cura ut valeas.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. P. D.

30 Ita-ne praeter litigatores, nemo ad te meas literas? multae iſtae quidem: tu enim perfeciſti, ut nemo ſine literis meis tibi ſe commendatum putaret. ſed quis unquam tuorum mihi dixit eſſe, cui darem, quin dederim? aut quid mihi jucundius, quam, cum coram tecum loqui non poſſim, aut ſcribere ad te, aut tuas legere literas? illud magis mihi ſolet eſſe moleſtum, tantis me impediri occupationibus, ut ad te ſcribendi meo arbitratu facultas nulla detur. non enim te epiſtolis, ſed voluminibus laceſſerem: quibus quidem me a te provocari oportebat. quamvis enim occupatus ſis, otii tamen plus habes. aut, ſi ne tu quidem vacas, noli impudens

Digitized by Google

eſſe, nec mihi moleſtiam exhibere, et a me literas crebriores, cum tu mihi raro mittas, flagitare. nam cum antea diſtinebar maximis occupationibus, propterea quod omnibus curis rempublicam mihi tuendam putabam: tum hoc tempore, multo diſtineor vehementius. ut enim gravius aegrotant ii, qui cum levati morbo videntur, in eum de integro inciderunt: ſic vehementius nos laboramus, qui, profligato bello, ac pene ſublato, renovatum bellum gerere conamur. ſed haec hactenus. tu tibi, mi Cornifici, fac ut perſuadeas, non eſſe me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, ut a te vinci poſſim aut officiis, aut amore. non dubitabam equidem: veruntamen multo mihi notiorem amorem tuum effecit Gherippus. ô hominem ſemper illum quidem mihi aptum, nunc vero etiam ſuavem! vultus mehercule tuos mihi expreſſit omnes, non ſolum animum ac verba pertulit. itaque noli vereri, ne tibi ſuccenſuerim, quod eodem exemplo ad me, quo ad caeteros. requiſivi equidem proprias ad me unum literas, ſed neque vehementer, et amanter. de ſumptu, quem te in

Digitized by Google

rem militarem facere et feciſſe dicis, nihil ſane poſſum tibi opitulari, propterea quod et orbus ſenatus, conſulibus amiſſis, et incredibiles anguſtiae pecuniae publicae: quae conquiritur undique, ut optime meritis militibus promiſſa ſolvantur: quod quidem fieri ſine tributo poſſe non arbitror. de Attio Dionyſio nihil puto eſſe: quoniam mihi nihil dixit Stratorius. de P. Lucceio nihil tibi concedo, quo ſtudioſior ejus ſis, quam ego ſum: eſt enim nobis neceſſarius. ſed a magiſtris cum contenderem de proferendo die, probaverunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, et compromiſſo, et jurejurando impediri. quare veniendum arbitror Lucceio. quanquam, ſi meis literis obtemperavit, cum tu haec leges, illum Romae eſſe oportebit. caeteris de rebus, maximeque de pecunia, cum Panſae mortem ignorares, ſcripſiſti, quae per nos ab eo conſequi te poſſe arbitrarere. quae te non fefelliſſent, ſi viveret: nam te diligebat. poſt mortem autem ejus quid fieri poſſet, non videbamus. de Venuleio, Latino, Horatio, valde laudo. illud non nimium probo, quod ſcribis, quo illi animo aequio-

re ferrent, te tuis etiam legatis lictores ademiſſe. honore enim digni cum ignominia dignis non erant comparandi: eoſque ex ſenatus-conſulto, ſi non decedunt, cogendos, ut decedant, exiſtimo. haec fere ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi. de reliquo velim tibi perſuadeas, non eſſe mihi meam dignitatem tua cariorem. vale.

Digitized by Google

EPISTOLARUM
AD
FAMILIARES
LIBER XIII.

M. T. CICERO C. MEMMIO S. P. D.

ETSI non ſatis mihi conſtiterat, cum aliquáne animi mei moleſtia, an potius libenter te Athenis viſurus eſſem, quod injuria, quam accepiſti, dolore me afficeret; ſapientia tua, qua fers injuriam, laetitiâ: tamen vidiſſe te mallem. nam quod eſt moleſtiae, non ſane multo levius eſt, cum te non video. quod eſſe potuit voluptatis, certe, ſi vidiſſem te, plus fuiſſet. itaque non dubitabo dare operam ut te videam, cum id ſatis commode facere potero. interea, quod per literas et agi tecum, et, ut arbitror, confici poteſt,

Digitized by Google

agam nunc. ac te illud primum rogabo, ne quid invitus mea cauſa facias: ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, ut id libenter facias, ante perſuaſeris. cum Patrone Epicureo mihi omnia ſunt: niſi quod in philoſophia vehementer ab eo diſſentio. ſed et initio Romae, cum te quoque et tuos omnes obſervabat, me coluit in primis: et nuper, cum ea, quae voluit, de ſuis commodis et praemiis conſecutus eſt, me habuit ſuorum defenſorum et amicorum fere principem. etiam a Phaedro (qui nobis, cum pueri eſſemus, ante quam Philonem cognovimus, valde, ut philoſophus; poſtea tamen, ut vir bonus, et ſuavis, et officioſus probabatur) traditus mihi, commendatuſque eſt. is igitur Patro, cum ad me Romam literas miſiſſet, uti te ſibi placarem, peteremque, ut neſcio quid illud Epicuri parietinarum ſibi concederes: nihil ſcripſi ad te ob eam rem, quod aedificationis tuae conſilium mea commendatione nolebam impediri. idem, ut veni Athenas, cum, idem ut ad te ſcriberem, rogaſſet; ob eam cauſam impetravit, quod te abje-

ciſſe illam aedificationem conſtabat inter omnes amicos tuos. quod ſi ita eſt, et ſi jam plane tua nihil intereſt, velim, ſi qua offenſiuncula facta eſt animi tui, perverſitate aliquorum; (novi enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam ſummam humanitatem, vel etiam honoris mei cauſa. equidem ſi, quid ipſe ſentiam, quaeris: nec, cur ille tantopere contendat, video; nec, cur tu repugnes: niſi tamen multo minus tibi concedi poteſt, quam illi, laborare ſine cauſa. quanquam Patronis et orationem, et cauſam tibi cognitam eſſe certò ſcio. honorem, officium, teſtamentorum jus, Epicuri auctoritatem, Phaedri obteſtationem, ſedem, domicilium, veſtigia ſummorum hominum, ſibi tuenda eſſe dicit. totam hominis vitam, rationemque, quam ſequitur in philoſophia, derideamus licet, ſi hanc ejus contentionem volumus reprehendere. ſed, mehercules, quando illi, caeteriſque, quos illa delectant, non valde inimici ſumus, neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptiis, quam improbitate, peccat. ſed ne plura, (dicendum e-

Digitized by Google

nim aliquando eſt) Pomponium Atticum ſic amo, ut alterum fratrem: nihil eſt illo mihi nec carius, nec jucundius. is (non quo ſit ex iſtis: eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus: ſed valde diligit Patronem, valde Phaedrum amavit) ſic a me hoc contendit homo minime ambitioſus, minime in rogando moleſtus, ut nihil unquam magis: nec dubitat, quin ego a te nutu hoc conſequi poſſem, etiam ſi aedificaturus eſſes. nunc vero ſi audierit te aedificationem depoſuiſſe, neque tamen me a te impetraſſe, non te in me illiberalem, ſed me in ſe negligentem putabit. quamobrem peto a te, ut ſcribas ad tuos, poſſe tua voluntate decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocant, tolli. ſed redeo ad prima. prius velim tibi perſuadeas, ut hoc mea cauſa libenter facias, quam ut facias. ſic tamen habeto, ſi feceris quod rogo, fore mihi gratiſſimum. vale.

CICERO MEMMIO S.

Caio Aviano Evandro, qui habitat in 2
tuo ſacrario, et ipſo multum utor, et patrono ejus M. Aemilio familiariſſime, pe-

Digitized by Google

to igitur a te majorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, ut ei de habitatione accommodes. nam propter opera inſtituta multa multorum, ſubitum eſt ei remigrare kal. Quint. impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. neque tamen dubito, quin, ſi tua nihil aut non multum interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſi quid tu me rogares. mihi certe gratiſſimum feceris. vale.

M. T. CICERO C. MEMMIO S. P. D.

3 Aulum Fuſium, unum ex meis intimis, obſervantiſſimum ſtudioſiſſimumque noſtri, eruditum hominem, et ſumma humanitate, tuaque amicitia digniſſimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepiſti. tam gratum mihi id erit, quam quod gratiſſimum. ipſum praeterea ſummo officio et ſumma obſervantia tibi in perpetuum devinxeris. vale.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S. D.

4 Cum municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt. magno enim meo beneficio affecti, cumulatiſſime mihi gra-

Digitized by Google

tiam retulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquam defuerunt. cum quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tamen, quod te vehementiſſime diligo, quodque me a te plurimi fieri ſentio, et monerem te et hortarer, ut eorum fortunis conſuleres, praeſertim cum prope praecipuam cauſam haberent ad jus obtinendum. primum, quod Syllani temporis acerbitatem, deorum immortalium benignitate ſubterfugerunt: deinde, quod ſummo ſtudio populi Romani a me in conſulatu meo defenſi ſunt. cum tribuni plebis legem iniquiſſimam de eorum agris promulgaviſſent: facile Senatui populoque Romano perſuaſi, ut eos cives, quibus fortuna peperciſſet, ſalvos eſſe vellent. hanc actionem meam C. Caeſar. primo ſuo conſulatu in lege Agraria comprobavit, agrumque Volaterranum, et oppidum omni periculo in perpetuum liberavit: ut mihi dubium non ſit, quin is, qui novas neceſſitudines adjungat, vetera ſua beneficia conſervari velit. quamobrem eſt tuae prudentiae, aut ſequi ejus auctoritatem, cujus ſectam atque imperium ſumma cum tua dignitate ſecutus es:

Digitized by Google

aut certe illi integram omnem cauſam reſervare. illud vero dubitare non debes, quin tam grave, tam firmum, tam honeſtum municipium tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligari velis. ſed haec, quae ſupra ſcripta ſunt, eo ſpectant, ut te horter et ſuadeam. reliqua ſunt, quae pertinent ad rogandum: ut non ſolum tua cauſa tibi conſilium me dare putes, ſed etiam, quod mihi opus ſit, me a te petere, et rogare. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros incolumeſque eſſe volueris. eorum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quae et a diis immortalibus, et a praeſtantiſſimis in noſtra republica civibus, ſummo ſenatus populique Romani ſtudio, conſervatae ſunt, tuae fidei, juſtitiae, bonitatique commendo. ſi pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere poſſem Volaterranos, quemadmodum conſuevi tueri meos; nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, praetermitterem. ſed quando apud te nihilo minus hoc tempore valere me confido, quam valuerim ſemper apud omnes: pro noſ-

Digitized by Google

tra ſumma neceſſitudine, parique inter nos et mutua benevolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut exiſtiment, eum quaſi divino conſilio iſti negotio praepoſitum eſſe, apud quem unum nos, eorum perpetui defenſores, plurimum valere poſſumus. vale.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S. P. D.

Non moleſte fero, eam neceſſitudinem, quae mihi tecum eſt, notam eſſe quam plurimis: neque tamen ob eam cauſam (quod tu optime exiſtimare potes) te impedio, quo minus ſuſceptum negotium, pro tua fide et diligentia, ex voluntate Caeſaris, qui tibi rem magnam difficilemque commiſit, gerere poſſis. nam, cum multi a me petant multa, quod de tua erga me voluntate non dubitent; non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte aetate familiariſſime ſum uſus. ejus et Syllani temporis injuſtiſſima calamitate dolui: et cum iis, qui ſimilem injuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omni-

Digitized by Google

um concedi videretur, adjutor incolumitatis fui. is habet in Volaterrano poſſeſſionem, cum in eam tanquam e naufragio reliquias contuliſſet. hoc autem tempore eum Caeſar in ſenatum legit: quem ordinem ille, iſta poſſeſſione omiſſa, tueri vix poteſt. graviſſimum autem eſt, cum ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: minimeque convenit, ex eo agro, qui Caeſaris juſſu dividatur, eum moveri, qui Caeſaris beneficio ſenator ſit. ſed mihi minus libet multa de aequitate rei ſcribere, ne cauſa potius apud te valuiſſe videar, quam gratia. quamobrem te in majorem modum rogo, ut C. Curtii rem meam putes eſſe, quidquid mea cauſa faceres, ut id C. Curtii cauſa [illegible] feceris, exiſtimes, quod ille per me [illegible]uerit, id me habere abs te. hoc te ve[illegible]ter etiam atque etiam rogo. vale.

C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, PROCOS. S. P. D.

[illegible] vales, bene eſt: ego quidem valeo. [illegible] te memoria tenere, me et coram P. [illegible] tecum locutum eſſe, cum te pro[illegible]er paludatum: et item poſtea plu-

Digitized by Google

ribus verbis tecum egiſſe, ut, quoſcunque tibi ejus neceſſarios commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. id tu pro tua ſumma erga me benevolentia, perpetuaque obſervantia; mihi liberaliſſime atque humaniſſime recepiſti. Cuſpius, homo in omnes ſuos officioſiſſimus, mirificè quoſdam homines ex iſta provincia tuetur, et diligit, propterea quod fuit in Africa bis, cum maximis ſocietatis negotiis praeeſſet. itaque hoc ejus officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate et gratia ſoleo, quantum poſſum, adjuvare. quare Cuſpianorum omnium commendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putavi. reliquis epiſtolis, tantum faciam, ut notam apponam eam, quae mihi tecum convênit, et ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpii amicorum. ſed hanc commendationem, quam his literis conſignare volui, ſcito eſſe omnium graviſſimam. nam P. Cuſpius ſingulari ſtudio contendit a me, ut tibi quam diligentiſſime L. Julium commendarem. ejus ego ſtudio vix videor mihi ſatisfacere poſſe, ſi utar verbis iis, quibus, cum diligentiſſime quid agimus,

Digitized by Google

uti ſolemus. nova quaedam poſtulat, et putat me ejus generis artificium quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum, me ex intima noſtra arte depromturum mirificum genus commendationis. id quando aſſequi non poſſum, tu re velim efficias, ut ille genere mearum literarum incredibili quiddam perfectum arbitretur. id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod et ab humanitate et poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re, ſed etiam verbis, vultu denique exprompſeris: quae quantum in provincia valeant, vellem expertus eſſes. ſed tamen ſuſpicor, ipſum hominem, quem tibi commendo, perdignum eſſe tua amicitia: non ſolum, quia mihi Cuſpius dicit, credo, (tametſi id ſatis eſſe debebat) ſed quia novi ejus judicium in hominibus, et amicis deligendis. harum literarum vis quanta fuerit, propediem judicabo: tibique, ut confido, gratias agam. ego, quae te velle, quaeque ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe diligenterque curabo. cura ut valeas.

P. Cornelius, qui tibi has literas dedit, eſt mihi a P. Cuſpio commendatus:

Digitized by Google

cujus cauſa quanto opere cuperem, deberemque, profecto ex me facile cognoſti. vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuſpius quam maximas, quam primum, quam ſaepiſſime gratias agat. vale.

M. T. CICERO CLUVIO S. P. D.

Cum in Galliam proficiſcens, pro noſ- 7
tra neceſſitudine, tuaque ſumma in me obſervantia, ad me domum veniſſes, locutus ſum tecum de agro vectigali municipii Atellani, qui eſſet in Gallia: quantoque opere ejus municipii cauſa laborarem, tibi oſtendi. poſt tuam autem profectionem, cum et maxima res municipii honeſtiſſimi, mihique conjunctiſſimi, et ſummum meum officium ageretur; pro tuo animo in me ſingulari, exiſtimavi, me oportere ad te accuratius ſcribere: etſi non ſum neſcius, et quae temporum ratio, et quae tua poteſtas ſit: tibique negotium datum eſſe a C. Caeſare, non judicium, praeclare intelligo. quare a te tantum peto, quantum et te facere poſſe, et libenter mea cauſa facturum eſſe arbitror. et primum velim exiſtimes, quod

Digitized by Google

res eſt, municipii fortunas omnes in iſto vectigali conſiſtere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus preſſum, ſummis affectum eſſe difficultatibus. hoc etſi commune videtur eſſe cum multis, tamen, mihi crede, ſingulares huic municipio calamitates accediſſe: quas idcirco non commemoro, ne de miſeriis meorum neceſſariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere. itaque, niſi magnam ſpem haberem, C. Caeſari nos cauſam municipii probaturos; non erat cauſa, cur a te hoc tempore aliquid contenderem. ſed quia confido, mihique perſuaſi, illum et dignitatis municipii, et aequitatis, enim voluntatis erga ſe habiturum eſſe rationem: ideo a te non dubitavi contendere, ut hanc cauſam illi integram conſervares. quod etſi nihilominus a te peterem, ſi nihil audiviſſem te tale feciſſe: tamen majorem ſpem impetrandi nactus ſum, poſtea quam mihi dictum eſt, hoc idem a te Regienſes impetraviſſe. qui etſi te aliqua neceſſitudine attingunt: tamen tuus amor in me, ſperare me cogit, te, quod tuis neceſſariis tribueris, idem eſ-

Digitized by Google

ſe tributurum meis: praeſertim cum ego pro his unis petam: habeam autem, qui ſimili cauſa laborent, complures neceſſarios. hoc me non ſine cauſa facere, neque aliqua levi ambitione commotum a te contendere: etſi te exiſtimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum unquam fuiſſe tempus, neque honorum, neque laborum meorum, in quo non hujus municipii ſtudium in me extiterit ſingulare. quapropter a te etiam atque etiam, pro noſtra ſumma conjunctione, proque tua benevolentia, majorem in modum peto atque contendo, ut, cum fortunas agi ejus municipii intelligas, quod ſit mihi neceſſitudine, officiis, benevolentia conjunctiſſimum, id mihi des. quod erit hujuſmodi, ut, ſi a Caeſare, quod ſperamus, impetrarimus, tuo beneficio nos id conſecutos eſſe judicemus. ſin minus: pro eo tamen id habeamus, cum a te data ſit opera, ut impetraremus. hoc cum mihi gratiſſimum feceris: tum viros optimos, homines honeſtiſſimos, eoſdemque gratiſſimos, et tua neceſſitudine digniſſimos,

Digitized by Google

ſummo beneficio in perpetuum tibi, tuiſque devinxeris. vale.

M. T. CICERO M. RUTILIO S. P. D.

8 Cum et mihi conſcius eſſem, quanti te facerem, et tuam erga me benevolentiam expertus eſſem, non dubitavi a te petere, quod mihi petendum eſſet. P. Sextium quanti faciam, ipſe optime ſcio: quanti autem facere debeam, et tu, et omnes homines ſciünt. is cum ex aliis te mei ſtudioſiſſimum eſſe cognoſſet, petivit a me, ut ad te quam accuratiſſime ſcriberem de re C. Albini ſenatoris: cujus ex filia natus eſt L. Sextius, optimus adoleſcens, filius P. Sextii. hoc idcirco ſcripſi, ut intelligeres, non ſolum me pro P. Sextio laborare debere, ſed Sextium etiam pro Albino. res autem eſt haec. A M. Laberio C. Albinus praedia in aeſtimationem accepit, quae praedia Laberius emerat a Caeſare de bonis Plotianis. ea ſi dicam non eſſe e republica dividi, docere te videar, non rogare. ſed tamen, cum Caeſar Syllanas venditiones et aſſignationes ratas eſſe velit, quo firmiores exiſtimentur ſuae: ſi ea praedia dividentur, quae

ipſe Caeſar vendidit, quae tandem in ejus venditionibus eſſe poterit auctoritas? ſed hoc quale ſit, ut pro tua prudentia conſiderabis. ego te plane rogo, atque ita, ut majore ſtudio, juſtiore de cauſa, magis ex animo rogare nihil poſſim, ut Albino parcas, praedia Laberiana ne attingas. magna me affeceris non modo laetitia, ſed etiam quodammodo gloria, ſi P. Sextius homini maxime neceſſario ſatisfecerit per me, cum ego illi uni plurimum debeam. quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. majus mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges eſſe gratiſſimum.

M. T. CICERO CRASSIPEDI S. P. D.

Quanquam tibi praeſens commendavi, ut potui, diligentiſſime, ſocios Bithyniae: teque cum mea commendatione, tum etiam tua ſponte intellexi cupere ei ſocietati, quibuſcunque rebus poſſes, commodare: tamen, cum ii, quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur, me etiam per literas declarare tibi, qua eſſem erga ipſos voluntate, non dubitavi haec ad te ſcribere. volo enim te exiſ- 9

timare, me, cùm univerſo ordini publicanorum ſemper libentiſſime tribuerim, idque magnis ejus ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicum eſſe huic Bithynicae ſocietati: quae ſocietas ordine ipſo, et hominum genere, pars eſt maxima civitatis. conſtat enim ex caeteris ſocietatibus: et caſu permulti ſunt in ea ſocietate valde mihi familiares: in primiſque is, cujus praecipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius, P. filius, Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. quae cum ita ſint, in majorem modum a te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis ejus ſocietatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tueare: cureſque ut ejus operae, quod tibi facile factu eſt, quam gratiſſimae ſint ſociis: remque et utilitatem ſociorum (cujus rei quantam poteſtatem quaeſtor habeat, non ſum ignarus) per te quam maxime defenſam et auctam velis. id cum mihi gratiſſimum feceris, tum illud tibi expertus promitto et ſpondeo, te ſocios Bithyniae, ſi iis commodaris, memores eſſe et gratos, cogniturum. vale.

Digitized by Google

CICERO BRUTO S.

Cum ad te tuus quaeſtor, M. Varro, 10
proficiſceretur, commendatione egere eum non putabam. ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more majorum: qui, ut te non fugit, hanc quaeſturae conjunctionem, liberorum neceſſitudini proximam voluit eſſe. ſed cum ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas literas maximum apud te pondus habituras, a meque contenderet, ut quam diligentiſſime ſcriberem; malui facere, quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. ut igitur debere me facere hoc intelligas, cum primum M. Terentius in forum venit, ad amicitiam ſe meam contulit. deinde, ut ſe corroboravit, duae cauſae acceſſerunt, quae meam in illum benevolentiam augerent. una, quod verſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maxime delectamur, et cum ingenio, ut noſti, nec ſine induſtria. deinde, quod mature ſe contulit in ſocietates publicanorum; quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſa communis ordinis mihi commendatiſ-

ſimi, fecit amicitiam noſtram firmiorem. deinde verſatus in utriſque ſubſelliis optima et fide, et fama, jam ante hanc commutationem reipublicae, petitioni ſeſe dedit, honoremque honeſtiſſimum exiſtimavit fructum laboris ſui. his autem temporibus a me Brunduſio cum literis et mandatis profectus ad Caeſarem eſt: qua in re et amorem ejus in ſuſcipiendo negotio perſpexi, et in conficiendo, ac renuntiando fidem. videor mihi, cum ſeparatim de probitate ejus et moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. ſed tamen ſeparatim promitto, in meque recipio, fore eum tibi et voluptati, et uſui. nam et modeſtum hominem cognoſces, et prudentem, et a cupiditate omni remotiſſimum: praeterea magni laboris, ſummaeque induſtriae. neque ego haec polliceri debeo, quae tibi ipſi, cum bene cognôris, judicanda ſunt: ſed tamen in omnibus novis conjunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, et qua commendatione quaſi amicitiae fores aperiantur. quod ego his literis efficere

Digitized by Google

volui : etſi id ipſa per ſe neceſſitudo quaeſturae effeciſſe debet : ſed tamen nihilo infirmius illud, hoc addito. cura igitur, ſi me tanti facis, quanti et Varro exiſtimat, et ipſe ſentio; ut quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum et ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. vale.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

Quia ſemper animadverti, ſtudioſe te 11
operam dare, ut ne quid meorum tibi eſſet ignotum; propterea non dubito, quin ſcias, non ſolum cujus municipii ſim, ſed etiam quam diligenter ſoleam meos municipes Arpinates tueri. quorum quidem omnia commoda, omneſque facultates, quibus et ſacra conficere, et ſarta tecta aedium ſacrarum locorumque communium tueri poſſint, conſiſtunt in his vectigalibus, quae habent in provincia Gallia. ad ea viſenda, pecuniaſque, quae a colonis debentur, exigendas, totamque rem et cognoſcendam, et adminiſtrandam, legatos equites Romanos miſimus. Q. Fufidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamercum Q. F. Peto a te majorem in modum,

Digitized by Google

pro noſtra neceſſitudine, ut tibi ea res curae ſit, operamque des, ut per te quam commodiſſime negotium municipii adminiſtretur, quam primumque conficiatur: ipſoſque, quorum nomina ſcripſi, ut quam honorificentiſſime pro tua natura, et quam liberaliſſime tractes. bonos viros ad tuam neceſſitudinem adjunxeris: municipiumque gratiſſimum beneficio tuo devinxeris: mihi vero etiam eo gratius feceris, quod cum ſemper tueri municipes meos conſuevi, tum hic annus praecipue ad meam curam officiumque pertinet. nam conſtituendi municipii cauſa, hoc anno aedilem filium meum fieri volui, et fratris filium, et M. Caeſium, hominem mihi maxime neceſſarium, (is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet) quos cohoneſtâris, in primiſque me, ſi reſpublica municipii, tuo ſtudio, et diligentia bene adminiſtrata erit. quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

12 Alia epiſtola communiter commendavi tibi legatos Arpinatium, ut potui dili-

gentiſſime: hac ſeparatim Q. Fuſidium, quo-cum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius commendo: non ut aliquid de illa commendatione comminuam, ſed ut hanc addam. nam et privignus eſt M. Caeſii, mei maxime et familiaris, et neceſſarii; et fuit in Cilicia mecum tribunus militum: quo in munere ita ſe tractavit, ut accepiſſe ab eo beneficium viderer, non dediſſe. eſt praeterea (quod apud te valet plurimum) a noſtris ſtudiis non abhorrens. quare velim eum quam liberaliſſime complectare: operamque des, ut in ea legatione, quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam, quam maxime ejus excellat induſtria. vult enim, id quod optimo cuique natura tributum eſt, quam maximam laudem, cum a nobis, qui eum impulimus, tum a municipio conſequi: quod ei continget, ſi hac mea commendatione tuum erga ſe ſtudium erit conſecutus. vale.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

Lucius Caſtronius Paetus, longe princeps municipii Lucenſis, eſt honeſtus, gravis, plenus officii, bonus plane vir, et 13

cum virtutibus, tum etiam fortuna, ſi quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem eſt familiariſſimus, ſic prorſus, ut noſtri ordinis obſervet neminem diligentius. quare ut et meum amicum, et tua dignum amicitia, tibi commendo. cui quibuſcunque rebus commodaveris, tibi profecto jucundum, mihi certe erit gratum. vale.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

14 Lucio Titio Strabone, equite Romano, in primis honeſto, et ornato, familiariſſime utor. omnia mihi cum eo intercedunt jura ſummae neceſſitudinis. huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. ea res a Volcatio, qui Romae jus dicit, rejecta in Galliam eſt. peto a te hoc diligentius, quam ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quam de ſua, ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas, operamque des, quoad tibi aequum et rectum videbitur, ut quam commodiſſima conditione libertus Strabonis, qui ejus rei cauſa miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummoſque perveniat. id et mi-

hi gratiſſimum erit: et tu ipſe L. Titium cognoſces amicitia tua digniſſimum. quod ut tibi curae ſit, ut omnia ſolent eſſe, quae me velle ſcis, te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S. P. D.

Praecilium tibi commendo unice, tui 15
neceſſarii, mei familiariſſimi, viri optimi filium: quem cum adoleſcentem ipſum propter ejus modeſtiam, humanitatem, animum et amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tum patrem ejus, re doctus, intellexi et didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. hem, hic ille eſt, de illis maxime, qui irridere atque objurgare me ſoliti ſunt, quod me non tecum, praeſertim cum abs te honorificentiſſime invitarer, conjungerem.

Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.

audiebam enim noſtros proceres clamitantes,

Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

Ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
ſed tamen iidem me conſolantur: et jam hominem peruſtum, etiamnum gloria volunt incendere: atque ita loquuntur:

Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε ϰ̀ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τὶ, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

ſed me minus jam movent, ut vides. itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera praecepta Εὐριπίδου.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

quem verſum ſenex Praecilius laudat egregie: et ait, poſſe eundem et ἅμα πρόσσω, ϰ̀ ὀπίσσω videre, et tamen nihilominus,

Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

ſed, ut redeam ad id unde coepi, vehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcentem humanitate tua, quae eſt ſingularis, comprehenderis: et ad id, quod ipſorum Praeciliorum cauſa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meae. genere novo ſum literarum ad-

te uſus, ut intelligeres, non vulgarem eſſe commendationem. vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S. P. D.

Publium Craſſum ex omni nobilitate 16
adoleſcentem dilexi plurimum: et ex eo,
cum ab ineunte ejus aetate bene ſperaviſ-
ſem, tum optime exiſtimare coepi ex iis
judiciis, quae de eo feceram, cognitis. e-
jus libertum Apollonium jam tum equi-
dem, cum ille viveret, et magni faciebam,
et probabam. erat enim et ſtudioſus Craſ-
ſi, et ad ejus optima ſtudia vehementer
aptus: itaque ab eo admodum diligeba-
tur. poſt mortem autem Craſſi, eo mihi
etiam dignior viſus eſt, quem in fidem
atque amicitiam meam reciperem, quod
eos a ſe obſervandos et colendos puta-
bat, quos ille dilexiſſet, et quibus carus
fuiſſet. itaque et ad me in Ciliciam venit,
multiſque in rebus mihi magno uſui fuit,
et fides ejus, et prudentia: et, ut opinor,
tibi in Alexandrino bello, quantum ſtu-
dio et fidelitate conſequi potuit, non de-
fuit. quod cum ſperaret te quoque ita
exiſtimare, in Hiſpaniam ad te, maxime

ille quidem ſuo conſilio, ſed etiam me auctore, eſt profectus. cui ego commendationem non ſum pollicitus, non quin eam valituram apud te arbitrarer: ſed neque mihi egere commendatione videbatur, qui et in bello tecum fuiſſet, et, propter memoriam Craſſi, de tuis unus eſſet: et, ſi uti commendationibus vellet, etiam per alios eam videbam id conſequi poſſe. teſtimonium mei de eo judicii, quod et ipſe magni aeſtimabat, et ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. doctum igitur hominem cognovi, et ſtudiis optimis deditum, idque a puero. nam domi meae cum Diodoto Stoico, homine, meo judicio, eruditiſſimo, multum a puero fuit. nunc autem incenſus ſtudio rerum tuarum, eas literis Graecis mandare cupiebat. poſſe arbitror: valet ingenio, habet uſum, jam pridem in eo genere ſtudii literarumque verſatur: ſatiſfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. habes opinionis meae teſtimonium: ſed tu hoc facilius multo, pro tua ſingulari prudentia, judicabis. et tamen, quod negaveram, commendo tibi

Digitized by Google

eum. quidquid ei commodaveris, erit id majorem in modum gratum.

M. T. C. SER. SULPICIO S. P. D.

Manius Curius, qui Patris negotia- 17
tur, multis et magnis de cauſis a me diligitur. nam et amicitia pervetus mihi cum eo eſt, ut primum in forum venit, inſtituta; et Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miſerrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; qua ſi opus fuiſſet, tam eſſem uſus, quam mea. maximum autem mihi vinculum cum eo eſt quaſi ſanctioris cujuſdam neceſſitudinis, quod eſt Attici noſtri familiariſſimus, eumque unum praeter caeteros obſervat, ac diligit. quem ſi tu jam forte cognoſti, puto me hoc, quod facio, facere ſerius. ea eſt enim humanitate et obſervantia, ut eum tibi jam per ſe ipſum commendatum putem. quod tamen ſi ita eſt, magnopere a te quaeſo, ut ad eam voluntatem, ſi quam in illum ante has meas literas contuliſti, quam maximus poſt mea commendatione cumulus accedat. ſin autem propter verecundiam ſuam minus ſe tibi obtulit, aut nondum eum ſatis habes cognitum,

Digitized by Google

aut quae cauſa eſt, cur majoris commendationis indigeat; ſic tibi eum commendo, ut neque majore ſtudio quemquam, neque juſtioribus de cauſis commendare poſſim. faciamque id, quod debent facere ii, qui religioſe et ſine ambitione commendant: ſpondebo enim tibi, vel potius ſpondeo, in meque recipio, eos eſſe M'. Curii mores, eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum et amicitia tua, et tam accurata commendatione, ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus. mihi certe gratiſſimum feceris, ſi intellexero, has literas tantum, quantum ſcribens confidebam, apud te pondus habuiſſe. vale.

CICERO SERVIO S.

18 Non concedam, ut Attico noſtro, quem elatum laetitia vidi, jucundiores tuae, ſuaviſſime ad eum et humaniſſime ſcriptae, literae fuerint, quam mihi. nam etſi utrique noſtrûm prope aeque gratae erant, tamen ego admirabar magis, te, quaſi rogatus, aut certe admonitus, liberaliter Attico reſpondiſſes, (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fu-

Digitized by Google

erit, non erat) ultro ad eum ſcripſiſſe, eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per literas detuliſſe. de quo non modo rogare te, ut eo ſtudioſius mea quoque cauſa facias, non debeo (nihil enim cumulatius fieri poteſt, quam polliceris) ſed ne gratias quidem agere, quod tu et ipſius cauſa, et tua ſponte feceris. illud tamen dicam, mihi id, quod feciſti, eſſe gratiſſimum. tale enim tuum judicium de homine eo, quem unice diligo, non poteſt mihi non ſumme eſſe jucundum. quod cum ita ſit, eſſe gratum neceſſe eſt. ſed tamen, quando mihi, pro conjunctione noſtra, vel peccare apud te in ſcribendo licet: utrumque eorum, quae negavi mihi facienda eſſe, faciam. nam et ad id, quod Attici cauſa te oſtendiſti eſſe facturum, tantum velim addas, quantum ex noſtro amore acceſſionis fieri poteſt. et, quod modo verebar, tibi gratias agere, nunc plane ago, teque ita exiſtimare volo, quibuſcunque officiis in Epiroticis reliquiſque rebus Atticum obſtrinxeris, iiſdem me tibi obligatum fore. vale.

Digitized by Google

M. T. C. SER. SULPICIO S. P. D.

19 Cum Lyſone Patrenſi eſt mihi quidem
hoſpitium vetus, quam ego neceſſitudi-
nem ſancte colendam puto : ſed ea cauſa
etiam cum aliis compluribus: familiaritas
tanta nullo cum hoſpite : et ea cum offi-
ciis ejus multis, tum etiam conſuetudine
quotidiana ſic eſt aucta, ut nihil ſit fami-
liaritate noſtra conjunctius. is cum Ro-
mae annum prope ita fuiſſet, ut mecum
viveret, etſi eramus in magna ſpe, te me-
is literis commendationeque diligentiſſi-
me facturum, id quod feciſti, ut ejus rem
et fortunas abſentis tuerere: tamen, quod
in unius poteſtate erant omnia, et quod
Lyſo fuerat in noſtra cauſa noſtriſque
praeſidiis, quotidie aliquid timebamus.
effectum tamen eſt et ipſius ſplendore, et
noſtro, reliquorumque hoſpitum ſtudio,
ut omnia, quae vellemus, a Caeſare im-
petrarentur : quod intelliges ex iis lite-
ris, quas Caeſar ad te dedit. nunc non
modo non remittimus tibi aliquid ex noſ-
tra commendatione, quaſi adepti jam om-
nia : ſed eo vehementius a te contendi-
mus, ut Lyſonem in fidem neceſſitudi-

nemque tuam recipias. cujus dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret ejuſmodi, ut ne tu quidem mederi poſſes: explorata vero ejus incolumitate, omnia a te ſtudia ſumma cura peto. quae ne ſingula enumerem, totam tibi domum commendo. in his adoleſcentem filium ejus, quem C. Memmium Gemellus, cliens meus, cum in calamitate exilii ſui Patrenſis civis factus eſſet, Patrenſium legibus adoptavit: ut ejus ipſius hereditatis jus cauſamque tueare. caput illud eſt, ut Lyſonem, quem ego virum optimum gratiſſimumque cognovi, recipias in neceſſitudinem tuam. quod ſi feceris, non dubito, quin in eo diligendo, caeteriſque poſtea commendando, idem quod ego ſis judicii et voluntatis habiturus. quod cum fieri vehementer ſtudeo, tum etiam illud vereor, ne ſi minus cumulate videbere feciſſe aliquid ejus cauſa, me ille negligenter ſcripſiſſe putet, non te oblitum mei. quanti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis meis, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. vale.

CICERO SERVIO S.

20 - Aſclapone Patrenſi, medico, utor valde familiariter, ejuſque cum conſuetudo mihi jucunda fuit, tum ars etiam, quam ſum expertus in valetudine meorum, in qua mihi cum ipſa ſcientia, tum etiam fidelitate, benevolentiaque ſatisfeci. hunc igitur tibi commendo: et a te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſeſe, meamque commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. erit id mihi vehementer gratum. vale.

M. T. C. SER. SULPICIO S. P. D.

21. Marcus Aemilius Avianus ab ineunte adoleſcentia me obſervavit, ſemperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, et in omni genere officii diligendus, quem ſi arbitrarer eſſe Sicyone, et niſi audirem ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cybitae commorari, nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo ſcribere. perficeret enim ipſe profecto ſuis moribus, ſuaque humanitate, ut ſine cujuſquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam et a me, et a caeteris ſuis

familiaribus. ſed cum illum abeſſe putem, commendo tibi majorem in modum domum ejus, quae eſt Sicyone, remque familiarem; maxime Caium Avianum Hammonium, libertum ejus: quem quidem tibi etiam ſuo nomine commendo. nam cum propterea mihi eſt probatus, quod eſt in patronum ſuum officio et fide ſingulari, tum etiam in me ipſum magna officia contulit, mihique moleſtiſſimis temporibus ita fideliter benevoleque praeſtò fuit, ut ſi a me manumiſſus eſſet. itaque peto a te, ut eum Hammonium, et in patroni ejus negotio ſic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, et ipſum ſuo nomine diligas, habeaſque in numero tuorum. hominem pudentem et officioſum cognoſces, et dignum, qui a te diligatur. vale.

CICERO SERVIO S.

Titum Manlium, qui negotiatur Theſpiis, vehementer diligo. nam et ſemper 22
me coluit, diligentiſſimeque obſervavit, et a ſtudiis noſtris non abhorret. accedit eo, quod Varro Murena magnopere ejus cauſa vult omnia: qui tamen exiſtimavit,

Digitized by Google

etſi ſuis literis, quibus tibi Manlium commendabat, valde confideret, tamen mea commendatione aliquid acceſſionis fore. me quidem cum Manlii familiaris, tum Varronis ſtudium commovit, ut ad te quam accuratiſſime ſcriberem. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic commendationi meae tantum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum; id eſt, ſi T. Manlium, quam maxime, quibuſcunque rebus honeſte ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. ex ipſius praeterea gratiſſimis et humaniſſimis moribus confirmo tibi, te eum, quem ſoles fructum a bonorum virorum officiis expectare, eſſe capturum. vale.

CICERO SERVIO S.

23 Lucio Coſſinio, amico et tribuli tuo, valde familiariter utor. nam et inter noſmetipſos vetus uſus intercedit, et Atticus noſter majorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetudinem fecit. itaque tota Coſſinii domus me diligit, in primiſque libertus ejus L. Coſſinius Anchialus, homo et patrono, et patroni neceſſariis, quo in numero ego ſum, probatiſſimus. hunc ti-

Digitized by Google

bi ita commendo, ut, ſi meus libertus eſſet, eodemque apud me loco eſſet, quo et eſt apud patronum ſuum, majore ſtudio commendare non poſſem. quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuam receperis: atque eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſi qua in re opus ei fuerit, juveris. id et mihi vehementer gratum erit, et tibi poſtea jucundum. hominem enim ſumma probitate, humanitate, obſervantiaque cognoſces. vale.

CICERO SERVIO S.

Cum antea capiebam ex officio meo 24
voluptatem, quod memineram, quam tibi diligenter Lyſonem, hoſpitem et familiarem meum, commendaſſem; tum vero poſtea quam ex literis ejus cognovi, tibi eum falſo ſuſpectum fuiſſe, vehementiſſime laetatus ſum, me tam diligentem in eo commendando fuiſſe. ita enim ſcripſit ad me, ſibi meam commendationem maximo adjumento fuiſſe, quod ad te delatum diceret, ſeſe contra dignitatem tuam Romae de te loqui ſolitum eſſe. de quo, etſi pro tua facilitate et humanitate purgatum ſe tibi ſcribit eſſe; tamen primum,

ut debeo, tibi maximas gratias ago, cum tantum literae meae potuerunt, ut his lectis, omnem offenſionem ſuſpicionis, quam habueras de Lyſone, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc non pro Lyſone magis, quam pro omnibus ſcribere, hominem eſſe neminem, qui unquam mentionem tui ſine tua ſumma laude fecerit. Lyſo vero cum mecum prope quotidie eſſet, unaque viveret, non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua et facta et dicta laudabat. quapropter, etſi a te ita tractatur, ut jam non deſideret commendationem meam, uniſque ſe literis meis omnia conſecutum putet, tamen a te peto in majorem modum, ut eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare. ſcriberem ad te, qualis vir eſſet, ut ſuperioribus literis feceram, niſi eum jam per ſe ipſum tibi ſatis eſſe notum arbitrarer. vale.

CICERO SERVIO S.

25 Hageſaretus Lariſſaeus magnis meis beneficiis ornatus in conſulatu meo, me-

Digitized by Google

mor et gratus fuit, meque poſtea diligentiſſime coluit. eum tibi magnopere commendo, ut et hoſpitem meum, et familiarem, et gratum hominem, et virum bonum, et principem civitatis ſuae, et tua neceſſitudine digniſſimum. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. vale.

CICERO SERVIO S.

Lucius Meſcinius ea mecum neceſſitudine conjunctus eſt, quod mihi quaeſtor fuit. ſed hanc cauſam, quam ego ut a majoribus accepi, ſemper gravem duxi, fecit virtute et humanitate ſua juſtiorem. itaque eo ſic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. is quanquam confidere videbatur, et ſua cauſa, quae honeſte poſſes, libenter eſſe facturum; magnum eſſe tamen ſperavit apud te meas quoque literas. id cum ipſe ita judicabat, tum pro familiari conſuetudine ſaepe ex me audierat, quam ſuavis eſſet inter nos et quanta conjunctio. peto igitur a te, tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, 26

Digitized by Google

et tam familiari, ut ejus negotia, quae ſunt in Achaia, ex eo quod heres eſt M. Mindio, fratri ſuo, qui Eli negotiatus eſt, explices et expedias cum jure et poteſtate, quam habes, tum etiam auctoritate et conſilio tuo. ſic enim praeſcripſimus iis, quibus ea negotia mandavimus, ut omnibus in rebus, quae in aliquam controverſiam vocarentur, te arbitro, et, quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore uterentur. id ut honoris mei cauſa ſuſcipias, vehementer te etiam atque etiam rogo. illud praeterea, ſi non alienum tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum: ſi qui difficiliores erunt, ut rem ſine controverſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt, Romam rejeceris. quod quo minore dubitatione facere poſſis, literas ad te a M. Lepido conſule, non quae te aliquid juberent (neque enim id tuae dignitatis eſſe arbitramur) ſed quodam modo quaſi commendatitias ſumpſimus. ſcriberem, quam id beneficium bene apud Meſcinium poſiturus eſſes, niſi et te ſcire confiderem, et mihi peterem. ſic enim velim exiſtimes, non minus me de illius re laborare, quam ip-

ſum de ſua. ſed, cum illum ſtudeo, quam facillime ad ſuum pervenire, tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione ſe conſecutum arbitretur. vale.

CICERO SERVIO S.

Licet eodem exemplo ſaepius tibi hu- 27
jus generis literas mittam, cum gratias agam, quod meas commendationes tam diligenter obſerves: quod feci in aliis, et faciam, ut video, ſaepius: ſed tamen non parcam operae, et ut vos ſoletis in formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo. C. Avianus igitur Hammonius incredibiles mihi gratias per literas egit, et ſuo, et Aemilii Aviani, patroni ſui, nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuiſſe tractari, nec ſe praeſentem, nec rem familiarem abſentis patroni ſui. id mihi cum jucundum eſt eorum cauſa, quos tibi ego ſumma neceſſitudine et ſumma conjunctione adductus commendaveram, quod M. Aemilius unus eſt ex meis familiariſſimis atque intimis, maxime neceſſarius homo, et magnis meis beneficiis devinctus, et prope omnium, qui mihi debere aliquid videntur, gratiſſimus: tum

Digitized by Google

multo jucundius, te eſſe in me tali voluntate, ut plus proſis amicis meis, quam ego praeſens fortaſſe prodeſſem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum cauſa facerem, quam tu, quid mea. ſed hoc non dubito, quin exiſtimes mihi eſſe gratum. illud te rogo, ut illos quoque gratos homines eſſe putes: quod ita eſſe tibi promitto, atque confirmo. quare velim, quidquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, ut, te obtinente Achaiam, conficiant. ego cum tuo Servio jucundiſſime conjunctiſſimeque vivo: magnamque cum ex ingenio ejus, ſingularique ſtudio, tum ex virtute et probitate voluptatem capio. vale.

CICERO SERVIO S.

28 Etſi libenter petere a te ſoleo, ſi quid opus eſt meorum cuipiam; tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid commendatione mea; quod ſemper facis. incredibile eſt enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter a me tibi commendati: quae mihi omnia grata, ſed de L. Meſcinio gratiſſimum. ſic enim eſt mecum locutus, te, ut meas

literas legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe omnia, multo vero plura et majora feciſſe. id igitur (puto enim etiam atque etiam mihi dicendum eſſe) velim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimum. quod quidem hoc vehementius laetor, quod ex ipſo Meſcinio te video magnam capturum voluptatem. eſt enim in eo cum virtus et probitas, et ſummum officium, ſummaque obſervantia, tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus. quod reliquum eſt, velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quae te erunt dignae. ſed duo quidem te nominatim rogo. primum, ut, ſi quid ſatiſdandum erit, amplius eo nomine non peti, cures, ut ſatiſdetur fide mea. deinde, cum fere conſiſtat hereditas in iis rebus, quas avertit Oppia, quae uxor Mindii fuit; adjuves, ineaſque rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. quod ſi putarit illa fore, ut opinio noſtra eſt, negotium conficiemus. hoc ut aſſequamur, te vehementer etiam atque etiam rogo. illud, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meque recipio, te ea, quae feciſti Meſcinii cauſa, quaeque fe-

ceris, ita bene collocaturum, ut ipſe judices, homini te gratiſſimo, jucundiſſimo benigne feciſſe. volo enim ad id, quod mea cauſa feciſti, hoc etiam accedere. nec Lacedaemonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua majorumque ſuorum auctoritate ſatis commendati ſint fidei et juſtitiae tuae: et ego, qui te optime noviſſem, non dubitavi, quin tibi notiſſima et jura et merita populorum eſſent. itaque cum a me peteret Philippus Lacedaemonius, ut tibi civitatem commendarem: etſi memineram, me ei civitati omnia debere, tamen reſpondi, commendatione Lacedaemonios apud te non egere. itaque ſic velim exiſtimes, me omnes Achaiae civitates arbitrari pro horum temporum perturbatione felices, quod his tu praeſis: eundemque me ita judicare, te, quod unus optime noſſes non noſtra ſolum, ſed etiam Graeciae monumenta omnia, tua ſponte amicum Lacaedemoniis et eſſe, et fore. quare tantum a te peto, ut, cum ea facies Lacedaemoniorum cauſa, quae tua fides, amplitudo, juſtitia poſtulat, ut his, ſi tibi videbitur, ſignifices, te non moleſte ferre, quod intelligas, ea

Digitized by Google

quae facias, mihi quoque grata eſſe. per-
tinet enim ad officium meum, eos exiſti-
mare, curae mihi ſuas res eſſe. hoc te ve-
hementer etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. CICERO L. PLANCO S. D.

Non dubito, quin ſcias, in iis neceſſa- 29
riis, qui tibi a patre relicti ſunt, me tibi
eſſe vel conjunctiſſimum, non his modo
cauſis, quae ſpeciem habeant magnae con-
junctionis, ſed iis etiam, quae familia-
ritate et conſuetudine tenentur: quam
ſcis mihi jucundiſſimam cum patre tuo
et ſummam fuiſſe. ab his initiis noſter in
te amor profectus, auxit paternam neceſ-
ſitudinem, et eo magis, quod intellexi,
ut primum per aetatem judicium facere
potueris quanti quiſque tibi faciendus
eſſet, me a te in primis coeptum eſſe ob-
ſervari, coli, diligi. accedebat non me-
diocre vinculum cum ſtudiorum, quod
ipſum eſt per ſe grave; tum eorum ſtudi-
orum, earumque artium, quae per ſe ip-
ſae eos, qui voluntate eâdem ſunt, etiam
familiaritate devinciunt. expectare te ar-
bitror, haec tam longe repetita principia
quo ſpectent. id primum ergo habeto,

Digitized by Google

non ſine magna juſtaque cauſa hanc a me commemorationem eſſe factam. C. Ateio Capitone utor familiariſſime. notae tibi ſunt varietates meorum temporum. in omni genere et honorum, et laborum meorum, et animus, et opera, et auctoritas, et gratia, etiam res familiaris C. Capitonis praeſto fuit, et patuit et temporibus, et fortunae meae. hujus propinquus fuit T. Antiſtius: qui cum ſorte quaeſtor Macedoniam obtineret, neque ei ſucceſſum eſſet, Pompeius in eam provinciam cum exercitu venit. facere Antiſtius nihil potuit. nam ſi potuiſſet, nihil ei fuiſſet antiquius, quam ad Capitonem, quem ut parentem diligebat, reverti: praeſertim cum ſciret, quanti is Caeſarem faceret, ſemperque feciſſet. ſed oppreſſus tantum attigit negotii, quantum recuſare non potuit. cum ſignaretur argentum Apolloniae, non poſſum dicere eum praefuiſſe, neque poſſum negare affuiſſe, ſed non plus duobus, an tribus menſibus. deinde abſuit a caſtris: fugit omne negotium. hoc mihi, ut teſti, velim credas. meam enim ille moeſtitiam in illo bello videbat, mecum omnia communicabat.

itaque abdidit ſe in intimam Macedoniam, quo potuit longiſſime a caſtris, non modo ut non praeeſſet ulli negotio, ſed etiam ut ne intereſſet quidem. is poſt praelium ſe ad hominem neceſſarium, A. Plautium, in Bithyniam contulit. ibi eum Caeſar cum vidiſſet, nihil aſpere, nihil acerbe dixit. Romam juſſit venire. ille in morbum continuo incidit, ex quo non convaluit. aeger Corcyram venit, ibi eſt mortuus. teſtamento, quod Romae Paulo et Marcello conſulibus fecerat, heres ex parte dimidia et tertia eſt Capito. in ſextante ſunt ii, quorum pars ſine ulla cujuſquam querela publica poteſt eſſe: ea eſt ad H-S xxx. ſed de hoc Caeſar viderit. te, mi Plance, pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudiis, et omni curſu noſtro totius vitae ſimillimo, rogo, et a te ita peto, ut majore cura, majore ſtudio nullo poſſim, ut hanc rem ſuſcipias, meam putes eſſe, enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo ſtudio, Caeſaris beneficio, hereditatem propinqui ſui C. Capito obtineat. omnia, quae potui in hac ſumma tua gratia ac potentia a te impetrare, ſi petiiſſem,

ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetravero. illud fore tibi adjumento ſpero, cujus ipſe Caeſar eſſe optimus judex poteſt: ſemper Caeſarem Capito et coluit, et dilexit. ſed ipſe hujus rei teſtis eſt, novi hominis memoriam. itaque nihil te doceo. tantum tibi ſumito pro Capitone apud Caeſarem, quantum ipſum meminiſſe ſenties. ego, quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam: in eo quantum ſit ponderis, tu videbis. quam partem in republica cauſamque defenderim, per quos homines, ordineſque ſteterim, quibuſque munitus fuerim, non ignoras. hoc mihi velim credas, ſi quid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Caeſaris voluntate, quod intellexerim ſcire ipſum Caeſarem, me invitiſſimum feciſſe. id feci aliorum conſilio, hortatu, auctoritate. quod fuerim moderatior, temperatiorque, quam in ea parte quiſquam, id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis: cujus ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem, reipublicae fortaſſe nonnihil, mihi certe plurimum profuiſſem. hanc rem, mi Plance, ſi effeceris, meam de tua erga me benevolentia ſpem confirmave-

Digitized by Google

ris; ipſumque Capitonem, gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum virum, ad tuam neceſſitudinem, tuo ſummo beneficio adjunxeris. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Lucius Manlius eſt Soſis. is fuit Ca- 30
tinenſis: ſed eſt una cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurioque Neapoli. erat enim adſcriptus in id municipium ante civitatem ſociis et Latinis datam. ejus frater Catinae nuper mortuus eſt. nullam omnino arbitramur de ea hereditate controverſiam eum habiturum: et eſt hodie in bonis: ſed, quoniam habet praeterea negotia vetera in Sicilia ſua, et hanc hereditatem fraternam et omnia ejus tibi commendo, in primiſque ipſum virum optimum, mihique familiariſſimum, his ſtudiis literarum doctrinaeque praeditum, quibus ego maxime delector. peto igitur abs te, ut eum, ſive aderit, ſive non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximeque neceſſariis ſcias eſſe: itaque tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adjumento fuiſſe. vale.

Digitized by Google

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

31 Caio Flavio, honeſto et ornato equite Romano, utor valde familiariter. fuit enim generi mei, C. Piſonis, perneceſſarius, meque diligentiſſime obſervat et ipſe, et L. Flavius, frater ejus. quapropter velim honoris mei cauſa, quibus rebus honeſte et pro tua dignitate poteris, quam honorificentiſſime, et quam liberaliſſime C. Flavium tractes. id mihi ſic erit gratum, ut gratius eſſe nihil poſſit. ſed praeterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, ſed cum familiaritate et neceſſitudine, tum etiam veritate; te ex C. Flavii officio, et obſervantia, et praeterea ſplendore, atque inter ſuos gratia, magnam voluptatem eſſe capturum. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

32 In Haleſina civitate, tam lauta, tamque nobili, conjunctiſſimos habeo et hoſpitio, et familiaritate M. et C. Clodios, Archagathum, et Philonem. ſed vereor, ne, quia complures tibi praecipue commendo, exaequare videar ambitione qua-

dam commendationes meas. quanquam a te quidem cumulate ſatisfit et mihi, et meis omnibus. ſed velim ſic exiſtimes, hanc familiam, et hos mihi maxime eſſe conjunctos vetuſtate, officiis, benevolentia. quamobrem peto a te majorem in modum, ut his, omnibus in rebus, quantum tua fides dignitaſque patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi vehementiſſime gratum. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Cneio Otacilio Naſone utor familia- 33
riſſime; ita prorſus, ut illius ordinis nullo familiarius. nam et humanitate ejus, et probitate in conſuetudine quotidiana magnopere delector. nihil jam opus eſt expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo ſic utar, ut ſcripſi. habet is in provincia tua negotia, quae procurant liberti, Hilarus, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negotiaque omnia Naſonis non ſecus commendo, ac ſi mea eſſent. gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. vale.

Digitized by Google

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

34 Avitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone, Lyſonis filio, Lilybetano, valdeque ab eo obſervor: cognovique dignum et patre, et avo. eſt enim nobiliſſima familia. quapropter commendo tibi majorem in modum rem, domumque ejus: magnoque opere abs te peto, cures, ut is intelligat, meam commendationem maximo ſibi apud te et adjumento, et ornamento fuiſſe. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

35 Caius Avianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, et praeter hoſpitium, valde etiam familiaris, quem Caeſar meo beneficio in Novocomenſes retulit. nomen autem Aviani ſecutus eſt, quod homine nullo plus eſt uſus, quam Flacco Aviano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. quae ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem eſſe commendationem hanc meam. peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei commodes, habeaſque in numero tuorum: per-

Digitized by Google

ficiaſque, ut intelligat, has literas *meas* magno ſibi uſui fuiſſe. erit id mihi majorem in modum gratum. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Cum Demetrio Mega mihi vetuſtum 36
hoſpitium eſt: familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei Dolabella rogatu meo civitatem a Caeſare impetravit: qua in re ego interfui. itaque nunc P. Cornelius vocatur. cumque propter quoſdam ſordidos homines, qui Caeſaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina civitate donatorum inciſa eſſent, revelli juſſiſſet: eidem Dolabellae, me audiente, Caeſar dixit, nihil eſſe quod de Mega vereretur, beneficium ſuum in eo manere. hoc te ſcire volui, ut eum in civium Romanorum numero haberes: caeteriſque in rebus tibi eum ita commendo, ut majore ſtudio neminem commendarim. gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris: ut intelligat meam commendationem magno ſibi ornamento fuiſſe. vale.

Digitized by Google

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

37 Hippiam, Philoxeni filium, Calactinum, hoſpitem et neceſſarium meum, tibi commendo in majorem modum. ejus bona, quemadmodum ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine, contra leges Calactinorum. id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatione ab aequitate tua res ipſa impetrare debet, ut ei ſubvenias. quoquo modo autem ſe res habet, peto a te, ut honoris mei cauſa eum expedias, tantumque ei commodes et in hac re, et in caeteris, quantum tua fides dignitaſque patietur. id mihi vehementer gratum erit. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

38 Lucius Bruttius, eques Romanus, adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, meque obſervat diligentiſſime: cujus cum patre magna mihi fuit amicitia jam inde a quaeſtura mea Sicilienſi. omnino nunc ipſe Bruttius Romae mecum eſt: ſed tamen domum ejus, et rem familiarem, et procuratores tibi ſic commendo, ut majore ſtudio commen-

Digitized by Google

dare non poſſim. gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut intelligat Bruttius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem ſibi magno adjumento fuiſſe. vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Cum familia Titurnia neceſſitudo mi- 39
hi intercedit vetus : ex qua reliquus eſt M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia atque officio eſt tuendus. eſt igitur in tua poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi praeſidii putet eſſe. quapropter eum tibi commendo majorem in modum : et abs te peto, efficias, ut is commendationem hanc intelligat ſibi magno adjumento fuiſſe. erit mihi vehementer gratum. vale.

M. T. C. Q. ANCHARIO Q. F. PROC. S. P. D.

Lucium et C. Aurelios, L. filios, qui- 40
bus et ipſis, et patre eorum, viro optimo, familiariſſime utor, commendo tibi majorem in modum, adoleſcentes omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia digniſſimos. ſi ulla mea apud te commendatio valuit, quod

Digitized by Google

ſcio multas plurimum valuiſſe, haec ut valeat rogo. quod ſi eos honorifice liberaliterque tractaris: et tibi gratiſſimos, optimoſque adoleſcentes adjunxeris, et mihi gratiſſimum feceris. vale.

M. T. C. L. CULLEOLO S. P. D.

41 Quae feciſti L. Lucceii cauſa, ſcire te plane volo, te homini gratiſſimo commodaſſe: et cum ipſi, quae feciſti, pergrata ſunt, tum Pompeius, quotieſcunque me videt, (videt autem ſaepe) gratias tibi agit ſingulares. addo etiam illud, quod tibi jucundiſſimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Lucceium benignitate, maxima voluptate affici. quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubium, quin cum antea noſtra cauſa, nunc jam etiam tuae conſtantiae gratia, manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, ut ea, quae initio oſtendiſti, deincepſque feciſti, ad exitum augeri et cumulari per te velis. id et Lucceio et Pompeio valde gratum fore, teque apud eos praeclare poſiturum confirmo, et ſpondeo. de republica, deque his negotiis, cogitationi-

Digitized by Google

buſque noſtris perſcripſeram ad te dili-
genter paucis ante diebus, eaſque literas
dederam pueris tuis. vale.

M. T. C. L. CULLEOLO PROC. S. P. D.

Lucius Lucceius meus, homo omni- 42
um gratiſſimus, mirificas tibi apud me
gratias egit, cum diceret, omnia te cumu-
latiſſime et liberaliſſime procuratoribus
ſuis pollicitum eſſe. cum oratio tua tam
ei grata fuerit, quam gratam rem ipſam
exiſtimas fore, cum, ut ſpero, quae pol-
licitus es, feceris? omnino oſtenderunt
Bulliones, ſeſe Lucceio Pompeii arbitra-
tu ſatisfacturos. ſed vehementer opus eſt
nobis, et voluntatem, et auctoritatem, et
imperium tuum accedere. quod ut faci-
as, te etiam atque etiam rogo. illudque
mihi gratiſſimum eſt, quod ita ſciunt Luc-
ceii procuratores, et ita Lucceius ipſe ex
literis tuis, quas ad eum miſiſti, intelle-
xit, hominis nullius apud te auctorita-
tem aut gratiam valere plus, quam meam.
id ut re experiatur, iterum et ſaepius te
rogo. vale.

Digitized by Google

M. T. C. QUINTIO GALLO S. P. D.

3 Etſi plurimis rebus ſpero fore ut perſpiciam, quod tamen jampridem perſpicio, me a te amari, tamen nunc ea cauſa tibi datur, in qua facile declarare poſſis tuam erga me benevolentiam. L. Oppius, Marci filius, Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eum tibi unice commendo: eoque magis, quod cum ipſum diligo, tum quod negotia procurat L. Egnatii Rufi, quo ego uno equite Romano familiariſſime utor, et qui cum conſuetudine quotidiana, tum officiis plurimis, maximiſque mihi conjunctus eſt. Oppium igitur praeſentem ut diligas, Egnatii abſentis rem ut tueare, aeque a te peto, ac ſi mea negotia eſſent. velim memoriae tuae cauſa des literarum aliquid, quae tibi in provincia reddantur: ſed ita conſcribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari poſſis hujus meae commendationis diligentiam. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

Digitized by Google

CICERO GALLO S.

Etſi ex tuis, et ex L. Oppii, familiariſ- 44
ſimi, literis cognovi, te memorem com-
mendationis meae fuiſſe, idque pro tua
ſumma erga me benevolentia, proque
noſtra neceſſitudine minime ſum admira-
tus: tamen etiam atque etiam tibi L. Op-
pium praeſentem, et L. Egnatii, mei fami-
liariſſimi, abſentis negotio commendo.
tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, famili-
aritaſque, ut, ſi mea res eſſet, non magis
laborarem. quapropter gratiſſimum mi-
hi feceris, ſi curaris, ut is intelligat, me
a te tantum amari, quantum ipſe exiſti-
mo. hoc mihi gratius facere nihil po-
tes. idque ut facias, vehementer te rogo.
vale.

M. T. C. APULEIO PROQUAESTORI
S. P. D.

Lucio Egnatio uno, equite Romano, 45
vel familiariſſime utor. ejus Anchialum
ſervum, negotiaque, quae habet in Aſia,
tibi commendo non minore ſtudio, quam
ſi rem meam commendarem. ſic enim
exiſtimes velim, mihi cum eo non modo

Digitized by Google

quotidianam conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna, et mutua noſtra inter nos eſſe. quamobrem etiam atque etiam a te peto, ut cures, ut intelligat me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe. nam de tua erga me voluntate non dubitabat. id ut facias, te etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. C. APULEIO PROQUAESTORI S. P. D.

46 Lucius Noſtius Zoilus, eſt coheres meus: heres autem patroni ſui. ea re utrumque ſcripſi, ut et mihi cum illo cauſſam amicitiae ſcires eſſe, et hominem probum exiſtimares, qui patroni judicio ornatus eſſet. eum tibi igitur ſic commendo, ut unum ex noſtra domo. valde mihi gratum erit, ſi curaris ut intelligat, hanc commendationem ſibi apud te magno adjumento fuiſſe. vale.

M. T. CICERO SILIO S. P. D.

47 Quid ego tibi commendem eum, quem tu ipſe diligis? ſed tamen ut ſcires eum a me non diligi ſolum, verum etiam amari, ob eam rem tibi haec ſcribo. omnium

Digitized by Google

tuorum officiorum, quae et multa et magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatium, ut ſentiat et ſe a me, et me a te amari. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. illa noſtra ſcilicet ceciderunt. utamur igitur vulgari conſolatione. quid, ſi melius hoc? ſed haec coram. tu fac, quod facis, ut me ames, teque amari a me ſcias. vale.

M. T. C. C. SEXTILIO RUFO, QUAEST. S. P. D.

Omnes tibi commendo Cyprios, ſed 48
magis Paphios: quibus tu quaecunque commodaris, erunt mihi gratiſſima. eoque facio libentius, ut eos tibi commendem, quod et tuae laudi, cujus ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eam inſulam quaeſtor veneris, ea te inſtituere, quae ſequantur alii: quae, ut ſpero, facilius conſequere, ſi et P. Lentuli, neceſſarii tui, legem, et ea, quae a me conſtituta ſunt, ſequi volueris. quam rem tibi confido magnae laudi fore. vale.

Digitized by Google

CICERO CURIO PROCOS. S. P. D.

49 Quintus Pompeius, Sexti filius, multis et veteribus cauſis neceſſitudinis mihi conjunctus eſt. is, cum antea meis commendationibus et rem, et gratiam, et auctoritatem ſuam tueri conſueverit, nunc profecto, te provinciam obtinente, meis literis aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem unquam fuiſſe. quamobrem a te majorem in modum peto, ut, cum omnes meos aeque ac tuos obſervare pro noſtra neceſſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi majori uſui aut ornamento, quam meam commendationem, eſſe potuiſſe. vale.

M. T. CICERO AUCTO PROCOS. S. D.

50 Sumpſi hoc mihi pro tua in me obſervantia, quam penitus perſpexi, quamdiu Brunduſii fuimus, ut ad te familiariter et quaſi pro meo jure ſcriberem, ſi quae res eſſet, de qua valde laborarem. M'. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt ut nihil poſſit eſſe conjunctius. multa illius in me officia, multa in illum

mea: quodque maximum eſt, ſummus inter nos amor et mutuus. quae cum ita ſint, ſi ullam in amicitia mea ſpem habes: ſi ea, quae in me officia et ſtudia Brunduſii contuliſti, vis mihi etiam gratiora efficere, quanquam ſunt gratiſſima: ſi me a tuis omnibus amari vides: hoc mihi da, atque largire, ut M'. Curium, ſartum et tectum, ut aiunt, ab omnique incommodo, detrimento, moleſtia ſincerum integrumque conſerves. et ipſe ſpondeo, et omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, et ex tuo in me officio maximum te fructum, ſummamque voluptatem eſſe capturum. vale.

M. T. CICERO P. CAESIO S. D.

Publium Meſſienum, equitem Roma- 51
num, omnibus rebus ornatum, meumque
perfamiliarem, tibi commendo ea com-
mendatione, quae poteſt eſſe diligentiſſi-
ma. peto a te et pro noſtra, et pro paterna
amicitia, ut eum in tuam fidem recipias,
ejuſque rem, famamque tueare. virum bo-
num, tuaque amicitia dignum tibi adjun-
xeris, mihique gratiſſimum feceris. vale.

CICERO REGI S. D.

52 Aulus Licinius Ariſtoteles Melitenſis, antiquiſſimus eſt hoſpes meus, et praeterea conjunctus magno uſu familiaritatis. haec cum ita ſint, non dubito, quin tibi ſatis commendatus ſit. etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimum apud te valere. hunc ego a Caeſare liberavi. frequens enim fuerat nobiſcum, atque etiam diutius in cauſa eſt, quam nos, commoratus: quo melius te de eo exiſtimaturum arbitror. fac igitur, mi Rex, ut intelligat has ſibi literas plurimum profuiſſe. vale.

CICERO THERMO PROPR. S. D.

53 Lucio Genucilio Curvo jampridem utor familiariſſime, optimo viro, et homine gratiſſimo. eum tibi penitus commendo, atque trado. primum, ut omnibus in rebus ei te commodes, quoad fides tua dignitaſque patietur : patietur autem in omnibus: nihil enim abs te unquam, quod ſit alienum tuis, aut etiam ſuis moribus, poſtulabit. praecipue autem tibi commendo negotia ejus,

quae ſunt in Helleſponto: primum, ut obtineat id juris in agris, quod ei Pariana civitas decrevit, et dedit, et quod ſemper obtinuit ſine ulla controverſia: deinde, ſi quid habebit cum aliquo Helleſpontio controverſiae, ut in illam *διοίκησιν* rejicias. ſed non mihi videor, cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te ejus cauſas perſcribere debere. ſumma illa ſit: quidquid officii, beneficii, honoris in Genucilium contuleris, id te exiſtimabo in me ipſum, atque in rem meam contuliſſe.

M. T. CICERO THERMO PROPR. S. D.

Cum multa mihi grata ſunt, quae tu ad- 54
ductus mea commendatione feciſti, tum in primis, quod M. Marcilium, amici atque interpretis mei filium, liberaliſſime tractaviſti. venit enim Laodiceam, et tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. quare, quod reliquum eſt, a te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes, operamque des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. ego cum antea ſtudioſe commenda-

Digitized by Google

bam Marcilium, tum multo nunc ſtudioſius, quod in longa apparitione, ſingularem et prope incredibilem patris Marcilii fidem, abſtinentiam, modeſtiamque cognovi. vale.

M. T. CICERO THERMO PROPR. S. D.

[illegible]5 Etſi mihi videor intellexiſſe, cum tecum Epheſi de re M. Anneii, legati mei, locutus ſum, te ipſius cauſa vehementer omnia velle; tamen et M. Anneium tanti facio, ut mihi nihil putem praetermittendum, quod illius interſit: et me a te tanti fieri puto, ut non dubitem, quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meae. nam cum jam diu diligerem M. Anneium, deque eo ſic exiſtimarem, ut res declarat, quod ultro ei detulerim legationem, cum multis petentibus denegaſſem: tum vero, poſtea quam mecum in bello atque in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam, fidem, tantamque erga me benevolentiam cognovi, ut hominem neminem pluris faciam. eum cum Sardianis habere controverſiam ſcisr cauſam tibi expoſuimus Epheſi: quam tu tamen coram fa-

Digitized by Google

cilius meliuſque cognoſces. de reliquo mihi, mehercule, diu dubium fuit, quid ad te potiſſimum ſcriberem. jus enim quemadmodum dicas, clarum et magna cum tua laude notum eſt. nobis autem in hac cauſa nihil aliud opus eſt, niſi te jus inſtituto tuo dicere. ſed tamen, cum me non fugiat quanta ſit in praetore auctoritas, praeſertim iſta integritate, gravitate, clementia, qua te eſſe inter omnes conſtat: peto abs te pro noſtra conjunctiſſima neceſſitudine, plurimiſque officiis paribus ac mutuis, ut voluntate, auctoritate, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te et ſibi amicum eſſe, quod non dubitat; (ſaepe enim mecum locutus eſt) et multo amiciorem his meis literis eſſe factum. in tuo toto imperio, atque provincia, nihil eſt quod mihi gratius facere poſſis. jam, apud ipſum gratiſſimum hominem atque optimum virum, quam bene poſiturus ſis ſtudium tuum atque officium, dubitare te non exiſtimo. vale.

M. T. C. THERMO PROPR. S. D.

Cluvius Puteolanus valde me obſervat, valdeque eſt mihi familiaris. is ita 56

ſibi perſuadet, quod in tua provincia negotii habet, niſi te provinciam obtinente, meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis et deſperatis habiturum. nunc, quando mihi ab amico officioſiſſimo tantum oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me ſummis officiis; ita tamen, ut tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſii et Alabandenſes pecuniam Cluvio debent. dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturum, ut ecdici Mylaſii Romam mitterentur. id factum non eſt. legatos audio miſſos eſſe, ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit. quare peto a te, ut et eos, et Alabandenſes jubeas ecdicos Romam mittere. praeterea Philotes Alabandenſis ὑποθήκας Cluvio dedit. hae commiſſae ſunt. velim cures, ut aut de Hypothecis decedat, eaſque procuratoribus Cluvii tradat, aut pecuniam ſolvat. praeterea Heracleotae, et Bargyletae, qui item debent, aut pecuniam ſolvant, aut fructibus ſuis ſatisfaciant. Caunii praeterea debent, ſed aiunt ſe depoſitam pecuniam habuiſſe. id velim cognoſcas, et, ſi intellexeris, eos neque ex edicto, neque ex decreto de-

poſitam habuiſſe, des operam, ut uſurae Cluvio, inſtituto tuo conſerventur. his de rebus eo magis laboro, quod agitur res Cn. Pompeii etiam, noſtri neceſſarii, et quod is magis etiam mihi laborare videtur, quam ipſe Cluvius: cui ſatisfactum eſſe a nobis valde volo. his de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

CICERO THERMO PROPR. S.

Quo magis quotidie ex literis nuntiiſque bellum magnum eſſe in Syria cognoſco, eo vehementius a te pro noſtra neceſſitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. nam ejus opera, conſilio, ſcientia rei militaris, vel maxime intelligo me et rempublicam adjuvari poſſe. quod niſi tanta res ejus ageretur, nec ipſe adduci potuiſſet ut a me diſcederet, neque ego, ut eum a me dimitterem. ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter kal. Mai. ante eam diem Anneius ad me redeat, oportet. illud quod tecum et coram, et per literas diligentiſſime egi, id et nunc etiam atque etiam rogo, curae tibi ſit ut ſuum negotium, quod habet cum populo Sar- 57

Digitized by Google

diano, pro cauſae veritate et pro ſua dignitate conficiat. intellexi ex tua oratione, cum tecum Epheſi locutus ſum, te ipſius M. Anneii cauſa omnia velle. ſed tamen ſic velim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, quam ſi intellexero, per te illum ipſum negotium ex ſententia confeciſſe. idque quam primum ut efficias, te etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. C. TITIO L. F. RUFO, PRAET. URBANO S.

58 Lucius Cuſtidius eſt tribulis, et municeps, et familiaris meus. is cauſam habet: quam cauſam ad te deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides et meus pudor poſtulat: tantum ut faciles ad te aditus habeat: quae aequa poſtulabit, ut libente te impetret: ſentiatque meam ſibi amicitiam, etiam cum longiſſime abſim, prodeſſe in primis apud te. vale.

M. T. C. C. CURTIO PEDUCAENO, PRAET. S. D.

59 Marcum Fabium unice diligo, ſummaque mihi cum eo conſuetudo et familiaritas eſt pervetus. in ejus controver-

ſuis quid decernas, a te non peto, (ſerva-
bis, ut tua fides et dignitas poſtulat, e-
dictum, et inſtitutum tuum) ſed ut quam
facillimos ad te aditus habeat: quae e-
runt aequa, libente te impetret; ut meam
amicitiam ſibi, etiam cum procul abſim,
prodeſſe ſentiat, praeſertim apud te. hoc te
vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. C. MUNATIO C. F. S. D.

Lucius Livineius Trypho eſt omnino 60
L. Reguli, familiariſſimi mei, libertus, cu-
jus calamitas etiam officioſiorem me facit
in illum. nam benevolentior, quam ſem-
per fui, eſſe non poſſum. ſed ego liber-
tum ejus per ſe ipſum diligo: ſumma enim
ejus erga me officia extiterunt his noſtris
temporibus, quibus facillime bonam be-
nevolentiam hominum et fidem perſpi-
cere potui. eum tibi ita commendo, ut ho-
mines grati et memores bene meritos de
ſe commendare debent. pergratum mihi
feceris, ſi ille intellexerit, ſe, quod pro ſa-
lute mea multa pericula adierit, ſaepe hie-
me ſumma navigarit, pro tua erga me bene-
volentia gratum etiam tibi feciſſe. vale.

Digitized by Google

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

61 Tito Pinnio familiariſſime me uſum eſſe, ſcire te arbitror, quod quidem ille teſtamento declaravit, qui me cum tutorem, tum etiam ſecundum heredem inſtituerit. ejus filio mire ſtudioſo, et erudito, et modeſto, pecuniam Nicaeenſes grandem debent, ad H-S octogies: et, ut audio, in primis volunt ei ſolvere. pergratum igitur mihi feceris, quando non modo reliqui tutores, qui ſciunt quanti me facias, ſed etiam puer ipſe ſibi perſuaſit, te omnia mea cauſa facturum eſſe, ſi dederis operam, quoad tua fides dignitaſque patietur, ut quam plurimum pecuniae Pinnio ſolvatur Nicaeenſium nomine. vale.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

62 Et in Atilii negotio te amavi: cum enim ſero veniſſem, tamen honeſtum equitem Romanum beneficio tuo conſervavi: et mehercule ſemper ſic in animo habui, te in meo aere eſſe propter Lamiae noſtri conjunctionem, et ſingularem neceſſitudinem. itaque primum tibi ago

gratias, quod me omni moleſtia liberas : deinde impudentia proſequor, ſed idem ſarciam. te enim ſemper ſic colam, et tuebor, ut quem diligentiſſime. Quintum fratrem meum, ſi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. vale.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. P. D.

Non putavi fieri poſſe, ut mihi verba 53
deeſſent : ſed tamen in C. Laenio commendando deſunt. itaque rem tibi exponam paucis verbis, ſed tamen ut plane perſpicere poſſis voluntatem meam. incredibile eſt, quanti faciamus et ego, et frater meus, qui mihi cariſſimus eſt, M. Laenium. id fit cum plurimis ejus officiis, tum ſummâ probitate, et ſingulari modeſtiâ. eum ego a me invitiſſimus dimiſi, cum propter familiaritatem et conſuetudinis ſuavitatem, tum quòd conſilio ejus fideli ac bono libenter utebar. ſed vereor, ne jam mihi ſupereſſe verba putes, quae dixeram defutura. commendo tibi hominem, ſicut intelligis, me, de quo ea ſupra ſcripſerim, debere commendare : a teque vehementer etiam atque e-

Digitized by Google

tiam peto, ut, quod habet in tua provincia negotii, expedias: quod tibi videbitur rectum eſſe, ipſi dicas. hominem faciliimum, liberaliſſimumque cognoſces. itaque te rogo, ut eum ſolutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quam primum ad me remittas. id mihi, fratrique meo gratiſſimum feceris. vale.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

64 Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibiles, ut nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui a te praetermiſſus eſſet. magnum fructum ex ipſo capies: nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. ſed mehercule mihi quoque gratiſſimum feciſti. pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. itaque, ſi ea feceris, quae ille per me tecum agi voluit, gratiſſimum mihi feceris. primum de Pauſania Alabandenſi; ſuſtentes rem, dum Nero veniat. vehementer ejus cauſa cupere eum intellexi. itaque hoc valde te rogo. deinde Nyſaeos, quos Nero in primis habet neceſſarios, diligentiſſimeque tuetur ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: ut intelligat illa civi-

tas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe praeſidium. Strabonem Servilium tibi ſaepe commendavi: nunc eo facio id impenſius, quod ejus cauſam Nero ſuſcepit. tantum a te petimus, ut agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicujus tui diſſimilis quaeſtum. id cum gratum mihi erit, tum etiam exiſtimabo, te humanitate tua eſſe uſum. ſumma hujus epiſtolae haec eſt, ut ornes omnibus rebus Neronem, ſicut inſtituiſti, atque feciſti. magnum theatrum habet iſta provincia, non ut haec noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis commendationem atque gloriam. quare ſi te fautore uſus erit, ſicuti profecto et utetur, et uſus eſt, ampliſſimas clientelas acceptas a majoribus confirmare poterit, et beneficiis ſuis obligare. hoc in genere ſi eum adjuveris eo ſtudio, quo oſtendiſti, apud ipſum praeclariſſime poſueris: ſed mihi etiam gratiſſimum feceris. vale.

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

Cum P. Terentio Hiſpone, qui operas 65
in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas conſuetudoque eſt, mul-

taque et magna inter nos officia paria et mutua intercedunt. ejus ſumma exiſtimatio agitur in eo, ut pactiones cum civitatibus reliquis conficiat. non me praeterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neque ab Epheſiis ullo modo impetrare potuiſſe. ſed cum, quemadmodum omnes exiſtimant, et ego intelligo, tua cum ſumma integritate, tum ſingulari humanitate et manſuetudine conſecutus es, ut libentiſſimis Graecis, nutu, quod velis, conſequare: peto a te majorem in modum, ut honoris mei cauſa, hac laude Hiſponem affici velis. praeterea cum ſociis ſcripturae mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolum ob eam cauſam, quod ea ſocietas univerſa in mea fide eſt, ſed etiam quod pleriſque ſociis utor familiariſſime. ita et Hiſponem meum per me ornâris, et ſocietatem mihi conjunctiorem feceris: tuque ipſe et ex hujus obſervantia, gratiſſimi hominis, et ex ſociorum gratia, hominum ampliſſimorum, maximum fructum capies, et me ſummo beneficio affeceris. ſic enim velim exiſtimes, ex tota tua provincia, omnique iſto im-

Digitized by Google

perio, nihil eſſe, quod mihi gratius facere poſſis. vale.

M. T. C. P. SERVILIO, PROPR. S. D.

Aulum Caecinam, maxime proprium 66
clientem familiae veſtrae, non commendarem tibi, cum ſcirem, qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe: niſi me et patris ejus, quo ſum familiariſſime uſus, memoria, et hujus fortuna ita moveret, ut hominis omnibus mecum ſtudiis officiiſque conjunctiſſimi, movere debebat. a te hoc omni contentione peto, ſic ut majore cura, majore animi labore petere non poſſim, ut ad ea, quae tua ſponte ſine cujuſquam commendatione faceres in hominem tantum et talem, calamitoſum, aliquem afferant cumulum meae literae, quo ſtudioſius eum, quibuſcunque rebus poſſis, juves. quod ſi Romae fuiſſes, etiam ſalutem A. Caecinae eſſemus (ut opinio mea fert) per te conſecuti. de qua tamen magnam ſpem habemus, freti clementia collegae tui. nunc, cum tuam juſtitiam ſecutus, tutiſſimum ſibi portum provinciam iſtam eſſe duxit, etiam atque etiam te rogo atque oro, ut

etiam et in reliquiis veteris negotiationis colligendis juves, et caeteris rebus tegas, atque tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes. vale.

M. T. C. P. SERVILIO, PROPR. S. D.

67 Ex provincia mea Cilicienſi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum familiarius uſus, quam Androne, Artemonis filio, Laodicenſi: eumque habui in ea civitate cum hoſpitem, tum vehementer ad meae vitae rationem et conſuetudinem accommodatum. quem quidem multo etiam pluris, poſteaquam deceſſi, facere coepi, quod multis rebus expertus ſum gratum hominem, meique memorem. itaque eum Romae libentiſſime vidi. non enim te fugit, qui plurimis in iſta provincia benigne feciſti, quam multi grati reperiantur. haec propterea ſcripſi, ut et me non ſine cauſa laborare intelligeres, et tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo judicares. feceris igitur mihi gratiſſimum, ſi ei declararis, quanti me facias; id eſt, ſi receperis eum in fidem tuam, et quibuſcunque rebus honeſte ac ſine moleſtia tua poteris, adjuveris. hoc

Digitized by Google

mihi erit vehementer gratum: idque ut facias, te etiam atque etiam rogo. vale.

M. T. C. P. SERVILIO ISAURICO, PROC. COLLEGAE S. D.

Gratae mihi vehementer tuae literae 68
fuerunt, ex quibus cognovi curſus navigationum tuarum. ſignificabas enim memoriam tuam noſtrae neceſſitudinis, qua mihi nihil poterat eſſe jucundius. quod reliquum eſt, multo etiam erit gratius, ſi ad me de republica, id eſt, de ſtatu provinciae, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes. quae, quanquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentiſſime ex tuis literis cognoſcam. ego ad te, de reipublicae ſumma quid ſentiam, non ſaepe ſcribam, propter periculum ejuſmodi literarum. quid agatur autem, ſcribam ſaepius. ſperare tamen videor, Caeſari, collegae noſtro, fore curae, et eſſe, ut habeamus aliquam rempublicam, cujus conſiliis magni referebat te intereſſe. ſed, ſi tibi utilius eſt, id eſt, glorioſius, Aſiae praeeſſe, et iſtam partem reipublicae male affectam tueri, mihi quoque idem, quod tibi et laudi tuae profuturum eſt, optati-

us debet eſſe. ego, quae ad tuam dignitatem pertinere arbitrabor, ſummo ſtudio diligentiaque curabo: in primiſque tuebor omni obſervantia clariſſimum virum, patrem tuum: quod et pro vetuſtate neceſſitudinis, et pro beneficiis veſtris, et pro dignitate ipſius facere debeo. vale.

M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE S. D.

69 Caius Curtius Mithres, eſt ille quidem, ut ſcis, libertus Poſtumi, familiariſſimi mei: ſed me colit, et obſervat aeque, atque illum ipſum patronum ſuum. apud eum ſic Epheſi fui, quotieſcunque fui, tanquam domi meae: multaque acciderunt, in quibus et benevolentiam ejus erga me experirer, et fidem. itaque ſi quid aut mihi, aut meorum cuipiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere conſuevi, hujus cum opera et fide, tum domo et re uti, tanquam mea. haec ad te eo pluribus ſcripſi, ut intelligeres, me non vulgariter, nec ambitioſe, ſed ut pro homine intimo, ac mihi perneceſſario, ſcribere. peto igitur a te, ut in ea controverſia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, et in caeteris rebus, quantum fides tua patietur, quan-

Digitized by Google

tumque tuo commodo poteris, tantum et honoris mei cauſa commodes; etſi, ut ejus modeſtiam cognovi, gravis tibi nulla in re erit. ſi et mea commendatione, et ſua probitate aſſecutus erit, uti de ſe bene exiſtimes, omnia ſe adeptum arbitrabitur. ut igitur eum recipias in fidem, habeaſque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. ego, quae te velle, quaeque ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe diligenterque curabo. vale.

M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE S. P. D.

Quia non eſt obſcura tua in me bene- 70
volentia, ſic fit, ut multi per me tibi velint commendari. ego autem tribuo nonnunquam in vulgus: ſed plerumque neceſſariis, ut hoc tempore. nam cum T. Ampio Balbo mihi ſumma familiaritas, neceſſitudoque eſt. ejus libertum, T. Ampium Menandrum, hominem frugi et modeſtum, et patrono et nobis vehementer probatum, tibi commendo majorem in modum. vehementer mihi gratum feceris, ſi, quibuſcunque rebus ſine tua mo-

Digitized by Google

leſtia poteris, ei commodaris. quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

M.T.C. P. SERVILIO, COLLEGAE S.D.

71 Multos tibi commendem neceſſe eſt, quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt, tuaque erga me benevolentia. ſed tamen, etſi omnium cauſa, quos commendo, velle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi cauſa eſt. T. Aguſius et comes meus fuit illo miſerrimo tempore, et omnium itinerum, navigationum, laborum, periculorum meorum ſocius: neque hoc tempore diſceſſiſſet a me, niſi ego ei permiſiſſem. quare ſic tibi eum commendo, ut unum de meis domeſticis, et maxime neceſſariis. pergratum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat hanc commendationem ſibi magno uſu atque adjumento fuiſſe. vale.

M.T.C. P. SERVILIO, COLLEGAE S.D.

72 Caerelliae, neceſſariae meae, rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas commendavi tibi praeſens in hortis tuis, quam potui diligentiſſime: tuque mihi, pro tua

Digitized by Google

conſuetudine, proque tuis in me perpetuis maximiſque officiis, omnia te facturum liberaliſſime recepiſti. meminiſſe te id ſpero: ſcio enim ſolere. ſed tamen Caerelliae procuratores ſcripſerunt, te propter magnitudinem provinciae, multitudinemque negotiorum, etiam atque etiam eſſe commonefaciendum. peto igitur, ut memineris te omnia, quae tua fides pateretur, mihi cumulate recepiſſe. equidem exiſtimo, habere te magnam facultatem (ſed hoc eſt tui conſilii et judicii) ex eo ſenatus-conſulto, quod in heredes C. Vennonii factum eſt, Caerelliae commodandi, id ſenatus-conſultum tu interpretabere pro tua ſapientia. ſcio enim, ejus ordinis auctoritatem ſemper apud te magni fuiſſe. quod reliquum eſt, ſic velim exiſtimes, quibuſcunque rebus Caerelliae benigne feceris, mihi te gratiſſimum eſſe facturum. vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO, PROCOS. S. D.

Gratulor tibi, quod ex provincia ſal- 73
vum te ad tuos recepiſti, incolumi fama, et republica. quod ſi Romae: te vidiſſem, coramque gratias egiſſem, quod

tibi L. Egnatius, familiariſſimus meus, abſens, L. Oppius, praeſens, curae fuiſſet. cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, verum etiam ſumma familiaritas intercedit. ei te vehementer ſuccenſuiſſe audivi, et moleſte tuli. de re nihil poſſum judicare; niſi illud mihi certe perſuadeo, te, talem virum, nihil temere feciſſe. a te autem, pro vetere noſtra neceſſitudine, etiam atque etiam peto, ut ejus filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones, niſi quid exiſtimas in ea re violari exiſtimationem tuam. quod ego ſi arbitrarer, nunquam te rogarem: mihique tua fama multo antiquior eſſet, quam illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo, (poteſt fieri ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quam vituperationi fore. quid fieri poſſet, et quid mea cauſa facere poſſis (nam quin velis, non dubito) velim, ſi tibi grave non erit, certiorem me facias. vale.

74 M. T. C. Q. PHILIPPO, PROC. S. D.

Etſi non dubito, pro tua in me obſervantia, proque noſtra neceſſitudine, quin

Digitized by Google

commendationem meam memoria tene-
as; tamen etiam atque etiam eundem tibi
L. Oppium, familiarem meum praeſen-
tem, et L. Egnatii, familiariſſimi mei, ab-
ſentis, negotia commendo. tanta mihi
cum eo neceſſitudo eſt, familiaritaſque,
ut, ſi mea res eſſet, non magis laborarem.
quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi
curaris, ut is intelligat me a te tantum a-
mari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi
gratius facere nihil potes: idque ut faci-
as, te vehementer rogo. vale.

M. T. C. T. TITIO T. F. LEGATO
S. D.

Etſi non dubito, quin apud te mea 75
commendatio prima ſatis valeat, tamen
obſequor homini familiariſſimo, C. Avi-
ano Flacco: cujus cauſa omnia cum cu-
pio, tum mehercule etiam debeo. de quo
et praeſens tecum egi diligenter, cum tu
mihi humaniſſime reſpondiſti, et ſcripſi
ad te accurate antea: ſed putat intereſſe
ſua, me ad te quam ſaepiſſime ſcribere.
quare velim mihi ignoſcas, ſi illius vo-
luntati obtemperans, minus videbor me-
miniſſe conſtantiae tuae. a te idem illud

Digitized by Google

peto, ut de loco, quo deportet frumentum, et de tempore, Aviano commodes: quorum utrumque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeius iſti negotio praefuit. ſumma eſt, in quo mihi gratiſſimum facere poſſis, ſi curâris, ut Avianus, quando ſe a me amari putat, me a te amari ſciat. erit id mihi pergratum. vale.

M. T. C. QUATUORVIRIS ET DECURIONIBUS S. D.

6 Tantae mihi cum Q. Hippio cauſae neceſſitudinis ſunt, ut nihil poſſit eſſe conjunctius, quam nos inter nos ſumus. quod niſi ita eſſet, uterer mea conſuetudine, ut vobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim vos mihi optimi teſtes eſtis, cum mihi perſuaſum eſſet, nihil eſſe, quod a vobis impetrare non poſſem, nunquam me tamen gravem vobis eſſe voluiſſe. vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei cauſa liberaliſſime C. Valgium Hippianum tractetis, remque cum eo conficiatis, ut quam poſſeſſionem habet in agro Fregellano, a vobis emptam, eam liberam et immunem habere

poſſit. id ſi a vobis impetraro, ſummo me beneficio veſtro affectum arbitrabor.

M. T. C. P. SULPICIO IMP. S. D.

Cum his temporibus non ſane in ſenatum ventitarem, tamen, ut tuas literas legi, non exiſtimavi, me ſalvo jure noſtrae veteris amicitiae, multorumque inter nos officiorum, facere poſſe, ut honori tuo deeſſem. itaque adfui ſupplicationemque tibi libenter decrevi; nec reliquo tempore ullo aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuae deero. atque, hoc ut tui neceſſarii ſciant, hoc me animo erga te eſſe, velim facias eos per literas certiores, ut, ſi quid tibi opus ſit, ne dubitent mihi jure ſuo denuntiare. M. Bolanum, virum bonum, et fortem, et omnibus rebus ornatum, meumque veterem amicum, tibi magnopere commendo. pergratum mihi feceris, ſi curâris, ut is intelligat hanc commendationem ſibi magno adjumento fuiſſe. ipſumque virum optimum gratiſſimumque cognoſces. promitto tibi, te ex ejus amicitia magnam voluptatem eſſe capturum. praeterea à te peto majorem in modum, pro noſtra amicitia,

et pro tuo perpetuo in me ſtudio, ut in hac re etiam elabores. Dionyſius, ſervus meus, qui meam bibliothecen multorum nummorum tractavit, cum multos libros ſubripuiſſet, nec ſe impune laturum putaret, aufugit. is eſt in provincia tua. eum et M. Bolanus, familiaris meus, et multi alii Naronae viderunt. ſed, cum ſe a me manumiſſum eſſe diceret, crediderunt. hunc tu ſi mihi reſtituendum curâris, non poſſum dicere quam mihi gratum futurum ſit. res ipſa parva, ſed animi mei dolor magnus eſt. ubi ſit, et quid fieri poſſit, Bolanus te docebit. ego ſi hominem per te recuperaro, ſummo me a te beneficio affectum arbitrabor.

M. T. C. ALLIENO PROC. S. D.

78 Democritus Sicyonius non ſolum hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod non multis contingit, Graecis praeſertim, valde familiaris. eſt enim in eo ſumma probitas, ſumma virtus, ſumma in hoſpites liberalitas et obſervantia: meque praeter caeteros et colit, et obſervat, et diligit. eum tu non modo ſuorum civium, verum penè Achaiae principem cognoſces. hu-

ic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio, et munio. cognitum per te ipſum, quae tua natura eſt, dignum tua amicitia atque hoſpitio judicabis. peto igitur a te, ut, his literis lectis, recipias eum in tuam fidem: polliceàre omnia te facturum meâ causâ. de reliquo, ſi, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia hoſpitioque cognoveris, peto ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. erit id mihi majorem in modum gratum. vale.

M. T. C. ALLIENO PROC. S. P. D.

Et te ſcire arbitror, quanti fecerim C. 79
Avianum Flaccum: et ego ex ipſo audieram, optimo et gratiſſimo homine, quam a te liberaliter eſſet tractatus. ejus filios digniſſimos illo patre, meoſque neceſſarios, quos ego unice diligo, commendo tibi ſic, ut majore ſtudio nullos commendare poſſim. C. Avianus in Sicilia eſt, Marcus eſt nobiſcum. ut illius dignitatem praeſentis ornes, rem utriuſque defendas, te rogo. hoc mihi gratius in iſta provincia facere nihil potes: idque ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

Digitized by Google

EPISTOLARUM
AD
FAMILIARES
LIBER XIV.

TULLIUS TERENTIAE SUAE, TULLIOLAE SUAE, CICERONI SUO S. D.

ET literis multorum, et ſermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem et fortitudinem eſſe, teque nec animi, nec corporis laboribus defatigari. me miſerum! te iſta virtute, fide, probitate, humanitate, in tantas aerumnas propter me incidiſſe! Tulliolamque noſtram ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! nam quid ego de Cicerone dicam? qui, cum primum ſapere coepit, acerbiſ-

ſimos dolores miſeriaſque percepit. quae ſi, ut tu ſcribis, fato facta putarem, ferrem paulo facilius: ſed omnia ſunt mea culpa commiſſa, qui ab his me amari putabam, qui invidebant: eos non ſequebar, qui petebant. quod ſi noſtris conſiliis uſi eſſemus, neque apud nos tantum valuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum; beatiſſimi viveremus. nunc, quando ſperare nos amici jubent, dabo operam, ne mea valetudo tuo labori deſit. res quanta ſit, intelligo: quantoque fuerit facilius manere domi, quam redire. ſed tamen, ſi omnes tribunos plebis habemus, ſi Lentulum tam ſtudioſum, quam videtur, ſi vero etiam Pompeium et Caeſarem, non eſt deſperandum. de familia, quo modo placuiſſe amicis ſcribis, faciemus. de loco nunc quidem jam abiit peſtilentia, ſed quamdiu fuit, me non attigit. Plancius, homo officioſiſſimus, me cupit eſſe ſecum, et adhuc retinet. ego volebam loco magis deſerto eſſe in Epiro, quo neque Hiſpo veniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet. ſperat poſſe fieri, ut mecum in Italiam decedat. quem ego diem ſi videro,

Digitized by Google

et ſi in veſtrum complexum venero, ac ſi et vos, et me ipſum recuperâro, ſatis magnum mihi fructum videbor percepiſſe et veſtrae pietatis, et meae. Piſonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus eſt, ut nihil ſupra poſſit. utinam ea res ei voluptati ſit: gloriae quidem video fore. de Quinto fratre nihil ego te accuſavi; ſed vos, cum praeſertim tam pauci ſitis, volui eſſe quam conjunctiſſimos. quibus me voluiſti agere gratias, egi, et me a te certiorem factum eſſe ſcripſi. quod ad me, mea Terentia, ſcribis; te vicum venditurum: quid, obſecro te, (me miſerum) quid futurum eſt? et, ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? non queo reliqua ſcribere (tanta vis lacrimarum eſt) ne te in eundem fletum adducam. tantum ſcribo, ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. per fortunas miſeras noſtras, vide, ne puerum perditum perdamus: cui ſi aliquid erit, ne egeat, mediocri virtute opus eſt, et mediocri fortuna, ut caetera conſequatur. fac valeas, et ad me tabellarios mittas, ut ſciam quid agatur, et vos

quid agatis. mihi omnino jam brevis expectatio eſt. Tulliolae et Ciceroni ſalutem dic. valete. d. a. d. VI kalendas Decembres, Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod et libera civitas eſt: et in me officioſa, et proxima Italiae. ſed ſi me offendet loci celebritas, alio me conferam. ad te ſcribam.

TULLIUS TERENTIAE SUAE, TULLIOLAE, ET CICERONI SUIS S. D.

Noli putare, me ad quemquam longiores epiſtolas ſcribere, niſi ſi quis ad me plura ſcripſit, cui puto reſcribi oportere. nec enim habeo quod ſcribam: nec hoc tempore quidquam difficilius facio. ad te vero, et ad noſtram Tulliolam non queo ſine plurimis lacrymis ſcribere. vos enim video eſſe miſerrimas, quas ego beatiſſimas ſemper eſſe volui: idque praeſtare debui: et, niſi tam timidi fuiſſemus, praeſtitiſſem. Piſonem noſtrum merito ejus amo plurimum. eum, ut potui, per literas cohortatus ſum, gratiaſque egi, ut debui. in novis tribunis plebis intelligo ſpem te habere. id erit firmum, ſi Pompeii voluntas erit. ſed Craſſum tamen 2

Digitized by Google

metuo. a te quidem omnia fieri fortiſſime et amantiſſime video: nec miror: ſed moereo caſum ejuſmodi, ut tantis tuis miſeriis meae miſeriae ſubleventur. nam ad me P. Valerius, homo officioſus, ſcripſit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum a Veſtae ad tabulam Valeriam ducta eſſes. hem, mea lux, meum deſiderium, unde omnes opem petere ſolebant! te nunc, mea Terentia, ſic vexari, ſic jacere in lachrymis et ſordibus! idque fieri mea culpa, qui caeteros ſervavi, ut nos periremus! quod de domo ſcribis, hoc eſt, de area; ego vero tum denique mihi videbor reſtitutus, ſi illa nobis erit reſtituta. verum haec non ſunt in noſtra manu. illud doleo, quae impenſa facienda eſt, in ejus partem te miſeram et deſpoliatam venire. quod ſi conficitur negotium, omnia conſequemur. ſin eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas miſera projicies? obſecro te, mea vita, quod ad ſumptum attinet, ſine alios, qui poſſunt, ſi modo volunt, ſuſtinere: et valetudinem iſtam infitmam, ſi me amas, noli vexare. nam mihi ante oculos dies noctesque verſaris. omnes la-

Digitized by Google

bores te excipere video. timeo ut ſuſtineas. ſed video in te eſſe omnia. quare, ut id, quod ſperas, et quod agis, conſequamur, ſervi valetudini. ego ad quos ſcribam neſcio, niſi ad eos, qui ad me ſcribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid ſcribitis. longius, quoniam ita vobis placet, non diſcedam: ſed velim, quam ſaepiſſime literas mittatis, praeſertim ſi quid eſt firmius, quod ſperemus. valete, mea deſideria, valete. a. d. III nonas Octobr. Theſſalonicâ.

TULLIUS TERENTIAE, ET TULLIOLAE, ET CICER. SUIS S. D.

Accepi ab Ariſtocrito tres epiſtolas, 3
quas ego lacrymis propè delevi. conficior enim moerore, mea Terentia: nec meae me miſeriae magis excruciant, quam tuae, veſtraeque. ego autem hoc miſerior ſum, quam tu, quae es miſerrima, quod ipſa calamitas communis eſt utriuſque noſtrûm, ſed culpa mea propria eſt. meum fuit officium, vel legatione vitare periculum, vel diligentia et copiis reſiſtere, vel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius nobis nihil fuit. quare cum

dolore conficiar, tum etiam pudore. pudet enim me uxori meae optimae, ſuaviſſimis liberis, virtutem et diligentiam non praeſtitiſſe. nam mihi ante oculos dies nocteſque verſatur ſqualor veſter, et moeror, et infirmitas valetudinis tuae: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. inimici ſunt multi: invidi penè omnes. ejicere nos magnum fuit, excludere facile eſt. ſed tamen, quandiu vos eritis in ſpe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe videantur. ut tutò ſim, quod laboras, id mihi nunc facillimum eſt: quem etiam inimici volunt vivere in his tantis miſeriis. ego tamen faciam, quae praecipis. amicis, quibus voluiſti, egi gratias, et eas literas Dexippo dedi, meque de eorum officio ſcripſi a te certiorem eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in nos, et officio, et ego perſpicio, et omnes praedicant. dii faxint, ut tali genero mihi praeſenti tecum ſimul et cum liberis noſtris frui liceat. nunc ſpes reliqua eſt in novis Tribunis plebis, et in primis quidem diebus. nam ſi inveterarit, actum eſt. ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi, ut ad me continuo initia rerum

Digitized by Google

et rationem totius negotii poſſes ſcribere: etſi Dexippo quoque ita imperavi, ſtatim ut recurreret: et ad fratrem miſi, ut crebro tabellarios mitteret. nam ego eo nomine ſum Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerrime, quid agatur, audiam; et ſum tutò. civitas enim haec ſemper a me defenſa eſt. cum inimici noſtri venire dicentur, tum in Epirum ibo. quod ſcribis, te, ſi velim ad me venturam: ego vero, cum ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſtic eſſe volo. ſi perficitis, quod agitis, me ad vos venire oportet: ſin autem— ſed nihil opus eſt reliqua ſcribere. ex primis, aut ſummum ſecundis literis tuis conſtituere poterimus, quid nobis faciendum ſit. tu modo ad me velim omnia diligentiſſime perſcribas: etſi magis jam rem, quam literas, debeo expectare. cura, ut valeas, et ita tibi perſuadeas, mihi te carius nihil eſſe, nec unquam fuiſſe. vale, mea Terentia, quam ego videre videor: itaque debilitor lacrymis. vale. pridie kalendas Decembr. Dyrrachii.

Digitized by Google

TULLIUS TERENTIAE, ET TULLIOLAE, ET CICERONI SUIS S. P. D.

4 Ego minus ſaepe ad vos do literas, quam poſſum, propterea quod cum omnia mihi tempora ſunt miſera, tum vero cum aut ſcribo ad vos, aut veſtras lego, conficior lacrymis, ſic ut ferre non poſſim. quod utinam minus vitae cupidi fuiſſemus: certe nihil, aut non multum in vita mali vidiſſemus. quod ſi nos ad aliquam alicujus commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſervavit, minus eſt erratum a nobis. ſin haec mala fixa ſunt; ego vero te quam primum, mea vita, cupio videre, et in tuo complexu emori: quando neque dii, quos tu caſtiſſime coluiſti, neque homines, quibus ego ſervivi, nobis gratiam retulerunt. nos Brundiſii apud M. Lenium Flaccum dies XIII fuimus, virum optimum: qui periculum fortunarum et capitis ſui prae mea ſalute neglexit: neque legis improbiſſimae poena deductus eſt, quo minus hoſpitii et amicitiae jus, officiumque praeſtaret. huic utinam aliquando gratiam referre poſſimus; habebimus quidem ſem-

Digitized by Google

per. Brunduſio profecti ſumus a. d. v kalendas Maias. per Macedoniam Cyzicum petebamus.. ô me perditum! ô afflictum! quid nunc rogem te ut venias, mulierem aegram, et corpore et animo confectam? non rogem? ſine te igitur ſim? opinor, ſic agam. ſi eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, et rem adjuves. ſin, ut ego metuo, tranſactum eſt, quoquo modo potes, ad me fac venias. unum hoc ſcito: ſi te habebo, non mihi videbor plane periſſe. ſed quid de Tulliola mea fiet? jam id vos videte: mihi deeſt conſilium. ſed certe, quoquo modo ſe res habebit, illius miſellae et matrimonio, et famae ſerviendum eſt. quid? Cicero meus quid aget? iſte vero ſit in ſinu ſemper et complexu meo. non queo plura jam ſcribere: impedit moeror. tu quid egeris, neſcio: utrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane ſis ſpoliata. Piſonem, ut ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. de familia liberata, nihil eſt quod te moveat. primum, tuis ita promiſſum eſt, te facturam eſſe ut quiſque eſſet meritus. eſt autem in officio adhuc Orpheus: praeterea magnopere nemo. caeterorum ſervorum ea cau-

Digitized by Google

ſa eſt, ut, ſi res a nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: ſin ad nos pertinerent, ſervirent, praeterquam oppidò pauci. ſed haec minora ſunt. tu quod me hortaris, ut animo ſim magno, et ſpem habeam recuperandae ſalutis; id velim ſit ejuſmodi, ut recte ſperare poſſimus. nunc miſer quando tuas jam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem Brunduſii, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem praetermittere noluerunt. quod reliquum eſt, ſuſtenta te, mea Terentia, ut potes. honeſtiſſime viximus, floruimus. non vitium noſtrum, ſed virtus noſtra nos afflixit. peccatum eſt nullum, niſi quod non una animam cum ornamentis amiſimus. ſed, ſi hoc fuit liberis noſtris gratius nos vivere, caetera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. atque ego qui te confirmo, ipſe me non poſſum. Clodium Philetaerum, quod valetudine oculorum impediebatur, hominem fidelem, remiſi. Salluſtius officio vincet omnes. Peſcennius eſt perbenevolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſervantem. Sicca dixerat ſe mecum fore: ſed Brundu-

Digitized by Google

ſio diſceſſit. cura, quoad potes, ut valeas: et ſic exiſtimes, me vehementius tua miſeria, quam mea commoveri. mea Terentia, fidiſſima atque optima uxor, et mea cariſſima filiola, et ſpes reliqua noſtra Cicero, valete. pridie kalendas Maias. Brunduſio.

M. T. C. TERENTIAE ET TULL. SUIS S. P. D.

Si tu et Tullia lux noſtra valetis, ego 5
et ſuaviſſimus Cicero valemus. pridie idus Octobres Athenas venimus, cum ſane adverſis ventis uſi eſſemus, tardeque et incommode navigaſſemus. de nave exeuntibus nobis Acaſtus cum literis praeſto fuit uno et viceſimo die, ſane ſtrenue. accepi tuas literas, quibus intellexi, te vereri, ne ſuperiores mihi redditae non eſſent. omnes ſunt redditae, diligentiſſimeque a te perſcripta ſunt omnia: idque mihi gratiſſimum fuit. neque ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, brevem fuiſſe. jam enim me ipſum expectas, ſive nos ipſos, qui quidem quam primum ad vos venire cupiamus: etſi in quam rempublicam venimus, intelligo.

Digitized by Google

cognovi enim ex multorum amicorum literis, quas attulit Acaſtus, ad arma rem ſpectare: ut mihi, cum venero, diſſimulare non liceat, quid ſentiam. ſed, quando ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus operam ut veniamus, quo facilius de tota re deliberemus. tu velim, quod commodo valetudinis tuae fiat, quam longiſſime poteris, obviam nobis properes. de hereditate Preciana, quae quidem mihi magno dolori eſt (valde enim illum amavi) hoc velim cures: ſi auctio ante meum adventum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negotium curet. nos, cum ſalvi venerimus, reliqua per nos agemus. ſin tu jam Roma profecta eris, tamen curabis ut hoc ita fiat. nos, ſi dii adjuvabunt, circiter idus Novemb. in Italia ſperamus fore. vos, mea ſuaviſſima et optatiſſima Terentia, et Tulliola, ſi nos amatis, curate ut valeatis. Athenis, a. d. xv. kal. Nov.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

6 Nec ſaepe eſt, cui literas demus; nec rem habemus ullam, quam ſcribere velimus. ex tuis literis, quas proxime acce-

pi, cognovi,praedium nullum venire potuiſſe. quare videatis velim, quo modo ſatisfiat ei, cui ſcitis me ſatisfieri velle. quod noſtra tibi gratias agit, id ego non miror te mereri,ut eo tibi merito tuo gratias agere poſſit. Pollicem, ſi adhuc non eſt profectus, quam primum fac extrudas. cura ut valeas. id. Quint.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

Omnes moleſtias et ſollicitudines,qui- 7
bus et te miſerrimam habui, id quod mihi moleſtiſſimum eſt, et Tulliolam, quae nobis noſtra vita dulcior eſt, depoſui, et ejeci. quid cauſae autem fuerit, poſtridie intellexi quam a vobis diſceſſi. χολὴν ἄκρατον noctu ejeci. ſtatim ita ſum levatus ut mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur. cui quidem tu deo,quemadmodum ſoles, pie et caſte ſatisfacias,id eſt, Apollini et Aeſculapio. navem ſpero nos valde bonam habere; in eam ſimul atque conſcendi, haec ſcripſi. deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas, quibus te, et Tulliolam noſtram diligentiſſime commendabo. cohortarer vos, quo animo fortiore eſſetis,

Digitized by Google

niſi vos fortiores cognoſſem, quam quemquam virum. et tamen ejuſmodi ſpero negotia eſſe, ut et vos iſtic commodiſſime ſperem eſſe, et me aliquando cum ſimilibus noſtri rempublicam defenſurum. tu primum valetudinem tuam velim cures; deinde, tibi ſi videbitur, villis iis utere, quae longiſſime aberunt a militibus. fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, ſi annona carior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimam dicit. etiam atque etiam vale. D. III idus Junii.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

8 Si vales, bene eſt: ego valeo. valetudinem tuam velim cures diligentiſſime. nam mihi et ſcriptum, et nuntiatum eſt, te in febrem ſubito incidiſſe. quod celeriter me feciſti de Caeſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit novi, facies ut ſciam. cura ut valeas. vale. D. IV. nonas Junias.

Digitized by Google

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

Ad caeteras meas miſerias acceſſit do- 9
lor, et e Dolabellae valetudine, et e Tul-
liae. omnino de omnibus rebus nec quid
conſilîi capiam, nec quid faciam, ſcio. tu
velim tuam, et Tulliae valetudinem cu-
res. vale.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

Quod fieri placeret, ſcripſi ad Pompo- 10
nium ſerius, quam oportuit. cum eo ſi
locuta eris, intelliges quid fieri velim. a-
pertius ſcribi, quando ad illum ſcripſe-
ram, neceſſe non fuit. de ea re, et de cae-
teris rebus quam primum velim nobis li-
teras mittas. valetudinem tuam cura di-
ligenter. vale. VII id. Quint.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

Si vales, bene eſt: valeo. Tullia noſ- 11
tra venit ad me pridie idus Junii: cujus
ſumma virtute, et ſingulari humanitate,
graviore etiam ſum dolore affectus, noſ-
tra factum eſſe negligentia, ut longe alia
in fortuna eſſet, atque ejus pietas ac dig-
nitas poſtulabat. nobis erat in animo Ci-

Digitized by Google

ceronem ad Caeſarem mittere, et cum eo Cn. Salluſtium. ſi profectus erit, faciam te certiorem. valetudinem tuam cura diligenter. vale. XVII kal. Quint.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

12 Quod nos in Italiam ſalvos veniſſe gaudes, perpetuo gaudeas velim. ſed perturbati dolore animi, magniſque injuriis, metuo, ne id conſilii ceperimus, quod non facile explicare poſſimus. quare, quantum potes, adjuva. quid autem poſſis, mihi in mentem non venit. in viam quod te des hoc tempore, nihil eſt: et longum eſt iter, et non tutum: et non video, quid prodeſſe poſſis, ſi veneris. vale. D. prid. nonas Novemb. Brunduſio.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

13 Quod ſcripſi ad te proximis literis de nuntio remittendo; quae ſit iſtius vis hoc tempore, et quae concitatio multitudinis, ignoro. ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. totum judicabis quale ſit: et quod in miſerrimis rebus minime miſerum putabis id facies. vale. VI idus Quintiles.

Digitized by Google

TULLIUS TERENTIAE, ET PATER TULLIOLAE, DUABUS ANIMIS SUIS: ET CICERO MATRI OPTIMAE, SUAVISS. SORORI S. P. D.

Si vos valetis, nos valemus. veſtrum 14
jam conſilium eſt, non ſolum meum, quid ſit vobis faciendum. ſi ille Romam modeſte venturus eſt, recte in praeſentia domi eſſe poteſtis: ſin homo amens diripiendam urbem daturus eſt, vereor ut Dolabella ipſe ſatis nobis prodeſſe poſſit. etiam illud metuo, ne jam intercludamur, ut, cum velitis exire, non liceat. reliquum eſt, quod ipſae optime conſiderabitis, veſtri ſimiles foeminae ſintne Romae. ſi enim non ſunt, videndum eſt, ut honeſte vos eſſe poſſitis. quomodo quidem nunc ſe res habet, modo ut haec vobis loca tenere liceat, belliſſime vel mecum, vel in noſtris praediis eſſe poteritis. etiam illud verendum eſt, ne brevi tempore fames in urbe ſit. his de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, conſideretis. ad ſummam, animo forti ſitis. Labienus rem meliorem fecit. adjuvat etiam Piſo,

Digitized by Google

quod ab urbe diſcedit, et ſceleris condemnat generum ſuum. vos meae cariſſimae animae, quam ſaepiſſime ad me ſcribite, et vos quid agatis, et quid iſtic agatur. Quintus pater, et filius, et Rufus vobis ſalutem dicunt. valete. VIII kal. Quintil. Minturnis.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

15 Si vales, bene eſt. conſtitueramus, ut ad te antea ſcripſeram, obviam Ciceronem Caeſari mittere: ſed mutavimus conſilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. de caeteris rebus, etſi nihil erat novi, tamen quid velimus, et quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere. Tullium adhuc mecum teneo. valetudinem tuam cura diligenter. vale. XII. kalendas Quintiles.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

16 Si vales, bene eſt; valeo. etſi ejuſmodi tempora noſtra ſunt, ut nihil habeam, quod aut a te literarum expectem, aut ipſe ad te ſcribam: tamen neſcio quomodo et ipſe veſtras literas expecto, et ſcribo ad vos, cum habeo qui ferat. Volumnia

Digitized by Google

debuit in te officioſior eſſe, quam fuit; et id ipſum, quod fecit, potuit diligentius facere, et cautius: quanquam alia ſunt quae magis curemus, magiſque doleamus. quae me ita conficiunt, ut ii voluerunt, qui me de mea ſententia detruſerunt. cura ut valeas. pridie kalend. Januarii.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. D.

Si vales, bene eſt: valeo. ſi quid haberem quod ad te ſcriberem, facerem id et pluribus verbis, et ſaepius. nunc quae ſunt negotia, vides. ego autem quomodo ſim affectus, ex Lepta et Trebatio poteris cognoſcere. tu fac ut tuam, et Tulliae valetudinem cures. vale. 17

TULLIUS TERENTIAE SUAE, ET PATER SUAVISS. FILIAE TULLIOLAE, CICERO MATRI, ET SORORI, S. P. D.

Conſiderandum vobis etiam atque etiam, animae meae, diligenter puto, quid faciatis: Romaene ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. id non ſolum meum conſilium eſt, ſed etiam veſtrum. mihi veni- 18

Digitized by Google

unt in mentem haec: Romae vos eſſe tuto poſſe per Dolabellam, eamque rem poſſe nobis adjumento eſſe, ſi quae vis, aut ſi quae rapinae fieri coeperint. ſed rurſus illud me movet, quod video omnes bonos abeſſe Româ, et eos mulieres ſuas ſecum habere. haec autem regio, in qua ego ſum, noſtrorum eſt cum oppidorum, tum etiam praediorum: ut et multum eſſe mecum, et, cum abieritis, commode et in noſtris eſſe poſſitis. mihi plane non ſatis conſtat adhuc, utrum ſit melius. vos videte, quid aliae faciant iſto loco foeminae, et ne, cum velitis, exire non liceat. id velim diligenter etiam atque etiam vobiſcum, et cum amicis conſideretis. domus ut propugnacula et praeſidium habeat, Philotimo dicetis. et velim tabellarios inſtituatis certos, ut quotidie aliquas a vobis literas accipiam. maxime autem date operam ut valeatis, ſi nos vultis valere. IX kal. Formiis.

M. T. C. TERENTIAE S. D.

19 In maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliae noſtrae. de qua ni-

Digitized by Google

hil eſt,quod ad te plura ſcribam: tibi e-
nim aeque magnae curae eſſe, certo ſcio.
quod me propius vultis accedere, video
ita eſſe faciendum. etiam ante feciſſem:
ſed me multa impedierunt, quae ne nunc
quidem expedita ſunt. ſed a Pomponio
expecto literas, quas ad me quam pri-
mum perferendas cures velim. da ope-
ram ut valeas.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

In Tuſculanum nos venturos puta- 20
mus aut nonis, aut poſtridie: ibi ut
ſint omnia parata. plures enim fortaſſe
nobiſcum erunt, et, ut arbitror, diutius
ibi commorabimur. labrum ſi in balneo
non eſt, ut ſit; item caetera, quae ſunt ad
victum et ad valetudinem neceſſaria. va-
le. kal. Octobr. de Venuſino.

M. T. C. TERENTIAE SUAE S. P. D.

Si vales, bene eſt: valeo. da operam, 21
ut convaleſcas. quod opus erat, ut res
tempuſque poſtulat, provideas, atque ad-
miniſtres: et ad me de omnibus rebus
quam ſaepiſſime lite ras mittas. vale.

Digitized by Google

M. T. C. TERENTIAE SUAE
S. P. D.

22 Si vales, bene eſt: valeo. nos quotidie tabellarios noſtros expectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores quid nobis faciendum ſit: faciemuſque te ſtatim certiorem. valetudinem tuam cura diligenter. vale. kal. Septembr.

M. T. C. TERENTIAE SUAE
S. P. D.

23 Si vales, bene eſt: valeo. redditae mihi tandem ſunt a Caeſare literae ſatis liberales: et ipſe opinione celerius venturus eſſe dicitur. cui utrum obviam procedam, an hîc eum expectem, cum conſtituero, faciam te certiorem. tabellarios mihi velim quam primum remittas. valetudinem tuam cura diligenter. vale. D. pridie idus Sext.

M. T. C. TERENTIAE SUAE
S. P. D.

24 Si vales, bene eſt: valeo. nos neque de Caeſaris adventu, neque de literis,

Digitized by Google

quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. ſi quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. valetudinem tuam fac ut cures. vale. III idus Sextiles.

Digitized by Google

EPISTOLARUM AD FAMILIARES

LIBER XV.

M. TULLIUS M. F. CICERO PROCONSUL, S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATUI.

SI vos valetis, bene eſt: ego quidem valeo. etſi non dubie mihi nuntiabatur, Parthos tranſiſſe Euphratem cum omnibus fere ſuis copiis: tamen, quod arbitrabar a M. Bibulo proconſule certiora de his rebus ad vos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quae de alterius provincia nuntiarentur. poſtea vero quam certiſſimis auctoribus, legatis, nuntiis, literis ſum certior factus: vel quod tanta res erat, vel quod nondum audieramus Bibulum in

Syriam veniſſe: vel quia adminiſtratio hujus belli mihi cum Bibulo penè eſt communis: quae ad me delata eſſent, ſcribenda ad vos putavi. regis Antiochi Commageni legati primi mihi nuntiarunt, Parthorum magnas copias Euphratem tranſire coepiſſe. quo nuntio allato, cum eſſent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſi quid certius afferretur. a. d. XIII kal. Octobr. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniae et Cappadociae mihi literae redditae ſunt a Tarcondimoto, qui fideliſſimus ſocius trans Taurum, amiciſſimuſque populi Romani exiſtimatur: Pacorum Orodis, regis Parthorum, filium, cum permagno equitatu Parthico tranſiſſe Euphratem, et caſtra poſuiſſe Tybae: magnumque tumultum eſſe in provincia Syria excitatum. eodem die ab Iamblicho, phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene ſentire, amicumque eſſe reipublicae noſtrae, literae de eiſdem rebus mihi redditae ſunt. his rebus allatis, etſi intelligebam ſocios infirme animatos eſſe, et novarum rerum expectatione ſuſpenſos,

ſperabam tamen eos, ad quos jam acceſſeram, quique noſtram conſuetudinem integritatemque perſpexerant, amiciores populo Romano eſſe factos: Ciliciam autem firmiorem fore, ſi aequitatis noſtrae particeps facta eſſet. et ob eam cauſam, et ut opprimerentur ii, qui ex Cilicum gente in armis eſſent, et ut hoſtis is, qui eſſet in Syria, ſciret, exercitum populi Romani non modo non cedere his nuntiis allatis, ſed etiam propius accedere: exercitum ad Taurum inſtitui ducere. ſed, ſi quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis praeſertim rebus, quas vos audiſtis, ego penè cerno: magno opere vos et hortor et moneo, ut his provinciis ſerius vos quidem, quam decuit, ſed aliquando tamen conſulatis. nos quemadmodum inſtructos, et quibus praeſidiis munitos ad tanti belli opinionem miſeritis, non eſtis ignari. quod ego negotium non ſtultitia obcaecatus, ſed verecundia deterritus, non recuſavi: neque enim unquam ullum periculum tantum putavi, quod ſubterfugere mallem, quam veſtrae auctoritati obtemperare. hoc autem tempore res ſeſe ſic habet, ut niſi exercitum

Digitized by Google

tantum, quantum ad maximum bellum mittere ſoletis, mature in has provincias miſeritis, ſummum periculum ſit, ne amittendae ſint omnes hae provinciae, quibus vectigalia populi Romani continentur. quamobrem autem in hoc provinciali delectu ſpem habeatis aliquam, cauſa nulla eſt: neque multi ſunt, et diffugiunt, qui ſunt, metu oblato. et, quod genus hoc militum ſit, judicavit vir fortiſſimus M. Bibulus in Aſia: qui, cum vos ei permiſiſtis, delectum habere noluerit. nam ſociorum auxilia propter acerbitatem atque injurias imperii noſtri, aut ita imbecilla ſunt, ut non multum nos juvare poſſint, aut ita alienata a nobis, ut neque expectandum ab iis, neque committendum iis quidquam eſſe videatur. regis Dejotari et voluntatem et copias, quantaecunque ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt inanis. reliqui reges, tyrannique, neque opibus ſatis firmi, nec voluntate ſunt. mihi in hac paucitate militum animus certe non deerit: ſpero ne conſilium quidem. quid caſurum ſit, incertum eſt. utinam ſaluti noſtrae conſu-

Digitized by Google

ferre poſſimus; dignitati certe conſulemus.

M. TULLIUS M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATUI.

2 Si vos valetis, bene eſt: ego quidem valeo. cum pridie kal. Sext. in provinciam veniſſem, neque maturius propter itinerum et navigationum difficultatem venire potuiſſem, maxime convenire officio meo reique publicae conducere putavi, parare ea, quae ad exercitum, quaeque ad rem militarem pertinerent. quae cum eſſent a me cura magis et diligentia, quam facultate et copia, conſtituta, nuntiique et literae de bello a Parthis in provinciam Syriam illato, quotidie fere afferrentur; iter mihi faciendum per Lycaoniam, et per Iſauros, et per Cappadociam arbitratus ſum. erat enim magna ſuſpicio, Parthos, ſi ex Syria egredi atque irrumpere in meam provinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quod ea maxime pateret, eſſe facturos. itaque cum exercitu per Cappadociae partem eam, quae cum Cilicia continens eſt, iter

Digitized by Google

feci: caſtraque ad Cybiſtra, quod oppidum eſt ad montem Taurum, locavi: ut Artuaſdes, rex Armenius, quocunque animo eſſet, ſciret, non procul a ſuis finibus exercitum populi Romani eſſe: et Dejotarum, fideliſſimum regem atque amiciſſimum reipublicae noſtrae, maxime conjunctum haberem; cujus et conſilio, et opibus adjuvari poſſet reſpublica. quo cum in loco caſtra haberem, equitatumque in Ciliciam miſiſſem, ut et meus adventus iis civitatibus, quae in ea parte eſſent, nuntiatus firmiores animos omnium faceret, et ego mature, quid ageretur in Syria, ſcire poſſem: tempus ejus tridui, quod in his caſtris morabar, in magno officio, et neceſſario mihi ponendum putavi. cum enim veſtra auctoritas interceſſiſſet, ut ego regem Ariobarzanem, Euſeben, et Philorhomaeum tuerer, ejuſque regis ſalutem, incolumitatem, regnumque defenderem, regi, regnoque praeſidio eſſem; adjunxiſſetiſque, ſalutem ejus regis, populo ſenatuique magnae curae eſſe; quod nullo unquam de rege decretum eſſet a noſtro ordine: exiſtimavi, me judicium veſtrum ad re-

Digitized by Google

gem deferre debere, eique praeſidium meum, et fidem, et diligentiam polliceri: ut, quando ſalus ipſius, et incolumitas regni mihi commendata eſſet a vobis, diceret, ſi quid vellet. quae cum eſſem in conſilio meo cum rege locutus: initio ille orationis ſuae vobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit: quod ei permagnum et perhonorificum videbatur, Senatui, populoque Romano tantae curae eſſe ſalutem ſuam: meque tantam diligentiam adhibere, ut et mea fides, et commendationis veſtrae auctoritas perſpici poſſet. atque ille primo, quod mihi maximae laetitiae fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias neque vitae ſuae, neque regno diceret ſe aut intelligere fieri, aut etiam ſuſpicari. cum ego ei gratulatus eſſem, idque me gaudere dixiſſem, cohortatus, ut recordaretur caſum illum interitus paterni, et vigilanter ſe tueretur, atque admonitu ſenatus conſuleret ſaluti ſuae: tum a me diſceſſit in oppidum Cybiſtra. poſtero autem die cum Ariarathe, fratre ſuo, et cum paternis amicis, majoribus natu, ad me in caſtra venit: perturbatuſque et flens, cum idem et fra-

Digitized by Google

ter faceret, et amici, meam fidem, veſtram commendationem implorare coepit. cum admirarer, quid accidiſſet novi: dixit, ad ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata, quae eſſent ante adventum meum occultata, quod iï, qui ea patefacere poſſent, propter metum reticuiſſent: eo autem tempore, ſpe mei praeſidii, complures ea quae ſcirent, audacter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui, ſumma pietate praeditum, fratrem, dicere ea, quae is me quoque audiente dicebat, ſe ſollicitatum eſſe, ut regnare vellet: id vivo fratre ſuo accidere non potuiſſe: ſe tamen ante illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum protuliſſe. quae cum eſſet locutus, monui regem, ut omnem diligentiam ad ſe conſervandum adhiberet: amicoſque patris ejus avique judicio probatos hortatus ſum, regis ſui vitam, docti caſu acerbiſſimo patris ejus, omni cura cuſtodiaque defenderent. cum rex a me equitatum cohorteſque de exercitu meo poſtularet, etſi intelligebam, veſtro ſenatusconſulto non modo poſſe me id facere, ſed etiam debere: tamen, cum reſpublica

poſtularet, propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quam primum exercitum ad Ciliciae fines adducerem; cumque mihi rex, patefactis jam inſidiis, non egere exercitu populi Romani, ſed poſſe ſe ſuis opibus defendere videretur; illum cohortatus ſum, ut in ſua vita conſervanda primum regnare diſceret: a quibus perſpexiſſet ſibi inſidias paratas, in eos uteretur jure regio; poena afficeret eos, quos neceſſe eſſet; reliquos metu liberaret: praeſidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa eſſent, timorem potius, quam ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, cum ſenatus-conſultum noſſent, intelligerent, me regi, ſi opus eſſet, ex auctoritate veſtra praeſidio futurum. ita confirmato illo, ex eo loco caſtra movi, et iter in Ciliciam facere inſtitui: cum hac opinione e Cappadocia diſcederem, ut conſilio veſtro, caſu incredibili ac penè divino, regem, quem vos honorificentiſſime appellaſſetis nullo poſtulante, quemque meae fidei commendaſſetis, et cujus ſalutem magnae vobis curae eſſe decreviſſetis, meus adventus praeſentibus inſidiis liberaret. quod ad vos a me

Digitized by Google

ſcribi non alienum putavi, ut intelligeretis ex iis, quae penè acciderunt, vos multo ante, ne ea acciderent, providiſſe: eoque vos ſtudioſius feci certiores, quod in rege Ariobarzane ea mihi ſigna videor virtutis, ingenii, fidei, benevolentiaeque erga vos perſpexiſſe, ut non ſine cauſa tantam curam, diligentiamque in ejus vos ſalutem videamini contuliſſe.

M. CICERO M. CATONI S. D.

Cum ad me legati, miſſi ab Antiocho 3
Commageno, veniſſent in caſtra ad Iconium a. d. III non. Septembr. iique mihi nuntiaſſent, regis Parthorum filium, quo-cum eſſet nupta regis Armeniorum ſoror, ad Euphraten cum maximis Parthorum copiis, multarumque praeterea gentium magna manu veniſſe, Euphratenque jam tranſire coepiſſe; dicique Armenium regem in Cappadociam impetum eſſe facturum: putavi, pro noſtra neceſſitudine, me hoc ad te ſcribere oportere. publice propter duas cauſas nihil ſcripſi: quod et ipſum Commagenum legati dicebant ad Senatum ſtatim nuntios literaſque miſiſſe: et exiſtimabam M. Bibulum

Digitized by Google

proconſulem, qui circiter idus Sextiles ab Epheſo in Syriam navibus profectus erat, quod ſecundos ventos habuiſſet, jam in provinciam ſuam perveniſſe: cujus literis omnia certiora perlatum iri ad ſenatum putabam. mihi, ut in hujuſmodi re, tantoque bello, maximae curae eſt, ut quae copiis et opibus tenere vix poſſumus, ea manſuetudine et continentia noſtra, ſociorum fidelitate teneamus. tu velim, ut conſueſti, nos abſentes diligas, et defendas. vale.

M. T. C. IMP. M. CATONI S. D.

4 Summa tua auctoritas fecit, meumque perpetuum de tua ſingulari virtute judicium, ut magni mea intereſſe putarem, et res eas, quas geſſiſſem, tibi notas eſſe, et non ignorari a te, qua equitate et continentia tuerer ſocios, provinciamque adminiſtrarem. his enim a te cognitis, arbitrabar, facilius me tibi, quae vellem, probaturum. cum in provinciam pridie kal. Sext. veniſſem, et propter anni tempus ad exercitum mihi confeſtim eſſe eundum viderem, biduum Laodiceae fui, deinde Apameae quatriduum, triduum Synnadis,

Digitized by Google

totidem dies Philomeli. quibus in oppidis cum magni conventus fuiſſent, multas civitates acerbiſſimis tributis, et graviſſimis uſuris, et falſo aere alieno liberavi. cumque ante adventum meum ſeditione quadam exercitus eſſet diſſipatus, quinque cohortes ſine legato, ſine tribuno militum, denique etiam ſine centurione ullo apud Philomelum conſediſſent, reliquus exercitus eſſet in Lycaonia; M. Anneio legato imperavi, ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. quod cum ab illo diligenter eſſet actum, ego in caſtra a. d. VII kal. Sept. veni: cum interea ſuperioribus diebus ex ſenatus-conſulto, et evocatorum firmam manum, et equitatum ſane idoneum, et populorum liberorum regumque ſociorum auxilia voluntaria comparaviſſem. interim cum, exercitu luſtrato, iter in Ciliciam facere coepiſſem kal. Septemb. legati a rege Commageno ad me miſſi, pertumultuoſè, neque tamen non vere, Parthos in Syriam tranſiſſe nuntiaverunt. quo audito, vehementer ſum commotus cum de

Syria, tum de mea provincia, de reliqua denique Aſia. itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociae regionem eam, quae Ciliciam attingeret, putavi. nam, ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturam facile tenuiſſem: (duo ſunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis praeſidiis propter anguſtias intercludi poteſt, nec eſt quidquam Cilicia contra Syriam munitius) ſed me Cappadocia movebat, quae patet a Syria, regeſque habet finitimos, qui etiamſi ſunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici eſſe non audent. itaque in Cappadocia extrema non longe a Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra feci, ut et Ciliciam tuerer, et Cappadociam tenens, nova finitimorum conſilia impedirem. interea in hoc tanto motu, tantaque expectatione maximi belli, rex Dejotarus, cui non ſine cauſa plurimum ſemper et meo, et tuo, et ſenatûs judicio tributum eſt, vir cum benevolentia et fide erga populum Romanum ſingulari, tum praeſtanti magnitudine et animi et conſilii, legatos ad me miſit, ſe cum omnibus ſuis copiis in

mea caſtra eſſe venturum. cujus ego ſtudio officioque commotus, egi ei per literas gratias: idque ut maturaret, hortatus ſum. cum autem ad Cybiſtra propter rationem belli quinque dies eſſem moratus, regem Ariobarzanem, cujus ſalutem a ſenatu, te auctore, commendatam habebam, praeſentibus inſidiis nec opinantem liberavi: neque ſolum ei ſaluti fui, ſed etiam curavi, ut cum auctoritate regnaret. Metram, et eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenaeum, importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud regem auctoritate gratiaque conſtitui. cumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, ſi ſacerdos armis ſe, quod facturus putabatur, defenderet, adoleſcens et equitatu, et peditatu, et pecunia paratus, et toto iis, qui novari aliquid volebant: perfeci, ut e regno ille diſcederet, rexque ſine tumultu, ac ſine armis, omni auctoritate aulae communita, regnum cum dignitate obtineret. interea cognovi multorum literis atque nuntiis, magnas Parthorum copias et Arabum ad oppidum Antiochiam acceſſiſſe, magnumque eorum equitatum, qui in

Ciliciam tranſiſſet, ab equitum meorum turmis, et a cohorte praetoria, quae erat Epiphaneae praeſidii cauſa, occidione occiſum. quare cum viderem, a Cappadocia Parthorum copias averſas, non longe a finibus eſſe Ciliciae, quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. quo ut veni, hoſtem ab Antiochia receſſiſſe, Bibulum Antiochiae eſſe cognovi: Dejotarumque confeſtim jam ad me venientem cum magno et firmo equitatu et peditatu, et cum omnibus ſuis copiis, certiorem feci, non videri eſſe cauſam cur abeſſet a regno: meque ad eum, ſi quid novi forte accidiſſet, ſtatim literas nuntioſque miſſurum eſſe. cumque eo animo veniſſem, ut utrique provinciae, ſi ita tempus ferret, ſubvenirem: tum id, quod jam ante ſtatueram, vehementer intereſſe utriuſque provinciae, pacare Amanum, et perpetuum hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi. cumque me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, et alias partes Ciliciae petere, abeſſemque ab Amano iter unius diei, et caſtra apud Epiphaneam feciſſem: a. d. quartum id. Octob. cum adveſperaſceret, expedito ex-

Digitized by Google

ercitu ita noctu iter feci, ut ad tertium Id. Octob. cum luceſceret, in Amanum aſcenderem: diſtributiſque cohortibus et auxiliis, cum aliis Q. frater, legatus, mecum ſimul, aliis C. Pontinius legatus, reliquis M. Anneius et L. Tullius legati praeeſſent; pleroſque necopinantes oppreſſimus, qui occiſi, captique ſunt, intercluſi fuga. Eranam autem, quae fuit non vici inſtar, ſed urbis, quod erat Amani caput, itemque Sepyram et Commorin, acriter et diu repugnantibus, Pontinio illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore, uſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa, cepimus: caſtellaque ſex capta: complura incendimus. his rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quatriduum: et in reliquiis Amani delendis, agriſque vaſtandis, quae pars ejus montis meae provinciae eſt, id tempus omne conſumpſimus. confectis his rebus, ad oppidum Eleutherocilicum Pindeniſſum exercitum adduxi: quod cum eſſet altiſſimo et munitiſſimo loco, ab iiſque incoleretur, qui ne regibus quidem unquam paruiſſent: cum et

fugitivos reciperent, et Parthorum adventum acerrime expectarent: ad exiſtimationem imperii pertinere arbitratus ſum comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam caeterorum animi, qui alieni eſſent ab imperio noſtro, frangerentur. vallo et foſſa circumdedi, ſex caſtellis caſtriſque maximis ſepſi; aggere, vineis, turribus oppugnavi, uſuſque tormentis multis, multis ſagittariis, magno labore meo, ſine ulla moleſtia ſumptuve ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem confeci: ut omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem meam pervenirent. his erant finitimi pari ſcelere et audacia Tibarani: ab his, Pindeniſſo capto, obſides accepi: exercitum in hiberna dimiſi. Q. fratrem negotio praepoſui, ut in vicis, aut captis, aut male pacatis, exercitus collocaretur. nunc velim tibi ſic perſuadeas, ſi de his rebus ad ſenatum relatum ſit, me exiſtimaturum, ſummam mihi laudem tributam, ſi tu honorem meum ſententia tua comprobaris. idque, etſi talibus de rebus graviſſimos homines et rogare ſolere, et rogari ſcio; tamen admonendum potius

te a me, quam rogandum puto. tu es enim is, qui me tuis ſententiis ſaepiſſime ornaſti: qui oratione, qui praedicatione, qui ſummis laudibus in ſenatu, in concionibus ad coelum extuliſti: cujus ego ſemper tanta eſſe verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto, omnia adſequi me arbitrarer. te denique memini, cum cuidam clariſſimo atque optimo viro ſupplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, ſi referretur ob eas res, quas is conſul in urbe geſſiſſet. tu idem mihi ſupplicationem decreviſti togato, non ut multis, republica bene geſta, ſed, ut nemini, republica conſervata. mitto, quod invidiam, quod pericula, quod omnes meas tempeſtates et ſubieris, et multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris: quod denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis cauſa in ſenatu defendenda approbaris. a me autem haec ſunt profecta, quae ego in beneficii loco non pono, ſed in veri teſtimonii, atque judicii, ut praeſtantiſſimas tuas virtutes non tacitus

admirarer (quis enim idem non facit?) ſed in omnibus orationibus, ſententiis dicendis, cauſis agendis, omnibus ſcriptis, Graecis, Latinis, omni denique varietate literarum mearum, te non modo iis quos vidiſſemus, ſed iis de quibus audiſſemus, omnibus anteferrem. quaeres fortaſſe, quid ſit, quod ego hoc neſcio quid gratulationis et honoris a ſenatu, tanti exiſtimem. agam jam tecum familiariter, ut eſt et ſtudiis, et officiis noſtris mutuis, et ſumma amicitia dignum, et neceſſitudine etiam paterna. ſi quiſquam fuit unquam remotus, et natura, et magis etiam, ut mihi quidem ſentire videor, ratione atque doctrina, ab inani laude et ſermonibus vulgi, ego profecto is ſum. teſtis eſt conſulatus meus: in quo, ſicut in reliqua vita, fateor eà me ſtudioſe ſecutum, ex quibus vera gloria naſci poſſet: ipſam quidem gloriam per ſe nunquam putavi expetendam. itaque et provinciam ornatam, et ſpem non dubiam triumphi, neglexi. ſacerdotium denique, cum (quemadmodum te exiſtimare arbitror) non difficillime conſequi poſſem, non appetivi. idem poſt injuriam acceptam, quam

tu reipublicae calamitatem ſemper appellas, meam non modo non calamitatem, ſed etiam gloriam, ſtudui quam ornatiſſima ſenatus populique Romani de me judicia intercedere. itaque et augur poſtea fieri volui, quod antea neglexeram: et eum honorem, qui a ſenatu tribui rebus bellicis ſolet, neglectum a me olim, nunc mihi expetendum puto. huic meae voluntati, in qua ineſt aliqua vis deſiderii, ad ſanandum vulnus injuriae, ut faveas, adjutorque ſis, quod paulo ante me negaram rogaturum, vehementer te rogo: ſed ita, ſi non jejunum hoc neſcio quid, quod ego geſſi, et contemnendum videbitur, ſed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores ſummos a ſenatu conſecuti ſint. equidem etiam mihi illud animadvertiſſe videor, (ſcis enim, quam attente te audire ſoleam) te non tam res geſtas, quam mores, inſtituta, atque vitam imperatorum ſpectare ſolere, in habendis aut non habendis honoribus. quod ſi in mea cauſa conſiderabis, reperies, me exercitu imbecillo, contra metum maximi belli, firmiſſimum praeſidium habuiſſe, aequitatem et

continentiam, his ego ſubſidiis ea ſum conſecutus, quae nullis legionibus conſequi potuiſſem: ut ex alieniſſimis ſociis amiciſſimos, ex infideliſſimis firmiſſimos redderem, animoſque novarum rerum expectatione ſuſpenſos, ad veteris imperii benevolentiam traducerem. ſed nimis haec multa de me, praeſertim ad te, a quo uno omnium ſociorum querelae audiuntur. cognoſces ex iis, qui meis inſtitutis ſe recreatos putant. cumque omnes uno prope conſenſu de me apud te ea, quae mihi optatiſſima ſunt, praedicabunt: tum duae maximae clientelae tuae, Cyprus inſula, et Cappadociae regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Dejotarum, qui uni tibi eſt maxime neceſſarius. quae ſi etiam majora ſunt: et in omnibus ſeculis pauciores viri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quam qui hoſtium copias vincerent: eſt profecto tuum, cum ad res bellicas haec, quae rariora et difficiliora ſunt, genera virtutis adjunxeris, ipſas etiam illas res geſtas juſtiores eſſe et majores putare: extremum illud eſt, ut, quaſi diffidens rogationi meae, philoſophiam ad te alle-

Digitized by Google

gem: qua nec mihi carior ulla unquam res in vita fuit, nec hominum generi majus a diis munus ullum eſt datum. haec igitur, quae mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudiorum atque artium noſtrarum, quibus a pueritia dediti ac devincti, ſoli propemodum nos philoſophiam illam veram et antiquam, quae quibuſdam otii eſſe ac deſidiae videtur, in forum, atque in rempublicam, atque in ipſam aciem pene deduximus, tecum agit de mea laude; cui negari a Catone fas eſſe non puto. quamobrem tibi ſic perſuadeas velim: ſi mihi tua ſententia tributus honos ex meis literis fuerit, me ſic exiſtimaturum, cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maxime cupierim, contigiſſe. vale.

M. CATO M. T. C. IMP. S. P. D.

5 Quod et reſpublica me, et noſtra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam, cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari induſtria adminiſtrare gaudeam. itaque, quod pro meo judicio facere potui, ut innocentia conſilioque

tuo defenſam provinciam, ſervatum Ariobarzanis cum ipſo rege regnum, ſociorum revocatam ad ſtudium imperii noſtri voluntatem, ſententia mea et decreto laudarem, feci. ſupplicationem decretam, ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione et continentia, reipublicae proviſum eſt, diis immortalibus gratulari nos, quam tibi referre acceptum mavis, gaudeo. quod ſi triumphi praerogativam putas, ſupplicationem; et idcirco caſum potius, quam te laudari mavis: neque ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus, et triumpho multo clarius eſt, ſenatum judicare, potius manſuetudine et innocentia imperatoris, provinciam, quam vi militum, aut benignitate deorum retentam atque conſervatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. atque haec ego idcirco ad te contra conſuetudinem meam pluribus ſcripſi, ut, quod maxime volo, exiſtimes me laborare, ut tibi perſuadeam, me et voluiſſe de tua majeſtate, quod ampliſſimum ſim arbitratus; et, quod tu maluiſti, factum eſſe gaudere. vale, et nos dilige, et

Digitized by Google

inſtituto itinere ſeveritatem diligentiamque ſociis, et reipublicae praeſta.

M. T. C. M. CATONI S. P. D.

‘Laetus ſum laudari me,’ inquit Hec- 6
tor, opinor, apud Naevium, ‘abs te, pa-
‘ter, a laudato viro.’ ea eſt enim pro-
fecto jucunda laus, quae ab iis proficiſci-
tur, qui ipſi in laude vixerunt. ego ve-
ro vel gratulatione literarum tuarum,
vel teſtimoniis ſententiae dictae, nihil eſt
quod me non aſſecutum putem. idque mi-
hi cum ampliſſimum, tum gratiſſimum eſt,
te libenter amicitiae dediſſe, quod liqui-
do veritati dares. et, ſi non modo om-
nes, verum etiam multi Catones eſſent
in civitate noſtra, in qua unum extitiſſe
mirabile eſt; quem ego currum, aut quam
lauream cum tua laudatione conferrem?
nam ad meum ſenſum, et ad illud ſince-
rum ac ſubtile judicium, nihil poteſt eſſe
laudabilius, quam ea tua oratio, quae eſt
ad me perſcripta a meis neceſſariis. ſed
cauſam meae voluntatis, non enim dicam
cupiditatis, expoſui tibi ſuperioribus li-
teris: quae etiam ſi parum juſta tibi viſa
eſt, hanc tamen habet rationem, non ut

Digitized by Google

nimis concupiſcendus honos, ſed tamen, ſi deferatur a ſenatu, minime aſpernandus eſſe videatur. ſpero autem, illum ordinem, pro meis ob rempublicam ſuſceptis laboribus, me non indignum honore, uſitato praeſertim, exiſtimaturum. quod ſi ita erit, tantum ex te peto quod amiciſſime ſcribis, ut, cum tuo judicio, quod ampliſſimum eſſe arbitraris, mihi tribueris, ſi id quod maluero acciderit, gaudeas. ſic enim feciſſe te, et ſenſiſſe, et verius ſcripſiſſe video; reſque ipſa declarat tibi illum honorem noſtrum ſupplicationis jucundum fuiſſe, quod ſcribendo affuiſti. haec enim ſenatus-conſulta non ignoro ab amiciſſimis ejus, cujus de honore agitur, ſcribi ſolere. ego, ut ſpero, te propediem videbo, atque utinam republica meliore, quam timeo. vale.

M. T. C. PROCOS. C. MARCELLO. COS. DESIGN. S. P. D.

7 Maxima ſum laetitia affectus, cum audivi te conſulem factum eſſe: eumque honorem tibi deos fortunare volo, atque a te pro tua parentiſque tui dignitate adminiſtrari. nam cum te ſemper amavi,

Digitized by Google

dilexique, tum mei amantiſſimum cognovi in omni varietate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficiis, vel defenſus triſtibus temporibus, vel ornatus ſecundis: et ſum totus veſter, et eſſe debeo: cum praeſertim matris tuae, graviſſimae atque optimae foeminae, majora erga ſalutem dignitatemque meam ſtudia, quam erant a muliere poſtulanda, perſpexerim. quapropter a te peto majorem in modum, ut me abſentem diligas, atque defendas. vale.

M. T. C. PROC. C. MARCELLO COLLEGAE S. P. D.

Marcellum tuum, conſulem factum, te- 8
que ea laetitia affectum eſſe, quam maxime optaſti, mirandum in modum gaudeo: idque cum ipſius cauſa, tum quod te omnibus ſecundiſſimis rebus digniſſimum judico: cujus erga me ſingularem benevolentiam vel in labore meo, vel in honore perſpexi: totam denique domum veſtram, vel ſalutis, vel dignitatis meae ſtudioſiſſimam cupidiſſimamque cognovi. quare gratum mihi feceris, ſi uxori tuae Juniae, graviſſimae atque optimae foe-

Digitized by Google

minae, meis verbis eris gratulatus. a te id, quod ſueſti, peto, me abſentem diligas, atque defendas. vale.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO COS. S. P. D.

9 Te et pietatis in tuos, et animi in rempublicam, et clariſſimi atque optimi conſulatus, C. Marcello conſule facto, fructum cepiſſe, vehementer gaudeo. non dubito, quid praeſentes ſentiant: nos quidem longinqui, et a te ipſo miſſi in ultimas gentes, ad coelum mehercule te tollimus veriſſimis ac juſtiſſimis laudibus. nam, cum te a pueritia tua unice dilexerim, tuque me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe et volueris, et judicaris: tum hoc vel tuo facto, vel populi Romani de te judicio, multo acrius vehementiuſque diligo: maximaque laetitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, viriſque optimis, omnibus dictis, factis, ſtudiis, inſtitutis, vel me tui ſimilem eſſe audio, vel te mei. unum vero ſi addis ad praeclariſſimas res conſulatus tui, ut aut mihi ſuccedat quam primum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id,

Digitized by Google

quod tu mihi et ſenatus-conſulto et lege finiſti, omnia me per te conſecutum putabo. cura ut valeas, et me abſentem diligas, atque defendas. quae mihi de Parthis nuntiata ſunt, quia non putabam a me etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra volui ad te ſcribere; ne, cum ad conſulem ſcripſiſſem, publice viderer ſcripſiſſe.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO C. F.
COS. DESIGN. S. P. D.

Quando id accidit, quod mihi maxi- 10
me fuit optatum, ut omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis ac nominis veſtri fuit erga me ſemper animus) quando ergo ita accidit, ut omnium veſtrûm ſtudio tuus conſulatus ſatisfacere poſſet, in quem meae res geſtae, lauſque et honos earum potiſſimum incideret: peto a te id, quod facillimum factu eſt, non aſpernante, ut confido, ſenatu, ut quam honorificentiſſimum ſenatus-conſultum, literis meis recitatis, faciendum cures. ſi mihi tecum minus eſſet, quàm eſt cum tuis omnibus,

Digitized by Google

allegarem ad te illos, a quibus intelligis me praecipue diligi. patris tui beneficia in me ſunt ampliſſima: neque enim ſaluti meae, neque honori amicior quiſquam dici poteſt. frater tuus quanti me faciat, ſemperque fecerit, eſſe hominem qui ignoret arbitror neminem. domus tua denique tota me ſemper omnibus ſummis officiis proſecuta eſt. neque vero tu in me diligendo cuiquam conceſſiſti tuorum. quare a te peto majorem in modum, ut me per te quam ornatiſſimum velis eſſe: meamque et in ſupplicatione decernenda, et in caeteris rebus, exiſtimationem ſatis tibi eſſe commendatam putes. vale.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO COS. DESIGN. S. P. D.

11 Quantae curae tibi meus honos fuerit, et quam idem extiteris conſul in me ornando et amplificando, qui fueras ſemper cum parentibus tuis et cum tota domo, etſi res ipſa loquebatur, cognovi tamen ex meorum omnium literis. itaque nihil eſt tantum, quod ego non tua cauſa debeam, facturuſque ſim cum ſtudioſe,

Digitized by Google

tum libenter. nam magni intereſt, cui debeas: debere autem nemini malui, quam tibi: cui me cum ſtudia communia, beneficia paterna, tuaque jam ante conjunxerant; tum accedit, mea quidem ſententia, maximum vinculum, quod ita rempublicam geris, atque geſſiſti, qua mihi carius nihil eſt, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego unus debeam, non recuſem. quamobrem tibi velim hi ſint exitus, quos mereris, et quos fore confido. ego, ſi me navigatio non morabitur, quae incurrebat in ipſos Eteſias, propediem te, ut ſpero, videbo. vale.

M. T. C. IMP. L. PAULO COS. DESIGN. S. P. D.

Etſi mihi nunquam fuit dubium, quin 12
te populus Romanus pro tuis ſummis in rempublicam meritis, et pro ampliſſima familiae dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragiis conſulem facturus eſſet: tamen incredibili laetitia ſum affectus, cum id mihi nuntiatum eſt: eumque honorem tibi deos fortunare volo, a teque ex tua, majorumque tuorum dignitate

Digitized by Google

adminiſtrari. atque utinam praeſens illum diem mihi optatiſſimum videre potuiſſem, proque tuis ampliſſimis erga me ſtudiis atque beneficiis tibi operam meam ſtudiumque navare. quam mihi facultatem cum hic nec opinatus et improviſus provinciae caſus eripuit, tamen, ut te conſulem rempublicam pro tua dignitate gerentem videre poſſim, magnopere a te peto, ut operam dés, efficias, ne quid mihi fiat injuriae, neve quid temporis ad meum annuum munus accedat. quod ſi feceris, magnas ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. vale.

M. T. C. IMP. L. PAULO COS. S. P. D.

13 Maxime mihi fuit optatum Romae eſſe tecum, multas ob cauſas, ſed praecipue, ut et in petendo et in gerendo conſulatu meum tibi debitum ſtudium perſpicere poſſes. ac petitionis quidem tuae ratio mihi ſemper fuit explorata: ſed tamen navare operam volebam. in conſulatu vero cupio equidem te minus habere negotii: ſed moleſte fero, me conſulem ſtudium tuum adoleſcentis perſpexiſſe, te meum, cum id aetatis ſim, perſpicere non

Digitized by Google

poſſe. ſed ita fato neſcio quo contigiſſe arbitror, ut tibi ad me ornandum ſemper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil ſuppetat praeter voluntatem. ornaſti conſulatum, ornaſti reditum meum: incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum conſulatum tuum. itaque cum et tua ſumma amplitudo et dignitas, et meus magnus honos magnaque exiſtimatio poſtulare videatur, ut a te plurimis verbis contendam ac petam, ut quam honorificentiſſimum ſenatus-conſultum de meis rebus geſtis faciendum cures, non audeo vehementer a te contendere, ne aut ipſe tuae perpetuae conſuetudinis erga me oblitus eſſe videar, aut te oblitum putem. quare, ut te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem omnes gentes ſciunt de me optime meritum, breviter petam. ſi alii conſules eſſent, ad te potiſſimum, Paule, mitterem, ut eos mihi quam amiciſſimos redderes: nunc cum tua ſumma poteſtas, ſummaque auctoritas, notaque omnibus noſtra neceſſitudo ſit, vehementer te rogo, ut et quam honorificentiſſime cures decernendum de meis rebus geſtis, et quam celerrime. dig-

nas res eſſe honore et gratulatione, cognoſces ex iis literis, quas ad te, et collegam, et ſenatum publice miſi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximeque exiſtimationis meae procurationem ſuſceptam velim habeas. in primiſque tibi curae ſit, quod abs te ſuperioribus quoque literis petivi, ne mihi tempus prorogetur. cupio te conſulem videre, omniaque ſpero, cum abſens, tum etiam praeſens, te conſule aſſequi.

M. T. C. IMP. C. CASSIO PROQUAEST. S. P. D.

14 Marcum Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quaeſtum. multi enim anni ſunt, cum ille in aere meo eſt, et a me diligitur propter ſummam ſuam humanitatem et obſervantiam. ſed tamen, quod te ab eo egregie diligi ſenſi, multo amicior ei ſum factus. itaque, quanquam profecerunt literae tuae, tamen aliquanto plus commendationis apud me habuit animus ipſius erga te, mihi perſpectus et cognitus. ſed de Fabio faciemus ſtudioſe, quae rogas: tu multis de cauſis vellem me convenire

Digitized by Google

potuiſſes: primum, ut te, quem jamdiu plurimi facio, tanto intervallo viderem: deinde, ut tibi, quod feci per literas, poſſem praeſens gratulari: tum, ut quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis, inter nos communicaremus: poſtremo, ut amicitia noſtra, quae ſummis officiis ab utroque culta eſt, ſed longis intervallis temporum interruptam conſuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. id quando non accidit, utemur bono literarum, et eadem fere abſentes, quae, ſi coram eſſemus, conſequemur. unus ſcilicet fructus, qui in te videndo eſt, percipi literis non poteſt. alter, gratulationis eſt, is quidem exilior, quam ſi tibi te ipſum intuens gratularer. ſed tamen et feci ante, et facio nunc, tibique cum pro rerum magnitudine, quas geſſiſti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quod te de provincia decedentem ſumma laus et ſumma gratia provinciae proſecuta eſt. tertium eſt, ut id quod de noſtris rebus coram communicaſſemus inter nos, conficiamus idem literis. ego caeterarum rerum cauſa tibi Romam properandum magnopere cenſeo. nam et ea, quae reliqui, tran-

quilla de te erant: et hac tua recenti victoria tanta, clarum adventum tuum fore intelligo. ſed, ſi quae ſunt onera tuorum, ſi tanta ſunt, ut ea ſuſtinere poſſis, propera: nihil tibi erit lautius, nihil glorioſius. ſin majora: conſidera, ne in alieniſſimum tempus cadat adventus tuus. hujus rei totum conſilium tuum eſt: tu enim ſcis, quid ſuſtinere poſſis. ſi potes: laudabile atque populare eſt. ſin plane non potes: abſens hominum ſermones facilius ſuſtinebis. de me autem idem tecum his ago literis, quod ſuperioribus egi, ut omnes tuos nervos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc provinciam, quam et ſenatus et populus annuam eſſe voluit, temporis prorogetur. hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas poſitas putem. habes Paulum noſtrum noſtri cupidiſſimum: eſt Curio, eſt Furnius. ſic velim enitare, quaſi in eo ſint mihi omnia. extremum illud eſt de iis, quae propoſueram, confirmatio noſtrae amicitiae; de qua pluribus verbis nihil opus eſt. tu puer me appetiſti; ego autem ſemper ornamento te mihi fore duxi. fuiſti etiam praeſidio triſtiſſimis meis tempori-

bus. acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. itaque in veſtro ingenio et induſtria mihi plurimum et ſuavitatis et dignitatis conſtitutum puto. id tu ut tuo ſtudio confirmes, te vehementer rogo: literaſque ad me et continuo mittas, et, cum Romam veneris, quam ſaepiſſime. vale.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

Etſi uterque noſtrûm, ſpe pacis, et o- 15
dio civilis ſanguinis, abeſſe a belli pertinacia voluit: tamen, quando ejus conſilii princeps ego fuiſſe videor, plus fortaſſe tibi praeſtare ipſe debeo, quam a te expectare. etſi, ut ſaepe ſoleo mecum recordari, ſermo familiaris meus tecum, et item mecum tuus, adduxit utrumque noſtrûm ad id conſilium, ut uno praelio putaremus, ſi non totam cauſam, at certe noſtrum judicium definiri convenire. neque quiſquam hanc noſtram ſententiam vere unquam reprehendit, praeter eos qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino rempublicam, quam imminutam et debilitatam manere. ego

autem ex interitu ejus nullam ſpem ſcilicet mihi proponebam, ex reliquiis magnam. ſed ea ſunt conſecuta, ut magis mirum ſit accidere illa potuiſſe, quam nos non vidiſſe ea futura: nec, homines cum eſſemus, divinare potuiſſe. equidem fateor meam conjecturam hanc fuiſſe, ut, illo quaſi quodam fatali praelio facto, et victores communi ſaluti conſulere vellent, et victi ſuae. utrumque autem poſitum eſſe arbitrabar in celeritate victoris. quae ſi fuiſſet, eandem clementiam experta eſſet Africa, quam cognovit Aſia: quam etiam Achaia, et, ut opinor, ipſo legato ac deprecatore. amiſſis autem temporibus, quae plurimum valent, praeſertim in bellis civilibus, interpoſitus annus alios induxit ut victoriam ſperarent, alios, ut ipſum vinci contemnerent. atque horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. quis enim aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adjunctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiae terrorem illaturum putaret? nos tamen, in conſilio pari, caſu diſſimili uſi ſumus. tu enim eam partem petiſti, ut et conſiliis intereſſes,

Digitized by Google

et, quod maxime curam levat, futura animo proſpicere poſſes. ego, qui feſtinavi ut Caeſarem in Italia viderem, (ſic enim arbitrabamur) eumque multis honeſtiſſimis viris conſervatis redeuntem, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarem: ab illo longiſſime et abſum, et abſui. verſor autem in gemitu Italiae, et in urbis miſerrimis querelis: quibus aliquid opis fortaſſe ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſque parte ferre potuiſſet, ſi auctor affuiſſet. quare velim pro tua perpetua erga me benevolentia, ſcribas ad me, quid videas, quid ſentias, quid expectandum, quid agendum nobis exiſtimes. magni erunt mihi tuae literae. atque utinam primis illis, quas Luceriâ miſeras, paruiſſem: ſine ulla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Puto te jam ſuppudere, cum haec te 16
tertia jam epiſtola ante oppreſſit, quam tu ſchedulam, aut literam. ſed non urgeo. longiores enim expectabo, vel potius exigam. ego, ſi ſemper haberem cui darem, vel ternas in hora darem. fit enim neſcio

quid, ut quaſi coram adeſſe videare, cum ſcribo aliquid ad te: neque id κατ' εἰδώλων φαντασίας, ut dicunt tui amici novi: qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat, Catius Inſuber, Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quae ille Gargettius, etiam ante Democritus, εἴδωλα, hic ſpectra nominat. his autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri, quod vel iis ipſa occurrunt: animus qui poſſit, ego non video. doceas tu me oportebit, cum ſalvus veneris, in meane poteſtate ſit ſpectrum tuum, ut, ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud occurrat: neque ſolum de te, qui mihi haeres in medullis: ſed ſi inſulam Britanniam coepero cogitare, ejus εἴδωλον mihi advolabit ad pectus. ſed haec poſterius. tento enim te, quo animo accipias. ſi enim ſtomachabere et moleſte feres, plura dicemus: poſtulabimuſque, ex qua haereſi, ‘ vi, hominibus armatis’ dejectus ſis, in eam reſtituare. in hoc interdicto non ſolet addi, ‘ in hoc anno.’ quare ſi jam biennium, aut triennium eſt, cum virtuti

nuntium remiſiſti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. quanquam qui-cum loquor? cum uno fortiſſimo viro: qui poſtea quam forum attigiſti, nihil feciſti niſi pleniſſimum ampliſſimae dignitatis. in iſta ipſa αἱρέσει metuo ne plus nervorum ſit, quam ego putarim, ſi modo eam tu probas. quid tibi in mentem venit? inquies. quia nihil habebam aliud, quod ſcriberem. de republica enim nihil ſcribere poſſum: neque enim, quod ſentio, libet ſcribere. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Praepoſteros habes tabellarios: etſi me quidem non offendunt, ſed tamen, cum a me diſcedunt, flagitant literas; cum ad me veniunt, nullas afferunt. atque id ipſum facerent commodius, ſi mihi aliquid ſpatii ad ſcribendum darent: ſed petaſati veniunt: comites ad portam expectare dicunt. ergo ignoſces: alteras habebis has breves: ſed expecta πάντα περὶ πάντων. etſi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant, ad te cum epiſtolis revertantur? nos hîc, (tamen ad te ſcribam aliquid) D. Syllam patrem mor- 17

tum habebamus. alii a latronibus, alii cruditate dicebant. populus non curabat: combuſtum enim eſſe conſtabat. hoc tu pro ſapientia tua feres aequo animo. quanquam πρόσωπον πόλεως amiſimus. Caeſarem putabant moleſte laturum, verentem ne haſta refrixiſſet. Mindius Marcellus et Attius pigmentarius valde gaudebant, ſe adverſarium perdidiſſe. de Hiſpania novi nihil; ſed expectatio valde magna: rumores triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. Panſa noſter paludatus a. d. III kalend. Jan. profectus eſt, ut quivis intelligere poſſet id, quod tu nuper dubitare coepiſti; τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν eſſe. nam quod multos miſeriis levavit, et quod ſe in his malis hominem praebuit, mirabilis eum virorum bonorum benevolentia proſecuta eſt. tu quod adhuc Brunduſii moratus es, valde probo et gaudeo: et mehercule puto te ſapienter facturum, ſi ἀκενόσπουδος fueris. nobis quidem, qui te amamus, erit gratum. et, amabo te, cum dabis poſthac aliquid domum literarum, mei memineris. ego nunquam quemquam ad te,

cum ſciam, ſine meis literis ire patiar. vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Longior epiſtola fuiſſet, niſi eo ipſo 18
tempore petita eſſet a me, cum jam iretur ad te: longior etiam, ſi φλύαρον aliquem habuiſſet. nam σπουδάζειν ſine periculo vix poſſumus: ridere igitur, inquies, poſſumus. non mehercule facillime: veruntamen aliam aberrationem a moleſtiis nullam habemus. ubi igitur, inquies, philoſophia? tua quidem in culina, mea moleſta eſt. pudet enim ſervire. itaque facio me alias res agere, ne convicium Platonis audiam. de Hiſpania nihil adhuc certi, nihil omnino novi. te abeſſe, mea cauſa moleſte fero; tua, gaudeo. ſed flagitat tabellarius. valebis igitur, meque, ut a puero feciſti, amabis.

C. CASSIUS M. T. CICERONI S. P. D.

Non mehercule in hac mea peregrina- 19
tione quidquam libentius facio, quam ſcribo ad te. videor enim cum praeſente loqui, et jocari. nec tamen hoc uſu venit propter ſpectra Catiana: pro quo ti-

Digitized by Google

bi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos regeram, ut Catium Athenis natum eſſe dicas. Panſam noſtrum ſecunda voluntate hominum paludatum ex urbe exiiſſe, cum ipſius cauſa gaudeo, tum mehercule etiam omnium noſtrûm. ſpero enim homines intellecturos, quanto ſit omnibus odio crudelitas, et quanto amori probitas, et clementia: atque ea, quae maxime mali petant et concupiſcant, ad bonos pervenire. difficile eſt enim perſuadere hominibus, τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν eſſe: ἡδονὴν vero, et ἀταραξίαν virtute, juſtitia, τῷ καλῷ parari, et verum et probabile eſt. ipſe enim Epicurus, a quo omnes Catii, et Amafinii, mali verborum interpretes, proficiſcuntur, dicit: οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως, ζῆν. itaque et Panſa, qui ἡδονὴν ſequitur, virtutem retinet: et ii, qui a vobis φιλήδονοι vocantur, ſunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omneſque virtutes et colunt, et retinent. itaque Sylla, cujus judicium probare debemus, cum diſſentire philoſophos videret, non quaeſiit, quid bonum eſſet; omnia bona coëmit: cujus ego mortem forti

mehercules animo tuli. nec tamen Caeſar diutius nos eum deſiderare patietur: nam habet damnatos, quos pro illo nobis reſtituat: nec ipſe ſectorum deſiderabit, cum filium viderit. nunc, ut ad rempublicam redeam, quid in Hiſpaniis geratur, reſcribe. peream, niſi ſollicitus ſum, ac malo veterem et clementem dominum habere, quam novum et crudelem experiri. ſcis, Cnaeus quam ſit fatuus: ſcis, quomodo crudelitatem, virtutem putet: ſcis, quam ſe ſemper a nobis deriſum putet. vereor, ne nos ruſtice gladio velit ἀντιμυκτηρίσαι. quid fiat, ſi me diligis, reſcribe. hui, quam velim ſcire, utrum iſta ſollicito animo, an ſoluto legas. ſciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. ne longior ſim, vale: et me, ut facis, ama. ſi Caeſar vicit, celeriter me expecta.

M. T. C. TREBONIO P. S. D

Oratorem meum (ſic enim inſcripſi) 20
Sabinio tuo commendavi. natio me hominis impulit, ut ei recte putarem, niſi forte candidatorum licentia hic quoque uſus, hoc ſubito cognomen arripuit. etſi

Digitized by Google

modeſtus ejus vultus, ſermoque conſtans, habere quiddam a Curibus videbatur. ſed de Sabino ſatis. tu, mi Treboni, quando ad amorem meum aliquantum olim diſcedens addidiſti: quo tolerabilius feramus igniculum deſiderii tui, crebris nos literis appellato: atque ita, ſi idem fiet a nobis. quanquam duae cauſae ſunt, cur tu frequentior in iſto officio eſſe debeas, quam nos: primum, quod olim ſolebant, qui Romae erant, ad provinciales amicos de republica ſcribere: nunc tu nobis ſcribas oportet: res enim publica iſtic eſt. deinde, quod nos aliis officiis tibi abſenti ſatisfacere poſſumus; tu nobis, niſi literis, non video, qua re alia ſatisfacere poſſis. ſed caetera ſcribes ad nos poſtea. nunc haec primò cupio cognoſcere, iter tuum cujuſmodi ſit, ubi Brutum noſtrum videris, quamdiu ſimul fueris: deinde, cum proceſſeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio, ut exiſtimare poſſimus, quo ſtatu ſimus. ego tantum me ſcire putabo, quantum ex tuis literis habebo cognitum. cura ut valeas, meque ames amore illo tuo ſingulari.

Digitized by Google

M. T. C. TREBONIO S. P. D.

Et epiſtolam tuam legi libenter, et li- 21
brum libentiſſime: ſed tamen in ea vo-
luptate hunc accepi dolorem, quod cum
incendiſſes cupiditatem meam conſuetu-
dinis augendae noſtrae, (nam ad amo-
rem quidem nihil poterat accedere) tum
diſcedis a nobis, meque tanto deſiderio
afficis, ut unam mihi conſolationem re-
linquas, fore, ut utriuſque noſtrûm ab-
ſentis deſiderium crebris et longis epiſ-
tolis leniatur. quod ego non modo de
me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam
mihi. nullam enim apud me reliquiſti du-
bitationem, quantum me amares. nam, ut
illa omittam, quae civitate teſte feciſti,
cum mecum inimicitias communicaſti;
cum me concionibus tuis defendiſti; cum
quaeſtor in mea, atque in publica cauſa,
conſulum partes ſuſcepiſti; cum tribuno
plebis quaeſtor non paruiſti, cui tuus
praeſertim collega pareret: ut haec re-
centia, quae meminero ſemper, obliviſ-
car, quae tua ſollicitudo de me in armis,
quae laetitia in reditu, quae cura, qui
dolor, cum ad te curae et dolores mei

perferrentur? Brunduſium denique te ad me venturum fuiſſe, niſi ſubito in Hiſpaniam miſſus eſſes? ut haec igitur omittam, quae mihi tanti aeſtimanda ſunt, quanti vitam aeſtimo et ſalutem meam: liber iſte, quem mihi miſiſti, quantam habet declarationem amoris tui? primum, quod tibi facetum videtur quidquid ego dixi, quod aliis fortaſſe non item: deinde, quod illa, ſive faceta ſunt, ſive ſic, fiunt, narrante te, venuſtiſſima. quin etiam ante quam ad me veniatur, riſus omnis pene conſumitur. quod ſi in his ſcribendis nihil aliud, niſi, quod neceſſe fuit, de uno me tam diu cogitaviſſes, ferreus eſſem, ſi te non amarem. cum vero ea, quae ſcripturâ perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris, non poſſum exiſtimare, plus quemquam a ſe ipſo, quam me a te amari. cui quidem ego amori, utinam caeteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo: quo tamen ipſo tibi confido futurum ſatis. nunc ad epiſtolam venio, cui copioſe et ſuaviter ſcriptae, nihil eſt quod multa reſpondeam. primum enim ego illas Calvo literas miſi, non plus, quam has, quas nunc legis, ex-

iſtimans exituras: aliter enim ſcribimus, quod eos ſolos, quibus mittimus; aliter, quod multos lecturos putamus. deinde ingenium ejus melioribus extuli laudibus, quam tu id vere potuiſſe fieri putas. primum, quod ita judicabam, acute movebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo, judicio lapſus, quo valebat tamen, aſſequebatur quod probaret. multae erant et reconditae literae: vis non erat: ad eam igitur adhortabar. in excitando autem, et in acuendo plurimum valet, ſi laudes eum, quem cohortere. habes de Calvo judicium et conſilium meum: conſilium, quod hortandi cauſa laudavi: judicium, quod de ingenio ejus valde exiſtimavi bene. reliquum eſt, tuam profectionem amore proſequar, reditum ſpe expectem, abſentem memoria colam, omne deſiderium literis mittendis, accipiendiſque leniam. tu velim tua in me ſtudia et officia multum tecum recordere: quae cum tibi liceat, mihi nefas ſit obliviſci, non modo virum bonum me exiſtimabis, verum etiam te a me amari plurimum judicabis. vale.

EPISTOLARUM AD FAMILIARES LIBER XVI.

M. T. C. ET CICERO MEUS, ET FRATER, ET FRARTIS FILIUS, TIRONI S. P. D.

PAulo facilius putavi poſſe me ferre deſiderium tui, ſed plane non fero: et quanquam magni ad honorem noſtrum intereſt, quam primum ad urbem me venire, tamen peccaſſe mihi videor, qui a te diſceſſerim. ſed quia tua voluntas ea videbatur eſſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles navigare, approbavi tuum conſilium; neque nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia. ſin autem, poſtea quam cibum cepiſti, videris tibi poſſe me conſequi; tuum conſilium eſt.

Digitized by Google

Marionem ad te eò miſi, ut aut tecum ad me quam primum veniret, aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autem hoc tibi perſuade, ſi commodo valetudinis tui fieri poſſit, nihil me malle, quam te eſſe mecum. ſi autem intelliges opus eſſe, te Patris, convaleſcendi cauſa, paullum commorari, nihil me malle, quam te valere. ſi ſtatim navigas, nos Leucade conſequêre. ſin te confirmare vis, et comites, et tempeſtates, et navem idoneam ut habeas, diligenter videbis. unum illud, mi Tiro, videto, ſi me amas, ne te Marionis adventus et hae literae moveant. quod valetudini tuae maxime conducet, ſi feceris, maxime obtemperaris voluntati meae. haec pro tuo ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus: amor, ut valentem videamus, hortatur; deſiderium, ut quam primum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut valeas. de tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratiſſimum. III non. Nov.

Digitized by Google

TULLIUS TIRONI SUO S. P. D.

2 Non queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim affectus: tantum ſcribo, et tibi et mihi maximae voluptati fore, ſi te firmum quam primum videro. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus. is locus eſt citra Leucadem ſtadia cxx. Leucade aut te ipſum, aut tuas literas a Marione putabam me accepturum. quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te a me ſcis diligi. nonis Novembr. Alyzia.

TULL. ET CICERO TIRONI SUO, ET Q. PATER, ET Q. FIL. S. D.

3 Nos apud Alyziam, ex quo loco tibi literas ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quod Quintus nos conſecutus non erat. is dies fuit nonae Novembr. inde ante lucem proficiſcentes, ante diem VIII idus Novembr. has literas dedimus. tu, ſi nos omnes amas, et praecipue me, magiſtrum tuum, confirma te. ego valde ſuſpenſo animo expecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis literis. omnes cupimus, ego

Digitized by Google

in primis, quam primum te videre, ſed, mi Tiro, valentem. quare nihil properaris; ſatis quotidie videro, ſi valebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te valere, tua cauſa primum volo, tum mea, mi Tiro. vale.

M. T. C. ET Q. FR. ET Q. FIL. TIRONI S. P.

Varie ſum affectus tuis literis; valde 4
priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane valeas, te neque navigationi, neque viae committas. ſatis te mature videro, ſi plane confirmatum videro. de medico et tu bene exiſtimari ſcribis, et ego ſic audio: ſed plane curationes ejus non probo. jus enim dandum tibi non fuit, cum κακοςόμαχος eſſes: ſed tamen et ad illum ſcripſi accurate, et ad Lyſonem. ad Curium vero, ſuaviſſimum hominem, et ſummi officii, ſummaeque humanitatis, multa ſcripſi: in his etiam, ut, ſi tibi videretur, te ad ſe transferret. Lyſo enim noſter vereor ne negligentior ſit: primum, quia omnes Graeci: deinde, quod cum a me

literas accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eum tu laudas. tu igitur quid faciendum ſit judicabis. illud, mi Tiro, te rogo, ſumptui ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem opus ſit. ſcripſi ad Curium, quod dixiſſes, daret. medico ipſi puto aliquid dandum eſſe, quo ſit ſtudioſior. innumerabilia tua ſunt in me officia, domeſtica, forenſia, urbana, provincialia, in re privata, in publica, in ſtudiis, in literis noſtris. omnia viceris, ſi, ut ſpero, te validum videro. ego puto te belliſſime, ſi recte erit, cum quaeſtore Meſcinio decurſurum. non inhumanus eſt: teque, ut mihi viſus eſt, diligit. et cum valetudini tuae diligentiſſime conſulueris, tum, mi Tiro, conſulito navigationi. nulla in re jam te feſtinare volo. nihil laboro, niſi ut ſalvus ſis. ſic habeto, mi Tiro, neminem eſſe qui me amet, quin idem te amet: et cum tua, et mea maxime intereſt te valere, tum multis eſt curae. adhuc, dum mihi nullo loco deeſſe vis, nunquam te confirmare potuiſti: nunc te nihil impedit: omnia depone, corpori ſervi. quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri judicabo. vale,

Digitized by Google

mi Tiro, vale, vale, et ſalve. Lepta tibi ſalutem dicit, et omnes. vale. VII idus Novembr. Leucade.

TULLIUS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI HUMANISSIMO ET OPTIMO S. P. D.

Vide, quanta ſit in te ſuavitas: duas 5
horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tam te diligit, quam ſi vixerit tecum. is omnia pollicitus eſt, quae tibi eſſent opus: facturum puto. mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares. videbis quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. volebam ad te Marionem remittere: quem, cum meliuſcule tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitavi, unas literas Marionem afferre poſſe, me autem crebras expectare. poteris igitur, et facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu: multi erunt quibus recte literas dare poſſis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem praetermittam. ego omnem ſpem tui diligenter curandi in Curio habeo. nihil poteſt illo fieri humanius, nihil noſtri amantius. ei

te totum trade. malo te paulo poſt valentem, quam ſtatim imbecillum videre. cura igitur nihil aliud, niſi ut tu valeas: caetera ego curabo. etiam atque etiam vale. Leucade proficiſcens, VII idus Novembr.

M. TULLIUS CICERO PATER ET FIL. ET Q. Q. TIRONI S. D.

6 Tertiam ad te hanc epiſtolam ſcripſi eodem die, magis inſtituti mei tenendi cauſa, quia nactus eram cui darem, quam quo haberem quid ſcriberem. igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiae. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium. cum valetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam navigationis. in Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem praetermitto. cura, cura te, mi Tiro. quando non contigit ut ſimul navigares, nihil eſt quod feſtines: nec quidquam cures, niſi ut valeas. etiam atque etiam vale. VII idus Novembr. Actio, veſperi.

Digitized by Google

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Septimum jam diem Corcyrae tenebamur, Quintus autem pater et filius Buthroti. ſolliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil a te literarum. iis enim ventis iſtinc navigatur, qui ſi eſſent, nos Corcyrae non ſederemus. cura igitur te, et confirma: et, cum commode, et per valetudinem, et per anni tempus navigare poteris, ad nos amantiſſimos tui veni. nemo nos amat, qui te non diligat. carus omnibus, expectatuſque venies. cura ut valeas etiam atque etiam, Tiro noſter. vale. xv kal. Novembr. Corcyra. 7

Q. CICERO TIRONI S.

Magnae nobis eſt ſollicitudini valetudo tua. nam, tametſi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant, tamen in magna conſolatione ingens ineſt ſollicitudo, ſi diutius a nobis abſuturus eſt is, cujus uſum et ſuavitatem deſiderando ſentimus. attamen, quanquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne te tam longae navigationi, et 8

Digitized by Google

viae per hiemem, niſi bene firmum committas, neve naviges niſi explorate. vix in ipſis tectis et oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari et via ſit facile abeſſe ab injuria temporis.

Ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον,

inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos ejus verſus, ſingula teſtimonia puto. effice, ſi me diligis, ut valeas, et ut ad nos firmus ac valens quam primum venias. ama nos, et vale. Q. filius tibi ſalutem dicit.

TULLIUS ET CICERO S. D. TIRONI SUO.

9 Nos a te, ut ſcis, diſceſſimus a. d. IV non. Novembres. Leucadem venimus a. d. VIII idus Novembres. a. d. VII Actium. ibi propter tempeſtatem ad VI idus morati ſumus. inde a. d. V idus Corcyram belliſſime navigavimus. Corcyrae fuimus uſque ad XVI kalend. Decembr. tempeſtatibus retenti. a. d. XV kal. Decembr. in portum Corcyraeorum ad Caſſiopen ſtadia CXX proceſſimus. ibi retenti ventis ſumus uſque ad IX ka-

Digitized by Google

lendas. interea, qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. nos eo die coenati ſolvimus. inde auſtro leniſſimo, coelo ſereno, nocte illa et die poſtero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento poſtridie (id erat a. d. VII kal. Decembr.) hora quarta Brunduſium venimus: eodemque tempore ſimul nobiſcum in oppidum introiit Terentia, quae te facit plurimi. a. d. V kal. Decembr. ſervus Cn. Plancii Brunduſii tandem aliquando mihi a te expectatiſſimas literas reddidit, datas id. Novembr. quae me moleſtia valde levarunt, utinam omnino liberaſſent. ſed tamen Aſclapo medicus plane confirmat, propediem te valentem fore. nunc quid ego te horter? ut omnem diligentiam adhibeas ad convaleſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi: ſcio te omnia facturum, ut nobiſcum quam primum ſis: ſed tamen ita velim, ut ne quid properes. ſymphoniam Lyſonis velim vitaſſes, ne in quartam hebdomada incideres. ſed, quando pudori tuo maluiſti obſequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio

Digitized by Google

miſi, ut medico honos haberetur, et tibi daret quod opus eſſet: me cui juſſiſſet, curaturum. equum et mulum Brunduſii tibi reliqui. Romae vereor ne ex kal. Jan. magni tumultus ſint. nos agemus omnia modice. reliquum eſt, ut te hoc rogem et a te petam, ne temere naviges. ſolent nautae feſtinare quaeſtus ſui causâ. cautus ſis, mi Tiro. mare magnum et difficile tibi reſtat. ſi poteris, cum Meſcinio: caute is ſolet navigare: ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur. in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris, teque nobis incolumem praeſtiteris, omnia a te habebo. etiam atque etiam, noſter Tiro, vale. medico, Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. vale, ſalve.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

10 Ego vero cupio te ad me venire, ſed viam timeo. graviſſime aegrotaſti; inedia, et purgationibus, et vi ipſius morbi conſumptus es. graves ſolent offenſiones eſſe ex gravibus morbis, ſi quae culpa commiſſa eſt. jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum ve-

Digitized by Google

nis, accedent continuo ad reditum dies quinque. ego in Formiano ad III kal. eſſe volo. ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. literulae meae, ſive noſtrae, tui deſiderio oblanguerunt. hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paulum ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me, cum haec ſcribebam, hilare et libenter. ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe. tu Muſis noſtris para, ut operas reddas. noſtra ad diem dictam fient. docui enim te, fides ἔτυμον quod haberet. fac plane ut valeas. nos adſumus. vale XIV. kal.

TULLIUS ET CICERO, TERENTIA ET TULLIA, Q. FR. ET Q. FIL. TIRONI S. P. D.

Etſi opportunitatem operae tuae omnibus locis deſidero, tamen non tam mea quam tua cauſa doleo, te non valere. ſed quando in quartanam converſa vis eſt morbi (ſic enim ſcribit Curius) ſpero te, diligentia adhibita, etiam firmiorem fore. modo fac, id quod humanitatis tuae eſt, ne quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quam commodiſſime convaleſcas. non 11

Digitized by Google

ignoro, quantum ex deſiderio labores, ſed erunt omnia facilia, ſi valebis. feſtinare te nolo, ne nauſeae moleſtiam ſuſcipias aeger, et periculoſe hyeme naviges. ego ad urbem acceſſi pridie nonas Januar. obviam mihi ſic eſt proditum, ut nihil poſſit fieri ornatius. ſed incidi in ipſam flammam civilis diſcordiae, vel potius belli: cui cum cuperem mederi, et, ut arbitror, poſſem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. omnino et ipſe Caeſar, amicus noſter, minaces ad ſenatum et acerbas literas miſerat: et erat adhuc impudens, qui exercitum et provinciam invito ſenatu teneret: et Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noſter, et Q. Caſſius, nulla vi expulſi, ad Caeſarem cum Curione profecti erant. poſteaquam ſenatus conſulibus, praetoribus, tribunis plebis, et nobis, qui proconſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus, ne quid reſpublica detrimenti caperet: nunquam majore in periculo civitas fuit: nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. omnino ex

hac quoque parte diligentiſſime comparatur. id fit auctoritate et ſtudio Pompeii noſtri, qui Caeſarem ſero coepit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamen frequens flagitavit triumphum: ſed Lentulus conſul, quo majus ſuum beneficium faceret, ſimul atque expediſſet quae eſſent neceſſaria de republica, dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide, eoque eſt noſtra pluris auctoritas. Italiae regiones deſcriptae ſunt, quam quiſque partem tueretur. nos Capuam ſumpſimus. haec te ſcire volui. tu etiam atque etiam cura ut valeas, literaſque ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. etiam atque etiam vale. D. pridie id. Jan.

M. T. C. TIRONI SUO S. P. D.

Quo in diſcrimine verſetur ſalus mea, 12
et bonorum omnium, atque univerſae reipublicae, ex eo ſcire potes, quod domos noſtras, et patriam ipſam, vel diripiendam vel inflammandam reliquimus. in eum locum res deducta eſt, ut, niſi quis deus vel caſus aliquis ſubvenerit, ſalvi eſſe nequeamus. equidem ut veni ad urbem, non deſtiti omnia et ſentire,

et dicere, et facere, quae ad concordiam pertinerent: ſed mirus invaſerat furor non ſolum improbis, ſed etiam his qui boni habentur, ut pugnare cuperent; me clamante, nihil eſſe bello civili miſerius. itaque cum Caeſar amentia quadam raperetur, et oblitus nominis, atque honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium occupaviſſet, urbem reliquimus: quam ſapienter, aut quam fortiter, nihil attinet diſputare. quo quidem in caſu ſimus, vides. feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hiſpaniam: delectus qui ſunt habiti, et praeſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Conſidio Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad conſulatus petitionem ſe venturum, neque ſe jam velle, abſente ſe, rationem haberi ſui: ſe praeſentem trinundinum petiturum. accepimus conditiones: ſed ita, ut removeat praeſidia ex his locis quae occupavit, ut ſine metu de iis ipſis conditionibus Romae ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis non honeſtae: leges enim imponuntur: ſed quidvis eſt melius, quam ſic eſſe

ut ſumus. ſin autem ille ſuis conditionibus ſtare noluerit, bellum paratum eſt: ejuſmodi tamen, quod ſuſtinere ille non poſſit, praeſertim cum a ſuis conditionibus ipſe fugerit: tantummodo ut eum intercludamus, ne ad urbem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe. delectus enim magnos habebamus, putabamuſque illum metuere, ſi ad urbem ire coepiſſet, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas, praeter Tranſpadanos: ex Hiſpaniaque ſex legiones, et magna auxilia, Afranio et Petreio ducibus, habet a tergo. videtur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut urbe ſalva. maximam autem plagam accepit, quod is qui ſummam auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, ſocius ſceleris eſſe noluit: reliquit illum, et nobiſcum eſt: multique idem facturi eſſe dicuntur. ego adhuc orae maritimae praeſum a Formiis. nullum majus negotium ſuſcipere volui, quo plus apud illum meae literae cohortationeſque ad pacem valerent. ſin autem erit bellum, video me caſtris et certis legionibus praefuturum. habeo etiam illam moleſtiam, quod Dola-

Digitized by Google

bella noſter apud Caeſarem eſt. haec tibi nota eſſe volui: quae cave ne te perturbent, et impediant valetudinem tuam. ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum mei cognovi, tum etiam valde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendavi, ut et valetudinis tuae rationem haberet, et navigationis, et totum te ſuſciperet ac tueretur: quem omnia facturum confido. recepit enim, et mecum locutus eſt ſuaviſſime. tu, quando eo tempore mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam et fidelitatem deſideravi tuam, cave feſtines, aut committas, ut aut aeger, aut hieme naviges. nunquam ſero te veniſſe putabo, ſi ſalvus veneris. adhuc neminem videram, qui te poſtea vidiſſet, quam M. Voluſius, a quo tuas literas accepi: quod non mirabar: neque enim meas puto ad te literas tanta hieme perferri. ſed da operam ut valeas: et, ſi valebis, cum recte navigari poterit, tum naviges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia et Tullia Romae. cura ut valeas. IV kal. Febr. Capuâ.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Omnia a te data mihi putabo, ſi te valentem videro. ſumma cura expectabam adventum Menandri, quem ad te miſeram. cura, ſi me diligis, ut valeas: et, cum te bene confirmaris, ad nos venias. vale. IV idus April. 13

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Andricus poſtridie ad me venit, quam expectaram. itaque habui noctem plenam timoris ac miſeriae. tuis literis nihilo ſum factus certior, quomodo te haberes: ſed tamen ſum recreatus. ego omni delectatione literiſque omnibus careo; quas, ante quam te videro, attingere non poſſum. medico mercedis, quantum poſcet, promitti jubeto. id ſcripſi ad Ummium. audio te animo angi, et medicum dicere, ex eo te laborare. ſi me diligis, excita ex ſomno tuas literas, humanitatemque, propter quam mihi es cariſſimus. nunc opus eſt te animo valere, ut corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſa facias, a te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. conſerva te 14

Digitized by Google

mihi. dies promiſſorum adeſt: quem etiam repraeſentabo, ſi adveneris. etiam atque etiam vale. IV idus, hora VI.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

15 Aegypta ad me venit pridie idus Apriles. is etſi mihi nuntiavit, te plane febri carere, et bellè habere: tamen, quod negavit te potuiſſe ad me ſcribere, curam mihi attulit, et eo magis, quod Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat. incredibili ſum ſollicitudine de tua valetudine: qua ſi me liberaris, ego te omni cura liberabo. plura ſcriberem, ſi jam putarem libenter te legere poſſe. ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibique conſervandum. cura te etiam atque etiam diligenter. vale.

Scripta jam epiſtola, Hermia venit. accepi tuam epiſtolam vacillantibus literulis: nec mirum, tam gravi morbo. ego ad te Aegyptam miſi, quod nec inhumanus eſt, et te viſus eſt mihi diligere, ut is tecum eſſet: et cum eo cocum, quo uterere. vale.

Digitized by Google

Q. C. M. CICERONI FRATRI S. P. D.

De Tirone, mi Marce, ita te, meumque Ciceronem, et meam Tulliolam, tuumque filium videam, ut mihi gratiſſimum feciſti, cum eum indignum illa fortuna, ac nobis amicum, quam ſervum, eſſe maluiſti. mihi crede, tuis et illius literis perlectis, exſilui gaudio. tibi et ago gratias, et gratulor. ſi enim mihi Statii fidelitas eſt tantae voluptati: quanti eſſe in iſto haec eadem bona debent, additis literis, ſermonibus, humanitate, quae ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equidem maximis de cauſis, verum etiam propter hanc, vel quod mihi ſic, ut debuiſti, nuntiaſti. te totum in literis vidi. Sabini pueris et promiſi omnia, et faciam. vale. 16

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Video quid agas. tuas quoque epiſtolas vis referri in volumina. ſed heus tu, qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles, unde illud tam ἄκυρον, 'valetudini fideliter inſerviendo?' unde in iſtum locum fideliter venit? cui verbo domici- 17

lium eſt proprium in officio, migrationes in alienum multae. nam et doctrina, et domus, et ars, et ager etiam fidelis dici poteſt, ut ſit, quomodo Theophraſto placet, verecunda tralatio. ſed haec coram. Demetrius venit ad me: quo quidem comitatu *ἀφωμίλησα*: ſatis ſcis. tu eum videlicet non potuiſti videre; cras aderit: videbis igitur. nam ego hinc perendie mane cogito. valetudo tua me valde ſollicitat: ſed inſervi, et fac omnia: tum te mecum eſſe, tum mihi cumulatiſſime ſatisfacere putato. Cuſpio quod operam dediſti, mihi gratum eſt. valde enim ejus cauſa volo. vale.

TULLIUS TIRONI S. P. D.

18 Quid igitur? non ſic oportet? equidem cenſeo ſic, addendum etiam, ‘ſuo.’ ſed, ſi placet, invidia vitetur: quam quidem ego ſaepe contempſi. tibi *διαφόρησιν* gaudeo profuiſſe. ſi vero etiam Tuſculanum, dii boni, quanto mihi illud erit amabilius! ſed, ſi me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle ſimulas; quod tamen in modum procedit: ſed ut eſt, indulge valetudini tuae: cui quidem tu adhuc, dum mihi

deſervis, ſerviſti non ſatis. ea quid poſtulet non ignoras: ϖέψιν, ἀκοπίαν, ϖερίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. fac bellus revertare. non modo te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe conducat: ſic olitorem ipſum commovebis. Helico nequiſſimus H-S cIↃ dabat, nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla maceria, nulla caſa. iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominem, ut ego M. Othonem: itaque abutor coronis. de Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquae, tamen velim ſcire. horologium mittam, et libros, ſi erit ſudum. ſed tu nulloſne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius, Caeſaris familiaris, mortuus eſt, bonus homo, et nobis amicus. te quando expectemus, fac ut ſciam. cura te diligenter. vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Expecto tuas literas de multis rebus: 19
te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, et aliud, ſi quid poteſt, boni. de Aufidiano nomine nihil te hor-

Digitized by Google

tor. ſcio tibi curae eſſe: ſed conſice. et, ſi ob eam rem moraris, accipio cauſam: ſi id te non tenet, advola. literas tuas valde expecto. vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

20 Sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo: ſed confido, ſi diligentiam, quam inſtituiſti, adhibueris, cito te firmum fore. libros compone; indicem, cùm Metrodoro lubebit, quando ejus arbitratu vivendum eſt. cum olitore, ut videtur. tu potes Kalendis ſpectare gladiatores, poſtridie redire, et ita cenſeo. verùm, ut videbitur. cura te, ſi me amas, diligenter. vale.

C. FIL. TIRONI SUO DULCISSIMO S. P. D.

21 Cum vehementer tabellarios expectarem quotidie, aliquando venerunt poſt diem XL et VI, quam a vobis diſceſſerant: quorum mihi fuit adventus adoptatiſſimus. nam cum maximam cepiſſem laetitiam ex humaniſſimi et cariſſimi patris epiſtola: tum vero jucundiſſimae tuae literae cumulum mihi gaudii attulerunt. itaque

Digitized by Google

me jam non poenitebat intercapedinem ſcribendi feciſſe: ſed potius laetabar: fructum enim magnum humanitatis tuae capiebam ex ſilentio mearum literarum. vehementer igitur gaudeo, te meam ſine dubitatione accepiſſe excuſationem. gratos tibi optatoſque eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulciſſime Tiro: praeſtaboque, et enitar, ut in dies magis magiſque haec naſcens de me duplicetur opinio. quare quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meae, firmo id conſtantique animo facias licet. tantum enim mihi dolorem cruciatumque attulerunt errata aetatis meae, ut non ſolum animus a factis, ſed aures quoque a commemoratione abhorreant. cujus te ſollicitudinis et doloris participem fuiſſe, notum exploratumque eſt mihi; nec id mirum. nam cum omnia mea cauſa velles mihi ſucceſſa, tum etiam tua: ſocium enim te meorum commodorum ſemper eſſe volui. quod igitur tum ex me doluiſti, nunc, ut duplicetur tuum ex me gaudium, praeſtabo. Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium, eſſe conjunctiſſimum. nam cum et audio

Digitized by Google

illum libenter, tum etiam propriam ejus ſuavitatem vehementer amplector. ſum totos dies cum eo, noctiſque ſaepenumero partem: exoro enim ut mecum quam ſaepiſſime coenet. hac introducta conſuetudine, ſaepe inſcientibus nobis et coenantibus obrepit, ſublataque ſeveritate philoſophiae, humaniſſime nobiſcum jocatur. quare da operam, ut hunc talem, tam jucundum, tam excellentem virum videas quam primum. nam quid ego de Bruttio dicam? quem nullo tempore a me patior diſcedere: cujus cum frugi ſeveraque eſt vita, tum etiam jucundiſſima convictio. non eſt enim ſejunctus jocus a philologia, et quotidiana συζητήσει. huic ego locum in proximo conduxi: et, ut poſſum, ex meis anguſtiis illius ſuſtento tenuitatem. praeterea declamitare Graece apud Caſſium inſtitui; Latine autem apud Bruttium exerceri volo. utor familiaribus, et quotidianis convictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus et doctis, et illi probatiſſimis. multum etiam mecum eſt Epicrates, princeps Athenienſium, et Leonides, et horum caeteri ſimiles.

Digitized by Google

τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς τάδε. de Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis: ſed omnia poſtpoſui, dummodo praeceptis patris parerem. διαῤῥήδην enim ſcripſerat, ut eum dimitterem ſtatim. tergiverſari nolui, ne mea nimia σπουδὴ ſuſpicionem ei aliquam importaret. deinde illud etiam mihi ſuccurrebat, grave eſſe, me de judicio patris judicare. tuum tamen ſtudium, et conſilium, gratum acceptumque eſt mihi. excuſationem anguſtiarum tui temporis accipio: ſcio enim, quam ſoleas eſſe occupatus. emiſſe te praedium vehementer gaudeo, feliciterque tibi rem iſtam evenire cupio. hoc loco me tibi gratulari noli mirari: eodem enim fere loco tu quoque, emiſſe te, feciſti me certiorem. habes ubi deponendae tibi ſint urbanitates. ruſticus Romanus factus es: quomodo ego mihi nunc ante oculos tuum jucundiſſimum conſpectum propono; videor enim videre ementem te ruſticas res, cum villico loquentem, in lacinia ſervantem ex menſâ ſecundâ ſemina. ſed (quod ad rem pertinet) me tum tibi defuiſſe, aeque ac tu doleo. ſed noli dubi-

Digitized by Google

tare, mi Tiro, quin te ſublevaturus ſim, ſi modò fortuna me: praeſertim cum ſciam, communem nobis emptum eſſe iſtum fundum. de mandatis quod tibi curae fuit, eſt mihi gratum. ſed peto a te, ut quam celerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem Graecus: multum mihi enim eripitur operae in exſcribendis hypomnematis. tu velim in primis cures ut valeas, ut unà συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherum tibi commendo. vale.

TULLIUS TIRONI S. P. D.

22 Spero ex tuis literis, tibi melius eſſe: cupio certe. cui quidem rei omni ratione cura ut inſervias: et cave ſuſpiceris, contra meam voluntatem te facere, quod non ſis mecum. mecum es, ſi te curas. quare malo te valetudini tuae ſervire, quam meis oculis et auribus. etſi enim et audio te, et video libenter: tamen hoc multo erit, ſi valebis, jucundius. ego hîc ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo: lego autem libentiſſime. tu iſtic, ſi quid librarii mea manu non intelligent, monſtrabis. una omnino interpoſitio difficilior eſt, quam ne ipſe quidem facile legere ſoleo, de-

quadrimo Catone. de triclinio cura ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit, ſed nunc plane Billienus eſt. itaque te do vicarium: tu enim obſervabis. etſi: veruntamen: de illis: noſti caetera. ſed tamen, ſi quem cum eo ſermonem habueris, ſcribes ad me, ut mihi naſcatur epiſtolae argumentum, et ut tuas quam longiſſimas literas legam. cura, mi Tiro, ut valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes. vale.

TULLIUS TIRONI SUO S. P. D.

Tu vero confice profeſſionem, ſi potes. etſi haec pecunia ex eo genere eſt, ut profeſſione non egeat. veruntamen. Balbus ad me ſcripſit, tanta ſe epiphora oppreſſum, ut loqui non poſſit, Antonius de lege quid egerit. liceat modo ruſticari. ad Bithynicum ſcripſi. de Servilio tu videris, qui ſenectutem non contemnis. etſi Atticus noſter, quia quondam me commoveri πανικοῖς intellexit, idem ſemper putat, nec videt, quibus praeſidiis philoſophiae ſeptus ſim: et hercle, quod timidus ipſe eſt, θορυβοποιεῖ. 23

ego tamen Antonii inveteratam ſine ulla offenſione amicitiam retinere ſane volo, ſcribamque ad eum, ſed non antequam te videro: nec tamen te avoco a ſyngrapha, γόνυ κνήμης. cras expecto Leptam: etenim ad cujus rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt. vale.

TULLIUS TIRONI S. P. D.

24 Etſi mane Harpalum miſeram, tamen cum haberem cui recte darem literas, etſi novi nihil erat, iiſdem de rebus volui ad te ſaepius ſcribere: non quin confiderem diligentiae tuae; ſed rei me magnitudo movebat. mihi prora et puppis (ut Graecorum proverbium eſt) fuit a me tui dimittendi, ut rationes noſtras explicares. Offilio et Aurelio utique ſatis fiat. a Flamma, ſi non potes omne, partem aliquam velim extorqueas, in primiſque ut expedita ſit penſio kal. Jan. de attributione conficies. de repraeſentatione, videbis. de domeſticis hactenus. de publicis omnia mihi certa, quid Octavius, quid Antonius: quae hominum opinio: quid futurum putes. ego vix teneor quin accurram. ſed ſtl literas tuas expecto:

Digitized by Google

et ſcito Balbum tum fuiſſe Aquini, cum tibi eſt dictum, et poſtridie Hirtium. puto utrumque ad aquas. ſed quod egerint. Dolabellae procuratores fac admoneantur. appellabis etiam Papiam. vale.

CICERO FIL. TIRONI S. P. D.

Etſi juſta et idonea uſus es excuſatio- 25
ne de intermiſſione literarum tuarum, tamen id ne ſaepius facias, rogo. nam etſi de republica rumoribus et nuntiis certior fio, et de ſua in me voluntate ſemper ad me perſcribit pater: tamen de quavis minima re ſcripta a te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. quare, cum in primis tuas deſiderem literas, noli committere, ut excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quam aſſiduitate epiſtolarum. vale.

Q. CICERO TIRONI SUO S. P. D.

Verberavi te cogitationis tacito dun- 26
taxat convicio, quod faſciculus alter ad me jam ſine tuis literis perlatus eſt. non potes effugere hujus culpae poenam. de patrono Marcus eſt adhibendus: iſque

diu et multis lucubrationibus commentata oratione. vide, ut probare poſſit, te non peccaſſe. plane te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quae lagenas etiam inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuiſſe, quae furtim eſſent exſiccatae: ſic tu, etiam ſi, quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen, ne furtum ceſſationis quaeſiviſſe videaris. valde enim mihi ſemper et vera, et dulcia tuis epiſtolis nuntiantur. ama nos, et vale.

Q. CICERO TIRONI SUO S. P. D.

27 Mirificam mihi verberationem ceſſationis epiſtola dediſti. nam, quae parcius frater perſcripſerat, verecundia videlicet, et properatione, ea tu ſine aſſentatione, ut erant, ad me ſcripſiſti, et maxime de conſulibus deſignatis: quos ego penitus novi libidinum et languoris effoeminatiſſimi animi plenos: qui niſi a gubernaculis receſſerint, maximum ab univerſo naufragio periculum eſt. incredibile eſt, quae ego illos ſcio, oppoſitis Gallorum caſtris, in aeſtivis feciſſe; quos ille latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocieta-

Digitized by Google

te vitiorum deliniet. res eſt aut tribunitiis, aut privatis conſiliis munienda. nam iſti duo vix ſunt digni, quibus alteri Caeſenam, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas. te, ut dixi, fero oculis. ego vos a. d. III kal. videbo, tuoſque oculos, etiam ſi te veniens in medio foro videro, diſſaviabor. me ama. vale.

Digitized by Google

EXCUDEBANT GLASGUAE
ROB. ET AND. FOULIS FRATRES,
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M. DCC. XLIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google